

„Õiguse“ lisa.

1927. aasta

Riigikohtu otsused

„Õiguse“ väljaanne
Tartus 1928. a.

Ar 0076
Riigikode

67.310

Riigi trükikoda — Tallinnas, Niine tän. 11.

Riigikohtu üldkogu otsustes 1927 a. käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.
Ajutised administratiivseadused. (RT 1 — 1918) seadus nr. 1		E. V. Põhiseadus. (RT 113/114. — 1920)		Maakorralduse-seadus. (RT 23 — 1926)	
2 } 4 } 10		16 9 57 10 69 10		— 6	
Administratiiv-kohtu kord. (RT 10 — 1919)		Kohtu alla andmise korra muutmise seadus. (RT 5 — 1919, III j.)		Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus. (RT 95/96 — 1925)	
21 3 22 3 44 10		— 9		1 } 7 } 8	
Ametnikkude kriminaal- ja tsiviil-vastutuse seadus. (Vene sead. ja korrald. kogu 1917 a. nr. 86 § 492 ja nr. 261 § 1899)		Kohtuteseadus.		Määrus Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse elluviimise kohta. (RT 3 — 1926)	
I § 9 } 10 } 11 } 9		249 p. 3 4 249 ¹ 4 250 4 259 ¹ 3,10		10 8	
Balti Eraseadus III k. sissejuhataja määr. XVII		Kriminaalkohtupidamise seadus.		Notariaalseadus.	
3103 5 3284 7		30 7 180 ⁴ —180 ¹⁴ 4 295 11 398 } 399 } 11 448 } 476 } 754 7 868 4 916 ^a 10 948 2 955 2 1081 9 1164 11		37 5 303—369 8 311 8	
Eesti Vabariigi valitsemise ajut. kord. (RT 44 — 1919)		Käskotsuste seadus. (RT 5 — 1919)		Pühade ja puhkepäevade seadus. (RT 155/156 — 1922)	
5 } 6 } 10 } 11 } 12 } 13 } 23 } 6		1 7 2 4, 7 6 4, 7		§ 1 märkus 5	
Eesti Vabariigi valitsemise ajut. korra täiendamise seadus. (RT 109 — 1919)		Liivi talurahvaseadus.		Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seadus. (RT 109/110 — 1925)	
12a 6		— 6		— 8	
				Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse muutmise seadus nr. 2. (RT 54 — 1927)	
				20 } 17 } 8	
				Riigikohtu-seadus. (RT 82/83 — 1919)	
				1 } 17 } 10	

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.
Seadus Vabariigi prokuratuuri ajut. korralduse kohta. (RT 55/56 — 1920)	5 } 6 } 9	Seisuste kohta käivad seadused. (Läänemere kub. sead. kogu II k.) 1 6		Veksliseadus. 41 5 41—43 5 68 5 68 p. 3 5	
Seadusandliku Delegatsiooni seadus. (RT 47 — 1919)	— 6	Seadlus rahvahäletuse ja rahva seadusalgatuse õiguse kohta. (RT 84 — 1919) 3 6		Ministeeriumide seadus. 176 } 178—181 } 10	
Seisuste kaotamise seadus. (RT 129/130 — 1920)	— 6	Talumaade tükeldamise alammäärade muutmise seadus. (RT 107/108 — 1925) — 6		Vene Valitseva Senati seadus. 1 } 2 } 22 } 36 } 10 76 p. 10 } 147—150 }	
Seadus seisuste kaotamise seaduse osalise maksmapanemise kohta. (RT 129/130 — 1920)	— 6	Tingitava enne tähtaega vastamise seadus. (Vene sead. ja korr. kogu 1917 a. nr. 209 § 1326) — 1		Üldine kubermangu seadus. § 23 lisa } § 19 p.p. 16, 17 } 3	
		Tsiviilkohtupidamise seadus. 5 7 8 7 802 ² 10			

Riigikohtu administratiiv-osakonna 1927 a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.
A. Eesti Vabariigi seadused.					
Administratiiv-kohtu kord. (RT 10 — 1919)	2 19	Ajut. kodukorra määrused valitsuseasutustes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise kohta. (RT 26/27 — 1920) 23 13		Inseneride, arhitektide ja tehnikute kutseõiguste seadus. (RT 33/34 — 1923) 1 p. a ja b 16 9 16	
Avalikkude raamatukogude seadus. (RT 77/78 — 1924)	2, 6 14	Ajut. seadus valla- ja maa-valitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta. (RT 18/19 — 1920) — 40 2 23		Hoolekande seadus. (RT 120/121 — 1925) 19, 20, 21, 24, 25 36 97 48 207—209 36	
Avalikkude algkoolide seadus. (RT 75/76 — 1920)	29 märkus 22 67 22	Ajut. seadus vallaametnikkude palga ja tööolude korrald. kohta. (RT 69/70 — 1920) 3 38		Kaitseväge distsiplinaar-karistuste seadus. (RT 165/166 — 1925) 58, 60, 76 26	

Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.
Kaitseväe ohvitseride teenis- tuskäigu seadlus. (RT 37/38 — 1924)		Perekonnaseisu seadus. (RT 191/192 — 1925)	8 38	Tulumaksuseadus. (RT 63/64 — 1920)	
15, 28 p. 7, 113 34		Põhiseadus. (RT 113/114 — 1920)	5, 23 50 83 46	4. p. 9, 48, 51 6.-II lõige, 25 11. p. 5, 13 25 48 27 61 25 64 23	
31, 87, 88, 89, 119 12		Riigi- ja omavalitsuse tee- nijate pensioniseadus. (RT 123/124 — 1924)	1. märkus 2 30 3, 6 41 9 p. b 30 15 p. b 41 27 30 41 41 82 30, 31 83 30 81—104 31	Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning valla- valitsuste korraldamise sea- dus. (RT 97 — 1926)	
Kaitseväelaste ja nende pere- kondade pensioniseadus. (RT 149 — 1924)		Riigiasutustes ja -ettevõtetes töötavate tööliste pensioni- seadus. (RT 23 — 1926)	27 31	8, 10, 53—60 29 63, 64, 65, 66 29 78 38	
34, 36, 56 42		Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadus. (RT 27 — 1927)	3 41	Õpetajate palgaseadus. (RT 41 — 1921)	5 30
Kaitseväeteenistuse seadus. (RT 43 — 1926)		Seadus mõnede muudatuste kohta ärimaksu seaduses. (RT 44 — 1923)	14 II lõige 20	Õpetajate palgaseaduse muut- mise seadus. (RT 26 — 1923)	9 15, 23 9. märkus 1 15 5 30
35 40 222, 223 40, 43		Seadus valla- ja maaoma- valitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajut. seaduse muut- mise ja täiendamise kohta. (RT 3 — 1921)	4 28	B. Vene seaduste kogu. IV k. Vene sõjaväeteenistuse sea- dus.	34 40 37 43
Kinnitusnõukogu seadus. (RT 77/78 — 1920)		Tolliseadustik. (RT 45/46 — 1923)	1, 4. lit. d, 18, 18 216, 220, 222, 18 333, 419 p. 2, 18 451, 452, 456 18	Otssemaksude seadus.	447 33 449 17, 33 449 lisa 33 453, 478, 487 17 489-508, 532 17 543, 544-547 20 550, 551 47 574, 744 20
23 19		Maaseadus. (RT 79/80 — 1919)		XI k. II j. Tööstusliku töö seadus. IV peatükk.	372—491 49
Linnade sissetulekute ja väl- jaminekute seaduse muutmise ja täiendamise seadus. (RT 3 — 1921)		16, 17, 18 21			
13 46		Maareformi teostamise mää- rused. (RT 18/19 — 1924)			
Maaseadus. (RT 79/80 — 1919)		120 21			
16, 17, 18 21		Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadus. (RT 51/52 — 1924)			
2,3 37		2,3 37			
Omavalitsuste ajutine järele- valve seadus. (RT 78 — 1919)		8 23			

Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.
XIII k. Arstiseadus. 373 33		C. Vene seaduste ja korralduste kogu.		Vene ajut. valitsuse määrus alevite valitsemise kohta. 1917 a. nr. 187 art. 1082. 61 p. 7 44	
XIV k. Heakorra ja julgeoleku seadus. 365—379 35		2. mai 1916 a. seadus.	— 45 7 20	Vene ajut. valitsuse määrus maksva linnaseaduse muutmiseks linnade sissetulekute ja väljaminekute kohta käivas osas. 1917 a. nr. 274, art. 2010 2 p. 27, 102 46	
XVI k. Kohtuteseadus. 406 27		Vene ajut. valitsuse määrus maksva linnaseaduse muutmise kohta. 1917 a. nr. 157, art. 869.		D. Sõjaväe seadlused. 1869 a. väljaanne XXIII r. 118, 127 26	
Tsiviilkohtupidamise seadus. 893 45 1087 13		115, 120, 123, 124 32 108 p. 33 33			

Riigikohtu tsiviil-osakonna 1927 a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.
Balti Eraseadus.		Tsiviilkohtupidamise seadus.		Ajutise valitsuse määrus 2. maist 1919 a. välismaa rahade asjus. (RT 30/31 — 1919) 53	
9 } 124 } 60 126 } 55 1426 } 59 3209 } 3659 } 53 3660 } 3964 } 59 4128 }		935 } 933 } 60 1281 } 1807 ¹⁻⁵ } 54 2029 } 55		Pärandusemaksuseadus. 30—36 } 7 } 57	
Tsiviilkohtupidamise seadus.		Veksliseadus. 5 p. 1—4 } 6 } 35 } 37 p. 1—4 } 38 } 40 } 61 41 } 42 } 43 } 55 } 68 }		Ajutised administratiiv-seadused. (RT 1 — 1918) 61	
4 56 9 } 10 } 61 161 ¹⁻²⁴ } 54, 61, 58 161 ³ p. 6 } 58 210 } 224 } 60 365 ¹ } 54, 61 849 ¹ } 55					

Riigikohtu kriminaal-osakonna 1927 a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. § §	Riigikohtu ots. nr. nr.
Ajut. seadus politseilise karistamise kohta üksikute seaduste ja sunduslikkude määruste rikkumise eest. (RT 147/148 — 1920)	— 75	Kriminaalkohtupidamise seadus.	6 66 7 66 16 73 17 73 31 66 33a p. 2 82 43 70 92 68, 78 119 67, 68, 77 130 67 150a 77 152 77 159 70 159 ^a 68 168 67, 77 205 68 577 72 594 66 750 66 754 66 766 72 863 74 879 74 879 ^a 62 889 72 891 64 998 73 1127 82 1129 78 1130 78 1136 78 1204 73 1206 64 1210 73	Mõnede seaduste ja sundmääruste rikkumiste eest määratavate administratiivkaristuse seadus. (RT 183/184 — 1925)	1 lõige II 75 7 75
Ajut. seadus karistuste ja kohtupidamise korra muutmise kohta mõnesuguste süütegude asjus. (RT 147/148 — 1920)	4 65			Määrus väljamaalt sisseveetavate kaupade tollimärkidega varustamise kohta tolliasutustes. (RT 15 — 1926)	30 67
Aktiisiseadus.	636 69 1110 } 82 1111 } 1113 märk. 69			Määrus kaupade tollimärkidega varustamise kohta tolliasutustes. (RT 41 — 1922)	8 p. d 67
Balti Eraseadus.	1486 80			Nuhtlusseadus.	155 73 156 73 1612 62
Eesti-Läti vaheline konventsioon.	art. XVI 63			Rahukohtu nuhtlusseadus.	42 65 177 80 180 ^a 77
Eesti Vabariigi põhiseadus. (RT 113/114 — 1920)	27 } 35 } 71 57 } 69 }	Kriminaalkohtupidamise seaduse § 33 muutmise seadus. (RT 99 — 1926)	— 82	Rahukohtunikkude kohtu alluvuse muutmise seadus. (RT 171/172 — 1925)	— 82
Kohtuteseadus.	5 62, 72, 76			Seadus üksikute karistuse ja kohtupidamise seaduse määruste muutmise kohta. (RT 119/120 — 1920)	2 82
Kohtu käskotsuste seadus. (RT 5 — 1919)	1 4 65 6	Karistusmäärused trükiseaduse, avalikkude ettekannete seaduse ja raamatukaupluste ning avalikkude lugemistubade avamise seaduse rikkumise asjus. (RT 43 — 1923 nr. 45)	2 p. 2 81	Seadus rahatrahvide kõrgendamise kohta kohtu- ja administratiiv-asjus. (RT 86 — 1921)	— 82

VIII

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.
Seemnemüügi korralduse seadus. (RT 20 — 1921)		Tolliseadus.		Uus nuhtlusseadus.	
6	79	262	67	2	73
9	79	420 p. 8 ja märkus (1926 a. red.)	67	128	71
		420 p. 8 (1923 a. red.)		528	76
Sundmäärus võõrastemajade ja möbleeritud tubade kohta. (RT 89/90 — 1925)		Trükiseadus. (RT 43 — 1923 nr. 44)		Välismaalt sisseveetavate kaupade tollimärkidega va- rustamise seadus. (RT 1/2 — 1923)	
2	76	7	81	-	72
35		17		2	
		18—20			

Nr. 1.

ÜLDKOGU.

10. jaanuaril 1927 a.

Kohtuministri poolt K. A. S. § 259¹ põhjal 21 detsembril 1926 a. nr. 5221 all esitatud seletusepärimine küsimuses, kuidas tuleb tingimisi enne tähtaega vabastamise tähtaeg välja arvata, kui vahialusele on armuandmise või muus seaduslikus korras kohtuotsusega määratud vangis kinnipidamise aega vähendatud.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtuminister pöördus Riigikohtu poole 21 detsembril 1926 a. järgmise seletusepärimisega:

1. VIII. 1917 a. antud tingimisi ennetähtaega vabastamise seaduse I osa § 1 põhjal (Sobr. usak. 1917 a. peat. 1326) võiakse tingimisi ennetähtaega vabastada neid, kes on mõistetud (prigovorenõ) kinnipidamisele türmis, vangiroodus või parandusmajas või mõistetud tähtaegsele või tähtajata sunnitööle, kui nad ära on kandnud vähemalt poole neile kohtuotsusega määratud karistusest; tähtajata sunnitöölised — vähemalt 12 aastat. Vangimajades leidub hulk seesuguseid vange, kellele on Vabariigi Valitsuse poolt armuandmise korras neile kohtuotsusega määratud karistust vähendatud; eriti võiks nimetada neid, kellele on omal ajal välja kohtu otsustega mõistetud väga rasked karistused süütegude eest, mida tol ajal oli üldsuse huvides vaja raskesti karistada, millised teod aga harilikes oludes ei nõua nii raskeid karistusi. Seesuguseile vangidele armuandmisel ei ole Vabariigi Valitsus alati läinud kergendamise vajalikkuse piirini, vaid on karistust ainult osaliselt vähendanud selle oletusega, et kui vang ise paraneb ja teda tingimisi ennetähtaega vabastatakse, siis ta enam-vähem õiglase karistusega on pääsnud; näiteks väljakohtu poolt on määratud 20 a. sunnitööd; olusid arvesse võttes leitakse õiglaseks jätta 5 a. sunnitööd, kuid Valitsus vähendab armuandmise teel karistust 10 a. sunnitööks oletusega, et vang hea ülespidamise korral võib tingimisi siiski 5 a. ärakandmise järgi vabaks saada.

Tingimisi enne tähtaega vabastamise komisjonid, arutades vangimajade ülemate ettepanekuid seesuguste vangide vabastamise kohta, on sattunud lahkarvamistele: tingimisi vabastamise tähtaega arvavad ühed kohtuotsusega määratud karistuse järele, teised selle karistuse järele, mis määrati armuandmise korras; esimesed toetuvad seaduse täpsele redaktsioonile, teised väidavad, et armuandmise otsusega on kohtuotsusega määratud karistus tühistatud ja asendatud uue karistusega; ainult sellega on veel võimalik arvestada vabastamise tähtaja väljaarvamisel. — Kuna sedaviisi on tekkinud täiesti ebanormaalne seisukord, seepärast palub kohtuminister K. A. S. § 259¹ põhjal Riigikohut seletada, kuidas tuleb tingimisi enne tähtaega vabastamise tähtaeg välja arvata.

Omalt poolt arvab minister asja kohta järgmist: 1. VIII. 1917 a. seaduse I osa § 1 redaktsiooni kõnesolev lause „Kohtuotsusega määratud karistus“ on võetud muutmata endisest 22. VI. 1909 a. väljaantud seadusest samal alal (v. Vangist. sead. § 416). Viimase sea-

duse väljaandja arvestas selle lause sissevõtmisel loomulikult tolleaegse olukorraga: armuandmine kuulus keisri võimupiiri, seepärast olid armuandmised haruldaseks nähtuseks, sündisid ainult äärmistes juhtumeis ja armuandmise teel vabanesid isikud juba täielikult karistuse kandmisest; amnesteerimise seadused olid täpselt ja kõigekülgselt välja töötatud ja lahendasid juba kõik võimalikud juhtumid; järelikult ei olnud tingimisi enne tähtaega vabastamise seadusel tarvidust arvestada muude karistustega peale nende, mis kohtuotsusega määratud. 1917 a. seaduse väljatöötamise ajal oli olukord muutunud; Vene ajutisel valitsusel oli seaduseandlik ja täidesaatev võim; seaduseandliku võimuna võis ta amnesteerimise seadusi anda; kellele aga kuulus armuandmise õigus, see oli konstitutsiooni puudumisel selgusetu; 17. III. 1917 a. anti välja laiaulatusline amnestia-seadus, kuid selle seaduse põhjal jäid väga paljud amnesteeritud vangimajadesse edasi ja selle elemendiga tuli 1. VIII. 1917 a. seaduse väljatöötamisel arvestada; kuid seaduseandja ei ole millegipärast võimalikuks pidanud sama seaduse I osa § 1 leiduvat lauset „kohtuotsusega määratud karistus“ muuta, vaid on selle asemel sisse võtnud täiendava II osa. Meie oludes on olukord veelgi muutunud, amnesteerimist seaduseandlikul teel on meie ajal üldse 2 korda tarvitatud ja hiljem on kõik sarnased ettepanekud Riigikogu poolt tagasi lükatud, kohtuministri teades sel põhjal, et seda asja on võimalik paremini lahendada Vabariigi Valitsuse võimuga armuandmise korras; selle tagajärjel on Vabariigi Valitsusel tulnud armuandmise õigust tarvitada palju suuremal määral, kui seda tegi endisel ajal keiser, ning nende arv vangimajades, kelle karistust on armuandmise teel muudetud, on niisugune, millega tingimisi enne tähtaega vabastamise instituut on sunnitud arvestama. Sellest arenemiskäigust selgub, et kui meie oludes tuleks alles välja töötada seesugune seadus, siis ei oleks võimalik neid vange ignoreerida, teiste sõnadega, tingimisi enne tähtaega vabastamist tuleks võimaldada ka sellest karistusest, mis määratud on armuandmise otsusega.

1. VIII. 1917 a. seaduse § 1 täpne redaktsioon tekitab raskusi ka neil kordadel, kui näiteks kaitsevälise kohtu otsusega määratud on surmanuhtlus ja see karistus asendatakse sõjaseisukorra seaduse § 19 p. 10 põhjal vabaduskaotusliku karistusega; seesugused kohtuotsused astvuad, kohtuministri arvamise järele, seadusejõusse mitte muidu kui kindralkuberneri võimu kinnitamise kaudu; järelikult kui viimane kohtuotsusega määratud karistuse asendab kinnitamisel pehmema karistusega, siis ei näi — vormiliselt vaadates — kohtuotsusega määratud karistust olevatki. Sarnaseis ja mitmeis muus juhtumeis ei oleks üldse võimalik tingimisi enne tähtaega vabastamist käsitada, ka siis kui olemas on kõige paremad eeldused selleks (1. VIII. 1917 a. sead. § 2), olgugi et karistuse lõpuni — täideviimine igasuguse mõtte kaotab ja riigikassale asjata kulusid tekitab.

Riigikohus leiab kohtuministri ja temaga ühinenud Riigikohtu prokuröri seisukoha vastuvõetava olevat, eriti kui tähele panna, et sama 1917 a. 1 augusti Tingitava enne tähtaega vabastamise seaduse II jao järele lubati ka neil, kes sama aasta 17 märtsi amnestia-seaduse põhjal karistuse kergendusi olid saanud, ka veel enne tähtaegse vabastamise õiguse osaliseks saada selle seaduse järele. Ei ole põhjust oletada, et seaduseandja oleks tahtnud ennetähtaegse vabastamise õigust piirata ainult nende kohta, kes karistusi kannavad otse kohtu otsuste järele, olid ju pea kõik vangistatud kergendusi saanud amnestia-seaduse põhjal. Tingitava ennetähtaegse vabastamise seaduse siht oli ja on üldse nende vangide karistust vähendada, kes oma ülespidamisega lubavad ennustada, et nad pärast vabastamist korralikku eluviisi saavad pidama. Karistus, mida süüdimõistetute üldamnestia seaduse või muidu seaduslikus korras kohtu poolt määratud karistuse asemel peab kandma, eriti ka Vabariigi Valitsuse poolt armuandmise korras vähendatud karistus, asendab kõigiti kohtu poolt määratud karistust.

Kõigil eeltoodud kaalutlustel **otsustas Riigikohtu Üldkogu**: seletada, et 1917 a. 1 augusti seaduses ette nähtud tingitavat enneaegset vangist vabastamist lubatakse tarvitusele võtta ka nende vangis kinnipidamiste suhtes, mis kohtu otsuste asemele seaduslikus korras on astunud.

Nr. 2.

ÜLDKOGU.

17. jaanuaril 1927 a.

Aleksander Michelsoni kaebus Kohtupalati prokuröri määruse peale 23. detsembrist 1926 a. ja kohtuministri otsuse peale 30. dets. 1926 a.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Vahialuselt Aleksander Michelsonilt Riigikohtule saadetud keabusest on näha, et 26. augustil 1926 a. mõistis Tallinna-Haapsalu Rahukogu Aleksander Michelsoni üheks aastaks ja kuueks kuuks vangiroodu, ja arvesse võttes eelvangistust luges kohus selle karistuse ärakandmise alguspäevaks 26. veebr. 1926 a. — 17. dets. 1926 a. otsustas Ennetähtaega vabastamise nõukogu vahialust Aleks. Michelsoni vahi alt vabastada. See otsus täideti 18. dets. 1926 a.

23. dets. 1926 a. võeti Aleks. Michelson Kohtupalati prokuröri korraldusel nr. 5641 uuesti vahi alla. Selle Kohtupalati prokuröri korralduse peale kaebas Aleks. Michelson kohtuministrile, kes aga Aleks. Michelsoni kaebuse tagajärjeta jättis.

Eesti Vabariigi loomise algusest peale olevat maksnud kord, et enne tähtaega vabastati neid vange, kes karistusest pool aega ja vähemalt kuus kuud vangimajas on ära kandnud, kusjuures nende tähtaegade alguseks olevat võetud päev, millal karistuse aega arvama hakati, mitte aga kohtuotsuse tegemise päev, ja kes olid V. S. § 312 ettenähtud tähtaja paranejate liigis viibinud. Kõik need tingimused olevat Aleks. Michelsoni poolt täidetud olnud, kui teda enne tähtaega vabastati ja seepärast leiab Michelson, et enne tähtaega vabastamise komisjoni otsus 17. dets. 1926 a. tema suhtes olevat seaduslik olnud ja et teda olevat seadusevastaselt uuesti vahi alla võetud. Pealeselle olevat Ennetähtaega vabastamise komisjoni otsused lõplikud, mille peale ei olevat edasikaebamise korda ette nähtud ja mis 24 tunni jooksul seadusejõusse astuvad ja kohe täidetakse. Seepärast ei olevat Kohtupalati prokuröril õigust olnud Ennetähtaega vabastamise komisjoni otsust tühistada või seda muuta. Neil põhjustel palub Aleksander Michelson Riigikohtu tunnistada Ennetähtaega vabastamise komisjoni otsus tema kohta maksvaks ja Kohtupalati prokuröri korraldus 23. dets. 1926 a. tema vahi alla võtmise asjas tühistada ja teda vangide hooldamise seltsi valve alla anda. Kui aga Riigikohtus ei leiaks võimalikuks teda kohe vahi alt vabastada, siis palub ta 1) komisjoni otsus 17. dets. 1926 a. tema kohta maksvaks tunnistada ja 2) tema vabastamise täidesaatmine edasi lükata peale puuduva osa 6 kuulisest karistuse ajast kandmiseni, s. o. 26. veebr. 1926 a. Lõpuks palub Michelson Riigikohtu veel seisukohta võtta nende 5 päeva kohta, mis ta vabaduses mööda saatnud mitte tema süü läbi.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohtu Üldkogu:

Kohtuotsuste täitmisel ja ärakandmisel kõigi tekkivate raskuste ja kahtluste puhul võivad Kr. Kp. S. § 955 põhjal kohtuotsuste täitjad (Kr. Kp. S § 948 põhjal prokuratuuri esindajad) kui ka vahialused, kes kohtuotsust ära kandmas (end. V. S. s. 1868 nr. 680) pöörduda vastavate rahukogude poole palvetega tekkinud raskusi ja kahtlusi kõrvaldada. Kr. Kp. S. § 955 korras antud palveid rahuldavad rahukogud kas korraldavatel istungitel seletuste andmistega, või ka avalikudel istungitel täiendavate kohtuotsustega, kui tekkinud raskused ja kahtlused puudutavad esialgsete kohtuotsuste sisu. Korraldavatel istungitel antud seletuste peale võib edasi kaevata erakaebuse korras, kuna avalikkudel istungitel tehtud täiendavate otsuste peale võib harilikus, see on apellatsiooni ja kassatsiooni korras edasi kaevata.

Käesolevas juhtumis on vahialusel Aleksander Michelsonil kahtlus tekkinud karistuse äraandmisel ja seepärast oleks võinud vahialune Aleksander Michelson Kr. Kp. S. §. 955 põhjal pöörduda sellekohase palvega Rahukogu poole, mitte aga otsekohe Riigikohtu.

Neil põhjustel — otsustas Riigikohtu Üldkogu: Aleksander Michelsoni kaebus läbi vaatamata jätta.

Nr. 3.

ÜLDKOGU.

31 jaanuaril 1927 a.

Kohtuministri poolt K. A. S. 259¹ põhjal 30 novembril 1926 a. nr. 7531 all esitatud seletusepärimine küsimustes: 1) kas siseminister kindralkubeneri õigustes ja kohustes peab tema poolt Üld. Kub. Asut. Sead. § 23 lisa, § 19 p. 16 ja 17 põhjal tehtud määrustes kirjeldama neid faktilisi andmeid, mille põhjal teatud otsus tehtud, ning 2) kas administratiivkohtul on õigus võtta neid andmeid sisulisele kaalumisele.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

30 novembril 1926 a. pöördus kohtuminister Riigikohtu poole järgmise kirjaga: On selgunud, et tekitab lahkarvamisi Üld. Kub. Asut. Sead. § 23 lisa, § 19 pp. 16 ja 17 tarvitamine. Nimelt on kerkinud üles küsimus, kas Siseminister, tarvitades kindralkubenerina ülaltähendatud paragrahvides nimetatud õigust, peab omis sellekohastes määrustes väljendama faktilisi andmeid, millede põhjal ta teeb Sõjaseisukorra Seaduse § 19 pp. 16 ja 17 tähendatud otsused, ning kas administratiivkohtul on õigus neid andmeid sisuliselt kontrollida. Nagu muu seas näha siseministri kirjast 29 okt. s. a. nr. 911, mis siia juurde lisatud, ei ole selles küsimuses ühtlane ka Riigikohtu Administratiiv-osakonna tegelus.

Lahkarvamiste ärahoidmiseks palun K. A. S. § 259¹ põhjal Riigikohtu üldkogu seletada: 1) kas siseminister kindralkubeneri õigustes ja kohustes peab tema poolt Üld. Kub. Asut. Sead. § 23 lisa, § 19 pp. 16 ja 17 põhjal tehtud määrustes kirjeldama neid faktilisi andmeid, mille põhjal teatud otsus tehtud, ning 2) kas administratiivkohtul on õigus võtta neid andmeid sisulisele kaalumisele?

Omalt poolt arvab kohtuminister, et siseminister kindralkubeneri õigustes ja kohustes ei ole kohustatud omis Üld. Kub. Asut. Sead. § 23 lisa, § 19 pp. 16 ja 17 ettenähtud otsustes kirjeldama faktilisi andmeid ja et need ei kuulu administratiivkohtu sisulisele läbivaatamisele.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohtu üldkogu: kohtuministri poolt K. A. S. § 259¹ põhjal Riigikohtu üldkogule seletamiseks ettepanud küsimused on Riigikohtu administratiiv osakonnas kohtuistungeil eraisikute kaebuste puhul mitmel korral arutusel olnud, muu seas Villbergide kaebuse puhul (Riigik. adm. os. toim. nr. 1143^{II} — 1925 a.) ja Ernst Turmanni kaebuse puhul (Riigik. adm.-os. t. nr. 961^{II} — 1926 a.). Neis asjus on Riigikohtu administratiiv-osakond seletanud, et siseminister kindralkubeneri õigustes ja kohustes peab tema poolt Üld. Kub. Asut. Sead. § 23 lisa, § 19. pp. 16 ja 17 põhjal tehtud määrustes väljendama need faktilised andmed, mis õigustavad teda kindräl-kubeneri õigusi teatavais juhtumeis tarvitama, ja et administratiiv-kohtul on Adm. K. K. § 21 ja 22 põhjal õigus neid andmeid sisuliselt kaaluda. Kohtu Asut. Sead. § 259¹ põhjal on kohtuministril õigus Riigikohtu üldkogu poole pöörduda seletuse saamiseks küsimustes, mis mitmes kohtus ise viisi lahendatud, või mis tegelikus elus (praktikas) kahtlust tekitavad. Selle paragrahvi sisust on selge, et kohtuminister õigustatud on Riigikohtu üldkogu poole järelepärimistega pöörduma ainult kahel juhusel. Käesoleval korral ei ole kohtuministri poolt seletuse saami-

seks ettepannud küsimused kohtus iseviisi lahendatud mitte mitmes, vaid ühes Riigikohtus ja kaebused siseministri kui kindralkubernerite tegevuse peale kuuluvad lahendamisele ainult Riigikohtule, nimelt tema administratiiv-osakonnale. Samuti ei või kohtuministri poolt ettepannud küsimused tegelikus elus enam lahkarvamisi tekitada, sest need küsimused on juba Riigikohtu administratiiv-osakonna otsusega eelnimetatud asjus lahendatud. Mis puutub sellesse, et Riigikohtu administratiiv-osakond on oma otsustes (Haim Sametschiku, Hermann Kromeli, Boris Agapovi ja Vladimir Tschumikovi kaebusasjus) kohtuministri poolt ettepannud küsimused teistviisi lahendanud, kui eelnimetatud Villbergide ja Ernst Turmanni kaebusasjus, siis tuleb tähendada, et kuuluvad esimesed varemase ajajärku, 1921—1923 aastatesse, ja et Riigikohtu administratiiv-osakond on hiljem uuele seisukohale asunud enne ülalnimetatud otsustes 1925 a. ja 1926 a. ja sellest järjekindlasti viimaseil aastail kinni pidanud, seepärast tuleb juhtnööriks võtta neid Riigikohtu hilisemais otsustes avaldatud seletusi. Kohtuministrile ei ole õigust antud taotella Riigikohtu administratiiv-osakonna poolt lahendatud küsimuste uuesti-läbivaatamist Riigikohtu üldkogu poolt (võrdle Vene Sen. üldk. ots. 1913 a. nr. 5, 1905 a. nr. 4 ja Riigikohtu üldk. ots. 12. 12. 1921 a. toim. nr. 12), seepärast tulevad kohtuministri poolt seletuse saamiseks ettepannud küsimused sisuliselt läbivaatamata jätta.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: esitatud küsimusi üldkogus sisulisele arutusele mitte võtta.

Nr. 4.

ÜLDKOGU.

25. aprillil 1927 a.

Karl Uibo kaebus valvekorras Otepää jsk. rahukohtuniku käskotsuse peale 26. nov. 1926 a. ja Tartu-Võru Rahukogu määruse peale 18/21. märtsist 1927 a. Karl Uibo süüd. R. N. S. § 91 ja 98 järele.

Eesistuja ja ettekandja Riigikohtu esimees K. Parts; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

26. oktoobril 1926 a. põles Vana-Otepää vallas Pärdu talu omaniku Jaan Väarsi viljakuivatis maha. Politsei poolt toimepandud juurdlusel luges kahjusaja Väarsi Karl Uibot, kellele ta kuivatise oma vilja kuivatamiseks oli lubanud, süüdi hooletult tulega ümberkäimises, palus teda selle eest vastutusele võtta ja temale Uibolt 48565 marka kahjutasu välja mõista. Elva politseikomissar saatis juurdluse Otepää rahukohtunikule Karl Uibo vastutusele võtmiseks R. N. S. § 91 ja 98 järele. Rahukohtunik tunnustas käskotsusega 26. nov. 1926 a. Uibo süüdi lohakas ümberkäimises tulega ja otsustas teda R. N. S § 91 ja 98 järele karistada 500 marga rahatrahviga või maksujõuetuse korral kolme öö-päevase arestiga. Kahjutasu nõudmise kohta ei ole rahukohtunik mingit määrust teinud. Ärakiri anti 20. dets. 1926 a. Karl Uibole kätte. 30. 12. 26. palus Uibo temale tähtaega uuendada palve esitamiseks asja harilikus korras sisulisele arutusele võtta; oma palvet toetas ta sellega, et ta on influentsahaige olnud 15. 12. kuni 29. 12. 26; haiguse kohta esitas ta arst Georg Daiberi tunnistuse, milles tõendatakse, et ta on olnud influentsahaige 15. 12. kuni 29. 12. 26. ega ole saanud selle aja jooksul kodust välja tulla. Rahukohtunik jättis 31. 12. 26. palve tagajärjeta, leides, et otsus on seadusejõusse astunud juba 19. 12. 26. ja et Kr. Kp. S § 868 ettenähtud võimalusi tähtaegade uuendamiseks ei võivat käsitada käskotsuste suhtes, kuna käskotsuste seaduse § 6 ütleb, et kui 7 päeva jooksul uut asjaarutust ei ole palutud, omab kohtu käskotsus seaduse jõu. See otsus kuulutati Uibole 4. jaanuaril 1927 a., mille peale ta samal päeval rahukohtunikule kass. kaebuse andis Tartu-Võru Rahukogu nimele, — paludes rahukohtuniku määrusi 26.

novembrist ja 31. detsembrist 1926. ära muuta, esimest — käskotsuste seaduse § 2, siis ka veel §§ 1 ja 3 p. d ning Kr. Kp. S. § 119, teist — Kr. Kp. S § 868 rikkumise pärast. Samal 4. jaanuaril andis rahukohtunik temale kaebuse tagasi, leides et tema määruse peale võib ainult erakaebuse korras edasi kaevata. Selle peale andis Uiibo 19. I. 27. erakaebuse Tartu-Võru Rahukogule palvega rahukohtuniku määrus 4. jaan. tema kass. kabusele käigu mitteandmise kohta ära muuta. 18/21. märtsil 1927 a. jättis Tartu-Võru Rahukogu Uiibo erakaebuse tagajärjeta, põhistades oma otsust sellega, et käskotsuse peale kass. kaebusi ei ole ette nähtud ja et rahukogu ei võivat järelevalvekorras muuta rahukohtuniku otsuseid. Selle peale saatis Uiibo 2. aprillil rahukogu kaudu Riigikohtule kaebuse selle üle, et rahukohtunik tema süüdistuse-asja käskotsuse teel on lahendanud ja ka tema palve tähtaja uuendamise kohta tähele panemata jätnud, ning palub Tartu-Võru Rahukogu otsus 18/21. märtsist 1927 a. ja Otepää jsk. rahukohtuniku otsus 26. XI. 26. ning tema määrused valvekorras tühistada.

Asja Kohtu Asut. Sead. § 249 järgi valvekorras arutusele võttes ja Prokuröri arvamist kuulanud olles, leiab Riigikohus, et käesolevas asjas tekib esmalt küsimus:

Kas on lubatav rahukohtunikul Käskotsuste Seaduse § 1 ettenähtud süüdistusasja ka siis käskotsuse teel lahendada, kui kahjusaaja poolt on kahjutasu nõue avaldatud?

Selle küsimuse peale annab vastuse Käskotsuste Seaduse § 2, mis kahjutasu nõuetega seotud asju ei luba käskotsuste korras lahendada. Seda käskotsuste varal lahendatavate asjade jaoks seatud piirjoont ei või, arusaadavalt, ükski kohus muuta sel viisil, et ta jätab tsiviilnõudmise käskotsuse korras arutamata: see oleks Käskotsuste Seaduse § 2 otsekohene rikkumine. Käskotsuste teel võib lahendada lihtsaid asju, kus asjas mingisuguste kahtluste ja vaidluste tekkimist ei eeldata. Kus juba tsiviilnõue on avaldatud ja süüdistatav, eitades süüteo fakti, ei ole nõusolekut avaldanud nõutud kahju ise vabatahtlikult tasuma, on tegemist tüliga, mida ainult üldises kohtupidamise korras võib lahendada. — Teiseks, nõuab lahendust küsimus:

Kas Kr. Kp. S. § 868 ettenähtud määrus, mis lubab kohtul lugupeetavatel põhjustel kaebetähteaga jalule seada, on maksev ka käskotsuste suhtes?

Riigikohus leiab, et ei ole mingit põhjust võtta Käskotsuste Seaduse § 6 määrust „Käskotsus omandab, kui ülemaltähendatud tähtajal asja uut arutust ei ole palutud, seadusejõusse astunud kohtuotsuse maksvuse“, absoluutselt ilma ühegi erandita maksva määrusena, nii et siis kui kaebelune mõnel lugupeetaval põhjusel on takistatud olnud palvet asja arutamise kohta avaldamast, ta mingis juhtumis seda enam teha ei saa. Käskotsuste määrused kujutasid eneses osa Kriminaalkohtupidamise seadusest ja meie Käskotsuste Seadus 1919 a. astus endise Vene Krim. Kp. S. § 180⁴ —180¹⁴ asemele. Kuna Käskotsuste Seaduse määrused on oma sisu poolest osa kriminaalkohtupidamise seadustest, siis tuleb loomulikult käskotsuste suhtes analoogiliselt kohaldada Krim. Kohtupidamise Seaduses leiduvaid üldisi määrusi, näit. otsuste teadaandmise ja tähtaja väljaarvamise viisi, samuti ka tähtaja uuesti jaluleseadmise kohta, kui see lugupeetavail põhjusil on lastud mööda minna, jne.

Kolmandaks, kas on Rahukogul õigus tühistada rahukohtuniku otsust, mis käskotsuste korras on tehtud kohtu võimupiiri üleastumisega?

Käesolevas asjas on Otepää rahukohtunik oma võimupiirist üle läinud, kui ta Käskotsuste Seaduse § 2 vastaselt käskotsuste andmise korras lahendas Uiibo vastu tõstetud kaebuse ettevaatamatult ümberkäimise pärast tulega, selle peale vaatamata, et Uiibo vastu oli avaldatud kahjutasu nõue. Ei olnud rahukohtunikul ka õigust tema määruse peale asja arutamise kohta käiva palve avaldamise tähtaja jalule-seadmise asjus 4. jaanuaril 1927 a. antud kaebust kaebajale tagasi anda sel põhjal, et see kaebus oli kass. kaebuseks nimetatud, kuna rahukohtuniku määruse peale ainult erakaebuse korras võib edasi

kaevata. Käesoleval korral oli Uiibo omas 4. jaan. 1927. antud kass. kaebuses palunud peale 26. novembril 1926 a. tehtud käskotsuse äramuutmise ka veel rahukohtuniku määruse muutmist 31. deets. 1926 a. Kui ka käskotsuse üle kass. korras ei või kaevata, pidi see kaebus ikka edasi saadetama Rahukogule teise osa palve otsustamiseks erakaebuse korras, sest kaebuse ekslik nimetus mittevastava nimetusega ja kaebaja ekslik palve kaebust kass. korras arutada, ei anna põhjust kohtule kaebust, kui see muidu õigel viisil ja ajal oli antud, vastu võtmata jätta. Rahukogu on omakord ekslikult seisukohale asunud, nagu ei võiks ta valvekorras rahukohtuniku käskotsust 26. 11. 26. muuta. Kuna see käskotsus oli tehtud, nagu ülal näidatud, seaduses antud võimupiiri rikkumisega, oli Rahukogu, kes K. As. S. § 249 p. 3 põhjal on ligemaks järelevalve asutuseks rahukohtunikude üle, õigustatud ja kohustatud, niipea kui tema rahukohtuniku seadusevastasest tegevusest teada oli saanud, sama Koht. As. Sead. § 249¹ ja 250 järele tegutsema.

Eeltoodud põhjustel tuleb Riigikohtul Riigikohtu Sead. § 18 ja K. As. Sead. § 249 p. 1 ja 250 p. 2 põhjal mõlemate alamate kohtu otsused tühistada ja ette kirjutada Uiibo süüdistusajale seaduslik käik anda Krim. Kp. Sead. ettenähtud korras, mis pärast Riigikohtu Üldkogu otsustas: K. As. Sead. § 250 p. 2 põhjal valvekorras tühistada Otepää rahukohtuniku käskotsus 26. XI. 1926. ning määrus 4. I 1927. ning Tartu-Võru Rahukogu otsus 18/21. 3. 1927. Karl Uiibo süüdistuse-asjas Rah. Nuhtl. Sead. § 91 ja 98 järele ja asjatoimetus tagasi saata seaduslikus korras edasitoimetamiseks.

Nr. 5.

ÜLDKOGU.

9. mail 1927 a.

Kohtuministri poolt K. As. S. § 259¹ põhjal 4. mail 1927 a. nr. 125 all esitatud seletusepärimine küsimuses, kas neil kordadel, kui Veksliseaduse § 68 p. 3 alusel protestimine langeb päeva peale, mil töö seaduse järgi lõpetatakse kell 12 päeval tuleb protestimist toimetada ikkagi sama päeva kella 3 ajal või tuleb protestimist toimetada järgmisel tööpäeval samuti kell 3 pärast lõunat?

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtuminister palus 4. mail 1927. Riigikohtu seletust anda: kas neil kordadel, kui veksliseaduse § 68 p. 3 alusel vekslite protestimine langeb päeva peale, mil töö seaduse järgi lõpetatakse kell 12 päeval, tuleb protestimist toimetada ikkagi sama päeva kella 3 ajal või tuleb protestimist toimetada järgmisel tööpäeval samuti kell 3 pärast lõunat? Omalt poolt avaldas kohtuminister arvamist, et seesugusel korral tuleks protestimist toimetada järgmisel tööpäeval kella 3 ajal. Selles küsimuses on lahkväerteid ilmutatud. Ühed vaatasid Vekslite Sead. § 68 p. 3 nimetatud tunniaja, kella 3, peale kui igapäevase tööaja lõpptunni peale, ja järeldasid, et kui seaduseandja vekslite protestimise aja niiviisi tööpäeva lõpetamise peale määras, siis protestimine neil päivil, kus tööaja lõpp varem kätte jõuab, niisugusel varem lõpptunnil tuleb toimetada; teised vaatasid selle kellaaja, kui oma ette kindla tähtaja peale mis niisugusel järgmisel päeval kätte jõuab, mil tööpäev vähemalt selle ajani kestab.

Prokuröri arvamist kuulanud, leidis Riigikohtu, et veksliteandja, kes enesele tahab õiguse alles hoida nõudmistega esineda vekslite edasiandjate ja vastutajate vastu, peab vekslite protestida laskma; seks peab ta Vekslitead. § 68 järgi vekslite esitama notarile Vekslitead. § 41—43 näidatud tähtajal ning notar esitab isiklikul või saadab kirjateel veksliteandjale nõude veksel välja lunastada, ning kui siis järgmise päeva kella kolmeni ei järgne maksmist, siis protestib notar sama paragrahvi p. 3 põhjal samal päeval vekslite ja teeb temale vastava märkuse.

Kui nüüd juhtub, et sel päeval riigi ametiasutustes töö pidi lõpetatama juba kella 12 ajal, nagu see on meil määratud 1922 a. Riigi Teatajas nr. 155/156 väljakuulutatud pühade ja puhkepäevade seaduse § 1 märkuses kevad-, suviste- ja talvistepühade laupäevade ja vana aasta viimase päeva kohta, siis ei saa veksliaandja mitte kasutada temale antud õigust, kuni kella kolmeni p. 1. vekslit ära õiendada, ja on loomulik, et veksliaandja viimane õiendamise tähtaeg edasi kestab järgmise äripäevani, nii et veksliaandjal veel võimalus jääb ära kasutada harilikke keskpäeva aegseid äritunde oma vekslkohustuse vabatahtlikuks täitmiseks. Vekslkohustused on tsiviilõiguslikku laadi. Nagu kahtluste korral tsiviilõigusliste kohustuste seletamisel, samuti ka tsiviilõiguslike seadusmääruste seletamise puhul eesõigus antakse pehmemale, kohustuskandjat vähem koormavale seletamisele (võrdl. Balti Erasead. § 3103 ja Sisesejuhatuse määrus XVII), nii tuleb ka vekslkohustuste täitmises sama teed käia ja kõrvale heita veksliaandjaile karmem seletus, nagu peaksid nad neil päevil, kus tööaeg erandlikult ainult keskpäevani kestab, juba selleks keskpäevaks, kella 12, oma vekslid välja lunastama. Tunniaeg kell kolm, mis veksliaandmiseks on viimse tunniajajana määratud, veksliaandja vabatahtliku väljalunastamise võimaldamiseks, ei saa lugeda notaride kontori tööaja lõpptunniga tingituks, kuna sarnast ühetaolist tunniaega notariaal-seaduses ei ole ära määratud, vaid selle määramine on Not. Sead. § 37 järgi rahukogude hooleks jäetud ja seepärast võiks lõpptöötund ka mõne teise tunniaja peale langeda. Veksliseadus on aga üleriigiliselt kella kolme aja veksliaandmise viimseks tähtajaks määranud ega ole seda notariikontorite tööajaga sidunud. — Küsimuse eeltähendatud viisil lahendamise kasuks võib tähendada analoogilise juhtumi peale, nimelt kui veksliaandmisele esitamiseks määratud aeg juhtub sattuma mõne pühapäeva peale: Veksliseaduse § 41 järgi esitatakse veksel maksmiseks vekslis määratud tähtpäeval või esimesel või teisel sellele järgneval äripäeval, — järelikult, kui maksu tähtpäevale järgneb püha, mil töö seisab, siis seda arvesse ei võeta.

Eeltoodud kaalutlustel ülesvõetud küsimuse edaspidiseks ühtlaseks käsitamiseks Kohtu Asut. Sead. § 259¹ põhjal otsustas Riigikohtu üldkogu seletada, et neil kordadel, kui veksliseaduse § 68 p. 3 alusel veksliaandmine langeb päeva peale, mil töö seaduse järgi lõpetatakse kell 12 päeval, tuleb protestimist toimetada järgmisel tööpäeval kell 3 pärast lõunat.

Nr. 6.

ÜLDKOGU.

9. mail 1927 a.

Riigikohtu Esimehe poolt Riigikohtu üldkogule lahendamiseks ettepanud küsimus: kas on praegu veel maksvad Liivimaa Talurahva Seaduses sisalduvad määrused eraõiguse alal?

Eesistuja esimees K. Parts, Ettekandja riigikohtunik V. Ditmar,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja ettekande ja prokuröri arvamise ära kuulanud olles ja ettepanud küsimuse lahendamisele asudes, leidis Riigikohtu üldkogu, et kõigepealt tuleb konstateerida, et Liivimaa Talurahva seaduses leiduvail määrusil eraõiguse alal on puhtseisuslike seaduste iseloom. Läänemere Kubermangude Seaduste Kogu II köide, milles sisalduvad „Seisuste kohta käivad Seadused“ („Sakonoi o sostojaniah“), määrab omas § 1-ses, et Läänemere kubermangudes on olemas neli seisust: 1) aadel (dvorjanstvo); 2) vaimulikud (duhovenstvo); 3) linnaelanikud (gorodskie obõivateli); 4) talurahvas (selskie abõivateli), ning et talurahva õigused ja kohustused määratakse kindlaks iseäralise, iga kubermangu kohta väljaantava seadusega. Vastavalt sellele anti välja ka Liivimaa Talurahva Seadus, milles sisaldub muu seas „Talurahva Era-õigus“ (L. T. S. II jao, II raamatu, II jaotus II peatükk) ning nimelt „Nende

valla kogukonna liikmete Era-õigus, kes oma isiklikkude seisuse õiguste järele talurahva seisusest on“, nagu see otse on ära tähendatud mainitud Talurahva Eraõiguse II peatüki pealkirjas. Normeerib aga Talurahva Era-õigus ainult talurahva seisusest isikute õigused, siis ei või ka vähemat kahtlust olla selles, et Talurahva Seaduses sisalduval Talurahva Eraõigusel on puht seisusliku seaduse iseloom.

9 juunil 1920 a. võeti Asutava Kogu poolt vastu ja kuulutati 27 augustil 1920 a. Riigi Teataja nr. 129/130 välja „Seisuste Kaotamise Seadus“. See seadus määrab:

„I. Eesti demokraatlikus Vabariigis kaotatakse ära kõik seisused.

II. Käesoleva seadusega kaotavad Eesti Vabariigis oma jõu kõik seadused ja määrused, mis sisaldavad seisuslikke õigusi, eesõigusi, kohustusi ja õiguste kitsendusi või üldse seisuslikke isärasusi. Keelatud on igasuguste seisustest olenevate nimetuste, aunimede ja tiitlite ametlik tarvitamine.

Läänemere kubermangude seaduste kogu II köide, Eestimaa Talurahva Seadus 1856 aastast oma Rootsi soost talupoegade kohta käiva lisaga, Liivimaa Talurahva Seadus 1860 aastast ja 1863 aasta 9 juuli seadus kaotavad oma maksvuse, 1866 aasta 13 veebruari ja 1866 aasta 11 juuni seadused jäävad neis osades, mis pärastiste seaduste läbi ei ole tühjaks tehtud, ajutiseks maksma valla omavalitsuse asjaajamise alustena. Läänemere kubermangude seaduste III köide jääb ainukeseks eraõiguse seaduseks: neis linnades ja linnaosades, kus siamaale Maaseadus maksab, ja maal olevate kodanikkude kohta — vastavad Maaseadused, — linnades elavate kodanikkude kohta — vastavad Linnaseadused; endiste Peterburi ja Pihkva kubermangude osades aga Veneriigi Seaduste kogu X k. I jagu.“

Sama seaduse III osas määratakse kindlaks seisuslike asutuste ja varanduste likvideerimise kord ja viis ning seaduse lõpplausel on öeldud, et „sel seadusel on edasilükkamatuse iseloom.“ Viimase lause tõsine mõte selgub „Eesti Vabariigi Valitsemise Ajutise Korra“ (R. T. 1919 a. nr. 44) § 13-est, mille järgi Asutava Kogu seadused, mil puudub edasilükkamatuse iseloom, peab ette pandama rahvale vastuvõtmiseks või tagasilükkamiseks, kui 25.000 hääleõiguselist kodanikku või $\frac{1}{3}$ Asutava Kogu liikmetest seda nõuavad, kuna edasilükkamatuse iseloomuga seadused peavad avaldatama otsekohe maksvatena (Vabar. Valits. ajut. kord (1919 a. R. T. nr. 44) § 13 ja 23 ning Rahvahääletuse seadlus (1919 a. R. T. nr. 84 § 3).

Kui nüüd veel selle juure lisada, et „Seisuste Kaotamise Seaduse“ III lugemisel Asutavas Kogus oli ette pandud järgmine parandus: „Balti Era-Seaduste kolmandas jaos ettenähtud Maa- ja Linna-õigus, niisama ka Eesti- ja Liivimaa Talurahva Seadustes 1856 ja 1860 aastast leiduvad määrused eraõiguse alal jäävad ajutiselt maksma kodanikkude ja nende järeltulijate kohta, kes seni nende määruste alla käisid, ning et see parandus lükati Asutava Kogu poolt tagasi (v. As. Kogu protokollid, 4 istungjärk 1920 a. lehek. 842), — siis peaks küll kahtlemata selge olema, et Liivimaa Talurahva Seaduses sisalduv Talurahva Eraõigus puht seisusliku õigusena on oma maksvuse kaotanud.

Kuid siiski ja hoolimata sellest, et ettepanek, Talurahva Seadustes leiduvad määrused eraõiguse alal ajutiselt veel edaspidi maksma jätta, oli Asutava Kogu poolt tagasi lükatud ja „Seisuste Kaotamise Seadusel“ tunnistatud edasilükkamatuse iseloom, ilmus 27 augustil 1920 a. Vabariigi Valitsuse poolt 20 augustil 1920 a. Vabariigi valitsemise ajutise korra § 12-a põhjal vastuvõetud „Seadus Seisuste Kaotamise Seaduse osalise maksmapanemise kohta“ (R. T. 1920 a. nr. 129/130) järgmise sisuga: „Asutava Kogu poolt 9 juunil 1920 a. vastuvõetud Seisuste Kaotamise Seadus hakkab maksma tema avaldamisega Riigi Teatajas, mahaarvatud II jao teine osa, alates sõnast „Läänemere“ kuni sõnani „jagu“, mille maksmahakkamise tähtaeg ja kord eriseadusega ära määratakse“. Sarnast eriseadust senini ilmunud ei ole. Puuduvad Riigi Teatajas ka igasugused andmed selle kohta, et tähendatud Vabariigi Valitsuse

poolt vastuvõetud seadus oleks „Eesti Vabariigi Valitsemise ajutise korra“ (R. T. 1919 a. nr. 109) § 12-a kohaselt Asutava Kogu poolt vastava eriootsusega kinnitatud või tagasi lükatud.

Tõuseb küsimus, mis tähendus on sel Vabariigi Valitsuse poolt antud aktil? Eesti Vabariigi Valitsemise ajutise korra (v. 1919 a. R. T. nr. 44) § 11 järele kuulus seaduste andmine Asutavale Kogule. Jooksva seaduseandluse jaoks oli sama seaduse § 12 ettenähtud seadusandline delegatsioon, kelle korraldus ja võimkond pidi ligemalt ära määratama eriseaduses; see saigi tehtud Seaduseandliku delegatsiooni seaduses (1919 a. R. T. nr. 47), mille järele seadusandlik delegatsioon võis seadusi anda neil aladel, mis Asutav Kogu Vabariigi valitsemise korra § 10 järele eriti oma ülesandeks ei ole võtnud ja sama korra § 11 järele ei võta. Pealeselle anti Seaduseandlikule delegatsioonile sama sead. § 5 järele valve Vabariigi Valitsuse tegevuse järele, valitsuse liigete vastutusele-võtmise õigusega (§ 6 seals.). 20 detsembril 1919 a. vastuvõetud Eesti Vabariigi Valitsemise ajut. korra täiendamise seadusega, § 12-a-ga, andis Asutav Kogu ka Vabariigi Valitsusele õiguse Asutava Kogu ja seaduseandliku delegatsiooni istungite vaheaegadel täita rutulise iseloomuga jooksva seaduseandluse ülesandeid. Kui silmas pidada, et Vabariigi Valitsusel ei olnud õigust antud Asutava Kogu poolt vastuvõetud seadusi oma kontrolli alla võtta, et mitte Valitsus ei teostanud ülemvalvet Asutava Kogu üle, vaid Asutav Kogu Vabariigi Valitsuse tegevuse üle (Vab. Val. ajut. kord § 10 p. g), ja Asutav Kogu oli ülemaks riiklikuks võimuks riigielu ja ta elanikkude kihtide vahekordade korraldamise alal, et Vabariigi Valitsemise Ajutise korra järele, mis Põhiseaduse maksmahakkamiseni Vabariigi põhikorra aset täitis, ei olnud kellelgi õigust antud Asutava Kogu seaduste maksvust seisma panna, olgu see ka ainult osalt, edasi, et Seisuste kaotamise seadus käib nende ühiskondlikkude uuenduste alla, mida Asutav Kogu Vabariigi Valitsemise Korra § 10 järele oma ülesandeks seadis ja jättis, ja et neil aladel isegi seaduseandlik delegatsioon mingit seadusi andma või korraldusi tegema ei olnud õigustatud, olgugi et ta muidu Asutava Kogu istungite vaheaegadel tema asemel tegutseda võis seaduseandluse alal ja isegi Vabariigi Valitsuse tegevuse üle pidi valvama, ja veel edasi, et Seisuste Kaotamise Seaduse III lugemisel Asutavas Kogus ettepanud parandus Kaotatavates seadustes leiduvate eraõiguslike määruste ajutiselt maksvajätmise kohta tagasi lükati (v. Asut. Kogu 4 istungjärgu protokollid 1920 a. lhk. 842), siis peaks selge olema, et Vabariigi Valitsus igatahes ühiskondliku korra uuendamise alal ei võinud Seisuste kaotamise seaduse maksvaksastumist seisma panna, pealegi veel, et sellele seadusele, nagu juba eelpool ära märgiti, edasilükkamatuse iseloom oli antud.

Aga ka sel korral, kui võtta Vabariigi Valitsuse seadus sõna-sõnalt, nii et seisuste kaotamise seaduse II jao teise osa maksmahakkamise tähtaeg ja kord määratakse ära eriseadusega, ei oleks sellega veel seisuslikule alusele rajatud üksteisest lahkuminevad õigused ja kohustused eraõiguse alal võinud edasi maksa, kui juba ikkagi maksmata hakkas seisuste kaotamise seaduse I jagu ja II jao esimene osa, millega kõik seadused ja määrused, mis sisaldavad seisuslike õigusi, eesõigusi, kohustusi ja õiguste kitsendusi või üldse seisuslike iseärasusi, pidid oma jõu kaotama.

Seisuste kaotamise seaduse osalise maksmapanemise seadusest ei ole näha, kas Vabariigi Valitsus tahtiski siin omalt poolt olulisi muutusi viia seisuste seadusesse, õigem peaks olema arvata, et ta tahtis seletada, et need kaotatavais seadusis käsitatud küsimused, mis Seisuste Kaotamise seaduse otsekoheseks sihiks — kõigi kodanikkude ühtlustamine nende õiguste poolest — ei olnud ja mida Asutavas Kogus Seisuste Kaotamise Seaduse eelnõu arutamise puhulsugugikõne allä ei võetud ja üldse käsitusel ei olnud, seisuste kaotamise seadusega veel oma maksvust ei pea kaotama; niisugustena võisid paista küsimused talu- ja kvoote-maade tarvitamise viisi kohta, näit., et talumaid, millede peäülesandeks on eluvõimsaid põllumajapidamisi kindlustada, ei tohi tulevikus piiramata tükeldada, samuti et neid ka tulevikus mitte üle 80 taalri, teisi üle 10 taalri ei tohi kokku ajada, edasi, et talumaade kohta käivad servituutide määrused veel edasi kestavad, üldse määrused, mis maaolude korraldamisesse puutuvad

a mis seega veel edaspidi Asutava Kogu enese või tulevase seaduseandliku Kogu korraldusele kuuluvad. Tõepoolest ei ole kellegi poolt seisuste kaotamise muutmise sihis midagi ette võetud, ei ole eriti ka endistest seisustest tingitud eraõiguslike määruste muutmise läbi tekkivate tagajärgede ümberkorraldamise küsimust seniajani seadusandlikult üles võetud või lahendatud, vaid Riigikogu on ainult oma pärasises seaduseandlikus tegevuses Talurahva seadused veel maksvaiks lugenud talumaade korraldamise kohta käivais osades, nii kui see selgub 19. 6. 1925 a. vastuvõetud talumaade tükeldamise alammäärade muutmise seadusest (R. T. 1925 a. nr. 107/108) ja 4. 3. 1926 a. vastuvõetud Maakorralduse seaduse § 85 (1926 a. R. T. nr. 23). Seega võisid, Vabariigi Valitsuse seaduse tõsise mõtte järele, ajutiselt, kuni vastava eriseaduse väljaandmiseni, — edasi maksa ainult niisugused, — seisuste kaotamise seaduse II jao teises osas ülesloetud seadustes sisalduvad — määrused, mill seisuslikku iseloomu ei ole, nagu eelpoolmainitud talumaade kohta käivad määrused. Ainult selles mõttes võib ka Vabariigi Valitsuse eeltoodud otsust lugeda kinnitatuks Riigikogu otsusega 13 maist 1921 a. (R. T. 1921 a. nr. 40), millega kinnitati kõik kuni Riigikogu kodukorra maksmahakkamiseni Vabariigi Valitsemise ajutise korra § 12-a põhjal maksmapandud seadused ja määrused, mis seni ei olnud maksvusetuks tunnustatud, nende muudatustega, mis neis on ette võetud, seda enam, et kuigi veel mõeldav oli, et Asutav Kogu enne Eesti Vabariigi Põhiseaduse maksmahakkamist oleks võinud endiste mitmesugustesse seisustesse kuuluvate kodanikkude eraõiguse suhtes lasta mõningaid iseärasusi edasi kesta, siis ei või seda kuidagi enam võimalikuks tunnistada Põhiseaduse maksmahakkamisest saadik, mis pidi olema „vankumata juhteks Riigikogu ning kohtu ja valisuse asutuste tegevuses“ ja milles lõplikult kinnitati, et „seisusi Eestis enam ei ole“ ning et „kõik kodanikud on seaduse ees ühetaolised“.

Eeltoodud kaalutlustest välja minnes **otsustas** Riigikohtu Üldkogu: seletada, et Liivi- ja Eestimaa Talurahva Seadustes sisalduvad määrused eraõiguse alal, mis põhjenevad talurahva seisusel, on oma maksvuse kaotanud alates Seisuste kaotamise Seaduse avaldamise päevast Riigi Teatajas.

Nr. 7.

ÜLDKOGU.

26. septembril 1927 a.

*Riigikohtu Tsiivilosakonna algatusel Riigikohtu esimehe poolt Üldkogule lahendamiseks ettepan-
dud küsimus: kas käskotsused on süüteo sündmuse ja tema kordasaatmise kohta kaebealuse poolt
ning süüteo iseloomu kohta sama viisi sunduslikud tsiviilkohtule süüteo tsiviil-tagajärgede aru-
tamisel, nagu seda on Kr. Kp. S. § 30 järele üldkriminaalkohtupidamise korras tehtud kohtuot-
sused?*

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Prokuröri arvamist ära kuulanud olles ja ettepannud küsimuse lahendamisele asudes, leiab Riigikohtu Üldkogu, et mainitud küsimusele tuleb vastata eitavalt.

Krim. Kp. Seaduse § 30 käsib: Kriminaalkohtu lõplik otsus neis küsimusis, kas süüteo sündmus on aset leidnud, kas see süütegu on kohtualuse poolt toime pandud ja missugune iseloom sel süüteol, on kohustav tsiviilkohtule tähendatud süüteo tsiviilõiguslike tagajärgede arutamisel.

Tsiv. Kp. Seaduse § 5 annab kuriteo tagajärjel kahjukannatanud isikule õiguse esineda nõudmisega tasusaamise pärast oma äranägemise järele kas kriminaalkohtus või tsiviilkohtus. On nõudmine tõstetud kriminaalkohtus, siis otsustab viimane selle ühenduses süüdistusajaga

sisuliselt ära. Ei ole aga nõudmine tõstetud kriminaalkohtupidamise korras tekkinud asja-toimetuses, siis jääb kahjukannatajale õigus tasunõudmisega esineda tsiviilkohtus. Teeb ta seda enne süüteo-asja äraotsustamist kriminaalkohtu poolt ja on tarvis kriminaalse süüteo olemasolu kindlaks teha, siis paneb tsiviilkohus tsiviilasja toimetuse seisma kuni kriminaal-asja lõpliku äraotsustamiseni (Ts. Kp. S. § 8). Mõistetakse kaebealune pärastpoole kriminaalkohtu lõpliku otsusega süüdi, mis sündida võib ainult Krim. Kp. Sead. § 30 ettenähtud küsimuste (kas süüteo sündmus on aset leidnud ja kas see süütegu on kaebealuse poolt toime pandud—) lahendamise korral jaatavas mõttes, siis on ühes sellega ka jaatavas mõttes lõplikult kindlaks tehtud süüdimõistetu kohustus tema poolt kordasaadetud kuriteo tagajärjel tekkinud kahju eest tasu maksa (B. E. S. § 3284). Kriminaalkohtu sellekohane järeldus on tsiviilkohtule kohustav kuriteo tsiviilõiguslike tagajärgede lahendamisel (Kr. Kp. S. § 30). Seepärast peab tsiviilkohus kaebealuse süüdimõistmise korral kriminaalkohtu poolt piirduma konstateerimisega, et nõudmine on omas aluses tõendatud kriminaalkohtu otsuses sisalduvate vastustega Kr. Kp. S. § 30 ettenähtud küsimustele, ning asjas ettepannud tõenduste põhjal kahju suuruse kindlaks määrama ja vastava tasu välja mõistma.

Kuid siin tuleb silmas pidada, et seadus annab kriminaalkohtu poolt üldkriminaalkohtupidamise korras tehtud süüdimõistu otsusele präjüdisiaalse tähenduse Kr. Kp. S. § 30 ettenähtud küsimuste kohta just sellepärast, et mainitud küsimuste lahendamine, millest oleneb nii kuriteo kriminaal-, kui ka tsiviilõigusliste tagajärgede kindlaksmääramine, kuulub kriminaalkohtu võimupiiridesse ning et kriminaalkohtu vastused nendele küsimustele ja üldse tema otsused peavad samna viisi nagu tsiviilkohtu otsused, põhjenema kohtu juurdlusel kaebealuse — kostja osavõtmisel järelekatsutud tõendustel.

Kohtu käskotsuste tegemise kord (R. T. 1919 a. nr. 5 ja 1920 a. nr. 147/148) esineb erandina üldkriminaal-kohtupidamise korras ja juba sellepärast ei kannata „Kohtu Käskotsuste Seadus“ kui eriseadus laiendavat tõlgitsemist, vaid võib kohaldamist leida ainult temas eneses ettenähtud ainete kohta ja ulatuses. Kohtu Käskotsuste Seaduse § 1 põhjal võib rahukohtunik kriminaalasjus, kus kõrgeimaks karistuseks on rahatrahv või arest, kas üks neist või mõlemad koos, seaduses ette nähtud, ilma et ta asja hariliku korra järele avalikul kohtuistungil arutusele määraks, kaebealust kohtu käskotsuse läbi süüdlaseks mõista ja talle karistust määrata, kui ta ettepannud süüdistusmaterjali põhjal kindlale äratundmisele jõuab, et üleastumine ehk süütegu kaebealuse poolt on korda saadetud. Seega tehakse käskotsus väiksemate kriminaalasjade toimetamise lihtsustamise ja kriminaalse surve rutulise saavutamise eesmärgiga ilma kaebealuse väljakutsumiseta kohtuistungile, ilma tema seletuste ärakuulamiseta, ilma eelkäiva tõenduste järelekatsumiseta kohtujuurdlusel, mida üldse toime ei panda. Krim. Kp. S. § 30 ettenähtud küsimusi käskotsuses, vastandiks Kr. Kp. Sead. § 754 nõuetele, eriti ei seata üles, millepärast ka erilist vastust nendele käskotsuses ei nõuta. Käskotsus üldse põhjeneb mitte kohtu poolt järelekatsutud ehk kontrollitud tõendustel, vaid ainult kohtunikule asja algataja politsei või ametasutuse poolt ettepannud süüdistusmaterjalil, mis ühekihtlne võib olla. Niiviisi puuduvad käskotsusel tähtsamad kriminaalkohtu otsust kui niisugust iseloomustavad omadused, ja tal ei või seepärast ka olla üldkriminaal-kohtupidamise korras tehtud otsuse tsiviilkohtule kohustavat jõudu ja tähendust kuriteo tsiviilõiguslike tagajärgede lahendamisel. Et see nii on, seda kinnitab Kohtu Käskotsuste Seaduse § 6, mille põhjal käskotsus ei astu seadusejõusse, vaid „omandab“ ainult teatavil tingimusil „seadusejõusse astunud kohtuotsuse maksvuse“, s. o., teiste sõnadega, kuulub täitmisele temas sisalduva karistuskäsu suhtes kriminaalkohtuotsuste täitmise kohta maksvas korras.

Vähe sellest. Kohtu Käskotsuste Seaduse § 2 määrab, et kohus ei või käskotsust anda neis juhtumises, kus kaebealuse vastu tasunõue on tõstetud kahjude ja kulude pärast, mis süüteo läbi on tekkinud. Ei ole aga kohus säärasel korral üldse, — isegi süüteo kriminaal-õiguslike tagajärgede suhtes — õigustatud käskotsust andma, siis peaks kahtlematu olema, et käskotsus

ei või mingit mõju avaldada kuriteost järgnevate tsiviilõiguslikku laadi küsimuste lahendamisse tsiviilkohtus tõstetud nõudmise otsustamisel. On kohtule keelatud tsiviilnõudmise tõstmise korral käskotsusega otsustada kriminaalasja, siis seda vähem võib käskotsusel, kui ta on tehtud asjas, kus tsiviilnõudmist tõstetud ei olnud, präjuditsiaalset tähendust olla Kr. Kp. S. § 30 ettenähtud küsimuste kohta. Vastupidisele seisukohale asudes, tuleks möödapääsmata tunnustada, et tsiviilnõudmise mittetõstmise korral kriminaalkohtus võiks kohus lõplikult äraotsustada küsimuse, kas kuriteo tagajärjel kahjukannatanud isikul on õigus selles kuriteos süüdi mõistetud kaebealuselt tasu saada, kuna sama nõudmise tõstmise korral kriminaalkohtus, viimane seda küsimust käskotsuses üldse puudutada ja isegi kriminaalasja käskotsusega otsustada ei või. Säärane seisukoht ei vastaks Kohtu Käskotsuste Seaduse tõsisele mõttele, mille järele käskotsuse aineks võib olla üksnes pisemate süüteo kriminaalõiguslike tagajärgede, ei kunagi aga nende süüteo tsiviilõigusliste tagajärgede ja viimaseid juba ette äraotsustavate küsimuste lahendamine.

Kõike seda arvesse võttes, leiab Riigikohtu Üldkogu, et tsiviilkohtus käskotsuse aineks olnud süüteo tsiviilõiguslike tagajärgede arutamisel on mitte ainult õigustatud, vaid ka kohustatud Kr. Kp. Sead. § 30 ettenähtud küsimuste iseseisvaks lahendamiseks asjaosaliste ja nende poolt esitatud tõenduste põhjal, olgugi et käskotsus temas sisalduva karistuskäsu suhtes on omandanud seadusejõusse astunud kohtuotsuse maksvuse ja täide viidud.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohtu Üldkogu: seletada, et ettepanud küsimusele tuleb vastata eitavalt.

Nr. 8.

ÜLDKOGU.

31. oktoobril 1927 a.

Kohtuministri poolt 25. oktoobril 1927 a. nr. 1525 all K. A. S. § 259¹ põhjal esitatud seletusepärimine küsimuses, kas tuleb riiklikust maatagavarast lahutatud maatükkide kinnistamisel riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse § 20 alusel ka hüpotekaarvõlad üle kanda Not. Sead. § 311 korras, või on kinnistusjaoskonnad kohustatud tähendatud § 20 korras põllutöömistri poolt antud teadaande põhjal kinnistamist toimetama ka ilma hüpotekaarvõlgu üle kandmata.

Eesistuja riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V Ditar, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Seletusepärimist põhjendas kohtuminister kinnistusjaoskonnades ilmsikstulnud lahku mineva praktikaga. Nii on Tartu-Võru kinnistusjaoskonna ülem tugeses Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 1 ja 7 (R. T. 1925 a. nr. 95/96) ja selle seaduse elluviimise määruse § 10 (R. T. 1926 a. nr. 3), asunud seisukohale, et juhtumisel, kui riigistatud mõisa või maatüki peale on ingrosseeritud võlad, siis võiakse sellest mõisast või maatükist eraldatud osad riigimaade põliseks tarvitamiseks või omanduseks andmise seaduse (R. T. nr. 54—1927 a.) § 20 alusel maasaaja nimele kinnistada ainult siis, kui ka võlad üle kantud, nii nagu see Not. Sead. § 311 ette nähtud. Teised kinnistusjaoskonnad aga asuvad vastupidisel seisukohal ja on seni kõigil kordadel eraldatud maatükke nimetatud § 20 alusel kinnistanud ilma Not. Sead. § 303—369 käsitamata ja võlgade ülekandmiseta.

Omalt poolt arvab kohtuminister, et kinnistamist tuleb toimetada ka ilma hüpotekaarvõlgade ülekandmiseta. Ülemalnimetatud § 20 järgi 1925 aasta redaktsioonis oli küll selgesti nõutud, et kinnistamisel tuleb käia Not. S. §§ 303—369 järele. — Kuid see § on pärast meelega muudetud selles mõttes, et saade Not. Sead. peale on välja jäetud ja selle asemele eeskiri üles

seatud, et kinnistamist tuleb toimetada põllutöoministri vastava teadaande põhjal (R. T. nr. 54 — 1927 a.). Sellega ei ole Not. Sead. määrused hüpot. võlgade ülekandmise kohta siin enam maksvad. Seesugune muutus oli tehtud sellepärast, et ei ole mingit mõtet neid võlgu asunikkudele kuuluvate maatükkide peale üle kanda. Riik on need võlad oma kanda võtnud (Maasead. täiend. ja muutm. sead. § 1 — R. T. nr. 95/96 — 1925 a.) ja kreditoride huvide kaitseks ei ole sugugi enam vaja, et need võlad oleksid hüpotekaarselt endiselt kindlustatud:

Asja ettekande ja prokuröri arvamist ära kuulanud olles ning ettepanud küsimuse arutusele asudes, leidis Riigikohtu Üldkogu järgmist:

20. mail 1927 a. Riigikogu poolt vastuvõetud ja 2. juunil 1927 a. Riigi Teatajas väljakuulutatud „Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse muutmise seaduse nr. 2“ (R. T. 1927 a. nr. 54, sead. nr. 62) § 20 määrab: „Käesoleva seaduse alusel riiklikust maatagavarast lahutatavate maakohtade, eluaseme kohtade (ehituskruntide) ja juureldigete kohta kinnistatakse põlise tarvitamise või omandusõigus ning riigile kuuluv pandi- või ostu-eesõigus põllutöoministri või ta voliniku poolt allakirjutatud teadaande põhjal, millele lisatakse vastav leping, mis on alla kirjutatud Põllutöoministecriumi ja põliseks tarvitamiseks võtja või omandaja poolt. Viimaste allkirjad tõestab Põllutöoministecrium. Tähendatud seadus on oma iseloomu järele eriseadus, ja niisugusena tuleb kohaldada ta sõna-sõnalise mõtte järele. Selle seaduse § 20 määrab täpselt kindlaks need andmed, mille põhjal peab sündima põlise tarvitamise ja omandusõiguse kinnistamine ja nimelt peab see sündima „põllutöoministri või ta voliniku poolt allakirjutatud teadaande põhjal“ ühenduses vastava lepinguga. Et aga samas seaduses ei leidu määrust, mille järele riiklikust maatagavarast lahutatava ja põliseks tarvitamiseks või omanduseks väljaantava maakoha peale tuleksid üle kanda hüpotekaarvõlad, mis kinnistusraamatute järele lasuvad selle kinnistusüksuse peal, mille külge lahutatav maakoht kuulus, ka sel korral, kui vastavat tingimust põllutöoministri teadaandes ega esitatud lepingus ei sisaldu, siis ei ole ka säärasel korral seaduslikku põhjust seesuguse hüpotekaarvõla ülekandmiseks lahutatava maakoha peale, nagu seda üldreeglina Not. Sead. § 311 nõuab. See vaade leiab endale toetust selles, et eeltoodud § 20 tema endises redaktsioonis (Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seadus, R. T. 1925 a. nr. 109/110, sead. nr. 46) määras, et „riiklikust maatagavarast väljaantavate maakohtade põlise tarvitamise- või omanduslepingud kinnistatakse Not. Sead. §§ 303—369 ettenähtud korras“, ja seega tegi kinnistusjaoskonnale kohuseks jälgida, et muuseas Not. Sead. § 311 eeskiri oleks täidetud igas juhtumis, kuid see tema kohustus on praegu ära langenud tähendatud § 20 muutmise tagajärjel Riigikogu poolt 1927 a. vastuvõetud seadusega nr. 62. Nõuet, et põlise tarvitamise- või omandusõiguse kinnistamisel riiklikust maatagavarast lahutatavate maakohtade peale tuleks käia, — peale § 20 eriti ettenähtud reegli-, veel Not. Sead. § 311 järele, § 20-es tema uues redaktsioonis enam ei sisaldu, millepärast ei ole ka enam põhjust Not. Sead. § 311 määruse käsitlemiseks mainitud õiguste kinnistamisel, seda rohkem, et „Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadusega“ (R. T. 1925 a. nr. 95/96, sead. nr. 33) olid juba kõik riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maid koormavad hüpotekaarvõlad riigi kanda võetud ja niiviisi täiel määral kindlustatud võlausujate õigused ja huvid. Kui nüüd pealeselle veel arvesse võtta, et 1927 a. seaduse nr. 62 paragrahv 17 määrab, et maakoha ostmisel võlgjäänud summa kantakse esimese pandiõigusega kinnistusraamatusse esitatava lepingu põhjal, mis sündida võib ainult sel korral, kui lahutatav maakoht vabastatud on varem kinnistatud hüpotekaarvõlgadest, siis peaks lõplikult ära langema igasugune kahtlus selles, et 1927 a. seaduse tõsise mõtte järele kinnistus — peauksuse koormavate hüpotekaarvõlgade ülekandmiseks riiklikust maatagavarast lahutatavate maakohtade peale seaduslikku alust ei ole.

Ei õigusta vastupidist seisukohta ka mitte „Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse“ (R. T. 1925 a. nr. 95/96) § 1 ja 7 ning selle seaduse elluviimise määruse § 10 (R. T. 1926 a. nr. 3,) sest mainitud seaduse § 1-es ei leidu mingisuguseid andmeid, mis arutatava küsimuse

väljaselgitamise abinõuks võiks olla, kuna sama seaduse § 7-es, kui ka tähendatud seaduse elluviimise määruse § 10 käivad Maaseadusega võõrandatud kinnisvarade tagasiandmise kohta nende endistele omanikkudele ja seesuguste tagasiantavate kinnisvarade kinnistamise korra kohta, s. o. niisuguse aine kohta, mil mingit ühendust riiklikust maatagavarast vastavate lepingute põhjal põliseks tarvitamiseks või omanduseks väljaantavate maakohtadega ei ole.

Neil põhjustel ühinedes kohtuministri vahikirjas väljendatud arvamisega **otsustas** Riigikohtu Üldkogu: seletada, et riiklikust maatagavarast lahutatavate maakohtade kinnistamisel riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse (R. T. 1927 a. nr. 54, sead. nr. 62) alusel on kinnistusjaoskonnad kohustatud põllutööministri poolt mainitud seaduse § 20 kohaselt antud teadaande ja lepingu põhjal toimetama ilma hüpotekaarvõlgade ülekandmiseta, kui nende ülekandmise kohta vastavat nõuet tähendatud teadaandes ega lepingus ei leidu.

Nr. 9.

ÜLDKOGU.

5. detsembril 1927 a.

Aleksander Riesenkaampi kaebus kohtuministri resolutsiooni peale 17. okt. 1927 a. Tallinna-Haapsalu Rahukogu prokuröri Avaldi tegevuse peale antud kaebusajjas.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

15. novembril 1927 a. sai Riigikohus A. Riesenkaampilt kaebuse, milles ette tuuakse järgmist:

30. juunil ja 2. juulil k. a. pannud Tallinna-Haapsalu Rahukogu prokurör Avald tema — Läänemaa 2 jsk. kohtu-uurija korteris läbiotsimise vägivalla tarvitamisega toime. Läbiotsimisel olevat ära viidud osa tema isiklikku ja osa tema abikaasa kirjavahetust. Muu seas olevat ka ära viidud prokurör Avaldit kompromiteeriv kirjavahetus „Harju panga“ ja Vormsiisaarele saadetud Tuurmanni asjades. 2. juulil k. a. võetud teda prokurör Avaldi poolt vahi alla ja paigutatud Tallinna keskvangimajja, kus ta 12 päeva istunud, ilma et kohtuvõimud oleksid talle süüdistuse ette pannud. Kõik see olevat sündinud selle terava vahekorra tõttu, mis tal juba olevat tekkinud prokurör Avaldiga. Selle prokurör Avaldi teguviisi peale esitanud ta kohtuministrile kaks kaebust, milles ta palunud prokurör Avaldi vastutusele võtta N. S. §§ 348 j. II ja 349 j. II järgi. — 17. okt. k. a. olevat aga kohtuminister tema kaebusele kirjutanud järgmise resolutsiooni: „A. Riesenkaampi 2 palvet 3. juulist 1927 a. jätta tagajärgjeta, kuna Tallinna-Haapsalu Rahukogu prok. Avaldi tegevuses puuduvad süüteo tundemärgid.“ A. Riesenkaampf palub kohtuministri resolutsiooni 17. oktoobrist k. a. tühistada ja kohtuministrile ette kirjutada juurdlust alustada prok. Avaldi vastutusele võtmiseks N. S. § 348 j. II ja 349 j. II järele.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulunud ja asja valvekorras arutanud, leidis Riigikohtu Üldkogu:

Vene Ajutise Valitsuse poolt maksmapandud ametnikkude kriminaal- ja tsiviilvastutuse seaduse järele (Seaduste ja Määruste kogu 1917 a. nr. 86 § 492 ja nr. 261 § 1899) sünnib ametialaste süütegude jälgimine Krim. Kp. Seadustikus ettenähtud üldise korra järele peale erandite, mis selles 1917 a. seaduses on ette nähtud. Selles seaduses on küll erandina ette nähtud, et Palati prokuröri ja tema abide ja Rahukogu prokuröride ja nende abide tsiviilvastutusele võtmiseks on vaja esimeste suhtes Senati I ja kass. departemangude ühendatud koosoleku (nüüd Riigikohtu Üldkogu) ja teiste suhtes Kohtupalati luba (seaduse peat. V), kuna prokuröride kriminaalvastutusele võtmiseks ametialaste süütegude eest ei ole aga selles seaduses mingisugust eelsoo nõutamist ette nähtud. Sellest tuleb järeldada, et mainitud 1917 a. seaduse

maksimahakkamisega kaotas oma maksvuse Kr. Kp. S. § 1081, mille järele võis prokuröre kohtu alla anda ainult kohtuministri loal, ja et pärast 1917 a. seaduse maksimahakkamist võetakse prokuröre ametialaste süüteo eest kriminaalvastutusele Kriminaalkohtupidamise Seadustikus ettenähtud üldise korra järele nende eranditega, mis selles seaduses on ette nähtud.

1917 a. seaduse järele kuulusid Senati Kriminaaldepartemangu lahendamisele muu seas nende prokuröride ametialased süüteod, kelle peale oli pandud kohtupalati prokuröri ja tema abide kohustused, kuna kohtupalat arutas nende prokuröride ametialaseid süütegusid, kes täitsid ringkonnakohtu prokuröri ja tema abide kohustusi. Eesti Vabariigi prokuratuuri korralduse seadus (R. T. nr. 55/56 — 1920 a.) paneb prokuratuuri võimu teostamise muu seas Kohtupalati prokuröri ja tema vanemate ja nooremate abide peale ega tunne Rahukogu (end. Ringkonnakohtu) prokuröre ja nende abisid. Kuid selle seaduse § 5 põhjal täidab meie Kohtupalati prokurör end. Vene kohtupalati prokuröri kohustusi ja sama seaduse § 6 põhjal teostavad Kohtupalati prokuröri määramise järgi ta vanemad abid Kohtupalati juures end. kohtupalati prokuröri abide õigusi ja kohustusi, kuna ta nooremad abid teostavad rahukogude juures end. ringkonnakohtu prokuröri abide õigusi ja kohustusi. Seepärast, arvesse võttes ülalnimetatud 1917 a. seadust ja meie prokuratuuri korralduse seadust (R. T. nr. 55/56 — 1920 a.) — tuleb otsusele jõuda, et nende ametialaste süüteo lahendamine, mis toime pandud Kohtupalati prokuröri ja tema vanemate abide poolt Kohtupalati juures, kuulub Riigikohtu kriminaal-osakonnale, kuna aga rahukogude juure määratud Kohtupalati prokuröri vanemate kui ka nooremate abide poolt toimepandud ametialaste süüteo arutamine sünnib Kohtupalatis.

1917 a. seaduse jao I § 9-das on veel üldisest korrast erandina ettenähtud, et ametialase süüteo jälgimist algatab selle kohtu prokurör, kellele allub ametialase süüteo lahendamine ja et samale prokurörile või ka lähemale (jaoskonna) prokurörile esimesele edasitoimetamiseks antakse ka teadaanded ja kaebused ametialaste süüteo peale.

Loobub prokurör eraisiku või asutise kaebuse põhjal ametialases süüteos kriminaaljälgitamise algatamisest, siis võib kaebaja 1917 a. seaduse jao I § 10 ja 11 põhjal selle prokuröri toimingule peale kaevata sellele kohtule, kellest oleneb ülesantud ametialase süüteo eest ametnikke kohtu alla anda. Kuid tähele pannes, et Eestis endine kohtu alla andmise kord on ära muudetud (R. T. nr. 5—1919 a.) ja arvesse võttes Põhiseaduse § 16, mille järele mingisugust eelluba riigiametnikkude kohtulikule vastutusele võtmiseks ei ole tarvis, tuleb otsusele jõuda, et 1917 a. seaduse jao I § 11 ettenähtud kohtu alla andmise kord, kui ka sama seaduse § 10 ettenähtud prokuröri peale kaebamise kord on ära muudetud ja et 1917 a. seaduse jao I § 9 põhjal võib nüüd prokuröri peale, kes keeldub tõstmast kriminaaljälgitamist ametialastes süüteodes, kaevata sellele kohtule, kellele ülesantud ametialase süüteo arutamine allub.

Nende 1917 a. seadusenõuete kohaselt oleks pidanud A. Riesenkampf oma kaebusega Tallinna-Haapsalu Rahukogu prokuröri hra Avaldi peale pöörduma Kohtupalati prokuröri poole, ja juhtumis, kui Palati prokurör oleks selle kaebuse tagajärjete jätnud, oleks võinud kaebaja A. Riesenkampf Kohtupalati prokuröri peale kaevata Kohtupalatisse.

Seda seaduses ettenähtud korda ei ole aga A. Reisenkampf tarvitanud, vaid ta on ekslikult prok. Avaldi tegevuse peale kaevanud kohtuministrile, kel aga 1917 a. seaduse järele enam neid protsessuaalõigusi prokuröride ametialaste süüteo jälgimise algatamises ja lõpetamises, mis temale varemalt Kr. Kp. Sead. § 1081 järele kuulusid, ei ole, mis pärast Riesenkampf'i pöördumine kohtuministri poole ja sellele kaebusele käigu andmata jätmine on tähtsuseta. Kui kohtuminister ei näinud prokurör Avaldile süüks pandavas teos kuriteo tundemärke, siis ei tarvitsenud ta Riesenkampf'i kaebusele mingit tagajärge anda, isegi kaebuse Kohtupalati prokurörile edasisaatmise mõttes.

Eltoodud kaalutlustel otsustas Riigikohtu Üldkogu A. Riesenkampf'i kaebus sisuliselt läbi vaatamata jätta ja toimetus selles asjas Riigikohtus lõpetada.

Nr. 10.

ÜLDKOGU.

19. detsembril 1927 a.

Kohtuministri poolt K. A. S. § 259¹ põhjal 16 juunil 1926 a. nr. 3088 all esitatud seletusepärimine küsimuses, kas on ministritel õigus pöörduda Riigikohtu poole seletuste saamiseks Senati As. S. § 76 p. 10 ja Minist. As. S. § 176 alusel.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Riigikohtu üldkogu lahendusele kuulub Kohtuministri poolt K. A. S. § 259¹ põhjal esitatud küsimus, kas on ministritel õigus pöörduda Riigikohtu poole seletuste saamiseks Senati As. S. § 76 p. 10 ja Ministeer. As. S. § 176 alusel.

Oma jaatava vastuse põhjenduseks eelseisva küsimuse peale seletab kohtuminister muu seas, et „Riigikohus teostab kohtuvõimu üldreeglina. Kohtuline tegevus on kahtlemata see, mis teda teistest riigi organitest eraldab, mis on tema peategevuseks. Kuid Põhiseaduses ei leidu keeldu selle kohta, et seaduseandja ei võiks Riigikohtu peale panna peale kohtuvõimu teostamise ka mõnesuguseid teisi ülesandeid.“ Et seaduste seletuseandmine ministritele kuulub viimaste ülesannete hulka, siis tuleb otsusele jõuda, kas maksev seadus paneb Riigikohtu peale selle ülesande. Seda küsimust on Riigikohtu administratiiv-osakond kõigekülgselt arutanud oma otsuses 15. oktoobrist 1925 a. (Riigikohtu adm.-os. t. nr. 648² — 1925 a.) ja eitavale otsusele jõudnud. Administratiiv-osakonna kaalutlused on järgmised: ministrid pöörduvad Riigikohtu poole seletusepärimistega, tugenedes end. Vene Ministeer. Asut. Sead. § 176, Vene Senati As. Sead. § 36 ja 76 p. 10-le ja Ajut. Adm. Seaduste p. 4-le (R. T. nr. 1 — 1918 a.). Kuid siin tõusebki küsimus, kas nimetatud seaduste määruste põhjal ministritel on õigus pöörduda Riigikohtu poole seletuste pärimistega, või tuleb nimetatud seaduste määrusi Eestis maksmapandud uute seaduste tagajärjel oma seadusliku jõu kaotanuiks lugeda. End. Vene Senat ei olnud üksi kõrgemaks kohtumõistmise astmeks, vaid ühtlasi ka kõrgemaks valitsemise astmeks, ning Senati järelevalvele ei allunud üksi kohtuasutused, vaid üldse kõik asutused peale kõrgemate riiklikkude asutuste ja nende asutuste, kes sellest alluvusest seadusega eriti olid vabastatud (Sen. As. Sead. §§ 1, 2, 22, 147—150). Sellega kooskõlas määravad ka Senati As. Sead. § 36 ja 76 p. 10, et Senati otsustamisele kuuluvad ministrite ettepanekuil küsimused, mis Senatile alluvais asutustes mitte ühtlast lahendamist ei leia ja mis seaduste kohaldamisel kahtlust äratavad. Sellest selgub, et ministrite õigus pöörduda Senati poole seletusepärimistega ja Senati kohustus seletusi anda põhjenes asjaolul, et Senatile kuulus kõrgem järelevalve ka valitsemisasutuste üle. Sellega on ka seletatav asjaolu, et Ministeer. As. Sead. § 176, mis ette näeb ministrite õiguse ja kohustuse vastavatel juhtumustel pöörduda seletuse pärimistega Senati poole, ei ole paigutatud nende seaduse määruste hulka, mis korraldavad ministrite vahetõhuga kohtuvõimuga (§§ 178—181), vaid erimääruste hulka valitsemisasjade kohta.

Eesti Vabariigi Põhiseaduse järele on valitsemise võim kohtuvõimust täiesti lahutatud. Põhiseaduse § 57 järele teostab valitsemise võimu Eestis Vabariigi Valitsus, ning § 69 järele teostab ülemaat kohtuvõimu Eestis Riigikohus. Selle tagajärjel lausub ka Riigikohtu Seaduse § 1 (R. T. nr. 82/83 — 1919 a.), et Riigikohus teostab Vabariigis ülemaat kohtuvõimu endise Vene Senati kohta käivate seaduste poolt määratud piirides ja alustel, ühes nende täienduste ja muutustega, mis teisiti otsustanud Vabariigi valitsemise alused, Vabariigi maksivad seadused ja määrused. On selge, et see osa end. Senati As. Sead. määrus-

test, mille järele kõik riiklikud asutused üldise reeglina alluvad Senatile, oma maksvuse on kaotanud, samuti kui see osa nimetatud seaduse määrustest, mis oli tingitud sellest üldisest asutuste alluvusest Senatile. Riigikohtu järelevalvele alluvad ainult kohtuasutused, ja Riigikohus teostab üldreeglina ainult kõrgemat kohtuvõimu. Sellest peab ühtlasi järeldama, et ka seaduste seletamise alal on Riigikohtule üle läinud ainult need end. Vene Senati ülesanded, mis olid tingitud Senati ülemast kohtuvõimust ja kohtute alluvusest Senati järelevalvele, s. o. ülesanded, mis ette nähtud Kr. Kp. S. § 916², Ts. Kp. § 802² ja Kohtu As. Sead. § 259¹. Seaduste seletamine aga Ministeer. As. Sead. § 176 ja Senati As. Sead. § 36 ja 76 p. 10 alusel, mis Venemaal oli tingitud riiklike asutuste üldisest alluvusest Senatile, ei või Põhiseaduse § § 57 ja 69 ning Riigikohtu Sead. § 1 põhjal Riigikohtu ülesannete hulka ää. Mis puutub Ajut. Adm. Seaduste p. 4-sse, siis ei olnud selle maksmapaneku ajal veel Põhiseadust, valitsemise ja kohtuvõimu vaherkord oli lõplikult alles kindlaks määramata. Sama seaduste p. 2 tunnistab üldiselt maksvaks seaduslikud määrused, mis 24 oktoobrini 1917 a. Eesti riigi piirides jõus olid, ja seepärast määras p. 4 üldiselt kooskõlas Ministeer. As. Sead. § 176 ja Senati As. S. § 36 ja 76 p. 10, et Riigikohus lahendab lõplikult ka igasugused kahtlused, mis ametikohtades ja ametnikkude juures ette tulevad selle või teise seaduse tarvituselevõtmise kohta, s. o. kordas kitsamas ulatuses Senati As. Sead. § 36 ja 76 p. 10 määruste sisu.

Riigikohtu Sead. (R. T. nr. 82/83 — 1919 a.) § 17 on öeldud, et Riigikohtu administratiiv-osakonnal on endise Vene Senati esimese, teise, kohtu ja herolddepartemangu õigused ja kohustused. Nende õiguste ja kohustuste hulka kuulub ka kohustus Sen. As. Sead. § 36 ja 76 p. 10 ettenähtud juhtumeis seletusi anda, missugune kohustus oli Senatil, nagu ülal juba tähendatud, kui kõrgemal järelevalve asutusel valitsemisasutuste üle. Riigikohtu administratiiv-osakonnal võisid Riigikohtu Sead. § 17 ettenähtud end. Vene Sen. departemangude õigused ja kohustused olla ainult kuni Põhiseaduse maksmahakkamiseni. Pärast Põhiseaduse maksmahakkamist teostab Riigikohus, tähendab ka tema administratiiv-osakond, ainult ülemat kohtuvõimu, kuna Põhiseaduse § 57 järele valitsemise võimu, mis oli endisel Vene Senatil, Riigikohtu administratiiv-osakonnal enam ei ole. Riigikohtu administratiiv-osakond võib seepärast Sen. As. Seaduse määrusi endale juhtnõõriks võtta ainult niivõrd, kui võrd need määrused puutuvad end. Vene Senati kohtulistesse funktsioonidesse. Selles mõttes tuleb mõista ka Riigikohtu Seaduse § 17-ga Riigikohtu administratiiv-osakonna peale pandud end. Vene Senati departemangude kohustusi ja õigusi peale Põhiseaduse maksmahakkamist kui puhtkohtulisi funktsioone. Kui kohus käib Riigikohtu administratiiv-osakond Riigi Teatajas nr. 10. — 1919 a. avaldatud administratiiv-kohtukorra määruste järele ja juhtumeis, mida nendes määrustes ei ole ette nähtud, Adm. K. K. § 44 põhjal Ts. Kp. Seaduse määruste järele. Kui kohus võib Riigikohtu adm.-osakond seletusi anda ainult ülal juba äratähendatud Ts. Kp. S. ja Kohtu As. Seaduse paragrahvides ettenähtud korras. Kuna Riigikohtu arvamise järele Ministeer. As. Sead. § 176 ja Sen. As. Sead. § 36 ja 76 p. 10 Põhiseaduse maksmahakkamisega oma jõu on kaotanud, tuleb arvata, et samuti ka Ajut. Adm. Sead. § 4, mis ajutisena arvatud ja üldiselt põhjenes tema maksmapaneku ajal jõus olnud ja pärast seadusliku jõu kaotanud määrustel, ühes viimastega on oma jõu kaotanud.

Prokuröri arvamise ära kuulunud olles ühineb Riigikohtu Üldkogu nende kaalutlustega. Varemalt on ette pandud küsimust arutanud Riigikohtu administratiiv-osakond oma otsuses 1920 a. nr. 23 ja möödaminnes puudutanud ka Riigikohtu Üldkogu 1922 a. nr. 6 otsuse motiives. Esimese otsuse tegemisel ei olnud meil veel uut põhiseaduslikku korda olemas ja teises käsitati seletuse andmist ühe konkreetse asja, nimelt „Magdeburgi“ nimelise laeva omanduseks kuuluvuse küsimuse kohta, mis Riigikohtule mittealluvuse pärast läbi vaatamata jäeti, ilma et seejuures ka Põhiseaduse läbi loodud uut korda oleks võetud ligema vaatluse ja käsitluse alla. Seepärast ei saa nimetatud otsuste kaalutlusi, niivõrrd, kui nad eelpool toodutega ei kattu, mõõduandvaiks lugeda.

Eeltoodud kaalutlustel **otsustas** Riigikohtu Üldkogu: seletada, et ministritel ei ole õigust pöörduda Riigikohtu poole seletuste saamiseks Senati As. Sead. § 76 p. 10 ja Minist. Asut. Sead. § 176 alusel.

Nr. 11.

ÜLDKOGU.

15. juunil 1927 a.

Kohtuministri poolt 18. okt. 1926 a. nr. 37 all'K. As. S. § 295² p. 1 põhjal Riigikohtu korraldusse saadetud juurdlus Läänemaa 2. jsk. kohtu-uuriija Aleksander Riesenkampfi tegevuse üle.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigik. R. Koemets,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Läbi vaadates 15. juunil 1926 a. Läänemaakonna II jaoskonna kohtu-uuriija 1926 a. eeluurimise toimetusi, leidis Tallinna-Haapsalu Rahukogu prokurör, et paljudes nendest pole kauema aja jooksul mitte midagi tehtud või jälle eeluurimist lubamata viivitusega toimetatud, et paljudes asjatoimetustes on määruse kokkuseadmise kuupäev ära tähendamata jäetud ja lõpetatud toimetused kauemat aega edasi saatmata ja et kohtu-uuriija ei kuula mitte täiendavaks eeluurimiseks tagasisaadetud toimetustes abiprokuröri ettepanekutes äranäidatud tunnistajaid otse ise üle, vaid laseb neid enne politsei läbi üle kuulata. Prokuröri vahet kirjast Tallinna-Haapsalu Rahukogule 6. okt. 1926 a. nr. 9685 on üksikasjaliselt kõik need kohtu-uuriija toimetused ära näidatud, millede ta viivitust ja vääratusi leidis. Ühtlasi seletab prokurör, et suuri ja keerulisi eeluurimise toimetusi selles kohtu-uuriija jaoskonnas 1. jaan. kuni 15. juunini 1926 a. ei olnud. Selle aja jooksul olevat Läänemaakonna II jaosk. kohtu-uuriija ainult 6 toimetust Kr. Kp. S. § 478 põhjal ära saatnud, kuna teised toimetused on Kr. Kp. S. § 277 ja 482 põhjal edasi saadetud. Need vähesed tunnistajad ja kaebealused, kesselles jaoskonnas üle kaulatakse, kuulatavat harilikult kantseleiametniku poolt üle; kohtu-uuriija viibivat harilikult ülekuulamise alguse juures, panevat ise mõned küsimused ette ja siis minevat kas oma kabinetti või välja, et siis pärast kantseleiametniku poolt valmiskirjutatud protokollile alla kirjutada. Väljasõitudel tarvitavat kohtu-uuriija tihtipeale politseiametnikkude kaasabi tunnistajate ülekuulamisel ja needsamad politseiametnikud, kes kohtu-uuriijal tunnistajate ülekuulamisel abiks olnud, esinevat samades asjades kohtus tunnistajaina; nii et eeluurimisel avaldatakse ühele tunnistajale teise tunnistaja seletused. Ka olevat kohtu-uuriija Riesenkampf lasknud oma isiklikes äriasjus kantseleiametnikul ilma eritasuta kirjatööd teha, mida kantseleiametnik olevat pidanud ka regama, riskeerides vasturääkimise korral oma teenistuskohaga. Sellest kõigest Rahukogule teatades, palub prokurör kohtu-uuriija Riesenkampfi võtta seaduslikule vastutusele. Tallinna-Haapsalu Rahukogu korraldusel pani Rahukogu abiesimees Treikelder 28. juunil 1926 a. Läänemaakonna II jaosk. kohtu-uuriija aktide ülevaatuse toime. Ülevaatamisel selgus, et toimetuste arv 1926 a. lauaraamatu järgi oli 97, milledest 62 toimetust endisest aastast üle kantud. 1926 a. algusest kuni ülevaatuse päevani oli edasi saadetud 40 toimetust, nendest Kr. Kp. S. § 277 põhjal (lõpetamiseks) 29 toimetust, üle antud alluvuse järele 5 toimetust ja Kr. Kp. S. § 478 korras (kaebealuste vastutusele võtmisega) 6 toimetust. Üksikute toimetuste läbivaatamisel leidis abiesimees Treikelder muu seas järgmist: toim. 43 — üks tunnistaja 2.XII.25 üle kuulatud ning pealeselle ei ole enam eeluurimist toimetatud; t. nr. 6 — vaheajal 30.IX.1925 kuni 9. juunini 1926 a. pole eeluurimist toimetatud; t. nr. 21 — alatud 22.VII.1925 a., täiendav juurdlus saadud 3.IX.1925 a., järgmine uurimise toiming alles 16. juunil 1926 a.; t. nr. 31 — vaheajal 15. dets. 1925 a. kuni 9. juunini 1926 a. pole selles asjas midagi tehtud; toimetused nr.nr.

80, 81 ja 82 (Tollisead. § 420, 426 ja 430), missugused kõik alatud on märtsikuus 1926 a., on 26. märtsi 1926 a. seaduse põhjal (R.T. nr. 33 — 1926 a.) rahukohtunikule üle andmata; toimetused nr. 67, 68, 63, 73, 57, 56, 62 ja 55 — viimased eeluurimistoimingud veebruarikuus 1926 a., mille peale järgneb lõpetamise määrus Kr. Kp. S. § 277 põhjal ilma kuupäevata; toim. nr. 64, 77 ja 53 ei olevat kohtu-uurija mitte õieti abiprokurööri ettepanekut tunnistajate ülekuulamise kohta täitnud, lastes enne abiprokurööri ettepanekutes näidatud tunnistajad politsei kaudu üle kuulata.

Läbi vaadates 14. okt. 1926 a. prokurööri vahekirja 6. okt. 1926 a. ja abiesimehe Treikelderi akti 28. juun. 1926 a., leidis Tallinna-Haapsalu Rahukogu, et kohtu-uurija Riesenkampf oma ametile ei vasta, toimetades eeluurimisi liig nõrgalt ja puudulikult. Seda arvesse võttes saatis Tallinna-Haapsalu Rahukogu eelpool nimetatud akti ja prokurööri vahekirja 6. okt. 1926 a. nr. 96 85 K. A. S. § 295² p. 1 põhjal Kohtuministrile.

Kohtuminister, nähes Tallinna-Haapsalu Rahukogu poolt 14.X.26 a. esitatud materjalis K. A. S. § 295² p. 1 ettenähtud väärnähtuste tunnuseid, saatis 18. okt. 1926 a. selle materjali Riigikohtule läbiarutamiseks.

Riigikohtu üldkogu korraldava koosoleku otsuse põhjal 13. dets. 1926 a., pandi Riesenkampfi poolt toimetatud eeluurimistes ilmsikstulnud vääratuste väljaselgitamine ja vastavate andmete kogumine Kohtupalati peale ja pärast 2. mai 1927 a. otsusega ka riigikohtuniku R. Koemetsa peale. Riigikohtu 13. dets. 1926 a. otsuse täitmise pani Kohtupalat oma liikme E. Reisbergi peale. E. Reisbergi poolt kogutud materjali esitas Kohtupalati vanem esimees Riigikohtule 21. märtsil 1927 a. ja riigikohtunik R. Koemets oma ettekande 17. mail 1927 a.

Riigikohtu üldkogu korraldavate määruste järele päriti kohtu-uurijalt Riesenkampfilt seletust kõigis Rahukogu prokurööri vahekirjas 6. okt. 1926 a. nr. 9685, Rahukogu abiesimehe aktis 28. juunist 1926 a., Tallinna-Haapsalu Rahukogu korraldava koosoleku 14. okt. 1926 a. resolutsioonis, Kohtupalati liikme E. Reisbergi läbi tehtud juurdluses ja riigikohtuniku R. Koemetsa ettekandes tähendatud väärnähtuste kohta.

Nende järelepärimiste peale seletab kohtu-uurija Riesenkampf järgmist: Ei vastavat tõele, nagu ei oleks suuri ja keerulisi eeluurimise toimetusi tema jaoskonnas olnud, et niisuguseid olevat tal 14 olnud, et Rahukogu prokurör ega Rahukogu ei olevat juhtnõõre annud, kui kaua kohtu-uurija võib pidada omas kantsleis edasisaatmata toimetusi, mis lähevad Kr. Kp. S. § 277 korras lõpetamisele; ei vastavat tõele, nagu oleks kantsleiametnik iseseisvalt tunnistajaid üle kuulanud; kantsleiametnik on küll tunnistajate ja kaebealuste seletusi protokollinud, kuid tema, kohtu-uurija, etteütlemisel ja juuresolekul; samuti olevat kantsleiametnik määrusi ja ülevaatusse protokolle kokku seadnud, kuid ikkagi tema, kohtu-uurija, juhatus ja kontrolli all; et politseiametnikkude abi tunnistajate seletuste protokollimisel olla tema küll tarvitanud, kuid ikkagi politseinikud protokollinud tunnistajate seletusi tema etteütlemise järele; tema olevat küll lubanud tunnistajatena ülekuulatavatele politseinikkudele nende poolt tehtud juurdlusega tutvuneda, kuid eeluurimisel ülekuulatud tunnistajate seletusi pole tema neil lubanud lugeda. Ükskord olevat tema küll politseiametnikule Eilandile viimase poolt kokkuseatud juurdluse tutvunemiseks eeluurimise toimetuse koju kaasa annud; et kirminaalassistendi Räästase ja ka kantsleiametnikkude N. Mikkovi ja Lopmanni seletused, et nemad olevat iseseisvalt kohtu-uurija asemel tunnistajaid üle kuulanud, ei vastavat tõele. Üksikute väärnähtuste kohta, mille üle temalt seletust nõuti, andis tema järgmisi seletusi: Esialgse tõkkeabinõu võtmise üle Hans Künnapase kohta seletab Riesenkampf — „1926 a. kuulasin üle kaebealusena kellegi Künnapu Tolliseaduse rikkumise asjas ja takistusabinõuna kautsjoni asemel võtsin politseivalve sellepärast, et Künnapuu vaene rändav kaupmees oli ja raha kautsjoni sissemaksamiseks temal ei olnud, mis ülekuulamise protokollis äramärkisin. Leidsin ülekohtuse olevat teda 45.000 marga kautsjoni mittesissemaksamise pärast vahi alla

võtta, seda ei lubanud minu kui kohtuniku inimese südametunnistus, kuna mehed, kes kümned ja sajad miljonid rahva- ja riigiraha varastanud, vabaduses viibivad (Harju pank)“.

Laadermannide süüteoasja kohta seletab Riesenkampf, et tema pole vaelnud Rahukogu määruse vastu, millega asi alluvaks kohtu-uurijale tunnistatud, vaid tahtnud ainult konstateerida, et vastutust ja tagajärgi niisuguse kvalifikatsiooni kohta tema ei või enda kanda võtta, sest oli kindlas veendumuses, et Laadermannid N. S. § 285 järele süüdi pole. Takistusabinõu valimise asjas olevat tema täitsa erapooletult ja õiglaselt talitanud, vastavalt Kr. Kp. S. § 265 ja kohtuniku vande ja kohustuse kohaselt. Riigiasutust „Harju pank“ ei olevat tema oma määrukses kahtlustanud. Gildeni asjas palub Riesenkampf akti järele kindlas teha, millal vang Haapsalu vangimajja paigutatud ja kohtu-uurija järele kinnipeetavaks arvatud. Jukumi ja Roosilehe, samati ka Immari süüdistuste asjades ei olevat täiendavat eeluurimise materjali Jukumile ja Immarile vististi nende eneste soovil mitte ette näidatud. Rodese süüdistuse asjas olevat eeluurimise materjali ettenäitamise protokoll Rodese poolt allakirjutamata sellepärast, et viimane ennast kirjaoskamata ütles olevat. Sama asja olevat ka prokuröri abi lõpetamisele saatnud ega olevat toimetust temale, kohtu-uurijale, täiendava eeluurimise materjali ettenäitamiseks tagasi saatnud. Tunnistajate Hammermannide puuduliku ülekuulamise kohta seletas Riesenkampf, et tema ei leidnud tarvilikuks kõike uuesti korrata, mis kriminaalametniku poolt kirja pandud ning missugused asjaolud süüteo tõendamiseks täiesti tähtsusetu olnud. Prokuröri abi poolt akti nr. 130 — 1926 a. kohta tehtud ettepanekuga ei olevat tema sisuliselt nõus. August Veide süüdistamiseks olevat andmed puudulikud olnud. Kullamaa tarvitajate ühisuse poes toimepandud varguse asjas teisi süüdlasi ja kaassüüdlasi peale Gildeni ei ole temal korda läinud kindlaks teha. Tunnistajate Hans Lääne ja Jüri Hubergi vastolu väljaseglitamise ei leidnud tema nii tähtsa olevat, et neid uuesti ülekuulamisele kutsuda. Ses asjas palve tsiviilnõudmist kindlustada olevat sisse antud mittevolitatud isiku poolt ja mitte kaebealuse Gildeni, vaid asjas olevate tunnistajate vastu. Rahukogu abiesimehe Treikelderi, Rahukogu prokuröri, abiprokuröride Zihruli ja Andersoni seletused, et tema, Riesenkampf, kui kohtu-uurija nõrk omas ametis olevat ja et tema eeluurimise toimetused kannatavad tähtsate nii sisuliste kui ka vormiliste puuduste all, olevat täiesti põhjendamatud nende subjektiivsed arvamised.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud leidis Riigikohtu üldkogu: Rahukogu abiesimehe Treikelderi akti 28. juunist 1926 a. ja Rahukogu prokuröri vahekirja 6. okt. 1926 nr. 9685 läbi on esiti kahtlemata viivitus Läänemaakonna II jaosk. kohtu-uurija eeluurimiste toimetustes kindlaks tehtud. Nagu nimetatud aktist ja vahekirjast näha, pole kohtu-uurija Riesenkampf terves reas eeluurimistoimetustes aja jooksul 4-st kuni 11 kuuni toiminguid ette võtnud ja asjadel seista lasknud näiteks toim. nr. 6, 12, 21, 28 ja 74 — 1926 a. Ühtki mõjuvat vabandust niisuguse viivituse kohta kohtu-uurija ette toonud pole. Riesenkamphi toimetusel olevate asjade arv 1. jaan. kuni 28. juunini 1926 a. 97 on keskmine, mitte aga suur ja koormav. Selle aja jooksul on kohtu-uurija Kr. Kp. S § 478 põhjal (süüdistusega) ainult 6 toimetust lõpetanud ja edasi saatnud. Ka Kr. Kp. S. § 277 põhjal lõpetamisele saadetavate asjade edasisaatmisega on viivitatud, lastes nendel peale eeluurimise lõpetamist mõned kuud kantsleis seista. Kr. Kp. S. § 295 järele peavad eeluurimised võimaliku kiirusega toimetatama ja sellega peavad toimetused peale nende lõpetamist kiiresti seaduses ettenähtud korras edasi saadetama, seda enam et kohtu-uurija mitte ise ei lõpeta kuritegude jälgimisi, vaid Rahukogu, ning Prokurör kui ka Rahukogu võivad eeluurimise jätkamist ühes või teises sihis nõuda. Peab ka Kr. Kp. S. § 398, 399, 476, 448 ja 1164 rikkumisi Riesenkamphi poolt tõendatuks lugema. Kaebealune Gilden (toimetus nr. 135 — 1926 a.) võeti politsei poolt vahi alla 17. okt. 1926 a. ja arvati kinnipeetavaks Läänemaakonna II jaoskonna kohtu-uurija järele. Vastava juurdluse on kohtu-uurija 18. okt. 1926 a. kätte saanud ja, nagu Haapsalu vangimaja ülema ettekandest näha, oli Gilden 18. okt. 1926 a. juba Haapsalu vangimajas.

Ta pidi seega Kr. Kp. S. § 398 põhjal üle kuulatama hiljemalt 19. oktoobril 1926 a. Üle kuulatud on Gilden kaebealusena kohtu-uuriija poolt alles 22. okt. 1926 a. ja toimetuses ei leidu ka mingisugust märkust selle kohta, miks ülekuulamine on edasi lükatud, kuna Kr. Kp. S. § 399 põhjal peab protokoll kokku seatama põhjuste üle, mis pärast kaebealuse ülekuulamine on edasi lükatud. See kohtu-uuriija vääratus osutub Kr. Kp. S. § 398 ja 399 rikkumiseks. Ka on kindlaks tehtud kohtu-uuriija eksimised Kr. Kp. S. § 448 ja 476 vastu. Jukumi süüdistuse asjas (toim. nr. 31 — 1925) Immari süüdistuse asjas (t. nr. 188 — 1926 a.), Rodese süüdistuse asjas (t. nr. 67 — 1925 a.) ja Reinbachi süüdistuse asjas (t. nr. 55 — 1924 a.) pole täiendavat eeluurimise materjali kaebealustele Jukumile, Immarile, Rodesele ja Reinbachile vastavalt Kr. Kp. S. § 448 ja 476 nõuetele ette näidatud, ei leidu ka vastavatest toimetustest andmeid, mis kinnitaksid kohtu-uuriija Riesenkampfi seletust, nagu oleksid nimetatud kaebealused täiendava eeluurimismaterjali ettenäitamise juba ette loobunud. Riesenkampfi seletus, nagu oleks Rodes ennast kirjaoskamatuks üles annud ja sellepärast eeluurimise ettenäitamise protokollile 2. maist 1925 a. allakirjutamata jätnud, on põhjendamata, sest nimetatud protokollile all üksugust õiendust ei leidu, kuna toimetusest näha, et Rodes on tema ülekuulamise protokollile ja tõkkeabinõu määrusele alla kirjutanud. Hans Künapase asjas (toim. nr. 86 — 1926 a.) kohtu-uuriija kuulab Künapas't kaebealusena salakauba vedamises üle ja võttis määrusega 22. sept. 1926 a. tema kohta tarvitusele Kr. Kp. S. § 1164 nõudest hoolimata tõkkeabinõuna politseivalve, kuna Kr. Kp. S. § 1164 nõude järele sarnastes riigivaranduslike huvide rikkeks toimepandud kuritegudes lubatakse tõkkeabinõudeks võtta ainult kas vahi alla võtmist, käemeeste vastutust või rahalist kautsjoni. Seda oma seadusevastast toimingut vabandab kohtu-uuriija sellega, et kaebealune Künapas olevat vaene inimene, kes vastavat kautsjoni ei oleks jõudnud maksta ja et ülekohtune oleks olnud teda vahi alla võtta, kuna mehed, kes kümned ja sajad miljonid rahva ja riigi raha varastanud, vabaduses viibivad (Harju pank). Laadermannide süüdistuse asjas N. S. § 285 järele (toim. nr. 31 — 1926) vaidleb kohtu-uuriija Rahukogu määruse vastu, milles alluvuse vaidlus on tema kahjuks lahendatud ja Laadermannide teguviis N. S. § 285 järele iseloomustatud ja asi kohtu-uuriijale alluvaks tunnistatud. Riesenkampf püüab seletada, et tema omas määruses 30. sept. 1926 a. ei olevat mitte Rahukogu eelpoolnimetatud määruse vastu vaieldud, kuid tema määrusest enesest aga nähtub selgesti, et selles Rahukogu seisukohta Laadermannide süüteo iseloomustamises arvustatakse. Pealeselle mahutas kohtu-uuriija Riesenkampf oma eelpoolnimetatud määruse resolütiiv-osasse järgmise lause: „oleks ülekohtune nende käest suuremat summat kautsjoni nõuda, mida nemad ei suudaks ära maksta ja mille tõttu neid vahi all tuleks pidada, kuna suured rahva raha ja riigi vargad (Harju Pank) vabaduses viibivad.“ Kohtu-uuriijal Riesenkampfil pidi teada olema, et vaesus, rahu puudus ei ole kriminaal-kohtupidamise seaduse järele üksugused asjaolud, mis oleks lubanud temale Kr. Kp. S. § 1164 nõudeid kaebealuse Hans Künapase kohta tõkkeabinõu võtmisel kõrvale heita. Ühtlasi on kohtu-uuriija Riesenkampf oma määrusesse 30. sept. 1926 a. Laadermannide asjas mahutanud lause, mis lausa haavab vabariigi prokuratuurile ja kohtuvõimudele, kellelt kuritegude jälgimine ja nende eest vastutusele võtmine oleneb, ette heites neile, nagu jätaksid nemad riigi ja rahvaraha vargad vahi alla võtmata ja karistamata, näidates seejuures Harju pangas ettetulnud kuritegude peale. Sarnast etteheidet ei olnud kohtu-uuriija õigustatud oma määruses mitte tegema, ja Laadermannide asjal ei ole ühtki ühendust Harju panga asjaga. Samasuguse põhjendamata ja lubamata kahtlustuse on Riesenkampf ette toonud oma seletuses Hans Künapase asja kohta. Eelpooltoodust väljendub kohtu-uuriija Riesenkampfi distsiplineerimatus ja tasakaaluta olek, mis temale kui kohtunikule nii etteheidetav ja hukkamõistetav on.

Iseäranis tuleb kohtu-uuriijale Riesenkampfile süüks arvata süstemaatiline seadusevastane eeluurimiste toimetamine politseinikkude ja oma kantselei naiskirjutajate abil.

Kohtupalati liikme E. Reisbergi poolt ülekuulatud politseinikkude Vase (Vask), Milleri, Räästase, Eilandi ja Paide ning kohtu-uurijate kantselei ametnikkude Natalie Mikkovi, Auguste Mikkovi ja Helmi Lapmanni seletuste läbi on kindlaks tehtud, et kohtu-uurija Riesen-kamp laskis politseinikkudel ja oma kantseleiametnikkudel tihi pool iseseisvalt, mõni-kord koguni iseseisvalt tunnistajaid üle kuulata, andudes ise ajalehtede lugemisele või lah-kudes ülekuulamise ruumest, laskis politseinikkudel tunnistajate seletusi protokollida ka neis asjus, milles neid ise tunnistajaina üle kuulati, andis kord terve eeluurimise toimetuse politseiametnikule koju, et viimane oma seletust võis selle järele kirjutada, lubas politsei-nikkudele oma seletusi kodus valmis kirjutada, andes nendele selleks protokolliblanketi kaasa, et oma ametikohustest hoolis vähe, jättes kantseleiametniku hooleks suuremalt jaolt määruste iseseisvalt kokkuseadmise, millega vahest ka seletatav on prokuröri poolt toimepan-dud asjade ülevaatusel hulga allakirjutamata määruste leid, ja ka see asjaolu, et mitmed mää-rused asjatundmatult kokku seatud, näiteks Parase asjas (toim. nr. 75— 1925 a.), kus süü-distus Parasele ette on pandud, et teda süüdistatakse vägistamise katses, ilma süükspanda-vat tegu ennast kirjeldamata, — et jättis kantselei ametniku hooleks politseijuurdluste läbi-lugemise ja tegi selle ettekandmise järele vastavaid korraldusi asjas; et kirjutas tihti alla kantseleiametniku poolt kokkuseatud määrustele ja protokollidele, ilma neid läbi lugemata ja kontrollimata. Niisugune seadusevastane talitamisviis kõigutab eeluurimise toimingute usaldatavust ja alandab nende väärtust, ja võib avaldada kahjulikku mõju ka asja edaspi-disesse arutamisse kohtus.

Paljudes kohtu-uurija Riesenkampfi eeluurimise toimetustes paistab küllalt selgesti pealiskaudne, mitte põhjalik asja uurimine välja, mispärast abiprokurör oli sunnitud sagedasti eeluurimiste täiendamist nõudma; näiteks saadab Riesenkampf Valdekile raske haava löö-mise asja lõpetamisele, ilma et oleks tarvitanud politsei juurdlusmaterjali põhjalikult ja selles nimetatud tunnistajaid üle kuulanud (K. u. toim. nr. 130/1926 a.). Pealiskaudselt on eeluurimist toimetatud näiteks ka Kullamaa tarvitajate ühisuse poes toimepandud varguse ja Mihkel Ervini surma põhjuste väljaselgitamise asjades (t. nr. 17 — 1926 a.). Nendes asja-des ilmsikstulnud puudused on õieti prokuröri abi ettepanekutes 14. maist 1927 a. nr. 714 ja 22. jaan. 1927 a. nr. 125 ära näidatud. Ka ei saa õigeks pidada korda, et Riesenkampf laskis mitmes juhtumis abiprokuröri ettepanekus äranäidatud tunnistajad enne politsei läbi üle kuulata, mis võimaldab tunnistajale teada saada, mis üle kavatseb kohtu-uurija neid üle kuulata. Nii näiteks Jukumi ja teiste süüdistusasjas (nr. 31 — 1925) ja Tolperi süüdistus-asjas (nr. 64 — 1926 a.); viimases asjas nõudis abiprokurör tunnistaja V. Mait'i ülekuulamist. Kohtu-uurija hakkas seda täitma nii, et ta kõigepealt Mait'i jälle laskis politseil üle kuulata, vaatamata sellele, et ta varemalt juba politsei poolt oligi üle kuulatud ja just sellepärast pro-kuröri abi oligi nõudnud eeluurimise täiendamist selle tunnistaja ülekuulamiseks kohtu-uurija poolt. Tunnistaja seadusevastase ülekuulamise pärast politsei kaudu on Riesenkampf juba Kohtupalati poolt 8. mail 1926 a. distsiplinaarkorras hoiatusega karistatud, kuid see ei ole mõjunud, et R. Riesenkampf oleks pärastpoole oma tegevuses hoolikamaks läinud (näit. eelpool toodud Valdekile raske haava löömise asi — (K. u. toim. nr. 130/1926.).

Eelmist silmas pidades ei ole mitte tühjasõnalised Rahukogu abiesimehe Treikelderi, abiprokuröride Zihruli ja Andersoni seletused, kui ka Tallinna-Haapsalu Rahukogu korral-dava koosoleku arvamine, et kohtu-uurija Riesenkampfi töö kannab sagedasti lohakat ilmet, on suuremalt osalt pääliskaudne ja puudulik, mis tingitud on osalt Riesenkampfi hooletusest ametikohuste täitmisel, peajasjalikult aga tema nõrgast seaduste tundmisest. Rahukogu kor-raldava koosoleku poolt 14. okt. 1926 a. avaldatud arvamise järele ei vasta kohtu-uurija Riesenkampf oma ametile. Kokkuvõttes leiab Riigikohtu üldkogu tõendatuks, et Läänemaa-konna II jaoskonna kohtu-uurija A. Riesenkampf osutas tema poolt eeluurimise toimetustes lubamata viivitust, korduvat lohakust, ettekirjutatud kriminaalkohtupidamise normide mit-

tetäitmist vahialuste ülekuulamise, kaebalustele eeluurimise materjali ettenäitamisel, tõk-keabinõude võtmisel, nõudmistest kindlustamisel jne., pealiskaudsust süüdlaste väljaselgitamisel, distsiplineerimata ülesastumist ja toimetast süstemaatiliselt tunnistajate ülekuulamise seadusevastaselt, nagu ülal ette toodud.

Eelpoolnimetatud kohtu-uuriija Riesenkaampi väärtused oma paljuse ja korduvuse tõttu on niisugused, mis kindlasti tunnistavad tema hoolimatust oma ametikohuste täitmise vastu ja näitavad, et tema kohane kohtu-uuriija ametile ei ole, mispärast ta tuleb K. A. S. § 295² p. 1 põhjal Läänemaakonna II jaoskonna kohtu-uuriija ametist vabastada.

Sellepärast **otsustas** Riigikohtu üldkogu: Kohtu Asut. Sead. § 295² p. 1 põhjal vabastada Aleksander Riesenkaamp Läänemaa 2 jaoskonna kohtu-uuriija ametist.

Nr. 12.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. detsembril 1926 a./18. jaanuaril 1927 a.

Major Hans Tuksami kaebus sõjaministri korralduse peale 16. sept. 1926 a. ametikohalt vabastamise ja teisse väeosasse ülevõtmise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

16. sept. 1926 a. otsustas sõjamineister III diviisi staabi ülema kohustetäitja major Hans Tuksami 2. soomusrongide rügemendi adjutandi kohustetäitjaks üle viia teenistuse huvides, arvates 1. oktoobrist 1926 a. (sõjaministri käsukiri kaitsevæle nr. 3247 — 1926 a.).

Riigikohtule antud kaebuses palub major Hans Tuksam tühistada ülalettetoodud sõjaministri otsuse 16. sept. 1926 a. järgmistel põhjustel: 1) staabiülema ametikoht, millisel ametikohal tema juba 1. juulist 1921 aastast teeninud, olevat mitme astme võrra kõrgemal kui soomusrongide rügemendi adjutandi ametikoht (Sõjasead. k. 1869 a. V raam. § 327 ja 481); 2) teda ei olevat diviisi staabiülema kohalt ei tagandatud ega eemaldatud seaduses ettenähtud korras, mispärast tema määramine madalamale ametikohale olevat Teenistuskäigu Seaduse (R. T. nr. 37/38 — 1924 a.) § 31 vastane. Ei olevat tähtsust sel asjaolul, et tema III staabi diviisi ülema kohale ei olnud kinnitatud, vaid ainult kohuseid täitnud, sest Kaitsev. Ohvits. Teenistuskäigu Seadl. § 31 ei tegevat vahet kohale kinnitatud ega kohale kohustetäitjaks määratud ohvitseride vahel, vaid kõnelevat üldse ametikohal teenivate ohvitseride määramisest madalamale kohale. Sama seaduse § 86 põhjal võivat ohvitseri määrata ametikohale kas ülemaks või ülema kohustetäitjaks, s. o. et ühte ja teist loetakse ametikohale määratuks. Teda määratud omal ajal staabiülema kohustetäitjaks v a k a n t k o h a l e ilma mingi tähtajata ega tingimusega, mispärast tema vabastamine staabiülema kohuste täitmisest oleks võinud sündida ainult Teenistuskäigu Sead. § 31 korras. 3) Ühes madalamale kohale määramisega olevat teda üle viidud III diviisi staabist 2. soomusrongide rügemendi ilma tema nõusolekuta, millega rikutud Teenistuskäigu Seaduse § 92. 4) Olevat ka tema määramine madalamale ametikohale vastolus sõjaministri poolt 1920 a. päevakäsuga nr. 1149-a maksmapandud üldise korraga, sest see määramine olevat sündinud ühel ajal tema määramisega ohvitseride kursusele, mille tõttu ta kursustel olles madalama ametikoha järele palka saavat, kuna nimetatud käsukirja järele kursustele komandeeritud ohvitserid oma endiste kohtade järele pidid palka saama. 5) Olevat kaevatud käsukiri vastolus Ohv. Teenistuskäigu Seadl. § 119-ga. 6) Puuduvat alus teda teenistuse huvides alamale ametikohale määramiseks,

sest atesteerimise korras olevat teda alati heaks tunnistanud, viimasel aastal isegi v ä g a h e a k s.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et major Hans Tuksami kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Kaitseväe Ohvitseride Teenistuskäigu Seadl. (R. T. nr. 37/38 — 1926 a.) § 88 järgi määratakse ülema kohustetäitja väeosade ja asutuste ülemate ä r a n ä g e m i s e järele. Sellest seadluse määrusest tuleb järeldada seda, et kui väeosade ja asutuste ülemate äranägemisest oleneb ülema kohustetäitja määramine, siis oleneb ka neist ära ülema kohustetäitja vabastamine ülema kohustetäitmisest, nagu see kaebaja suhtes on sündinud. Kaebaja poolt etteoodud asjaolul, et ta staabiülema kohustetäitjaks olevat olnud vakantsel kohal, ei ole mingit olulist tähtsust, sest sama Seadl. § 89 järele võib kohustetäitjaid määrata nii vakantsetele kui mitte-vakant kohtadele, kusjuures vakantsed kohad, kuhu kohustetäitjad määratud, jäävad edasi vakantseiks (sama paragrahvi märkus).

Sõjaminister oli õigustatud kaebaja kui ülema kohustetäitja III diviisi staabi ülema kohuste täitmiselt ära kutsuma ja nimetatud ülema ametikohale, mis vakantne oli, ülemaks määrama ohvitseri, kes täitnud kõik tingimused kandidaatide nimekirja ülesvõtmiseks sellele ametikohale (§ 87), kuna kaebaja ei vasta neile tingimustele, mis III diviisi staabi ülema kandidaadilt nõutakse, s. o. temal puudub III diviisi juhatuse ja staabi koosseisus nr. 48 ettenähtud eriharidus ja auaste. Ei leidu ka mingit Kaitsev. Ohv. Teenistuskäigu Seadl. § 31 rikkumist selles, et sõjaminister kaebaja üle viis teenistuse huvides 2. soomusrongide rügementi ja määras adjutandi kohustetäitjaks, sest kaebaja ei ole kunagi diviisi staabiülema kohale kinnitatud, vaid ainult diviisi staabiülema kohustetäitjaks olnud, seepärast ei või ta üldse nende garantiide peale, nagu seda sõjaminister oma Riigikohtule antud seletuses õigesti tähendab, pretendeerida, mida seadus ametikohale määratute jaoks on ette näinud. Et ülema kohustetäitja määratakse väeosade ja asutuste ülema äranägemise järele ja et vakantsed kohad, kuhu kohustetäitjad määratakse, jäävad edasi vakantseiks, siis ei või ülemate kohuste-täitjate ohvitseride suhtes juttugi olla ametikohalt vabastamise ja madalama ametikohale üleviimise kohta, millest räägitakse Kaitsev. Ohv. Teenistuskäigu Seadl. § 31.

Ei muuda asja ka see asjaolu, et kaebaja enne staabiülema kohustetäitjaks määramist teenis käskudetäitja staabiohvitseri ametikohal, sest, nagu kaebaja teenistuselehest nähtub, on ta III diviisi staabi ülema kohustetäitjaks määramise puhul selle koha pealt lahkunud ja puuduvad andmed, et see käskudetäitja staabiohvitseri ametikoht 1. okt. 1926 a. oli vakantne, et teda oleks võidud selle ametikoha peale uuesti tagasi määrata.

Mis puutub kaebaja alalisväe-ohvitseride kursustele komandeerimisse, siis on see sündinud 5. okt. 1926 a., s. o. peale tema üleviimist 2. soomusrongide rügementi, nagu seda kaebaja teenistuselehest nähtub.

Lõpuks sel asjaolul, et sõjainistri otsus 16. sept. 1926 a. avaldati „käsukirjas kaitsevaelastele“, milles kaebaja näeb Kaitsev. Ohv. Teenistuskäigu Seadl. § 119 rikkumist, ei ole olulist tähtsust käesoleva asja kohta.

Kõigil neil põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhal otsustas Riigikohus: major Hans Tuksami kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 13.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. jaanuaril 1927 a.

Hermann Solomi kaebus põllutööministri otsuse peale surnud venna Joh. Solomi matmise kulude tasumisest keeldumise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, prokuröri abi K. Luud.

21. septembril 1925 a. esines Hermann Solom Põllutööministeeriumi ees palvega välja maksa temale tema venna Johannes Solomi, kes Põllutööministeeriumi teenistuses olles surnud, matusekulud, sest tema kandnud need matusekulud. Kirjaga 30. sept. 1925 a. nr. 4604 teatas Põllutööministeeriumi ministri kantselei Hermann Solomile, et venna matuse kulusid ei saa välja maksa, sest ministri otsusel saavad matusekulud kinni peetud summade katteks, millised surnud Johannes Solomil Põllutööministeeriumile tasuda jäid.

Riigikohtule antud kaebuses palub Hermann Solom Põllutööministri otsuse ära muuta ja Joh. Solomi matusekulud temale välja maksa lasta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus: Valitsuseasutustes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguste korral kindlustamise määruste (R. T. nr. 26/27 — 1920 a.) § 23 järele makstakse riigiteenija surma korral tema matmise kulude katteks abiraha surnud riigiteenija ühe kuu palga suuruses sellele, kes tema tõelikult maha on matnud. Nime- tatud abiraha ei kuulu surnud riigiteenijale, järelikult ka mitte tema pärandusetombu hulka, seepärast püüdnud seaduslikalus seda abiraha surnud riigiteenija võlgade katteks kinnipidada. Ts. Kp. S. § 1087 järele ei saa võlanõudmist pöörata abirahade peale, mis on määratud võlg- nikule tema vanemate, naise või laste matmiseks. Analoogiliselt sellele, ei saa ka surnud riigiteenija matmise kuludeks määratud abiraha tema võlgade katteks kinnipidada, seda- enam, et see abiraha nagu eelpool tähendatud, ei kuulu surnud riigiteenijale, vaid sellele, kes tema maha on matnud.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 21 § ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Põllutööministri otsus, mis Hermann Solomile teada antud Põllutööministeeriumi ministri kantselei kirjaga 30. septembrist 1925 a. nr. 4604, tühistada ja asi Põllutööministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 14.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. veebruaril 1927 a.

Tartu Maakonnavalitsuse revisjoni-protest Tartu 4-da jsk. rahukohtuniku otsuse peale 12./15. veebruarist 1926 a. avaliku rahvaraamatukogu asutamise kohta käiva Raadi valla- nõukogu 1925 a. 13. veebruari otsuse peale nr. 2 p. VII vastu tõstetud protesti asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaeva- tud rahukohtuniku otsus tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

6. juunil 1924 a. Riigikogu poolt vastuvõetud Avalikkude raamatukogude seaduse (R. T. nr. 77/78 — 1924 a.) § 2 järele asutatakse ja peetakse avalikud raamatukogud ülal

valdade, alevite ja linnade poolt niisugusel arvul, et raamatukogu oleks kättesaadav kõigile kogukonna kodanikele, kuna vähemad vallad võivad tarviduse korral kokku leppida ühise raamatukogu asutamiseks ja ülalpidamiseks ja sama seaduse § 6 järele määrab avalikkude raamatukogude võrgu kindlaks linnades linnavalitsus, maal ja alevites — maakonnavalitsus, viimane valdade ja alevite sellekohase ettepaneku põhjal.

Käesolevas juhtumis otsustas Raadi valla-nõukogu 13.II.1925 a. vallas aval. raamatukogu kui vallas mittetarvilikku mitte asutada. Maakonnavalitsus, kui järelevalveasutus, protesteeris Adm. kohtu korras selle otsuse vastu, kuid rahukohtunik jättis protesti rahuldumata sel põhjusel, et 13.II.1925 a. ei olnud veel Raadi vald maakonnavalitsuse poolt raamatukogude võrku üles võetud. See asjaolu aga, et Raadi valda raamatukogude võrku veel üles ei olnud võetud, ei õigusta valda raamatukogu asutamisest ja korraldamisest üldse lahti ütlemata ja seda vallale mittetarvilikuks lugema, kuna seadus näeb ette, et iga vald on kohustatud raamatukogu asutama või naabri vallaga kokku leppima ühise raamatukogu asutamiseks ja ülalpidamiseks ning vastava ettepaneku kohalikule maakonnavalitsusele esitama, et viimane raamatukogude võrgu kindlaks saaks määrata. Seepärast tuleb kaevatud rahukohtuniku otsus tühistada.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Tartu 4. jsk. rahukohtuniku otsus 12./15. veebruarist 1926 a. tühistada ja asi uueks otsustamiseks saata Tartu 3. jsk. rahukohtunikule.

Nr. 15.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15. veebruaril 1927 a.

Jaani Soonvaldi revisjonikaebus Elva jsk. rahukohtuniku otsuse peale 7. aprillist 1926 a. tema kaebe-asjas Meeri vallandukogu otsuse vastu 14. jaanuarist 1926 a. prot. nr. 1 p. V algkooli õpetaja korteri asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe, prokuröri abi A. Luiga.

14. jaanuaril 1926 a. arutas Meeri vallandukogu Nõo kõrgema algkooli õpetaja J. Soonvaldi palvet, maksta temale korteriraha 10% põhipalgast ja otsustas Soonvaldi palve jätta tagajärjeta, silmas pidades, et Soonvaldile on korter määratud Nõo kõrgema algkooli majas ja et selle kasutamiseks ei ole mingisuguseid takistusi.

Soonvald ei jäänud rahule vallandukogu otsusega ja andis 20. veebr. 1926 a. kaebuse Elva jaoskonna rahukohtunikule, milles palus vallandukogu otsuse tühistada ja määrata temale 10% põhipalgast seni, kui Meeri vallavalitsus ei ole temale korterit ühes kütte ja valgustusega kätte näidanud.

Elva jaoskonna rahukohtuniku asja läbi vaadates otsustas 7. aprillil 1926 aastal Soonvaldi kaebuse tagajärjeta jätta silmas pidades, et ülekuulatud tunnistajate Pennerti, Rosilehti ja Aidaku seletustega on tõendatud, et Meeri vallavalitsuse poolt on kaebajale elamiseks täiesti kõlvuline korter määratud ja et viimane õigustatud oli selle korteri kasutamisele asuma, kuid seda korterit ise oma heaksarvamise järele kasutanud ei ole. Seega on Meeri vallavalitsus tema peal lasuva kohustuse täitnud ja kaebaja ise ei ole tarvilikuks pidanud antud korterit üldse kasutada, kuna Meeri vallavalitsus ei ole õigustatud kaebajat väevõimuga korterisse elama paigutama. Seega ei olevat kaebus põhjendatud ning tulevat tagajärjeta jätta. Nõo kõrg. algk. hoolekogu protokollil 31. jaan. 1926 a. ei olevat asja otsustamise juures mingit tähtsust.

Riigikohtule antud kaebuses palub Jaan Soonvald Elva jaoskonna rahukohtuniku otsuse tühistada ja asja uueks otsustamiseks teisele rahukohtunikule saata, põhistades oma kaebust järgmiselt: „Meeri vallanõukogu ei ole seaduses ettenähtud korras minule korterit määranud ega seda minule kätte annud; niisamuti ei ole minule kütet ja valgustust annud ega seda üleüldse minule pakkunud. Tunnistajate Pennerti, Roosilehe ja Aidaku seletustel ei või käesoleva asja otsustamisel mingisugust tähtsust olla, kuna valla-omavalitsus oleks pidanud oma otsuse korteri määramise asjas protokolleerima ja sellest vähemalt kooli hoolekogule teatama, kes selle siis minule kätte oleks annud, kui määratud korter elamiseksõlvulik oleks olnud.

Nagu aga aktisolevast kooli hoolekogu protokollist 31. jaan. 1926 a. näha, ei ole Vallanõukogu säärast otsust ei hoolekogule ega minule teatanud. Rahukohtunik ei ole sellele kaaluvale asjaolule mingisugust tähtsust annud, vaid tähtsaks lugenud tunnistajate seletused, mis iseendast aga kuidagi selle tõenduseks ei saa olla, et vallanõukogu on vastava otsuse korteri määramiseks teinud ehk korteri minule kätte annud.“

Asja arutamisel Riigikohtus 15. veebruaril 1927 aastal palus Meeri vallanõukogu volinik Lõhmus Jaan Soonvaldi revisjoni-kaebuse tagajärjeta jätta ja rahukohtuniku otsuse kinnitada. Vallanõukogu poolt olnud Soonvaldile, kui õpetajale, koolimajas korter määratud ja vallavalitsuse poolt ka temale kätte näidatud, kuid Soonvald ei olevat seda vastu võtnud. Samuti ei saadud siis ka temale puid ja petrooleumi anda, kuna ta korterit vastu ei võtnud. Eesistuja küsimustele vastates seletas ta järgmist: vallanõukogu otsust korteri määramise kohta ei ole olemas, sest seda teeb vallavalitsus. Kui korterisaaja korteriga rahul ei ole, võib ta protesteerida ja see protest tuleb nõukogus arutusele, nagu ka käesolevas asjas on nõukogu koos olnud 14. jaanuaril 1926 a. ja Soonvaldi protesti arutanud. Korteri määramise otsus oli Soonvaldile teada ja tema võttis korteri ka suusõnalisel kokkuleppel vastu. Korteri tarvitamise suhtes oli isegi kokkulepe proua Roosilehe ja kaebaja vahel olemas. Hiljem aga, kui kaebaja vend temale oma juures korteri anda lubanud, loobunud Soonvald korterist ja hakanud protesteerima.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Õpetajate Palgaseaduse Muutmise Seaduse (R. T. nr. 26—1923 a. sead. 13) § 9 põhjal saavad koolijuhatajad, juhatajate abid ja maa- ning alevikoolide õpetajad kooli ülalpidajalt korteri ühes kütte ja valgustusega, mille eest nende palgast maal 10% ja linnades 20% maha arvatakse; kus ei ole võimalik korterit anda, seal saavad nad palga täiel määral. Selle seaduse § 9 juures oleva märkuse 1 põhjal on korteri andja kohustatud tasuma puuduva osa, kui korteri väärtus ühes kütte ja valgustusega vähem on kui 10% õpetaja palgast maal, või 20% linnades. Selle juures hindab korteri, kütte ning valgustuse linnas — linnavalitsus, alevis — alevivalitsus ja maakonnas — maakonnavalitsus.

Sellest selgub, et korter peab kooliõpetajale määratud olema vastava otsusega, vastavalt seaduse nõudele (§ 9 märk. 1) hinnatud ja korteri üleandmise ja vastuvõtmise kohta peab vastav akt kokku seatud olema, sest vastasel korral puuduks võimalus eelnimetatud seaduse nõuete kontrollimiseks ja täitmiseks ning kooliõpetajal oma õiguste kaitsmiseks.

Nagu rahukohtuniku toimetusest nähtub, ei ole otsust õpetaja Soonvaldile korteri määramise kohta olemas, samuti ei ole see korter hinnatud ega korteri üleandmise ja vastuvõtmise akte kokku seatud; on ainult kindlaks tehtud tunnistajate väljauitelustega, et vallavanem on samme astunud kooliõpetajale Soonvaldile korteri muretsemiseks ja isegi korterit pakkunud, kuid mis alusel vallavanem tegutses, ei nähtu. Ka vallanõukogu esitaja võttis Riigikohtus asja arutamisel 15. veebruaril 1927 aastal õigeks, et otsust Soonvaldile korteri määramise kohta ei ole tehtud. Seepärast puudus Meeri vallanõukogul alus Soonvaldi palve tagajärjeta jätmiseks ja Elva rahukohtunikul põhjus Soonvaldi kaebuse tagajärjeta jätmiseks.

millepärast Elva jsk. rahukohtuniku otsus tuleb tühistada ja asi uueks otsustamiseks saata teisele rahukohtunikule.

Neil põhjustel Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Elva jaoskonna rahukohtuniku otsus 7. aprillist 1926 a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Tartu 5. jaoskonna rahukohtunikule.

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. veebruaril 1927 a.

Aleksander Taltsi kaebus hariduseministri otsuse pealediplom-inseneriks mitteregistreerimise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 2. XI. 1926 a. nr. 31849 teatas Hariduseministeeriumi Teaduse- ja Kunsti-osa-kond Aleksander Taltsile, et hariduseminister on ühinenud tehnika eriteadlaste registreerimis-komisjoni otsusega 3. IV. 1924 a., nimelt, et A. Taltsi ei saa diplom-inseneriks registreerida sellepärast, et tema on mereinseneri kooli lõpetanud 1915 aastal, mil mehaanika-osa-konnas, nähtavasti sõjaagsetel oludel, anti lõputunnistus kolme-aastase õppimise järele, kuna normaalkursus oli nelja-aastane ja lõpetajad sel ajal ei valmistanud lõpp-projekti, milline normaalingimustel oli nõutav.

Riigikohtule antud kaebuses palub Aleksander Talts tühistada hariduseministri otsuse tema kutseõiguse registreerimise asjas, seletades oma kaebuse põhjenduseks: 1) et Inseneride, Arhitektide ja Tehnikute Kutseõiguste Seaduse (R. T. nr. 33/34 — 1923 a.) järele ei ole Registreerimis-komisjonile õigust antud liigitada Vene kõrgemate tehniliste koolide lõpetajaid inseneri või arhitekti kutsega enne 15. nov. 1917 a., vaid kõiki neid isikuid peab Komisjon kutses registreerima; 2) et arvamine, nagu ei oleks mereinseneride kooli sõjaaegsed lõpetajad täielikku kursust läbi läinud, olevat põhjendamata. Sõja ajal olevat suurendatud õppesemestri nädalate ja nädalatundide arvu, ning lõpp-projekt valmistatud osade kaupa, kuid ikkagi kooli täielikku programmi ulatuses, 3) et mereinseneride kool ja Vene riigi seadused ei olevat mingit vahet teinud kooli rahu- ja sõjaaegsete lõpetajate vahel, seda vahet ei olevat tehtud ka R. T. nr. 33/34 — 1923 a. nr. 29 all avaldatud seaduses ja seepärast ei olevat Komisjonil ja Hariduseministeeriumil üldse õigust otsustada kõrgemate tehniliste õppeasutuste kursuste täielikkuse või mittetäielikkuse üle enne 15. nov. 1917 a.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Inseneride, Arhitektide ja Tehnikute Kutseõiguste Seaduse (R. T. nr. 33/34 — 1923 a.) § 1 p. a. järele loetakse Eesti Vabariigis diplom-insenerideks ja diplom-arhitektideks isikuid, kes on inseneri või arhitekti kutsega lõpetanud Vene riigis tehnilise ülikooli enne 5. nov. 1917 a. ja selle seaduse § 9 tähendatud tehnika eriteadlaste registreerimis-komisjonis registreeritud. Nagu asjatoimetusest nähtub, on A. Talts lõpetanud 1925 a. mereinseneride kooli, mille järele ta on ülenud insener-mehaanikuks mitsmaniks. Mereinseneride kool kuulus enne 15. nov. 1917 a. kõrgemate tehniliste koolide hulka, seda on ka tehnika eriteadlaste Registreerimis-komisjon tunnustanud, registreerides mereinseneride kooli lõpetajaid diplom-insenerideks. (R. T. nr. 37/38 — 1925 a. avaldatud registreeritud diplom-inseneride nimekiri nr. 171, 184, 185). Kaebuses Riigikohtule seletab A. Talts täiesti õieti, et ülaltähendatud seadus ei anna Registreerimis-komisjonile õigust otsustada endise Vene riigi tehniliste ülikoolide kursuse täielikkuse üle enne 15. nov. 1917 a. ja sellest seisukohast liigitada nende lõpetajaid kutseõiguste suhtes. Registreerimisel tuleb tähendatud seaduse § 1 p. a põhjal

ainult kindlaks teha, kas see õppeasutus, mille lõpetaja taotab diplom-inseneriks registreerimist, kuulus enne 15. nov. 1917 a. tehniliste ülikoolide hulka ja kas registreeritav on selle lõpetanud inseneri või arhitekti kutsega enne 15. nov. 1917 a.. Vene tehniliste ülikoolide programmi ja kursuse täielikkuse küsimus võib Komisjonis arutusele tulla ainult juhtumis, kui diplom-inseneri kutses soovivad registreeruda isikud, kes on lõpetanud Vene tehnilise õppeasutuse pärast 15. nov. 1917 a., nagu see ette nähtud sama seaduse § 1 p. b.

Tähele pannes, et hariduseminister on asja otsustamisel võõriti tõlgendanud Inseneride, Arhitektide ja Tehnikute Kutseõiguste Seaduse § 1 p. a mõtet, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Hariduseministri otsus 26. oktoobrist 1926 a., mis teada antud Aleksander Taltsile Hariduseministeeriumi Teaduse- ja Kunstiosakonna poolt kirjaga 2. novembrist 1926 a. nr. 31849 all, tühistada ja asi Hariduseministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. veebruaril 1. märtsil 1927 aastal.

Karl Heimvelli kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 11. aug. 1926 a. Bertram Heimvelli 1925 a. puhtakasumaksu tasumise eest solidaarselt vastutavaks tunnistamise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna III jsk. ärimaksu Komisjon määras Bertram Heimvellile, kes 1925 a. kauples suurel viisil loomalihaga ja kes oli oma nimel lunastanud II järgu kaubanduslise äritunnistuse, 1925 a. puhtakasumaksu 162.745 mk.. Järgmisel koosolekul, nimelt 26. II. 1926 a., otsustas Ärimaksu Komisjon lugeda Bertram Heimvellile määratud puhtakasumaksu eest solidaarselt vastutavaks Karl Heimvelli. Antud vastulauses seletas Karl Heimvell, et tema on Bertram Heimvelli juures kuupalgalisena teenistuses olnud, aga mitte ühiselt äri ajanud ja palus Komisjoni otsuse ära muuta. Ärimaksu Komisjon jättis K. Heimvelli vastulause rahuldumata, samuti on Otsekoheste Maksude Peakomitee otsusega 11. aug. 1926 a. tema edasi-kaebus tagajärjeta jäetud. Nii Ärimaksu Komisjon kui ka Otsekoheste Maksude Peakomitee põhjendavad oma otsuse asjaolule, et tunnistajate ülekuulamise teel on kindlaks tehtud, et Karl Heimvell on olnud tegelikult äriomanik, kuna Bertram Heimvell on tema juures ainult ametis olnud ja et äritunnistus on lunastatud Bertram Heimvelli kui varanduseta isiku nimele, et võimalik oleks kõrvale hoiduda riigimaksude tasumise kohustusest.

Riigikohtule antud kaebuses palub Karl Heimvell tühistada Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse 11. aug. 1926 a. tema solidaarseks vastutajaks tunnistamise kohta Bertram Heimvelli 1926 a. puhtakasumaksu tasumise eest, seletades, et Põhiseaduse § 83 järele ei või kellegile avalikku maksu või koormatust peale panna muidu kui seaduse alusel, ja et Otsekoheste Maksude Sead. § 532 otsekoheste mõtte järele peavad puhtakasumaksu maksuma ainult isikud, kes põhiärimaksu maksavad ja kes sellekohase äritunnistuse on lunastanud. Kaebaja ei olevat äritunnistust lunastanud, tema olevat ärioperatsioone toimetanud kui Bertram Heimvelli teenija vastava volikirja põhjal ja sellepärast ei olevat seaduslikku alust tunnistada teda solidaarselt vastutavaks B. Heimvellile määratud puhtakasumaksu eest.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Otsek. Maksude Sead. § 449 järele on kõik ettevõtted, mis Otsekoheste Maksude Sead. § 744 ära tähendatud, välja arvatud § 453 näidatud ettevõtted, kohustatud maksuma põhiärimaksu äritunnistuse lunastamise teel. Sama seaduse § 478 järele on lunastatud äritunnistu-

sed maksvad ainult nende isikute ja asutiste kohta, kelle nimele nad välja antud või § 487 määratud korras edasi antud ja ainult nende asutiste ja töönduste jaoks, missuguste peale nad on lunastatud. Puhtakasumaks on lisa-ärimaks ja seda on kohustatud § 532 järele maksma ettevõtte, mille peale äritunnistus lunastatud, s. o. mille pealt on tasutud põhi-ärimaks. Ilma äritunnistuse lunastamiseta ei või keegi säärast äri pidada, mille pidamiseks äritunnistuse lunastamine kohuslik ja selle määruse täitmise järelevalve lasub maksuinspekto-rite peal (Otsek. Maks. Sead. § 489—508). Käesolevas juhtumis on ärilise ettevõtte jaoks lunastanud äritunnistuse Bertram Heimvell ainult oma nimele ja Otsek. Maks. Sead. § 487 järele selle äritunnistuse põhjal Karl Heimvellil ei olnud üldse õigust oma nimel äri pidada ja ärioperatsioone toimetada. Karl Heimvelli nimele ei olnud äritunnistust lunastatud, teda ei ole selleks ka kohustatud Otsek. Maks. Sead. § 489—508 ja 574 alusel ja seepärast ei olnud üldse seaduslikku alust määrata temale puhtakasumaksu või teha teda vastutavaks Bertram Heimvellile määratud puhtakasumaksu eest, sest niisugusel korral oleks loodud võimalus puhtakasumaksu määrata isikuile, kes põhiärimaksu ei maksa, missugune kord on vastolus Otsek. Maks. S. § 532 määrusega. Ettetoodud põhjustel, Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 11. augustist 1926 a. tühis- tada ja asi Otsekoheste Maksude Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. märtsil 1927 a.

Paul Sormuli kaebus Tollikomitee otsuse peale 16. okt. 1926 a. autasu jaotamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tallinna Peatolliameti Nõukogu arutas 1. sept. 1926 a. Josif Dronsinit 16. nov. 1925 a. äravõetud ja kohtuotsusega konfiskeerituks tunnustatud salakauba müügist ning maksetud rahatrahvist kujunenud üldise summa 1.943.500 mk. jaotamise küsimust ja otsustas selle ära jagada järgmiselt: 10% — 194.350 mk. salakauba asjaajamise kuludeks, 30% — 583.050 mk. riigi kasuks, 60% — 1.166.100 mk. salakauba kinnipidajatele: Peatolliameti laev. ja lad. ülevaataja abile Hansonile 5% — 58.305 mk., riigi huvide kaitsmise eest kohtus Tollisead. § 454 põhjal ja P. Sormulile kui salakauba ülesandjale $\frac{1}{3}$ — 369.265 mk. Ülejäänud 738.530 margast Tollisead. § 418 põhjal $\frac{1}{3}$ — 246.147 mk. tolliametkonnale ja $\frac{2}{3}$ — 492.353 mk. salakauba kinnipidamisest osavõtjatele, tegelikku osavõtmist mööda: Tallinna Peatolliameti ülemale Rebasele — 120.000 mk., end. Peatolliameti salakauba asjadeaajajale Sormulile 120.000 mk., Peatolliameti ülema abile J. Petersonile 75.000 mk., laevade ja ladude üle-vaataja abidele — Simonile — 60.000 mk. ja Fridolinile 50.000 mk., tollirevident Prossele 22.353 mk. ja valvurile Raulile 45.000 mk. Selle otsuse vastu esinesid kaebusega Tollikomi-teele Paul Sormul ja Peeter Rebane, seletades, et Peatolliameti Nõukogu on autasu jaotamisel üksikult juhtnõõrideks võtnud Tollisead. §§ 456 ja 418 ettekirjutused, kuna käesolevas juh- tumis oleks tulnud toimetada Tollisead. §§ 451 ja 452 alustel. 16. okt. 1926 a. otsustas Tollikomitee: Tollinõukogu otsus 1. sept. s. a. osas, mis puutub saadud summadest 60% jaotamise a u t a s u k s, tühistada kui mitte kooskõlas seadusega ja Tallinna Peatolliametile ette panna autasusumma ära jaotada Tollisead. § 456 ja seal tähendatud § 420 p. 4 põhjal, täpselt, nagu ette nähtud on Tollisead. § 418; $\frac{2}{3}$ -ust sellest summast autasu määrates ainult nendele ametnikkudele, kes salakauba kinnipidamisest tegelikult osa on võtnud ja seejuures

ülesandjat peaosavõtjaks lugedes, arvesse võttes niihästi tema teadaannet kavatsetavast salakaubitsemisest kui ka tema isiklikku korraldamist koha peal salakauba kinnipidamise juures.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Paul Sormul: 1) et tema kaebus olnud Tollikomitees arutusel 24. sept. 1926 a., kuid temale ei olevat järgnenud otsusest ärakirja saadetud. 16. okt. 1926 a. otsustanud Tollikomitee oma otsuse 24. sept., mis välja kuulutamata jäänud, muuta, kuid kaebajat ei olevat asja arutusele 16. okt. välja kutsutud ja seega olevat rikutud Tollisead. § 322; 2) et Tollikomitee on tühistanud Tollinõukogu otsuse autasu jaotamise kohta täies ulatuses, kuna aga tema poolt olevat kaebus antud ainult raha määramise kohta tolliametkonnale; seega olevat Tollikomitee seadusliku aluseta asja arutanud laiemas ulatuses, kui seda palutud, sest järelevalve korras, milline õigus võiks olla kaebaja arvates ainult rahaministril, oleks Tollinõukogu otsus revideerimisele võinud tulla ainult 2 nädala kestel, arvates otsuse päevast, mis ajast arvates Tollinõukogu otsus seaduse jõusse astuvat; 3), et käesolevas juhtumis ei saavat autasu jaotamisel kohaldada Tollisead. §§ 456 ja 418, vaid kohaldamisele peavad kuuluma Tollisead. §§ 451, 452 ja 454, sest salakaup ei olevat mitte kinni võetud tolliametnikkude poolt nende ametikohuste täitmisel ja Dronsini olevat süüdi leitud Tollisead. § 419 p. 2 ettenähtud süüteo; 4) et üldisest autasu summast ühe kolmandiku mahaarvamine ja ülejäägist 5% määramine riigi huvide kaitsmise eest kohtus ei olevat seaduslik, sest kohtus esinemise eest olevat võimalik autasu määrata ainult § 454 alusel, mis aga omalt poolt juhtivat § 451 käsitamisele. Kõigil neil põhjustel palub kaebaja tühistada Tollikomitee otsuse 16. okt. 1926 a. ja väljakuulutamata Tollikomitee otsuse 24. sept. 1926 a. ja asi Tollikomiteele uueks otsustamiseks tagasi saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulunud, leiab Riigikohtus: Tollisead. § 220 järele (R. T. nr. 45/46—1923 a.) võib Tollikomitee otsuste vastu Riigikohtule edasi kaevata kahe nädala jooksul pärast Tollikomitee otsuse v ä l j a k u u l u t a m i s t. Tollikomitee otsus 24. sept. 1926 a., nagu see nähtub asja algoimetusest ja nagu seda õigeks võtab ka kaebaja, ei ole üldse välja kuulutatud ja seepärast ei ole selle otsuse vastu üldse õigust kaevata ja see otsus ei kuulu ka käesolevas juhtumis Riigikohtu arutusele. Kaebajale on tema kaebuse puhul Tallinna Peatolliameti otsuse vastu teatatud Tollikomitee otsus 16. okt. 1926 a. ja ainult see otsus kuulub ka Riigikohtu arutusele Riigikohtule antud kaebuse alusel. Tolliseadustik. § 1 järele kuulub ülem-valitsemine tolli asjus rahaministri võimkonda ja Tollisead. § 216-das on leidnud väljenduse põhimõtte, et tolliasutused kaheldes oma o t s u s e õigluses, võivad selle väljakuulutamata ja täidesaatmata jätta ning asja lahendamiseks kõrgemale astmele esitada, millejuures kõrgema astme otsus teatavil tingimusil tuleb tarvitusele võtta. Käesolevas juhtumis oli Tollinõukogu otsuse vastu tähtajal kaebus esitatud, asi kuulus Tollikomiteele otsustamisele, ning säärase kaebuse otsustamiseks Tollikomitee poolt ei ole Tolliseadustikus tähtaega ette nähtud. Tollikomitee arutas asja 24. sept. 1926 a., mingisugust otsust selles asjas välja ei kuulutanud ja Tollikomitee juhataja kandis asja otsustamisel tekkinud kahtlused ette rahaministrile. Rahaministri resolutsiooniga 9.X.1926 a. tehti Tollikomiteele ülesandeks asi uuesti arutusele võtta, ja sellele järgnes Tollikomitee otsus 16. okt. 1926 a., mis ka välja kuulutatud. Kaebaja oli täiendavad suusõnalised seletused Tollikomiteele juba 24. sept. 1926 a. ära annud, Tollikomitee koosseis asja arutamisel 16. okt. 1926 a. oli seesama, mis asja arutuselegi 24. septembril ja sellepärast ei saa näha Tollisead. § 222 olulist rikkumist selles asjaolus, et kaebajat uuesti ei kutsutud Tollikomitee istungile seletuste andmiseks, sedaenam, et kahtluse all ei olnud mõningate konkreetsete asjaolude selgitamine, vaid Tolliseadustiku määruste tõlgitsemine. Nii on Tollikomitee otsus 16. okt. 1926 a. tehtud Tollinõukogu otsuse kohta 1. sept. 1926 a., mis veel jõusse ei olnud astunud, kaebajad Sormul ja Rebane tõstsid ise edasikaebustes vaieluse küsimuse üles, kas käesolevas juhtumis tuleb autasu jaotada Tollisead. § 451—452 alustel, või §§ 456 ja 418 alustel, ja rahaminister on korralduse teinud sama küsimust täies ulatuses Tollikomitees arutusele võtta. Ettetoodud asja-

oludel on kaebaja vastuvaidlus sellest seisukohast, et Tollikomitee oleks pidanud piirduma ainult küsimuse otsustamisega, kas käesolevas juhtumis oli seaduslik alus määrata osa üldisest autasu summast tolliametkonnale või mitte, ilma aluseta. Asudes asja sisulisele arutusele, leiab Riigikohus, et Tollikomitee kaevatud otsus on ka sisuliselt kooskõlas Tolliseadustiku määrustega. Tollisead. § 18, 333 ja 420 p. 4 lit. d järele kuulub reisijate isiklik läbiotsimine samuti kui reisijate багаašigi läbivaatamine tollirevideerimise otstarbel tolliametnikkude ametikohuste hulka. Käesolevas juhtumis oli Tallinna Peatolliameti ülemale ette teatatud, et reisija Dronsini kavatseb üksikuid asju salakaubana üle piiri enesega kaasa viia. Peatolliameti ülema poolt oli vastavatele tolliametnikkudele korraldus tehtud Dronsini juures isiklik läbiotsimine toime panna, kui tema багаaši revideerimisel kalliskive ei peaks leitama, ja isiklik läbiotsimine ongi tolliametnikkude poolt ette võetud, mille juures salakaup ilmsiks tuli. Sel asjaolul, et Peatolliameti ülem oli korralduse teinud isiklikku läbiotsimist Dronsini juures ette võtta mitte-valvekorral olevatele tolliametnikkudele ja mitte-ametnikule, kes Dronsini багаaši revideerimist toimetab, ei ole mingisugust tähtsust. Tollisead. § 18 põhjal oleks antud oludel Peatolliameti ülem võinud korralduse teha Dronsini isiklikuks läbiotsimiseks ka valvekorral olevatele tolliametnikkudele või багаaši revideerinud ametnikule. See asjaolu, et Peatolliameti ülem määras seks otstarbeks erilised ametnikud, ei muuda ettevõtetud toimingut iseloomu, sest Tollisead. § 18 põhjal oli Peatolliameti ülem kohustatud käesolevas juhtumis korraldama isiklikku läbiotsimist Dronsini juures, ja samuti kui selle korralduse tegemine kuulub ka selle korralduse täitmine tolliametnikkude poolt nende harilikkude ametikohuste täitmise hulka. Tollisead. §§ 18, 333 ja 420 p. 4 lit. d järele tuleb reisijate juures ettevõtetavat läbiotsimist tollirevideerimisel lugeda tolliametnikkude harilikkude ametikohuste täitmise hulka ja seda seisukohta ei lükka milgi kombel ümber ka see asjaolu, et Dronsini on käesolevas juhtumis seadusejõusse astunud kohtuotsusega süüdi leitud olevat mitte ainult Tollisead. § 420 p. 4 lit. d järele, vaid ka § 419 p. 2 järele, sest § 420 p. 4 on isenesest täiendus § 419-le. Ei saa ära märkimata jätta ka asjaolu, et seadusejõusse astunud kohtuotsuse põhistuses on samuti Dronsini'i багаaši revideerimine ja tema isiklik läbiotsimine kirjeldatud kui tolliametkonna poolt tollirevideerimisel ettevõtetud ühine toiming. Tollisead. § 456 kirjutab ette, et juhtumis, kui salakaubaks tunnustatud kaubad on kinni peetud tolliametnikkude poolt nende harilikkude ametikohuste täitmisel, jaotatakse autasuks määratud raha § 418 alusel. § 418 omalt poolt määrab, et säärases juhtumis arvatakse 10% tolliasutuse kulude katmiseks, 30% kantakse riigitulude arvele ja 60% määratakse tasuks konfiskeeritud kaupade kinnipidamise eest, kusjuures $\frac{2}{3}$ viimasest summast antakse välja ametnikkudele, kes kauba kinnipidamisel isikult tegevad olid (igale ühele tema osavõtmist mööda) ja $\frac{1}{3}$ jaotatakse ära ühetasa kõigi tolliasutuse ametnikkude vahel. Tollikomitee kaevatud otsus on täielikus kooskõlas Tollisead. § 418 ettekirjutustega. Mingisuguseid vastulusid selles otsuses samuti ei leidu. § 418 näeb ette, et $\frac{2}{3}$ jaotamisele kuuluvast summast tuleb ära jagada salakauba kinnipidajate vahel, arvesse võttes iga ühe osavõtmise tähtsust kinnipidamisel ja seepärast, kui Tollikomitee otsustas, et selle summa jagamisel tuleb kõige tähtsamaks pidada selle ametniku tegevust, kelle kaudu teateid kavatsetud salakauba veost oli saadud, siis on ka selles osas Tollikomitee otsus kooskõlas § 418-ga. 5% riigi huvide kaitsmise eest kohtus ei ole aga Tollikomitee kaevatud otsusega üldse määratud.

Kõigil ettetoodud kaalutlustel Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Paul Sormuli kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8./18. märtsil 1927 a.

Tartu üldise Haigekassa vol. vann. adv. Johan Jansi kaebus Kinnitusnõukogu otsuse vastu 20. veebr. 1926 a. ravitsusekulude kandmise asjas õnnetute juhtumuste puhul.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kinnitusnõukogu üldkoosolek otsustas 20.VI.1926 a. Tööstusl. Töö-sead. § 272, Kinnitusnõukogu Sead. § 12. p 1 ja Kinnitusnõukogu Kodukorra § 3 põhjal seletada: „Kui tööõnnetuse läbi vigasaanu kassaliige niisuguses haigekassas, kes Tööstuslise Töö-seaduse § 304 järele kassaliikmete arstimise enda korraldusse on võtnud, tahab tarvitada haigekassa tasuta arstimist, peab haigekassa seda temale võimaldama. Ei rahulda aga vigasaanut haigekassa arstiabi korraldus ja ta arstib end omal kulu, võib vigasaanu tööõnnetuste läbi tekkinud haiguse ravitsemise kulude tasumist nõuda vastavalt Kinnitusühisuselt. Haigekassa aga vigasaanu eest kulude tasumist Kinnitusühingult nõuda ei saa“. See otsus on töö- ja hoolekandeministri poolt 27.IV.1926 a. kinnitatud. 15.III.1926 a. Riigikohtule antud kaebuses palub Tartu üldise Haigekassa volinik vann. adv. Johan Jans tühistada Kinnitusnõukogu otsuse 20.II.1926 a. õnnetute juhtumuste puhul ravitsusekulude kandmise asjas, seletades, et Tööstusl. Töö-seadustiku § 395 põhjal lasub arsti-abi andmise kohustus õnnetus-juhtumuste puhul Kinnitusühingute peal, et Kinnitusühisused on kõne-all-olevad ravitsusekulud ka arvesse võtnud R. T. nr. 13 — 1926 a. avaldatud Kinnitusmaksu tariifis ja et ettetoodud põhjustel peaks haigekassad igal tingimusel vigasaanute ravitsemisekulude kandmisest vabastatud olema.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Adm. K. K. § 2 järele võib ametiasutuste otsuste, korralduste ja määruste vastu administratiiv-asjus kaebusega esineda, kui need otsused ja korraldused kokku ei käi maksvate seadustega või seadusjõuliste kohuslike määrustega. Kinnitusnõukogu kaevatud otsus ei ole mitte tehtud üksiku administratiiv-asja otsustamise korras, vaid seaduse määruste käsitamisel tekkivate kahtluste lahendamiseks tarvilikkude juhtnõõride ja seletuste andmise korras, nagu see ära tähendatud ka kaevatud otsuses eneses. Seaduse määruste käsitamiseks antavad juhtnõõrid ja seaduste seletamised administratiiv-asutuste poolt ei või üldiselt iseseisvaks kaebuse esimeks administratiiv-kohtu-korras olla, vaid säärase juhtnõõride ja seletuste seadusepärasuse küsimus võib kohtulikule arutusele kuuluda ainult juhtumis, kui mõni konkreetne administratiiv-asi on otsustatud vastavalt nendele juhtnõõridele ja seletustele, ning selles konkreetses asjas antud kaebuses kaebaja vaieluse tõstab nende juhtnõõride ja seletuste seadusepärasuse vastu. Kinnitusnõukogu Seadus (R. T. nr. 77/78 — 1920 a.) ei näe samuti eriti ette, et Kinnitusnõukogu poolt antavate juhtnõõride ja seletuste vastu võiks Riigikohtule kaebusega esineda, vaid selle seaduse § 23-as on ette nähtud, et Kinnitusnõukogu otsuste vastu võib Riigikohtus kaebusi tõsta. Kooskõlas Adm. K. K. § 2-ga tuleb Kinnitusnõukogu Sead. § 23 mõista selles mõttes, et kaebused Riigikohtule on võimalikud üksikuis, konkreetseis administratiiv-asjus Kinnitusnõukogu poolt tehtud otsuste vastu.

Ertetoodud põhjustel Adm. K. K. § 2 põhjal otsustas Riigikohus: Tartu üldise Haigekassa voliniku vann. adv. Johan Jansi kaebus läbivaatamiselt kõrvaldada.

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. märtsil / 1. aprillil 1927 a.

Bronislav Bilmin'i kaebus Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuse peale 18. det. 1925 a. 1925 a. puhtakasumaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe, prokuröri abi K. Luud.

Teatelehes, mis sisse antud 15. I. 1925 a., deklareeris Herbert Hauk oma II järgu kaubandusliku ettevõtte läbimüügi 1924 a. eest 1.448.444 m. suuruses summas ja soovis äri puhaskasu ja läbimüüki äriraamatutega tõendada.

5. märtsil 1925 a. esitas Hauk äriraamatud. Raamatud ostutuksid puudulikkudeks. Isk. Komitee määras Hauki ettevõtte läbimüügi kindlaks 1.500.000 m. peale, puhtakasu 225.000 m. peale ja määras temale 19.000 m. puhtakasumaksu. 1925 a. puhtakasumaksuleht on kätte antud 22. juunil 1925 a. (algt. leht. 6), kuid kellele nimelt, ei ole kvit tungis selgelt tähendatud. 29. juunil 1925 a. andis vastulause sisse Bronislav Bilmin, millest nähtub, et Hauki ettevõtte pealt on puhtakasumaks Tallinna VI jsk. Komitee poolt Bronislav Bilmin'ile määratud.

Vastulauses seletab Bilmin, et tema on äritunnistuse lunastanud alles 8. mail 1925 a. ja samal ajal ka äri avanud, kuid juba 12. mail 1925 a. olevat Hauki võlgade tasumiseks kõik Hauk'ilt võetud kaubad, mis tema äris leidusid, kohtupristavi poolt üles kirjutatud, nii et tema, Bilmin, kaubelnud ainult kolm päeva. Seepärast palus end määratud puhtakasumaksust vabastada. Ühes vastulausega saatis Bilmin jsk. Komiteele tagasi ka äritunnistuse, mis tema 8. mail 1925 a. võtnud oli II järgu kaubandusliku ettevõtte peale. Isk. Komitee otsustas vastulause puhul Bilmini'ile maksu arvata 6 kuu eest.

Kaebuses Peavalitsusele palus Bilmin samuti teda temale määratud puhtakasumaksust vabastada. 18. detsembril 1925 a. otsustas Otsekoheste Maksude Peavalitsus kaebaja läbimüügi summa ja kasu % muutmata jätta ja maksumäära 4 kuu eest välja arvata.

Riigikohtule antud kaebuses palub Bronislav Bilmin Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuse ära muuta ja asja uueks otsustamiseks tagasi saata seletades, et tema kaubelnud ainult 3 päeva ja ei olevat saanud mingit kasu.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamise kuulunud, leiab Riigikohus, et Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsus tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Otsekoheste Maksude seaduse järele käib iga ettevõtte maksustamine jsk. Komitees läbi kahest järgust (staadiumist). Esimesse järku kuulub teatelehtede vastuvõtmine (Otsek. Maks. Sead. § 543), esitatud andmete kontrollimine, täiendavate teadete nõudmine (Otsek. Maks. Sead. § 544, 546, 547), maksu määramine ja maksulehtede väljasaatmine; teise järku aga — esitatud vastulause ja tõenduste läbivaatamine ja läbikatsumine ja otsuste tegemine vastulause puhul. Nii esimeses kui ka teises maksumääramise järgus on maksumaksjatel isikuil, kelle nimele äritunnistused võetud, teatavad kohustused ja õigused, missuguste täitmisest, mittetäitmisest ja kasutamisest oleneb oluliselt ettevõtte pealt määratava puhtakasumaksu määr ja selle määramine viis.

Näiteks Riigikogu poolt 9. märtsil 1923 a. vastuvõetud seadus mõnede muudatuste kohta Ärimaksu Seaduses (R. T. nr. 44 — 1923 a.) § 14 II lõikes näeb ette, et need maksukohuslased, kes Otsek. Maks. Seaduse § 543 põhjal sisseantavas teatelehes ei ole soovi avaldanud oma äriraamatuid esitada või kes tähendatud soovi küll avaldanud on, kuid maksuinspektori nõudmise peale ei ole enne maksustamist oma äriraamatuid esitanud, ei ole õigustatud vastulause

juures enam neid äriraamatuid esitama, ning ei või ka nõuda, et nende äride läbimüük või puhaskasu raamatute järgi kindlaks tehtaks. Seepärast peab igale isikule, kellelt puhtakasu-maksmist nõutakse võimaldatud olema osavõtt juba maksumääramise esimeses järgus. Üle-minek ühelt isikult, kes osa võtnud maksumääramise esimeses järgus, teise isiku peale maksus-tamise teises järgus, ilma et teine isik oleks maksustamise esimesest järgust osa võtnud, riivaks viimase õigusi, sest see ei võimalda temale ära kasutada täielikult kõiki neid soodustusi, mis Otsek. Maks. Seaduse järele maksumaksjatele võimaldatud on. Samuti ei ole Otsekoheste Maks. Seaduses ette nähtud nende maksumaksjate maksust hoopis vabastamist, kes nii või teisiti osa on võtnud maksumääramise protsessi esimeses järgus, mispärast viimaste maksust vabastamiseks puudub seaduslik alus. Ainult ettevõtte tegevuse lõpetamisel vähendatakse 2. mai 1916 a. sead. § 7 järele sarnasele maksumaksjale maks ja viimane määratakse kindlaks ettevõtte faktilise tegevuse aja eest. Teisi võimalusi maksumaksmisest vabastamiseks või selle vähendamiseks seaduses ette ei ole nähtud. Sellest nähtub, et puhtakasumaks tuleb sisse nõuda sellelt maksumaksjalt, kes osa võttis maksumääramise protsessi esimesest järgust ja ainult juhtumis, kui viimane osutub maksujõuetuks, tuleb määratud maks sisse nõuda uuest selle ettevõtte pidajalt. Lõplikult lasub küll puhtakasumaks ettevõtte peal, kuid kunagi ei saa selle ettevõtte uut pidajat maksukohuslasena juure tõmmata maksumääramise protsessi ajal ning endist ettevõtte pidajat maksust täiesti vabastada, kui tema maksumääramise protsessi esimesest järgust Komitees on juba osa võtnud.

Käesolevas asjas on teatelehe sisse annud Herbert Hauk, kes ka ennast selles ettevõtte-omanikuks näitas. Äriraamatud on esitanud samuti Hauk. Sellest nähtub, et maksumääräl mise protsessi esimesest järgust võttis osa Herbert Hauk. Algotimetusest ei nähtu, et Hauk oleks maksuasutustele teatanud oma äri üleandmise faktist või et ta äritunnistuse oleks tagasi saatnud. Maksu aga nõutakse kaebajalt, kes ei võtnud osa maksumääramise protsessi esime- sest järgust. Mispärast aga käesolevas asjas maksumaksjaks on loetud Bilmin, s. o. kaebaja, aga mitte Hauk ja missugusel seaduslikul alusel on Hauk maksustamisest vabastatud, seda toimetusest ei nähtu. Sarnane maksunõudmine Bilmin'ilt, ilma et maksuasutuste otsus Hauk'ilt maksunõudmise kohta oleks seaduse jõusse astunud ja ilma, et oleks kindlaks tehtud Hauki maksujõuetus- riivab Bilmin'i õigusi ja ei või jõusse jääda.

Ainult juhtumis, kui maksuasutused otsusele oleks tulnud, et Hauk'ilt määratud maksu sissenõudmine võimatu on, oleks nad õigustatud olnud seda maksu Bilmin'ilt nõudma, kuid selleks nad oleksid pidanud kindlaks tegema, et Bilmin on Hauk'ilt äri üle võtnud.

Neil põhjustel Adm. K.K. § § 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude peavalitsuse otsus 18. dets. 1925 a. tühistada ja asi nimetatud Peavalitsusele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15. märtsil / 1. aprillil 1927. a.

Jaan Vassari kaebus põllutöömistri otsuse peale 7. augustist 1926 a. krundi edasiandmiseks loa andmisest keeldumise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Aprillikuus 1926 a. esines Valgamaa Lotta asunduse kr. nr. 9 rentnik Jaan Vassar avaldusega kohalikule ringkonnavalitsusele koha edasiandmiseks Jakob Tammele, arvates 1. V. 1926 a. Koha edasiandmise põhjuseks nimetas J. Vassar oma avalduses tervise kaotust

sõjaväeteenistuses, mille tagajärjel tema isiklikult ei suutvat enam kohta pidada. J. Vassar'i avaldust Maakorralduse Peavalitsusele edasi saates ringkonna valitseja kandis omalt poolt ette, et uus rentnik J. Tamm on vastuvõetav, kuid J. Vassari poolt ülesantud põhjus koha edasiandmiseks ei vastavat tõeludele, sest tõelikuks koha edasiandmise põhjuseks olevat soov vabaneda kohustustest Liisi Paulsoni vastu, mis kohtuotsusega J. Vassari peale pandud 24.000 margalises summas aastas 15. apr. 1923 aastast 15. aprillini 1933 a.. Maakorralduse Peavalitsuse ettepaneku kohaselt otsustas põllutööminister 7. VIII. 1926 a. koha edasiandmist J. Vassarile mitte lubada. 3. sept. 1926 a. Riigikohtule antud kaebuses palub Jaan Vassar tühistada põllutööministri otsuse 7. VIII. 1926 a. ja põllutööministrile ette kirjutada kaebajale koha edasiandmiseks luba välja anda. Kaebaja seletab, et M. T. M. § 120 järele on riigirentnikul õigus kohta edasi anda teisele isikule, kui see aga vastab Maaseaduse §§ 16 — 18 nõuetele. J. Tamm vastavat nendele nõuetele ja seepärast ei olevat põllutööministeeriumil seaduslikku alust keelduda loa andmisest koha edasiandmiseks. Koha üleandja isiklikult võlad ei võivat takistuseks olla koha üleandmiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus:

M. T. M. § 120, mis õiguse annab maapidajale Põllutööministeeriumi nõusolekul kohapidamise õigust üle anda teistele isikutele, näeb ühtlasi ette kitsendused selle õiguse tarvitamises, nimelt, § 120 järele on maapidajal õigus kohta üle anda ainult isikuile, kes Maaseaduse §§ 16, 17, ja 18 järele õigustatud on riigi maatagavarast maad saama. Seega on M. T. M. § 120 üldiselt ära tähendatud need alused, mis Põllutööministeerium loa andmise küsimuse otsustamisel kaaluma peab ja seepärast ei või asuda seisukohale, et nõusoleku andmine Põllutööministeeriumi poolt koha edasiandmiseks oleneb täielikult igakordsest Põllutööministeeriumi äranägemisest, hoolimata selle äranägemise motiividest, vaid § 120 tuleb mõista nii, et Põllutööministeerium võib keelduda nõusoleku andmisest kohapidamise õiguse üleandmiseks ainult põhjustel, mis tingitud on Maaseaduse ja Maareformi teostamise määruste nõuetest. Kolmandate isikute nõudmised maapidaja vastu, kes kohta soovib üle anda, ei või olla ettetoodud põhjustel aluseks keeldumiseks nõusoleku andmisest koha pidamise õiguse edasiandmiseks. Säärane tee kolmandate isikute õiguste kaitseks iseenesest neid õigusi ka ei kaitse, sest maapidajal on ikkagi võimalik kohapidamisest loobuda kohta Põllutööministeeriumile tagasi andes.

Ettetoodud põhjustel, Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjustel **otsustas** Riigikohus: põllutööministri otsus 7. augustist 1926 a. tühistada ja asi põllutööministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5. aprillil 1927 a.

August Kääriku revisjonikaebus Tartu VI jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 23. augustist 1926 a. kaebesjas Meeri valla nõukogu 1925 a. 1. juulil otsuse vastu kooliõpetajale maa asemel tasu mittemääramise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
P. Välbe, prokuröri abi A. Luiga.

Elva jaoskonna rahukohtunik arutas 23. septembril 1925 a. August Kääriku kaebust Meeri Valla-nõukogu otsuse vastu 1. juulist 1925 a. kooliõpetaja maa asjas ja otsustas: 1) August Kääriku kaebuse Meeri Valla-nõukogu otsuse 1. juulist 1925 a. nr. 3 p. IV tühistamise kohta tagajärjeta jätta ja 2) 6.000 mrk. tasanõudmise osas läbivaatamiselt kõrvaldada.

A. Kääriku revisjonikaebusel arutas asja 28. mail 1926 a. Riigikohus ja tühistades Elva jaoskonna rahukohtuniku otsuse 23. septembrist 1925 a. saatis asja uueks otsustamiseks Tartu 6. jaoskonna rahukohtunikule, põhjusel, et rahukohtunik oli August Kääriku kaebuse ühekorraga tagajärjeta jätnud ja läbivaatamiselt kõrvaldanud.

23. augustil 1926 a. jättis Tartu 6. jaoskonna rahukohtunik August Kääriku kaebuse tagajärjeta põhjendades otsuse järgmiselt „Nagu näha Meeri Valla-nõukogu otsuse ärakirjast 1. juulist 1925 a., on Valla-nõukogule August Käärik esinenud palvega, et temale maksetaks valla poolt 6000 marka tasu maa asemel, mida temale ei ole antud. Valla-nõukogu on selle palve tagajärjeta jätnud sellel alusel, et paluja Käärik ei olnud mitte seaduslikus korras määraliseks õpetajaks, vaid ainult ajutiselt Maakonnaavalitsuse poolt kohale saadetud ajutine õppejõud.

Nagu Maakonnaavalitsuse Haridusosakonna kirjast 22. sept. 1925 a. nr. 4068 selgub, teenis kaebaja August Käärik Nõo kõrgemas algkoolis 2. aprillist kuni 1. juunini 1925 a. s.o. umbes 2. kuud ja oli sellele kohale Koolivalitsuse poolt määratud ajutiselt asetäitja õpetajana ja ta polnud mitte määraline õpetaja, nagu seda mainib Aval. Algk. Sead. § 29.

Neil asjaoludel tuleb tunnustada, et kaebaja August Käärik ei olnud Aval. Algkool. Sead. § 29 ettenähtud määralise õpetaja õigustega maasaamise suhtes ja vald ei olnud selle tõttu ka kohustatud, teda selle lühiajalise ajutise õpetaja asetäitjana Aval. Algk. Sead. § 29 ettenähtud maakasutamise õigusega varustama. Kui aga ära langeb maasaamise õigus, sellega langeb ka ära õigus, selle maa asemel vallalt rahalist tasu saada. Selle tasusaamise aluse puudusel ei tule arutusele ka selle tasu suuruse küsimus ja vallal ei olnud ka küllaldast alust, veel vähem kohustust, palvet rahuldada.“

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub August Käärik eeltoodud rahukohtuniku otsuse tühistada ja Meeri valla-nõukogule ette kirjutada temale maa eest, mis andmata jäänud, tasu maksta, sest Aval. Algkoolide Sead. §§ 29 ja 70 põhjal olnud temal õigus maad saada, kui määralise õpetajal. Tema annud Nõo algkoolis 32. tundi nädalas, ning töötanud seal kuni kevadise õppetöö lõpuni; mille pärast tema Av. Algk. Seaduse § 70 järele ka õigustatud olevat maad saada. Asjaoludel, et tema ajutine kooliõpetaja olnud, ei olevat mingit tähtsust, sest Av. Algk. Sead. § 29 juures oleva tähenduse järele olevat õigus maad tarvitada „igal õpetajal“, olgu see määraline, tunniandja või mõne muu nimeline; õpetaja, kelle asemele teda ajutiselt õpetajaks valitud, olevat üle poole aasta koolitööst eemal olnud ja lahkunud ametist 6. V. 1925 a. surma läbi. Tema asemele teist alalist õpetajat ei olevat valitud, mille pärast tema, kaebaja, selle õpetaja asemele kuni uute valimiseni jäänud.

Asja arutanud, Meeri valla-nõukogu voliniku seletused, ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: kaebaja oli saadetud Tartu Maavalitsuse Haridusosakonna poolt Nõo algkooli ajutise asetäitja õpetajana haigeksjäänud alalise õpetaja asemele ja täitis seal õpetaja kohuseid 2. aprillist 1925 a. kuni 1. juulini 1925 a. Sarnaste asetäitjate õpetajate õigused on ette nähtud Avalikkude Algkoolide Seaduse § 67 ja neid õigusi, mis alalistel õpetajatel on, seesuguseil õpetajail ei ole. Seepärast on ekslik kaebaja arvamine, et temal on kõik need samad õigused, mis alalistel õpetajatelgi ja seepärast ka õigus maa saamiseks, või tasu saamiseks andmatajäänud maa eest. Mis puutub Av. Algkoolide Sead. § 29 juures olevasse tähendusse, siis käib see tähendus ainult alaliste, aga mitte ajutiste õpetajate kohta. Asjaolu, et alaline õpetaja, kelle kohuseid kaebaja täitis, surma läbi teenistusest 6. mail 1925 aastal lahkus, ei anna kaebajale maa saamise õigust, sest tema jäi sellepärast ikka ajutiseks õpetajaks, pealegi ei võta alaliselt kooliõpetajalt haiguse või muul põhjusel ajutine kohuste täitmisest eemalolemine veel mitte neid õigusi, mis temale on seadusega

kindlustatud, seega ka mitte tema maakasutamise õigust. Selle kõige pärast ei leia Riigikohus põhjust rahukohtuniku otsuse tühistamiseks ja kaebaja palve rahuldamiseks.

Neil põhjustel Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: August Kääriku revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. aprillil 1927 a.

Antsla Alevi-volikogu voliniku Karl Jeret'i revisjonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 20. aprillist 1926 a. kaebasjas Võru Maakonna-valitsuse 1924 a. 28. ja 29. novembri otsuse vastu Antsla alevi algkooli õpetajale 1. jaanuarist 1925 a. palgamaksmise lõpetamise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, prokuröri abi K. Luud.

Võru Maakonnakoostöökogu koosolekul 28./29. novembril 1924 a. otsustas lõpetada Antsla alevi algkooli õpetajaile palgamaksmine 1. jaanuarist 1925 a. juhtumisel, kui riik maakonna õpetajaile palga maksmiseks tarvisminevat summat täielikult toetuseks ei anna. Maakonnakoostöökogu otsuse vastu andis Antsla Alevivolikogu volinik Karl Kivi kaebuse Tartu-Võru Rahukogule, milles palus selle otsuse tühistada, seletades, et Antsla alev ei olevat Võru maakonnast majanduslikult lahutatud. Pealegi ei olevat Maakonnakoostöökogu mitte sel põhjusel õpetajaile palgamaksmisest ära ütelnud, et Antsla alev majanduslikult Võru maakonnast lahutatud oleks, vaid tingimisel, kui riik õpetajate palgaraha maakonnale toetusena ei anna.

Otsusega 20. aprillist 1926 a. jättis Tartu-Võru Rahukogu Antsla Alevivolikogu kaebuse tagajärjeta põhjusel, et Antsla alev on Võru Maakonna-valitsusest majandusliselt lahutatud, millepärast Maakonna-omavalitsus õpetajate palgaseaduse muutmise seaduse (R. T. nr. 26 — 1923 a.) § 9 põhjal kohustatud ei ole alevi algkooli õpetajaile palka maksuma.

Riigikohtule antud kaebuses palub Antsla Alevivolikogu volinik Karl Jeret Tartu-Võru Rahukogu otsuse 20. aprillist 1926 a. tühistada, põhjendades palvet sellega, et Antsla alev ei olevat Võru Maakonna-valitsusest majandusliselt lahutatud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu on Antsla Alevivolikogu voliniku kaebuse tagajärjeta jätnud järgmistel kaalutlustel: „Õpetajate palgaseaduse muutmise seaduse nr. 13 (v. R. T. nr. 26 — 1923 a.) § 9 teise lõike põhjal maksab alevialgkoolis 50% õpetajate palgast alevi omavalitsus, kui alev Maakonna-valitsusest majandusliselt lahutatud, vastasel korral läheb 40% palgast maakonna omavalitsuse kanda. Selle järele pole tähtsus, kas alevialgkoolis ainult alevi piirkonnas elutsevad lapsed õpivad või käib neid sinna ka väljaspoolt alevit, või kui palju majanduslikke kulusid alevil on kooli jaoks kanda; samuti pole ka tähtsus, et Maakonna-koostöökogu omas otsuses on tingimuseks võtnud toetuse saamise riigi poolt, kuna just tingimuse sisse võtmine otsuse kaebajale soodsamaks teeb, pehmendades Võru maakonna-valitsuse kategoorilist palgamaksmisest loobumise otsust, ja pole sellepärast kaebajal põhjust selle vastu vaielda. Nimetatud seaduse § 9 järele on käesolevas asjas otsustav tähtsus küsimusel, kas Antsla alev on Võru maakonna-valitsusest majanduslikult lahutatud või mitte ja tuleb seepärast see küsimus lahendamisele võtta.

Antsla alev tegutseb iseseisva omavalitsuse üksusena. Siseministri määrusega 8. aprillist 1920 a. on Võru Maakonnakoostöökogu otsused 4. detsembrist 1917 a. ja 12/13. märtsist 1920 a. Antsla (Hauka) alevi Vana-Antsla vallast äralahutamise ja nimetatud alevi omavalitsuse maksmapanemise asjas, Vene ajutise valitsuse 15. juuli 1917 a. seaduse järele, kin-

nitatud (v. R. T. nr. 63/64 — 1920 a.). 15. juuli 1917 a. seaduse järele (Vene Val. Sead. ja korr. kogu nr. 187 — 1917 a., Ajut. Val. otsus nr. 1082 §§ 7 ja 8) eraldatakse alev valla omavalitsusest valla kõrvale iseseisva omavalitsuse üksusena. E. V. Seaduseandliku Delegatsiooni poolt 11. oktoobril 1920 a. vastuvõetud Omavalitsuse ajutise järelevalve seaduse (v. R. T. nr. 78 — 1919 a.) § 8 järele on valla ja alevi omavalitsused järelevalve suhtes ühe astme peale pandud ja alluvad Maakonnaomavalitsusele. Tekib eeldus, et ka majanduslikult Alevi- ja Maakonnaomavalitsuse vahekord võrdub Valla- ja Maakonna omavalitsuse vahekorrale. Seesugust vahekorda eeldab nähtavast ka Õpetajate palgaseaduse muutmise seaduse § 9, kui ta 40% õpetajate palkadest maakonnas maakonna omavalitsuse kanda määrab, olenemata, kas algkool vallas või alevis asub. Kuid sama seadus eeldab ka teist vahekorda, nimelt et alev võib Maakonnaomavalitsusest majanduslikult lahutatud olla ja niisugusel korral on alevi omavalitsuse kohustus suurem.

Valla- ja Maakonnaomavalitsuse majanduslikust vahekorrast annab selge pildi E. Vabariigi Valitsuse poolt 19. jaanuaril 1920 a. vastuvõetud Ajutine seadus valla- ja maakonnaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta (v. Riigi Teataja nr. 18/19 — 1920 a.). Selle seaduse § 2-ses on eriti ära näidatud sissetulekute allikad, mis ühtlased mõlemale omavalitsuse üksusele, mis eriti valla heaks ja eriti maakonna heaks määratud, ning kuidas ühiseid sissetulekuid üksteisega jagada. Siit on näha, et vald maakonnaga majanduslikult on seotud. Kaebaja poolt on esitatud Antsla Alevi- volikogu poolt 19. detsembril 1924 a. kokku seatud Antsla alevi 1925 aasta tulude ja kulude eelarve, mis alevi omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute ja eelarvete kohta käivate seadusemääruste järele kokku seatud. Sellest on näha, et Antsla alev saab omale mitte ainult need sissetulekud, mis eelpool nimetatud seaduses eriti valdade jaoks määratud, vaid ka mis ühised valdadele ja maakondadele ning mis eriti maakondade jaoks määratud. Nii näiteks, on eelarves ette nähtud tuludena laadamaks 225.000 marga suuruses, trahterimaks 600.000 marka, äritunnistuste maks 120.000 marka, lõbustusemaks 15.000 marka, maksud mootorrataste ja autode pealt, millest alev midagi Maakonna-omavalitsusele edasi ei anna. Ettetoodud andmete põhjal jõuab Rahukogu otsusele, et Antsla alev majanduslikult Võru Maakonnaomavalitsusest on lahutatud ja et viimasel selle tõttu Õpetajate palgaseaduse muutmise seaduse (v. R. T. nr. 26 — 1923 a.) § 9 põhjal Antsla alevi algkooli õpetajate palga maksmisest pole tarvis osa võtta.

Ei muuda asja, et Antsla Alevi-omavalitsus Võru Maakonnaomavalitsusele tulumaksu ja liikumata varanduste maksu summasid on maksnud, sest need on riikliku iseloomuga maksud, mis riigi ja omavalitsuse üksuste vahel ära jagatakse (v. Tulumaksu Seaduse ja selle muudatuste S. § 91 Riigi Teatajas nr. 63/64 — 1920 a. nr. 78 — 1922 a. ja nr. 149 — 1924 a. ning Liikumata varanduste maksu seaduse § 38 Riigi Teatajas nr. 18/19 — 1920 a. ja nr. 4 — 1921 a.). Antsla Alevi-omavalitsus tegutses siin Tulumaksu S. § 64 ja Liikumata var. maksu sead. § 39 põhjal kui maksude sissevõtja ning edasiandja asutus. Erilist alevi ja maakonna omavalitsuste vahelist majanduslikku sidet see ei tõenda. Samuti ei või näha majanduslikku sidet selles, kui Maakonna-nõukogu järelevalve alusel alevi joogikohtade ja laatade pidamiseks luba annab.“

Neist põhjustest nähtub, et Rahukogu on asjatoimetuses leiduvate andmete ja vastavate seaduste põhjal õieti otsustanud, et Antsla alev on majanduslikult Võru Maakonnaomavalitsusest lahutatud, mispärast Võru Maakonnaomavalitsus Õpet. palgasead. muutm. seaduse (R. T. nr. 26 — 1923 a.) § 9 põhjal kohustatud ei ole Antsla alevi algkooli õpetajatele palga maksmisest osa võtma. Mis puutub kaebaja poolt Riigikohtule antud kaebuses ettetoodud väidete kohta liikumata varanduse maksu ja tulumaksu suhtes, siis on see väide, nagu näha eeltoodud põhjustest, Rahukogus kaalumisel olnud ja Rahukogu on õieti seletanud, et need maksud alevi ja maaomavalitsuse vahelist majanduslikku sidet ei tõenda. Teine kaebaja

väide, et Võru Maavalitsus on riigilt ka alevi algkooli õpetajaile palga maksmiseks tarvitud summad saanud, on esimest korda ette toodud alles kaebuses Riigikohtule, ning ei ole seal juures millegagi tõendatud.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Antsla alevivolikogu voliniku Karl Jereti revisjoni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. mail 1927. a.

Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsi juhatuse voliniku vann. adv. Johan Aronson'i kaebus rahaministri otsuse peale 6. detsembrist 1926 a. volitajalt tema einelauas Tallinnas alkohoolsete jookidega müügi loa äravõtmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

29. dets. 1925 a. andis Aktsiisi-Peavalitsus Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsile loa Tallinnas, Harju tän. nr. 19 avada ja pidada alkohoolsete jookidega einelauda kuni 1. I. 1927 a. — 27. V. 1926 a. I aktsiisiringkonna vanema kontrolöri poolt ettevõetud einelaua ruumide revideerimise ja alatud juurdluse tagajärjel määras Aktsiisi-Peavalitsuse juhataja 23. nov. 1926 a. Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsilt alkohoolsete jookide müügi luba ära võtta põhjusel, et nimetatud selts on ilma Aktsiisi-Peavalitsuse nõusolekuta sellekohase lepingu põhjal alkohoolsete jookide müügi õiguse einelauas Hans Siigile üle annud, rikudes seega Aktsiisi Sead. § 575 määrusi. Aktsiisi-Peavalitsuse juhataja määruse vastu andis Tallinna Eesti Kaupmeeste Selts kaebuse rahaministrile, seletades, et Akts. Sead. § 575 keelab üle anda alkohoolsete jookide müügi luba, kuid Kaupmeeste Selts ei olevat einelaua pidamise luba H. Siig'ile üle annud, sest Kaupmeeste Selts olevat kogu aeg olnud einelaua ja ruumide peremees, ning Hans Siig'il ei olevat rohkem õigusi kui igal teisel seltsi teenijal. Seltsil kui juriidilisel isikul ei olevat võimalik isiklikult einelauda pidada ja Kaupmeeste Selts olevat einelaua pidamise välja rentinud, nagu see kõigis teistes seltsideski Tallinnas viisiks olevat, kuid sellest ei saavat järeldada, et selts einelaua pidamise õiguse H. Siig'ile üle on annud. Rahaminister otsustas 6. dets. 1926 a. kaebuse tagajärjeta jätta, leides, et Aktsiisi-Peavalitsus on talitanud kooskõlas Aktsiisi Sead. § 575-ga.

29. dets. 1926 a. Riigikohtule antud kaebuses palub Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsi juhatuse volinik vann. adv. Johan Aronson tühistada Aktsiisi-Peavalitsuse juhataja määruse ja rahaministri otsuse, seletades, et asja otsustamisel on ekslikult tõlgitsetud Kaupmeeste Seltsi ja Hans Siigi lepingulist vahekorda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Asja algoimetusest nähtub, et Hans Siig pidas Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsi einelauda Tallinnas Harju tänaval nr. 19 lepingu põhjal, mis sõlmitud Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsi ja Hans Siig'i vahel ning notariaalselt tõestatud 16. dets. 1925 a. Lepingu § 1 ja 14 järele on Kaupmeeste Selts oma alkohoolsete jookidega einelaua välja rentinud Hans Siig'ile 1. I. 1926 a. — 1. I. 1927 a. einelauapidamisega seotud õiguste ja kohustustega. Lepingu § 2 järele maksab Hans Siig einelaua pidamise õiguse eest Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsile 390.000 mk. § 11 järele on Hans Siig kohustatud tasuma, ilma et tema võiks kunagi nende tasumist seltsil nõuda, kõik einelauapidamisega ühenduses olevad riiklikud, kogukondlikud ja omavalitsuse maksud, ning § 12 järele on Hans Siig kohustatud tasuma kõik einelauapidamisega ühenduses olevad trahvid,

nii administratiivsed kui kohtulikud, ja seltsi vastutava esindaja karistamise korral einelauapidaja ehk tema teenijate süü läbi vabaduse kaotamisega maksab H. Siig kahjukannat tajale 5.000 mk. kahjutasu iga päeva eest. Sama paragrahvi järgi vastutab selts ainul sel korral, kui seltsi ruumides peaks sündima mingisuguseid väärnähtusi seltsi poolt korraldatud tegevuse tõttu. Einelaua pidamine on otsustatud Hans Siig'ile välja rentida Tallinna E. Kaupmeeste Seltsi juhatusel poolt 14. dets. 1925 a. ning nimetatud seltsi juhatus on oma koosolekul 20. dets. 1925 a. otsustanud määrata seltsi vastutavaks esindajaks Aktsiisivalitsuse ja Linnavalitsuse ees alkohoolsete jookidega einelaua suhtes juhatuse liikme Karl Seppel'i. Peale selle nähtub asja algoimetusest, et 15. III. 1926 a. maksmata pandud ajutise „Kaupmeeste Kodu“ kodukorra järele kuulus ruumide korra üle järelevalve ja einelaua üle valvamine toitude ja hinna suhtes Kaupmeeste Seltsi juhatuse ülesannete hulka, mille juures seltsi juhatusel oli õigus seltsi liikmete seast määrata korrapidajaid, kelle ülesandeks oli valvata, et ruumides tarviline kord valitseks ja ruumides seaduslikul ajal tegevus lõpetataks. Korrapidaja puudumisel seltsi ruumides lasusid tema kohustused einelauapidaja ehk selle asetäitja peal. Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsi ja Hans Siigi vahel sõlmitud lepingust ning selle lepingu põhjal tekkinud vahekorrad Seltsi ja Siigi vahel nähtub, et kuigi luba oli antud Seltsile einelauda pidada ja seltsi juhatus omalt poolt oli määranud isegi ühe juhatuse liikme vastutavaks isikuks einelaua asjas ning juhatus oli omale alles hoidnud teatavad järelevalve õigused ruumides korrashoidmise kohta, siiski oli tegelikult einelauapidajaks „einelaupidamisega seotud õiguste ja kohustustega“ Hans Siig. Kuna ametlikult luba oli antud einelaupidamiseks Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsile, siis on ka loomulik, et maksuasutused pidid määrama vastavad maksud seltsile, aga mitte H. Siig'ile, sest seltsi ja Siigi lepingulised vahekorrad ei võinud maksustamisel mõõduandvad olla. Kuid sellest asjaolust, et einelaupidamisega ühenduses seisvad maksud määrati Seltsile, ei saa järeldada, et Seltsi peab tingimata lugema ka tegelikult einelauapidajaks, nagu seda väitis kaebaja volinik asja arutusel Riigikohtus. Lepingu järele lasus aga kõikide maksude tegelik tasumine Hans Siig'i peal ja just sellepärast, et H. Siig oli tegelik einelauapidaja, aga mitte Selts. Alkohoolsete jookidega einelauapidajate isikute kohta on Akts. Sead. § 607 teatavad kitsendused üles seatud ja selles paragrahvis ettenähtud isikutele üldse ei ole õigus alkohoolse einelauapidajaks olla. Seepärast on ka loomulik Akts. Sead. § 575 nõue, et ilma Akts. Valitsuse loata ei või alkohoolsete jookide müügi luba edasi anda ja, et kui see sünnib, siis võetakse luba tagasi. Akts. Sead. § 575 ei ole mitte ette nähtud alkohoolsete jookide müügi loa ametlikku ja vormilist edasiandmist, sest see võib sündida ainult Aktsiisivalitsuse teadmisel ja nõusolekul, vaid just tegelikku müügi loa kasutamise edasiandmist, mille juures ametlikult väljaantud luba jääb endiselt püsima selle nimele, kellele luba välja antud. Käesolevas juhtumis ongi tegemist niisuguse alkohoolsete jookidega einelauapidamise õiguse tegeliku edasiandmisega, kuna ametlikult müügi luba oli püsima jäänud selle nimele, kellele see Aktsiisivalitsuselt välja antud. Kõige selle põhjal peab tunnustama, et Aktsiisi-Peavalitsus ja rahaminister on käesoleva asja otsustamisel talitanud kooskõlas Aktsiisi Sead. § 575 ettekirjutustega, mispärast ei ole seaduslikku alust tühistada rahaministri kaevatud otsust.

Seepärast Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohtus: Tallinna Eesti Kaupmeeste Seltsi juhatuse voliniku vann. adv. Johan Aronson'i kaebus tagajärjeta jätta.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. mail 1927. a.

Konstantin Ovtšarov'i kaebus Tulumaksu-Peakomitee otsuse peale 26. nov. 1925 a. 1925 a. tulumaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Vene-Balti a/s. asjaajaja-direktor Konstantin Ovtšarov deklareeris oma 1924 a. tulu 2.528 marka ja tähendas tuluteadaandes, et ta oma 1924 a. palka, kogusummas 2.260.000 marka, kätte saanud ei ole rahalise puuduse tõttu. Jsk. Tulumaksu Komitee võttis aga palga arvele ja määras K. Ovtšarov'i maksualuse tulu, peale Tulum. Sead. § 21 põhjal mahaarvamist, 2.141.950 m. peale, ning 1925 a. maksu 398.700 m. peale. Maksu määramise peale antud vastulauses seletas K. Ovtšarov, et tema palka, mida ta Vene-Balti selt-silt saanud ei ole, ei võivat 1925 a. tulumaksu väljaarvamisel arvesse võtta, ning palus teda tulumaksust vabastada. Jsk. Tulumaksu-komitee jättis K. Ovtšarov'i vastulause rahuldamata põhjusel, et tulu on kindlaks määratud Tulum. Sead. § 6 teise jao põhjal. Jsk. Komitee otsuse peale andis K. Ovtšarov kaebuse Tulumaksu-Peakomiteele, milles seletas, et Tulum. Sead. § 6 ei võivat füüsiliste isikute teenistusest saadud tulu väljaarvamisel käsitada; ennem tulevat käsitada sama seaduse § 13, kus ette nähtud, et tuluks teenistusest ja palgatööst loetakse igasugu tulu rahas ja natuuras, mis keegi omast vabast kutsetööst, isiklikust, ärilisest tegevusest või muust tööst saab. Tulude hulka ei võivat arvata summasid, mida isik tegelikult saanud ei ole. Seepärast palus jsk. Komitee otsuse ära muuta ja teda 1925 a. tulumaksust vabastada. Otsusega 26. nov. 1925 a. jättis Tulumaksu-Peakomitee Konstantin Ovtšarov'i kaebuse rahuldamata.

Riigikohtule antud kaebuses palub Konstantin Ovtšarov Tulumaksu-Peakomitee otsuse ära muuta ja asi uueks otsustamiseks anda, seletades, et kui palka ei ole kätte saadud, siis puuduvat allikas, millest tulumaksu maksta. Ka võtvat Tulum. Sead. § 61 arvesse asjaolud, mis maksjale keelavad tulumaksu maksmast. Kui § 61 lubavat paluda tulumaksu suuruse vähendamist põhjusel, et maksuaastal sissetulek vähenenud, olgugi et eelmise aasta sissetulek täielikult kätte saadud, siis olevat maksjal täielik alus maksust vabastamist loota juhusel, kui töö eest saadaolev tasu tegelikult saadud ei ole.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Tulumaksu Seaduse § 6 teises lõikes on tähendatud, et tulude hulka ei arvata mitte ainult läinud kalendri- või tegevusaastal kättesaadud tulud, vaid ka need, mis sel aastal pidid sisse tulema aga sissenõudmata jäid. Kaebaja kui ka tema voliniku arvamine, et nimetatud lõige käib ettevõtete, mitte aga füüsiliste isikute kohta, on ekslik. Eelnimetatud § 6 esimene lõige seisab koos kahest lausest. Esimeses lauses on tähendatud, et tulumaks arvatakse maksuaastale eelkäinud kalendri aastal saadud tulude põhjal. Selles lauses ei tehta mingisugust vahet füüsiliste isikute ja ettevõtete vahel. Teises lauses räägitakse, et neis ettevõtetes, kus tegevuseaasta ei lange kokku kalendriaastaga, arvatakse tulumaks tulu põhjal, mis saadud viimasel möödaläinud tegevuseaastal enne tuluteadaande avaldamist. § 6 teine lõige ei ole esimese lõike teise lausega mingisuguses ühenduses, vastuoksa, ta on sellest eraldatud punktiga ja algab koguni uue reaga. Järelikult käib teine lõige mitte ainult esimese lõike teise lause kohta, vaid kogu esimese lõike kohta, mille esimeses lauses mingisugust vahet füüsiliste isikute ja ettevõtete vahel ei tehta. Teenistustasust või palgatööst saadava tulu kohta ei ole Tulumaksu-seaduses mingisugust erandit tehtud, järelikult tuleb selle tulu

suhtes samuti maksvaks lugeda § 6 teine lõige, kui üldine füüsiliste isikute ja ettevõtete ja kõigi tulude kohta. Kaebaja tugenemine Tulumaksu Seaduse § 13 ja 61 peale on aluseta. § 13 seletatakse, mis tuleb teenistustasust ja palgatööst saadavaks tuluks arvata; selles ei tehta mingisugust vahet, kas see tulu kätte saadud või saamata. § 61 räägib erijuhtumist ja ei ole käesoleva asja kohta sugugi kohaldatav. Kõigist eeltoodust selgub, et Tulumaksu Seadus ei anna õigust vabastada isikut tulumaksust seepärast, et eelmisel aastal teenitud palk, millest tulumaks arvatakse, tegelikult kätte saadud veel ei ole. Käesolevas asjas tuleb eriti veel järgmist tähendada: algoimetuses olevast Vene-Balti a/s. juhatause kirjast 16. nov. 1925 a. nr. 1124 nähtub, et kaebaja 1924 a. palk on a/s. raamatutes ülemineva summana 1925 a. peale üle kantud. Sellest ei saa järeldada, ega ole kaebaja ka muid tõendusasi esitanud selle kohta, et temal lootust ei ole oma 1924 a. ärateenitud palka kätte saada, missuguses juhtumise alus oleks, käsitades analoogiliselt Tulum. Sead. § 11 p. 5, teda teenistustasu tulu peale langevast tulumaksust vabastada.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Konstantin Ovtšarov'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 26.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. mail 1927. a.

Majoor August Aron'i kaebus sõjaministri otsuse peale 3. jaanuarist 1927 a. hobuse „Juta“ hukkmise läbi tekkinud riigikahju tasumise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere;
Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Esimese diviisi ülema käsukirjast 19. aug. 1926 a. nr. 140 nähtub, 1) et I diviisi ülem on otsustanud 25. okt. 1925 a. hukkunud hobuse „Juta“ nr. 12016 hinna 50.000 mk. administratiiv-korras sisse nõuda majoor August Aron'ilt ja noor-allohvitseer Riimann'ilt ühesuuruses osas (solidaarselt) ja peale selle avaldanud noomituse selle eest, et tema esitanud suurtükiväe-ülemale puuduliku andmetega juurdluse ja oma isiklikus ettekandes puudulikult valgustanud hobuse vigastuse põhjusi, mille tõttu kirjavahetus liig suureks kasvanud ja asjatoimetus pikale veninud ja 2) et majoor Aron'isüü hobuse „Juta“ vigastuses on leitud selles, et ta käskjalaks olevat jätnud viinastanud olekus sõduri, et kasiinosse jõudes olevat käskinud nimetatud sõdurile õlleklaasi täie viina anda, millest juba viinastanud sõdur v õ i n u d täiesti purju jääda ja selle tagajärjel õnnetus juhtunud, et ei olevat kindlat käsku annud hobuste äraviimiseks kasiino juurest tallidesse ja et ta ei olevat kontrollinud telefoni või muul teel, et kas viinastanud olekus noor-allohvitseer Riimann on tema korralduse ja käsu täitnud.

Sama diviisi ülema käsukirjast 30. augustist 1926 a. nr. 149 nähtub, et ülalette- toodud käsukiri resolutiiv-osas on muudetud järgmiselt: „Seepärast ülaltoodud süütegude eest avaldan majoor Aron'ile noomituse ja noor-allohvitseer Riimanni karistan 3 öö-päeva kartserarestiga ning käsin neilt, s. o. majoor Aron'ilt ja noor-allohvits. Riimann'ilt hobuse „Juta“ nr. 12016 hind mk. 50.000 administratiiv-korras sisse nõuda proportsionaalselt nende süüteo kordasaatmise päeval saadud palgale (Sõmini ksk. 1924 a. nr. 103 §§ 1. ja 6).

Kaebuses sõjaministrile palus majoor Aron tema vastu I diviisi ülema käsul administra- tiiv-korras ebaõigesti tõstetud kahjutasu nõudmist muuta (käsuk. 30. aug. 1926 a. nr. 149), sest hobuse „Juta“ hukkmises ei olevat tema kuidagi viisi süüdi ja käsukirjas ettetoodud

tema süü põhjendused o'levat ebaõiged. Esiteks ei olevat kasiinosse jõudmisel tema Riimann'i ülalpidamises j'obnud oleku tundemärke tähele pannud ja seepärast ei olevat sellest ühtegi järeldust saanud teha. Teiseks olnud õlleklaasitäie viina andmine Riimann'ile õhtu kella 11 paiku, kuna hobuse vigastamine, pimedas postvankri otsa sõitmine ja hobuse jalaluu murdmine sündinud kella 5 paiku hommikul. Selle vahe peal olevat Riimann major Remmel'i koju saatnud, seega olnud temal hobuste juhtimise võime olemas. Ei olevat alust järeldada, et hobune „Juta“ vigastati alkoholi mõjul ja tema poolt antud viina tagajärjel. Kolmandaks, sel asjaolul, kui kindlad ja selged tema korraldused olnud hobuste talli saatmise kohta, ei võivat mingit sidet olla hobuse vigastamise õnnetusega, sest kuigi tema käsud veel kindlamad ja selgemad oleksid olnud, ei oleks ta ikkagi saanud õnnetust ära hoida. Need olevat kaks iseseisvat üleastumist, millel mingisugust kausaalset sidet ei olevat hobuse vigastamisega. Tema üleastumiste vahetuks tagajärjeks ei olevat hobuse „Juta“ vigastamine olnud ja seepärast ei vastutavat tema selle vigastusest tekkinud kahjude eest. Edasi ei käivat Vene üldarveseadustiku § 384 käesoleva juhtumi kohta. Lõpuks S.N.S. § 92 järgi loetavat aegunuks kõik need üleastumised, millede eest distsiplinaarkaristusi määratakse, siis kui 6-e kuu jooksul need üleastumised avalikuks pole tulnud või kui saama ja jooksul toimepandud juurd'luse peale vaatamata süüdlasi ei ole suudetud kindlaks teha. Käesolevas juhtumis olevat hobuse „Juta“ vigastamine sündinud 26. oktoobril 1925 a., kuna esmakordselt konstateerinud diviisiülem tema süü nimetatud hobuse vigastuses alles 19. aug. 1926 a., s. o. ligi 10 kuud peale sündmust, ning määranud temale distsiplinaarkaristusena noomituse. Administratiiv-korras kahjutasu nõudmine eeldavat seadusepäras't karistust, mida aga käesoleval korral ei olevat, sest kuigi tema süüdi oletada, siis olevat ta juba aegunud.

Selle kaebuse kohta andis Sõjamineisteriumi juriskonsult sõjaministrile järgmise arvamise: „1) diviisiülema kt. on oma käsukirjadega 19. ja 30. augustist konstateerinud, et tema leiab major Aron'i süüdi olevat hobuse „Juta“ hooletumas valitsemises, kusjuures diviisi ülema kt. seda hooletust eriti kolmes süüdistuse punktis on kirjeldanud ja major Aron'ile tema üleastumise eest karistuse määranud. Selle karistuse peale ei ole major Aron seadusliku tähtaja, s. o. 5 päeva jooksul kaevanud. Sellega on karistuse määrus jõusse astunud ning major Aron ei saa enam üldse tõendada, et ta süütu oli, või et karistus õieti pole määratud. 2) Ka see küsimus, kas riigikahju major Aron'i süüga kausaalses ühenduses seisib, on jaatavalt otsustatud diviisi ülema kt. käsukirjaga 19. VIII. 1926 a. Juba vormalistel põhjustel (distsiplin. karist. seadl. prg. 60) ei saa major Aron vaielda selle süüdistuse kvalifikatsiooni vastu, mis käsukirjaga 19. VIII. on üles seatud. Selleks on kaebuse täht-aeg mööda. Kuid seda küsimust ka sisuliselt kaaludes, tuleb tunnustada, et major Aron hobuse vigastuses tõesti oma hooletusega kaassüüdlane on samadel põhjustel, mis diviisiülema kt. käsuk. 19. VIII. 1926 a. ette toodud. 3) Kaebaja väide, et tema ühes allohvits. Riimann'iga kahju eest ühesuurustes osades, aga mitte proportsionaalselt palgale, peaks vastutama, on põhjendamata, kuna B.E.S. § 3337, millele major Aron toetab, tema enda kahjuks kõneleb. Neil põhjustel arvan, et kaebus tuleks tagajärjeta jätta.“

Major Aron'i kaebuse peale tegi sõjaminister järgmise resolutsiooni: „Kaebus tagajärjeta jätta juriskonsuldi ettekandes tähendatud motiividel. 3. I. 1927 a. Soots.“

Riigikohtule antud kaebuses palub major Aron sõjaministri otsuse 3. jaan. 1927 a. tühistada ja asja uueks otsustamiseks sõjaministrile tagasi saata ning kaevatud otsuse täitmise esialgselt seisma panna. Oma kaebuses seletab major Aron sedasama, mis sõjaministrile antud kaebuseski, juure lisades, et otsuse peale, millega temale distsiplinaarkaristus määrati, ei olevat ta küll tähtajal kaevanud, kuid seadusevastase kahjutasu nõudmise peale olevat ta V. distsipl. määrust. § 127 korras õigel ajal kaebusega esinenud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud sõjaministri otsus tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Kaitseväe distsiplinaar-karistuste Seadluse (R. T. nr. 165/166 — 1925 a.) järele võib kaitsevälane avaldada kaebust temale määratud distsiplinaarkaristuse määruuse peale, kui tema teenistuslikke õigusi on rikutud (§ 58) 5 päeva jooksul, kusjuures tähtaeg loetakse järgmisest päevast peale kaebuse põhjuse tekkimist või teadaandmist (§ 60). Käesolevas juhtumis ei ole major Aron tarvitanud kaebamise õigust temale 30. aug. 1926 a. I diviisi ülema poolt määratud distsiplinaarkaristuse — noomituse — määramise asjas. Kuid sellest asjaolust, et ta kaevanud ei ole, ei saa järeldada, et temal ei ole enam õigust sisuliselt vastu vaielda tema käest nõutava kahjutasu asjus.

Ülaltähendatud Seadluse § 76 järele on maksma jäänud Sõjaseadluste kogu 1869 a. XXIII raamatu §§ 118 ja 127. Nimetatud seadluse § 118 räägib sellest, et kui vähe mata tähtsusega üleastumise, mis allub sõjaväelisele ülemusele ja distsiplinaarkaristusele, tagajärjeks on riigi kahi, siis, olenemata süüdlase isiklikust karistusest, võtab ülemus ka seaduslikud abinõud tarvitusele, et selgeks teha kahju suurust ja et seda kinni katta. § 127 on öeldud, et kaebusi sõjaväelise ülemuse poolt määratud mitteõiglaste rahaliste nõudmiste peale võib anda teatavas korras kolme kuu jooksul, arvates ülemuse teadaande kuulutamise ja allkirja võtmise päevast. Juba sellest asjaolust, et distsiplinaar-karistuse otsuse peale on 5 päevane ja kahjude tasumise määramise otsuste peale on 3 kuuline edasikaebamise tähtaeg antud, nähtub, et need kaebused on täiesti iseseisvad ja üksteisest rippumatud. Kui riigikahjude asjus on eri kaebamise kord seadluses ette nähtud, siis ei ole kahtlust, et kaebuses võib kaebaja ette tuua kõiki omi vastuvaielusi kahjutasu mitteõiglase määramise kohta.

Seepärast on aluseta sõjaministri arvamine, et major Aron'il, kuna ta distsiplinaar-karistuse peale ei ole kaevanud, ei olnud enam õigust vaielda selle vastu, et tema peale pandud riigikahi ei olenenud temale süüks pandud üleastumisest, sest § 118 järele võidakse kahjutasu nõuda siis, kui kellegi kaitsevälase üleastumise tagajärjeks oli mingisugune kahi.

Käesolevas juhtumis, nagu ülalettetoodud I diviisi ülema käsukirjadest nr. 140 ja 149 — 1926 a. nähtub, on major Aron'ile süüks pandud järgmised üleastumised, 1) et ta olevat käskjalaks jätnud viinastanud olekus sõduri, 2) et ta olevat käskinud sõdurile õlleklaasi-täie viina anda, millest juba viinastanud sõdur võinud täiesti purju jääda ja selle tagajärjel õnnetus juhtunud, 3) et ta ei olevat kindlaid ja selgeid korraldusi hobuste tallidesse ärasaatmiseks annud ja 4) et ta ei olevat telefoni ega muul teel kontrollinud, kas noor-allohv. Riimann tema korraldusi hobuste äraviimise kohta oli täitnud. Et aga hobuse „Juta“ jalaluu murdmine, nagu asjatoimetuses olevast juurdlustest nähtub, sündis selle tõttu, et noor-allohv. Riimann, sõites kahe hobusega Rakvere linnas Tallinna tänavat mööda, ei märkeanud postkontori ees pimeduses seisvat postvankrit ning pörkas sellega kokku, millise kokkupõrke tagajärjel hobuse jalaluu murdus ja hobune hukkus, siis ei saa kuidagi sellest järeldada, et hobuse „Juta“ hukkamisest sündinud kahi on tekkinud major Aronile süüks pandud üleastumiste tagajärjel, sest kausaalne side major Aron'ile süüks pandud üleastumiste ja hobuse „Juta“ hukkamise vahel puudub. Seepärast ei olnud I diviisi ülemaal seaduslikku alust hobuse „Juta“ väärtust kaebajalt sisse nõuda ja sõjaminister oleks pidanud major Aron'i kaebuse rahuldama. Kuna aga sõjaminister seda ei teinud, siis tuleb kaevatud sõjaministri otsus tühistada. Seega tuleb ka sõjaministril I diviisi ülema otsus 30. aug. 1926 a., mis avaldatud käsukirjas nr. 149 niivõrt kui võrt ta puutub major Aron'ilt kahjutasu nõudmisesse, ära muuta.

Seepärast Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Sõjaministri otsus 3. jaanuarist 1927 a. tühistada.

Nr. 27.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10./17. mail 1927. a.

Vann. adv. Artur Jungi kaebus Tulumaksu-peakomitee otsuse peale 10. dets. 1925 a. nr. 243 tulumaksu määramise asjas 1925 a. eest.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaasen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

1925 a. tulu deklaratsioonis andis vann. adv. Artur Jung oma elukutselisest tööst 1924 a. saadud tulu üles 360.000 m. suuruses. Kirjaga 20. maist 1925 a. nr. 1699 palus Viljandi I jsk. tulumaksu komitee Artur Jung'i tema poolt ülesantud elukutselisest tööst (advokaadi praksisest) saadud tulu — 360.000 m. — tõenduseks esitada raamatud, kuhu tema oma klientuuri kohta ülesmärkimisi teeb. Selle peale vastas Artur Jung, et tema klientide raamatut ega arveraamatut sissetulekute kohta ei pea. 16. juunil 1925 a. Viljandi I jsk. Tulumaksu Komitee arutas Viljandis praktiseerivate advokaatide elukutselisest tööst saadud tulude hindamise küsimust ja ära kuulunud asjatundja vann. adv. X ja Komitee liikmete arvamise, tuli otsusele, et vann. adv. A. Jung'i praktika oli 1924 a. kolm korda suurem kui adv. Y oma. Et adv. Y. oli elukutselisest tööst 1924 a. saadud tulu 300.000 m. suuruses üles annud, siis määras jsk. tulumaksu Komitee Artur Jung'i 1924 a. elukutselisest tööst saadud tulu kindlaks 900.000 m. peale. Maksustamise peale antud vastulauses palus Artur Jung tulu kindlaks määrata tema poolt ülesantud suuruses. 5. oktoobril 1925 a. otsustas Viljandi I jsk. Tulumaksu Komitee Artur Jung'i vastulause rahuldamata jätta, põhistades oma otsuse järgmiselt: tulu advokaadipraxisest on juba esialgu kindlaks tehtud võrdluse teel teiste ametvendadega, kus ära kasutatud kõik andmed, mis tulu suurust lasevad kindlaks teha, nagu Rahukogu esimehe arvamisest advokaatide teenistuse suuruse järjekorra suhtes, advokaatide keskel asjatundjana koosolekule kutsutud vann. adv. X-si arvamisest samas suhtes; selle järele osutus vastulausuja enese poolt deklareeritud tulu summa uskumata väiksena. Kui eelmisel aastal oligi vähem hinnatud, siis ei või see järgmisel aastal tulu hindamisel siduvaks olla, sest eelmisel aastal võis tulu andmete puudusel ka vähem tõelisest summast hinnatud saada.

Jsk. Tulumaksu-Komitee otsuse peale andis Artur Jung kaebuse Tulumaksu Peakomiteele, paludes kaevatud otsuse ära muuta ja tema tulumaksu vähendada, aluseks võttes tema deklaratsiooni. Palvet põhjendas sellega, et Tulumaksu-Seaduse § 48 põhjal tehtavat tulu kindlaks kas maksukohuslase enese teadaande või kõikide andmete põhjal, mitte aga mingisuguse kunstlise skaala alusel võrdluse teel, nagu seda jsk. Tulumaksu-Komitee teinud. Otsusega 10. detsembrist 1925 a. jättis Tulumaksu Peakomitee Artur Jung'i kaebuse rahuldamata põhjusel, et advokatuuri-praksise alal tuluhinne liialdatud ei ole ja et arvesse tuleb võtta, et kaebaja oma tõelist tulu tõenduste läbi kindlaks teinud ei ole, ning et jsk. Komitee otsus põhjendatud on ja maksustamise ümberotsustamiseks kaaluvad alused puuduvad.

Riigikohtule antud kaebuses palub vann. adv. Artur Jung Tulumaksu-Komitee otsuse tühistada ja seletada, et niisugune maksustamise viis, nagu käesolevas asjas Peakomitee poolt lubatud, ei ole seadusega kooskõlas ja asi Peakomiteele uueks otsustamiseks tagasi anda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus: Tulumaksu Seaduse § 48 järele tehakse tulu kindlaks maksukohuslaste eneste teadaannete ja kõigi teiste kogutud andmete põhjal. Sellest selgub, et maksuasutused tulu kindlaksmääramisel ei ole kohustatud arvestama ainult maksukohuslaste teadaannetega, vaid võivad kasutada kõiki andmed, mis aitavad maksukohuslase tõelist tulu selgitada. Missugused need andmed peavad olema, seda seadus ära ei määra. Võrdlus, kui teisi täpsemaid andmeid ei ole, osutub kahtlemata enam-vähem täpseks abinõuks maksukohuslase tulu kindlaksmääramiseks; see abinõu ei ole sugugi seadusevastane, nagu kaebaja arvab. Käesolevas asjas on kaebaja Jung elukutselisest tööst 1924 a. saadud tulu 360.000 m. peale deklareerinud. Jsk. Tulumaksu Komitee otsusest 16. juunist 1925 a. nähtub, et Komiteel on kahtlus tekkinud selle summa tõelikkuses, sest adv. Y. oli oma tulu elukutselisest tööst deklareerinud 300.000 m. peale. See kahtlus võis täiesti põhjendatud olla, sest jsk. Komitee, kes koos seisab kohalikkudest elanikkudest ja kohalisi olusid tunneb, teadis kahtlemata, et adv. Jung'i ja adv. Y. teenistusest saadud tulu vahe ei või nii väike olla, nagu see selgub nende deklaratsioonidest. Seepärast ongi Komitee kolmanda Viljandi advokaadi X poole pöördunud, et selgusele jõuda, missuguses vahekorras adv. Jung'i ja adv. Y. sissetulekut praksisest võiksid olla. Vann. adv. X arvamise ära kuulanud, on jsk. Tulumaksu Komitee otsusele tulnud, et Jungi sissetulek advokaadi praksisest on kolm korda suurem kui Y oma. Vann. adv. X nagu näha algoimetuses olevast tema tõendusest 6. XII. 1925 a., ei salga, et ta jsk. Komitee arvamise avaldas, et Jungi advokaadi praksis kolmkorda Y praksisest suurem on. Selle arvamisega oli jsk. Komitee täiesti õigustatud arvestama. Kui Jungi advokaadipraxis Y omast kolm korda suurem on, siis võis Komitee küll järeldada, et ka tema sissetulek sellest praksisest kolm korda Y omast suurem on ja tema sissetuleku 900.000 m. peale kindlaks määrata. Siinjuures tuleb tähendada et jsk. Komiteel ei võinud mingisugust kahtlust adv. Y poolt ülesantud sissetuleku summa kohta olla, sest ei ole kuidagi tõenäoline, et maksukohuslane oma sissetuleku tõelisest suurema üles annab. Mis puutub kaebaja seletusse, et adv. Y on oma tulusse ka oma abikaasa talukohast saadud tulu arvanud, siis on see täiesti alusetu kui tõendamata. Algoimetusest nähtub, et jsk. Komitee on kaebajalt Jung'ilt nõudnud tõenduste esitamist advokaadipraxisest saadud tulude kohta. Selle peale on Jung vastanud, et temal neid ei ole, sest tema raamatuid ei pidavat. Kohtu As. Sead. § 406. põhjal on iga vannutatud advokaat kohustatud pidama temale usaldatud asjade nimekirja. See nimekiri pidi kaebajal Jung'il kui vannutatud advokaadil tingimata olema. Ka selle nimekirja esitamine oleks kahtlemata aidanud tema sissetulekut selgitada. Seda ei ole aga adv. Jung esitanud. Kõige selle pärast ei jäänud maksuasutustel muud abinõu kaebaja praksisest saadud tulu kindlaksmääramiseks üle kui võrdlust teiste Viljandi advokaatidega tarvitada. Mis puutub kaebaja seletusse, et jsk. Komitee ei ole asjatundjaid ja tunnistajaid üle kuulanud, siis ei nähtu algoimetusest, et kaebaja need jsk. Komitee koosolekule ligi oleks toonud (Tulum. Sead. § 52 tähendus). Omal kulul tunnistajaid ja asjatundjaid välja kutsuma ei ole jsk. kui ka Tulumaksu Peakomitee- Tulum. Sead. põhjal kohustatud.

Ettetoodud kaalutlustel jõuab Riigikohus otsusele, et jsk. kui ka Tulumaksu Peakomitee on kaebaja Artur Jung'i tulumaksu määramisel seadusepärast talitanud, mispärast puudub alus kaevatud otsuse tühistamiseks.

Seepärast Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Vann. adv. Artur Jung'i kaebus tagajärjeta jätta.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. mail 1927 a.

Voltveti vallanõukogu voliniku Johan Looperi revisjonikaebus Mõisaküla jaosk. rahukohtuniku otsuse peale 9. juulist 1926 a. Jaan Laguse kaebe-asjas vallanõukogu 13. jaanuari ja 7. juuni 1926 a. otsuse vastu metsatööstuse maksu määramise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre, prokuröri abi K. Luud.

Jaan Laguse kaebusel on Mõisaküla jsk. rahukohtunik 9. juulil 1926 a. otsustanud tühistada Voltveti vallanõukogu otsused 13. jaanuarist ja 7. juunist 1926 a. Jaan Lagusele metsaraie pealt tööstusmaksu määramise üle. Oma otsuse põhistuses seletab rahukohtunik: 1) et vallanõukogu on J. Lagusele määranud metsaraiumise tööstuse pealt maksu 2% metsaostuhinnast, missugust maksu tuleb lugeda kapitalimaksuks, sest tööstusmaksu määratakse arvesse võttes tööstuse suurust, sisseseadet ja viljakust. Kapitalimaksu määramise õigust vallanõukogul aga ei olewat; 2) et metsaraiumist ja edasimüümist ei saavat pidada tööstuslikuks ettevõtteks, nagu seda Riigikohus juba mitmel korral olewat seletanud; 3) et sellele asjaolule, et J. Lagus on lunastanud metsaraiumiseks ärilise tööstusliku tunnistuse, ei saavat tähtsust anda, sest kaebaja seletuse järgi olewat tema selle lunastanud trahvi ähvardusel, kuna säärase ettevõtte peale iseenesest tarvilik oleks lunastada kaubanduslik äritunnistus.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Voltseti vallanõukogu volinik Johan Looper tühistada rahukohtuniku otsuse, seletades, et J. Lagus oli oma tööstusettevõtte jaoks lunastanud tööstusliku äritunnistuse ja seega olnud vallanõukogu õigustatud selle tööstuse pealt tööstusmaksu määrama ja et maksu summa olewat vallanõukogu poolt määratud vastavalt R. T. nr. 133/134 — 1924 a. avaldatud juhtnõõridele 2% metsaostuhinnast, nimelt 54.300 marga pealt 1086 marka.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulunud, leiab Riigikohus:

Siseministeeriumi vastava seletuspärimise peale otsustas Riigikohus 29. II./15. III. 1924 a. seletada, et 1920 a. 31. dets. seaduse p. 4 (R. T. nr. 3—1921 a., sead. nr. 19) tähendatud äriliste tööstusettevõtete all tuleb mõista ettevõtteid, mis on Riigi Ärimaksu Seaduse järgi tööstuslikeks tunnustatud ja mille peale on tööstuslike äritunnistuste lunastamine sama seaduse järele kohustuslik. On õige, et peale selle seletuse andmise on Riigikohus reas otsustes tunnistanud, et metsaraiumise pealt ei või tööstusmaksu määrata ja on vallanõukogude otsused metsaraiumise pealt tööstusmaksu määramise kohta tühistanud ilma et Riigikohus selle juures metsaraiumise ettevõtte iseloomu lähemalt arutusele oleks võtnud (Riigik. Adm. Osak. toim. nr. 351^I, 516^I, 479^I, 500^I, 586^I, — 1925 a. ja teised). Kuid hilisemates otsustes on Riigikohus metsaraiumise pealt tööstusmaksu määramise küsimuste otsustamisel hakanud arvesse võtma metsaraiumise ettevõtte iseloomu ja on seletanud, et metsaraiumise pealt ei tule tööstusmaksu määrata, kui metsaraiumine osutub kaubanduslikuks ettevõtteks (töövõtteks ehk hankeks), kuna aga metsaraiumise pealt võib tööstusmaksu määrata, kui see kujundab enesest ärilist tööstuslikku ettevõtet ja tema peale on tööstuslike äritunnistuste lunastamine kohustuslik (Adm. Osak. toim. nr. 782^I, 880^I, 894^I, — 1925 a.; 739^I, — 1926 a. 147^I, — 1927 a. ja teised). See on sama seisukoht, mis avaldatud eelpool tähendatud Riigikohtu seaduse seletamise otsuses (Riigikohtu avaldatud otsus 1924 a. nr. 23).

R. T. nr. 3 — 1921 a. avaldatud seadus nr. 19, mis vallavolikogudele õiguse annab äri-
liste tööstuslike ettevõtete pealt tööstusmaksu võtta, ei määra kindlaks maksu suurust, vaid
jätab maksu suuruse kindlaksmääramise vallavolikogu võimkonda, üksnes ära märkides,
et maksu normide ülesseadmisel tuleb arvesse võtta tööstusettevõtete suurust, sisseseadet
ja tegevuse viljakust ja et maksude ülemmäärad käivad siseministri kinnitamise alla rahami-
nistriga kokku leppides. Selle seaduse põhjal avaldatud juhtnöörides (R. T. nr. 133/134 —
1924 a.) on metsaraiumise tööstuste pealt võetava tööstusmaksu ülemmääraks arvatud 2,0%
metsa ostuhinnast. Nende juhtnööridega ei ole uut maksu metsaraiumise tööstuse pealt,
nimelt maksu kapitali pealt, sisse seatud, nagu rahukohtuniku otsuses seletatud. Maks metsa-
raiumise ettevõtete pealt on ette nähtud 31. dets. 1920 a. vastuvõetud seaduses, sest nagu juba
eelpool tähendatud, ei loeta Ärimaksu Seaduse järele iga metsaraiumise ettevõtet mitte kau-
banduslikuks ettevõtteks, ning nende juhtumite jaoks, kus metsaraiumine osutub Ärimaksu
Seaduse järele äriliseks tööstuslikuks ettevõtteks ja seepärast tööstusmaksu alla kuulub, ongi
juhtnöörides maksu ülemmäärana ette nähtud 2,0% metsa ostuhinnast. Metsa ostuhind
on iseenesest üheks tunnusmärgiks tööstusettevõtte suuruse kohta ja võib seepärast ka arvesse
võetud olla maksu ülemmäära kindlaksmääramisel. Ettetoodud kaalutlustel ei ole alust lugeda
metsaraiumise ettevõtet igas juhtumis vabastatuks tööstusmaksust ja R. T. nr. 133/134 —
1924 a. avaldatud maksu ülemmäära metsaraiumise tööstuste pealt seadusevastaseks. Metsa-
raiumise ettevõtte pealt tööstusmaksu määramise küsimuse otsustamisel tuleb iga kord
arvesse võtta, kas see ettevõtte Ärimaksu Seaduse järele kuulub kaubanduslike ettevõtete
liiki või tööstuslike ettevõtete liiki. Viimases juhtumis võib vallavolikogu metsaraiumise
pealt tööstusmaksu määrata, mitte ainult üle minnes kinnitatud maksu ülemmääradest.

Käesolevas juhtumis oli J. Lagus metsatööstuse peale Voltveti valla piirides lunastanud
tööstusliku äritunnistuse, maks oli vallavolikogu poolt määratud maksumääramise ajal seatud
korras kindlaks määratud maksu suuruse piirides ja seepärast ei olnud rahukohtunikul
seaduslikku alust vallandukogu otsuste tühistamiseks.

Ettetoodud põhjustel, Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Mõisaküla jaoskon-
na rahukohtuniku otsus 9. juulist 1926 a. tühistada ja rahukohtunikule Jaan Laguse poolt
antud kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 29.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. mail / 10. juunil 1927 a.

*Vassili Panderi ja Johannes Hansmanni revisjonikaebus Haapsalu jaosk. rahukohtuniku otsuse
peale 2/5. aprillist 1927 a. kaebe-asjas Sinalepa vallavalitsuse tegevuse peale kaebajate valla-
volinikkude nimekirja mittepaigutamise pärast.*

Eesistuja ja ettekandja, osakonna esimees P. Puusep, prokuröri abi
K. Luud.

Haapsalu jaoskonna rahukohtunikule antud kaebuses seletasid Vassili Pander ja Johan-
nes Hansmann, et Vallavolikogu Valimise ja Vallavolikogude ning Vallavalitsuste korralda-
mise Seaduse (R. T. nr. 97 — 1926 a.) põhjal seadnud Sinalepa vallakomitee 22. II. 1927 a.
protokoll kokku, mille järele Vassili Pander tunnustatud vallavolinikuks valituks asunikkude
ja riigirentnikkude nimekirja, esikohal Jaan Piilbusch, järele ja Johannes Hansmann tunnisi-
tatud vallavolinikuks valituks Asunikkude ja riigirentnikkude nimekirja, esikohal Johan Uus-
land, järele. See protokoll esitatud eelnimetatud seaduse § 63 põhjal järelevalve asutusele —
Lääne Maavalitsusele, kes protestiga administratiiv- kohtu korras ei olevat esinenud. Sa-

muti ei olevat ka keegi kaebusega administratiiv-kohtu korras valimiste vastu esinenud. Seega astunud valimised jõusse. Hiljem seadnud aga Sinalepa vallavalitsus kokku lõpliku nimekirja 1927 a. valitud vallavolinikkude ja nende kandidaatide kohta, missugusesse nimekirja neid, kaebajaid, ei olevat paigutatud vallavolinikkudena, vaid kandidaatidena. Vallavalitsusel ei olevat õigust vallakomitee poolt vallavolinikkudeks tunnistatud isikute nimekirjas muutusi teha. Seepärast palusid tühistada Sinalepa vallavalitsuse poolt kokku seatud lõplikku nimekirja 1927 a. valitud vallavolinikkude ja nende kandidaatide kohta selles osas, mis puutub nende, kaebajate, mittemahutamisse Sinalepa vallavolinikkude hulka.

Otsusega 2. aprillist 1927 a. jättis Haapsalu jaoskonna rahukohtunik Vassili Panderi ja Johannes Hansmanni kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtu antud kaebuses palub Vassili Pander tühistada Haapsalu jsk. rahukohtuniku otsuse ja Sinalepa vallavalitsuse poolt kokku seatud lõpliku nimekirja 1927 a. valitud vallavolinikkude ja nende kandidaatide kohta selles osas, mis puutub tema mittemahutamisse vallavolinikkude hulka, või asi anda tagasi esimese järgu kohtusse selle nimekirja osaliseks tühistamiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Vallavolikogude valimise jne. Seaduse (R. T. nr. 97 — 1926 a.) § 8 järele toimetavad vallavolikogude valimisi vallakomiteed ja jaoskonna komisjonid. § 10 järgi on vallakomitee ülesandeks peale muu valimistagajärgede kokkuvõtmine (p. 4) ja valimismaterjalide edasitoimetamine järelevalve asutusele (p. 5). Sama seaduse VII peatükk räägib valimise tagajärgede väljaarvamisest. Selle peatüki esimesest paragrahvist, s. o. § 53 ja järgmistest nähtub jällegi, et valimiste tagajärgede väljaarvamine kuulub vallakomitee ülesannetesse. Valimiste tagajärgede väljaarvamine ei ole midagi muud, kui antud hääle järele §§ 53 — 60 ettenähtud korras väljaarvamine, keda tuleb vallavolinikkudeks valituks lugeda. On vallakomitee poolt volinikud välja selgitatud, esitab komitee kõik materjalid järelevalve asutusele (§ 63). Pärast seda võivad vallakomitee poolt kokku seatud volinikkude nimekirjas muutused järgneda ainult administratiiv-kohtu otsuse põhjal (§ 63 — 65). Kõigest sellest tuleb järeldada, et vallavalitsusel ei ole seaduse järele õigust volinikkude nimekirjas omalt poolt mingisuguseid muutusi teha. Selleks ei õigusta teda ka § 66, nagu rahukohtunik arvab. See paragrahv on paigutatud IX peatüki lõppu, mille pealkirjaks „valimiste tegevuse järelevalve ja protesteerimise kord“. Silmas pidades seda asjaolu, tuleb § 66 nii mõista, et vallavalitsus seab vallavolinikkude ja nende kandidaatide lõpliku nimekirja kokku niiviisi, nagu see peale valimiste jõusseastumist kujunenud on. Rahukohtunik ei ole eelnimetatud seadust õieti tõlgitsenud, mispärast tema otsus jõusse ei või jääda.

Eeltoodud põhjendustel, Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Haapsalu jaoskonna rahukohtuniku otsus 2./5. aprillist 1927 a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Lihula jaoskonna rahukohtunikule.

Nr. 30.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. juunil 1927. a.

Olga Rast'i kaebus Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse peale 29. nov. 1926 a. ühekordse toetusraha määramise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Töö- ja Hoolekandeministeerium Hariduseministeeriumi kooli-osakonna ettepanekut ja sellele juurelisatud dokumente ühekordse toetuse määramise asjas Eesti Noorsoo Kasvatuse

Seltsi tütarlaste gümnaasiumi ja algkooli end. õpetaja Olga Pauli t. Rast'ile läbi vaadates Riigi- ja Omavalitsuste teenijate Pens. Sead. (R. T. nr. 123/124 ja 149—1924 a.) põhjal leiab järgmist:

Nagu tähendatud ettepanekust näha, on O. Rast teenistusest vabastatud 1. augustil 1926 a. haiguse tõttu, mis teenistuse jätkamise võimatuks tegi, kuid alalist kõrvalabi ei vaja. Tartu linna koolivalitsuse teatel on O. Rast Pens. Sead. § 22 arvestuse järgi olnud pensioniõiguslikus teenistuses 6½ aastat, kusjuures ta viimase aasta jooksul, s. o. enneteenistusest vabastamist on andnud kõigest 6 nädalatundi. Et Pens. Sead. § 1 märkus 2 põhjal on õpetajail õigus pensioni või ühekordset toetusraha saada ainult siis, kui nende poolt antavate tundide arv ei ole mitte alla 50% kindlaksmääratud tundide normaalarvust, siis ei ole O. Rast'il ka ühekordse toetuse saamise õigust, kuna tema on andnud enne teenistusest vabastamist kõigest 6 nädalatundi, s. o. alla 50%, mispärast tema teenistusest lahkumise ajal Pens. Seaduse alla kuuluvas teenistuses ei olnud. Et aga tema teenistuse jätkamise võimaluse haiguse tõttu oleks kaotanud juba eelmisel aastal, millal tema 50% normaaltundide arvust andis, ei ole tõestatud, kuna tema teenistuse jätkamise võimetuks on tunnistatud alles 9. septembril 1926 a. Olga Rast'i palvest on näha, et tema on Vene valitsuse ajal pensioni saanud oma mehe teenistuse eest; isikud, kes Vene valitsuse ajal on pensioni saanud, võivad saada toetusraha Veneaegiste Pensionäride Toetamise Seaduse järgi (R. T. nr. 77/78 — 1920 a.). Kui O. Rast selle seaduse tingimustele vastab, võib selles seaduses ettenähtud korras toetusraha nõudmise esitada. Ülaltoodud asjaoludel ja kooskõlas Riigi- ja Omavalitsuste teenijate Pens. Seaduse § 1 p. c ja märkus 2, 9 p. b, 22 ja 27, otsustas: Olga Rast'i ühekordse toetusraha nõudmise tagasi lükata ja O. Rast'ile seletada, et kui tema vastab Ajutise veneaegiste pensionäride toetamise Seaduses ettenähtud tingimustele, siis võib toetusraha nõudmise palvega esineda tähendatud seaduses ettenähtud korras.

Riigikohtule antud kaebuses palub Olga Rast Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse tühistada ja asja uueks otsustamiseks saata põhjusel, et töö- ja hoolekandeministri arvamine, nagu oleks tema, Rast, selle läbi, et viimasel aastal enne teenistusest lahkumist andnud alla 50% normaaltundide arvust, kaotanud Pens. Sead. § 1 p. c märk. 2 põhjal õiguse toetusraha saamiseks, olevat täiesti ekslik, sest Pens. Sead. § 1 p. c märk. 2 ei tegevat toetusraha saamise rippuvaks just viimase aasta tundide koguarvust ja tulevat arvesse võtta kogu teenistuse ajal antud tundide arv.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamine kuulanud, leiab Riigikohus: Nagu algoimetuses 1.11 leiduvast Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi tütarlaste gümnaasiumi direktori poolt 30. augustist 1926 a. nr. 425 all antud tunnistusest nähtub, en Olga Rast andnud selles gümnaasiumis ja gümnaasiumi juures asuvas eraalgkoolis 1918/1919 õppeaastal 23 nädalatundi, 1919/1920 — I poolel 29 ja II poolel 30 tundi, 1920/1921 a. 21 tundi, 1921/1922 a. 24 tundi, 1922/1923 a. — 14 tundi, 1923/1924 a. — 12 tundi; 1924/1925 a. — 12 tundi; 1924/1925 a. — 12 tundi ja ainult 1925/1926 a. 6 tundi. Õpetajate Palgaseaduse (R. T. nr. 41 — 1921 a. seadus nr. 34) § 5 ja Õpetajate Palgaseaduse Muutmise seaduse (R. T. nr. 26 — 1923 a. sead. nr. 13) § 5 järele on õpetaja nädala normaaltundide arv linna kesk- ja algkoolides 24. Sellest nähtub, et Olga Rast on ainult 1925/1926 a. alla 50% normaaltundidest andnud, nii et ainult viimasel aastal antud tundide arv ei andnud temale Pens. Seaduse § 1 märk. 2 põhjal pensioni või ühekordse toetusraha saamiseks õigust. Endistel aastatel antud tundide koguarv aga andis temale õiguse toetusraha saamiseks; samuti tuleks need aastad pensioni väljaarvamisel arvesse võtta. Pensioniseaduse § 27 põhjal saavad ühekordset toetusraha poole aastapalga suuruses, kui neil ei ole pensioniõigust, need isikud, kes vähemalt kaheaastase teenistuse järele teenistusest lahkunud haiguse pärast, mis teenistuse jätkamise võimatuks teeb, kuid alalist kõrvalabi ei nõua. Rast on toetusraha

saamist õigustavas teenistuses olnud üle 2 aasta; teenistusest lahkus tema 1926 a. ning järelevaatusel leiti komisjoni poolt, et tal on haigus, mis töövõimet 80% võrra piirab ning takistab temal teenistuse jätkamist ja kuulub Pens. Sead. § 9 p. b all haiguste hulka. Toetusraha saamise palvega on Rast esinenud Pens. Sead. § 82 ja 83 ettenähtud tähtajal, ja seepärast puudus töö- ja hoolekandeministril seaduslik alus Olga Rast'i toetusraha määramise palve tagasilükkamiseks. Kõige sellepärast ei või Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsus jõusse jääda ja tuleb tühistada ning asi uueks otsustamiseks saata, sest Olga Rast oli 1925/1926 a. teenistuses, ja kuigi seda viimast aastat Pens. Sead. § 1 märk. 2 põhjal ei ole võimalik kahe aasta hulka arvata, mis ette nähtud Pens. Sead. § 27, siis oli Rast sarnases teenistuses enne 1925/1926 a. ja üle kahe aasta.

Neil põhjustel Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsus 29. novembrist 1926 a. tühistada ja asi samale Ministeeriumile uueks otsustamiseks anda.

Nr. 31.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. juunil 1927. a.

Elise Vahar'i enese ja kui oma alaealise poja Karla eestkostja kaebus Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse peale 26. jaan. 1927 a. pensioni asjas.

Eesistuja ja ettekandja, osakonna esimees P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

26. jaanuaril 1927 a. otsustas Töö- ja Hoolekandeministeerium Riigi asutustes ja ettevõtetes töötavate tööliste Pens. Sead. põhjal määrata Raudtee peatehaste end. vahi Karl Vahari lesele Elise Hansu t. Vahar'ile pensioni mrk. 10.655 aastas ja poeg Karlile kuni 18 a. vanuseks saamiseni 3.551 mk. aastas, alates 22. dets. 1926 a.

Selle otsuse vastu Riigikohtule antud kaebuses palub Elise Vahar tähendatud otsuse temale ja tema alaealise lapsele pensioni määramise asjas ära muuta osas, mis puutub pensioni määramise algtähtajasse ja Töö- ja Hoolekandeministeeriumile ette kirjutada arvata pensioni maksmise tähtajaks mitte pensioni nõudmise avaldamise momenti, vaid pensioni nõudmise õiguse tekkimise momenti, s. o. Karl Vahar'i surma moment. Oma kaebuse põhjenduseks seletab kaebaja, et pensioni määramine pensioninõudmise palve esitamise päevast ei vastavat Pens. Seaduse mõttele, vaid pension tulevat määrata kaebaja mehe surma päevast, s. o. 22. märtsist 1924 a., või äärmises juhtumis Riigi asutustes ja ettevõtetes töötavate tööliste Pens. Seaduse maksmahakkamise päevast, s. o. 1. jaanuarist 1925 a. Riigi ja Omavalitsuste teenijate Pens. Seaduse § 82 järgi, mis Riigi asutustes ja ettevõtetes töötavate tööliste Pens. Seaduse § 27 järgi ka tööliste suhtes maksev on. Tähendatud paragrahvide sisust olevat näha, et pension lastele ja leskedele määratakse selle isiku surmapäevast alates, kelle teenistuse eest pensioni nõutakse, kui aga palve on avaldatud ühe aasta jooksul, isiku surmapäevast arvates. Kaebaja arvates peaks igatahes tunnistatama, et rohkem seaduse mõttele vastav on tema ja tema lapse pensioni arvata kaebaja mehe surmapäevast, kui pensioninõudmise avaldamise päevast — põhjusel, et kaebaja mees suri 22. märtsil 1924 a., kuna Riigi asutustes ja ettevõtetes töötavate tööliste Pensioni Seadus ilmus 16. märtsil 1926 a. ja kaebaja on palve pensioni saamiseks avaldanud enne aastalise tähtaja möödumist, nimetatud seaduse ilmunisest arvates.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Käesolevas asjas tuleb lahendada kaks küsimust: 1) Mis ajast peale tuleb arvata isikuile, kes Riigi Teatajas 16. märts. 1926 a. nr. 23 avaldatud Riigi asutustes ja ettevõtetes töötavate tööliste Pens. Seaduse põhjal õigustatud on pensioni saama enne selle seaduse maksamahakkamist surnud isikute teenistuse eest Riigi ja omavalitsuse teenijate Pens. Seaduse § 82 ettenähtud ühe- või kaheaastalist tähtaega pensioni nõudmise esitamiseks, missugune tähtaeg on maksev ka R. T. nr. 23 — 1926 a. väljakuulutatud seaduse § 27 põhjal pensioni nõudjate kohta, kes viimase seaduse põhjal on õigustatud pensioni saama? 2) Mis ajast peale tuleb pensioni määrata juhtumis, kui pensioni nõudmine ülaltähendatud tähtajal esitatud?

Asudes esimese küsimuse lahendamisele, leiab Riigikohus: Riigi Teatajas nr. 23 — 1926 a. avaldatud Riigi asutustes ja ettevõtetes töötavate tööliste Pens. Seaduse § 27 järele sünnib selles seaduses ettenähtud pensioni määramine, samuti pensionide ja ühekordsete toetusrahade väljaandmine ning pensionimaksmise katkestamine ja lõpetamine Riigi Teatajas nr. 123/124—1924 a. avaldatud Riigi- ja Omavalitsuste teenijate Pens. Seaduse §§ 81 — 104 ettenähtud korras. Viimase seaduse § 82 järele määratakse lastele ja leskedele pensioni selle isiku surma päevast alates, kelle teenistuse eest pensioni nõutakse, kui pensioninõudjad Eesti Vabariigi piirides elades ühe aasta jooksul, väljaspool Eesti Vabariigi piire elades kahe aasta jooksul pensioni nõudmisega esinevad. Nimetatud tähtpäevade möödalaskmisel määratakse pension palvekirja esitamise päevast arvates. Pensioni nõudmistele juures, mis peale Riigi Teatajas nr. 23 — 1926 a. avaldatud seaduse maksamahakkamist (Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 54 põhjal hakkas seadus maksma 10 päeva peale tema väljakuulutamist Riigi Teatajas) surnud isikute teenistuse eest esitatakse, ei või mingit kahtlust ülaltähendatud tähtaja kohta tekkida. Mis ajast peale aga R. T. nr. 124/123 — 1924 a. avaldatud seaduse § 82 ettenähtud tähtaeg tuleb arvata juhtumis, kui isik, kelle teenistuse eest pensioni nõutakse, on surnud enne Riigi Teatajas nr. 23 — 1926 a. avaldatud seaduse maksamahakkamist, sellest ei ole tähendatudseaduses midagi öeldud. Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pens. Seaduse § 82 järele arvatakse ülaltähendatud tähtaeg alates isiku surmapäevast, kelle teenistuse eest pensioni nõutakse, tähendab pensioni nõudmise õiguse tekkimise ajast peale. R. T. nr. 23 — 1926 a. avaldatud seadus hakkas maksma 26. märtsil 1926 a., sellest ajast peale tekkis ka pensioni nõudmise õigus ja seepärast tuleb ülaltähendatud tähtaeg arvata 26. märtsist 1926 a. peale.

Mis puutub teise küsimusse, mis ajast peale tuleb juhtumis, kui pensioni nõudmine on R. T. nr. 23 — 1926 a. avaldatud seaduse nr. 27 ja T. R. nr. 123/124 — 1924 a. avaldatud seaduse § 82 ettenähtud tähtajal esitatud, pensioni määrata, siis käsib R. T. nr. 23 — 1926 a. avaldatud seaduse § 27 selle küsimuse lahendamisel juhtnööriks võtta R. T. nr. 123/124 — 1924 a. avaldatud seaduse § 104.

Mis puutub Elise Vahar'i, kelle mees on surnud 22. märtsil 1924 a., 22. dets. 1926 a. esitatud pensioni nõudmisel, siis tuleb ülalettetoodud kaalutlustel tema pensioni nõudmine esitatuks lugeda R. T. nr. 23 — 1926 a. avaldatud seaduse § 27 ja R. T. nr. 123/124 — 1924 a. § 82 ettenähtud tähtajal (ühe aasta jooksul, kuna kaebaja Eesti Vabariigi piirides elab) ja tuleb pensioni määrata mitte pensioni nõudmise avaldamise ajast arvates, vaid R. T. nr. 23 — 1926 a. seaduse § 27 ja R. T. nr. 123/124 — 1924 a. avaldatud seaduse § 104 alusel.

Kõige selle ja Adm. K. K. §§21 ja 22p.2 põhjal otsustas Riigikohus: Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsus 26. jaanuarist 1927 aastast tühistada ja asi Töö- ja Hoolekandeministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. oktoobril 1927 a.

Johan Jans'i, August Reebeni, August Pau, Eduard Kirsi ja Helene Pikkandi revisjonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 10. märtsist 1927 a. kaebasjas Tartu linnavolikogu 7. veebruaril 1927 a. koosoleku otsuste vastu linna täidesaatvate organite valimise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tartu-Võru Rahukogule antud kaebuses seletasid Juhan Jans, August Reeben, August Pau, Eduard Kirs ja Helene Pikkand järgmist:

Meie, allakirjutanud, leiame Tartu linnavolikogu otsused 7. veebr. 1927 a. linna täidesaatvate organite valimise asjas olevat seadusevastased järgmistel põhjustel.

1. Uue linnavalitsuse, samuti kui ka volikogu juhatuse valimistest lasti osa võtta kolmel senise linnavalitsuse liikmel: Peeter Kase'l, Karl Arrak'ul ja Hendrik Pirako'l, kes ei olnud ei vana ega uue volikogu liikmed ja kelle linnavolikogus kaasaääletamise õigus oli kustunud Linnaseaduse § 120 põhjal (Сб. Узак. и Расп. Прав. 1917 г. № 157, ст. 869) neid valinud volikogu volituste lõppemisega, nagu sama seaduse § 124 ette nähtud. Nimelt saavad linnavalitsuse liikmed oma volitused volikogult ja volikogu enese volituste kestvuse ajaks. Kui neid valinud volikogu enam linna asjus otsust teha ei võinud, ei tohtinud ka vanad linnanõunikud end segada linnavolikogu töösse selle uues koosseisus. Et see seadusevastane asjaolu Tartu linnavolikogu koosolekul 7. veebr. 1927 a. on aset leidnud, on näha koosoleku protokollist, kus üles on tähendatud, et 55 liikmelise linnavolikogu koosseisu juures on hääletajaid olnud 57.

Jääks üle puudutada küsimust, kas võis mainitud seadusevastasusel olla mõju linnavolikogu otsustele? Protokollist näeme, et uue linnavalitsuse liigete valimistel muu seas järgmiselt hääli on antud: linnapea abi kandidaadile Julius Lill'ile 30 poolt, 27 vastu, Voldemar Tammann'ile 30 poolt, 27 vastu. Kui oletada, et tähendatud kolm härrat hääletasid kummagi nimetatud linnanõuniku kandidaadi poolt, siis oleks nende hääletamisest eemalejäämisel mõlemad hääletusel olevad kandidaadid läbi kukkunud, kuna nad nüüd valituks loeti.

2. Teine seadusevastasus seisab selles, et uue linnavalitsuse palga määramisel volikogu juhataja kõrvaldas hääletamiselt viis linnavolikogu liiget: Karl Luik'i, August Mõru, August Reeben'i, August Pau, Eduard Kirs'i, mille vastu koosolekul sai protesteeritud, kuid missugune protest imelikul viisil pole protokollitud, mida aga tunnistajatega võib tõendada. Kuna palgamääramisel hääletusele pandud kahest ettepanekust sai esimene (kõrgem palgamäär) poolt 27, vastu 22 ja teine (M. Kurs-Olesk'i ettepanek) 24 poolt ja 25 vastu, siis on selge, et viie kõrvaldatud volikogu liikme hääled siin oleks võinud olla otsustandvad ja hääletamise resultaat hoopis teine, kui see nüüd oli. Linnaseaduse § 120 põhjal on sarnane hääletamiselt kõrvaldamine õigustatud ainult siis, kui on arutusel ametisolevate linnavalitsuse liigete tegevuse arvustamine või nende palganormide muutmise küsimus. Käesolevas juhtumis otsustati teadmata koosseisuga tulevase linnavalitsuse palgaküsimust, millel kõrvaldatud volikogu liigete palgaga midagi ühist ei ole, kellest kolme linnavalitsuse liikme ametisse ei valitud ja mitmed selle peale ei pretendeerinudki.

Meie, kaebajad, oleme kõik Tartu linna hääleõiguslikud kodanikud ja meil ei ole mitte ükskõik, kas linnavolikogu tegutseb seaduste piirides või mitte. Peale selle on kolmel meie

seast: Pau'l, Reebe'n'il ja Kirs'il, linnavolikogu liikme õigusi 7. veebruari koosolekul otsekohe rikutud. Esimesel linnavolikogu koosolekul ettetulnud seaduserikkumised volitusteta isikute hääletamisele laskmise ja volitustega isikute hääletamiselt kõrvaldamise näol võivad korduda, millega linna omavalitsuse asjaajamine hoopis uuele alusele võidakse seada.

Kõige eeltoodu põhjal on mail au Tartu-Võru Rahukogu paluda:

1. Tunnistajatena käesolevas asjas välja kutsuda ja üle kuulata: 1) Peeter Põld, elab Tartus, Munga tän. nr. 2. 2) Ernst Kapsta, elab Pargi tän. nr. 15 ja 3) Arthur Maaser, aadr. I Eesti Laenu- ja Hoiuühisus, Suurturg nr. 14, kes teavad tõendada, et viis kaebuses nimetatud hääleõiguslikku kodanikku uue linnavalitsuse palgamääramisel hääletuselt kõrvaldati.

2. Tühistada Tartu Linnavolikogu otsused 7. veebr. 1927 a. prot. punkt 5. linnavalitsuse liigete palkade kindlaksmääramine, p. 6. linnavalitsuse liigete valimine ja p. 9. esitajate valimine linnade liitu.

10. märtsil 1927 a. otsustas Tartu-Võru Rahukogu Johan Jansi August Reebe'ni, August Pau, Eduard Kirsi ja Helene Pikkandi kaebuse tagajärjeta jätta järgmistel kaalutlustel:

Linnaseaduse § 124 järele (v. Valitsuse seadl. ja määr. kogu nr. 157 — 1917 a.) valitakse linnapea, ühes abidega, ja linnavalitsuse liikmed sama tähtaja peale, nagu linnavolikogugi. See tähendab, et kui uus linnavolikogu kokku astub, valib viimane ka uue linnavalitsuse, kes endiselt linnavalitsuselt asjaajamise üle võtab. Seni peab aga endine linnavalitsus ametis püsima, et linna omavalitsus, olgugi lühemaks ajaks, ilma täidesaatva organita ei jääks. Sellega ei või linnavolikogu ja linnavalitsuse volituste lõppemise momendid täpselt kokku langeda, vaid viimane nihkub paratamatult edasi kuni uue linnavalitsuse ametisse astumise silmapilguni. Sellel seisukohal asus Vene Senat (v. Senati otsus 10. dets. 1896 a. nr. 10075 ja Senati ukaasid 31. juulist 1900 a. nr. 7713 ja 31 märtsist 1897 a. nr. 4432) ja nähtub see ka 16. novembril 1926 a. Riigikogu poolt vastu võetud Linnavolikogude valimise Seadusest (v. R. T. nr. 84 — 1926 a.). Viimase seaduse § 60 järele jäävad isegi neil ametnikkudel, keda tühistatud linnavolikogu valinud, volitused alale kuni uue volikogu poolt valitud ametnikkude ametikohuste täitmisele asumiseni. Oletada, et sel ülemineku ajajärgul linnavalitsuse liikmed mingisugust poolikut ehk kärbitud volitust omaksid, nagu kaebajad arvavad, pole põhjust, kuna seadus niisugust asja ei tunne. Sellest järgneb, et linnavalitsuse liigete suhtes maksab ka sel ajal Linnaseaduse § 120 täies ulatuses ja võivad nemad linnavolikogu koosolekute volikogu liigete õigustega osa võtta, see tähendab kaasa rääkida ja kaasa hääletada, välja arvatud mõned küsimused, mis samas paragrahvis üles loetud ja mille otsustamisel neil see õigus puudub, nimelt nende tegevuse üle otsustamine, nende poolt peetavate ametite järele palga määramine ja linnavalitsuse aruannete revideerimise tagajärgede üle seisukoha võtmine. Valimistest osa võtmine pole aga mitte keelatud.

Palkade määramisest ei võinud nad aga Linnaseaduse § 120 järele mitte osa võtta, ja on täiesti seadusega kooskõlas, kui nemad ja nende hulgas ka kaebaja Reebe'n, kui linnavalitsuse liige, said hääletamisel tagandatud.

Ei muuda asja, et koosolekut pidas mitte endine, vaid uus linnavolikogu, kes neid polnud ametisse valinud, sest seadus ei tee ses juhtumis vahet volikogude vahel, lubades ühest osa võtta ja teisest mitte. Samuti pole tähtsust asjaolul, et kaebaja Reebe'n ühtlasi ka uue volikogu liige on, sest volikogu liikmeks valimine ei vabastanud teda veel linnavalitsuse liikme kohuste täimisest, ja viimasel on keelatud palkade määramisest sama ameti jaoks, mida ta peab, osa võtta. Kaebajad väidavad küll, et seaduse kitsendus käib ainult juhtumite kohta, kui palku määratakse ametis olemise ajaks, sellega enese jaoks, kuid seaduse tekst ei õigusta sarnast tõlgitsemist. Võib olla, et seaduseandja tahtis eeskätt ära hoida enesele palga määra-

mise juhtumisi, kuid seaduses on keeld seadavõrd üldisel kujul väljendatud, et sarnast kitsendavat tõlgitsemist ei saa õigeks pidada. Kuivõrd uue linnavolikogu tähtsate küsimuste otsustamisel endise volikogu poolt valitud linnavalitsuse liigete osavõtmine poliitiliste ja erakondade huvide seisukohalt soovitav, on küsimus, mis käesolevas asjas kaalumisele ei või tulla, kuna linna omavalitsuse tegevus puhtmajanduslikku iseloomu kannab, millele erakonnapolitika ennem kahju kui kasu võib tuua.

Mis puutub kaebajate Eduard Kirs'i ja August Pau hääletamisest kõrvaldamisse, siis oli see küll kahtlemata seadusevastane, kuna esimene nendest revisjoni-komisjoni liige ja teine linna algkooli õpetaja, palku aga määrati linnavalitsuse liigetele, kuid kui nende 2 häält ka vähemusse jäänud M. Kurs-Oleski ettepaneku poolt antud 24 hääle juure arvata, millega ettepaneku kasuks saaks 26 häält, ei anna see veel ülekaalu teise ettepaneku poolt antud 27 hääle üle ja ei saa seepärast seda seaduse rikkumist sedavõrd oluliseks pidada, et selle tõttu peaks linnavalitsuse palkade määramise otsuse tühistama.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad Johan Jans, August Reeben, August Pau, Eduard Kirs ja Helene Pikkand Tartu-Võru Rahukogu otsuse 10. märtsist 1927 a. ära muuta ja kaebus algpalve järele rahuldada, või asi tagasi anda samale Rahukogule uueks otsustamiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Linnaseaduse (V. Valits. Seadl. ja korrald. kogu nr. 157 — 1917 a.) § 124 järele valitakse linnapea ühes abidega ja linnavalitsuse liikmetega sama tähtaja peale kui linnavolikogugi. Selle paragrahvi sõnalise väljenduse järele peaksid linnavalitsuse volitused lõppema ühes teda valinud linnavolikogu volitustega. Endise linnavolikogu volituste lõppemise momendist kuni uue linnavalitsuse moodustamiseni uue linnavolikogu poolt võib kesta lühem või pikem aeg. Sellel vaheajal ei või aga linna-omavalitsuse tegevus seisma jääda. Seepärast peab arvama, et seaduseandja tahe linnavalitsuse volituste lõppemise momendi suhtes ei võinud niisugune olla, nagu see paistab § 124 sõralisest väljendusest. Endine Vene Senat on mitmel korral seletanud, et endise linnavalitsuse volitused kestavad senikaua, kuni uus linnavalitsus on valitud ja ametisse astunud. Sellele seisukohale asub ka Riigikohus. Kui endise linnavalitsuse volitused peale endise linnavolikogu volituste lõppu veel edasi kestavad, siis tekib küsimus, kas endise linnavalitsuse liikmed ka uue volikogu koosolekutest volikogu liikme õigustega osa võivad võtta, nagu nad õigustatud olid endise volikogu koosolekutest osa võtma (§ 120). Sama § 120 on ettenähtud, et linnapea, tema abid ja linnavalitsuse liikmed ei või osa võtta palgamääramise küsimuste otsustamisest nende ametikohtade jaoks, millel nad asuvad (po sanimajemöm imi dolžnostjäm). Kui silmas pidada, et Linnaseaduse § 123 järele linnavalitsuse liikmete palgad peavad enne nende valimist volikogu poolt kindlaks määratama ja et sama paragrahvi mõtte järele linnavolikogu nimetatud isikute palkasid nende volituste kestvusel muuta ei või, ning et linnavalitsuse liikmete palgad määratakse uue volikogu poolt, siis on selge, et Linnaseaduse § 120 ettenähtud palkade määramise küsimuse otsustamisest osavõtmise keeld käib endise linnavalitsuse liikmete kohta. Sellest järgneb, et Linnaseaduse § 120 mõtte järele võivad endise linnavalitsuse liikmed, kuni nende volitused veel lõppenud ei ole, uue linnavolikogu koosolekust üldse hääleõigusega osa võtta. Kui nad osa võivad võtta, siis tekib edasi küsimus, kas nad kõigist uue volikogu päevakorda võetud küsimuste otsustamisest osa võivad võtta. Eelpool on juba seletatud, et nad linnavalitsuse liikmetele palkade määramise küsimuste otsustamisest § 120 põhjal osa võtta ei või. Ja nagu eelpool toodud seletusest nähtub, võib selles paragrahvis jutt olla palkade määramisest ainult uutele linnavalitsuse liikmetele. Kui endise linnavalitsuse liikmed ei või osa võtta uutele linnavalitsuse liikmetele palga määramise küsimuste otsustamisest, siis seda enam ei või nad osa võtta uute linnavalitsuse liikmete valimisest, sest vastasel korral võiks endise linnavalitsuse liikmete, kes uude linnavolikogusse ei kuulu, häälte mõjul uue linnavoli-

kogu täidesaatev organ niisuguse ilme saada, mis linnavolikogu tahtele ei vasta. Kuid ole-
nemata eeltoodud kaalutlusest, tuleb tähendada, et Linnaseaduse § 115 on otsekohe ette näh-
tud, kes valib linnavalitsuse. Nimetatud paragrahvis on tähendatud, et linnapea, tema abid,
linnavalitsuse liikmed ja linna sekretär valitakse linnavolikogu poolt. Endise linnavalit-
suse liikmed, kes uude linnavolikogusse ei ole valitud, kuigi nad linnavolikogu koosolekute
linnavolikogu liikme õigusetega (na pravah glasnõh, § 120) osa võtavad, ei ole linnavoli-
kogu liikmed.

Eeltoodust selgub, et Tartu-Võru Rahukogu ei ole Linnaseadust linnavalitsuse liik-
mete valimise suhtes õieti tõlgendanud, mispärast selles osas tema otsus jõusse ei või jääda.
Mis puutub linnavalitsuse liikmetele palgamääramise kohta käivasse kaebuse osasse, siis
tuleb selles osas kaebus tagajärjeta jätta, sest Rahukogu on õieti seletanud, et Linnaseaduse
§ 120 põhjal ei või linnavalitsuse liikmed osa võtta palkade määramise küsimuse otsustamisest
nende ametikohtade jaoks, millel nad asuvad. Samuti on Rahukogu õieti seletanud, et kae-
bajate Kirsi ja Pau hääletamisest kõrvaldamisel, mis küll seadusevastane oli, ei olnud hääle-
tamise tagajärgede kohta olulist tähtsust, mis põhjust annaks linnavalikogu otsuse tühistam-
iseks. — Lõpuks, mis puutub kaebajate kaebuse sellesse osasse, milles palutakse tühistada
ka Tartu linnavolikogu otsus esindajate valimise kohta linnade liitu, siis pole kaebajad mille-
gagi selgeks teinud ega üldse seletanudki, mispärast selles osas linnavolikogu otsus seaduse-
vastane oleks. Et kaebaja Helene Pikkand Riigikohtule antud revisjoni kaebust alla kirjutatud
ei ole, siis tuleb tema suhtes kaebus läbivaatamata jätta.

Eeltoodud põhjendustel, Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Tartu-Võru
Rahukogu otsuse 10. märtsist 1927 a. muutmiseks Tartu linnavolikogu otsus 7. veebruarist
1927 a. p. 6 Tartu linnavalitsuse liikmete valimise kohta tühistada. Muus osas Johan Jansi,
August Reebeni, August Pau ja Eduard Kirsi revisjoni kaebus tagajärjeta jätta. Relene Pikandi
revisjonikaebus läbivaatamata jätta.

Nr. 33.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. oktoobril 1927 a.

*Narva linnavalitsuse voliniku vann. adv. Nikolai Kruuse revisjonikaebus Rakvere-Paide Ra-
hukogu otsuse peale 2/10. märtsist 1927 a. proviisor J. Lusti kaebe-asjas sildimaksu nõudmise
pärast.*

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Narva Jaanlinna apteegi juhataja proviisor J. Lusti kaebusel tühistas Rakvere-Paide
Rahukogu oma otsusega 2/10. märtsist 1927 a. Narva linnavalitsuse nõude sildimaksu suhtes
Narva Jaanlinna apteegi kohta. Otsuse põhistuses seletab Rahukogu, et Narva linnavolikogu
poolt 14. sept. 1926 a. vastu võetud ja T. R. nr. 76 — 1926 a. avaldatud määrus ärisiltide
ehk maalide pealt linna heaks võetava maksu kohta põhjeneb Vene ajutise valitsuse poolt
linnade sissetulekute, väljaminekute ja eelarvete kohta Seadl. ja määruste kogus 1917 a. nr.
274 avaldatud määruse §§ 80 ja 81, mille juures § 80 mõiste järele maksu ärisiltide ja maalide
pealt tohib võtta siis, kui neil siltidel ja maalidel ärilise reklaami iseloom ja eesmärk on. Ar-
vesse võttes, et vabamüügi apteekide avamise seaduse § 1 põhjal (R. T 1924 a. nr. 149)
apteekide nimetatakse tervishoidlikkudeks asutusteks ja neile Arstiseadusega (v. s. K. XIII k.)
töötamise kord on ette kirjutatud, rohu hinnad taksiga piiratud, võistlus- ja reklaami te-
gemine keelatud, siltide tarvitamine apteegiomaniku ja juhataja nimetusega koguni ette näh-
tud, on Rahukogu otsusele tulnud, et vabamüügi apteeki ei saa pidada sarnaseks piiramata

võistluse võimalustega varustatud puht äriliseks ettevõtteks, nagu kõik teised eraettevõtted seda olla võivad, et apteek ei ole üldse mitte puhtäriline ettevõtte, mispärast ka apteekide ärisildid ei käi 1917 a. määruse nr. 2010 § 80 ettenähtud maksu alla.

Riigikohtule antud revisjoni-kaebuses palub Narva linnavalitsuse volinik vann. adv. Nikolai Kruuse Rakvere-Paide Rahukogu otsuse-2/10. III. 1927 a. tühistada. Kaebaja seletab: 1) et hoolimata sellest, et seaduses nimetatakse vabamüügi apteekide tervishoidlikeks asutusteks ja nende tegevust riiklikult korraldatakse, tuleb vabamüügi apteeki ikkagi lugeda eraettevõtteks, millel täieline äriline iseloom on; 2) et vabamüügi apteegid käivad tervishoidliku kontrolli alla samuti nagu iga teinegi äri, millel tervishoiuga kokkupuutumine on, näiteks rohukauplused, mis siiski äriliste ettevõtete hulka kuuluvad; 3) et Arstiseadusega on apteekides ainult kallima hinna võtmine keelatud, kui see taksis ette nähtud, kuna aga § 384 järele ei ole keelatud rohtusid odavamalt müüa, millega apteekide vahel võistlus võimalik; 4) et apteekides müüakse mitmesuguseid keemilisi vahendeid, mille müügiks kindlat hinda ei ole määratud; 5) et vabamüügi apteegi peale on äritunnistuse lunastamine kohuslik ja selle tõttu on tema ikkagi äriline ettevõtte, mille ärisildi pealt tuleb maksu maksta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulunud leiab Riigikohus:

Hoolimata sellest, et Vabamüügi apteekide avamise Seaduses apteeki nimetatakse tervishoidlikuks asutuseks ja Arstiseadus korraldab apteekide töötamise korda, et rohu hinnad kindlaks määratakse ja apteekide kuulutused kuuluvad kontrolli alla, tuleb vabamüügi apteeki Ärimaksu Seaduse § 449 lisa põhjal lugeda äriliseks kaubanduslikuks ettevõtteks, mille pidamiseks kohuslik on Ärimaksu seaduse §§ 447 ja 449 põhjal ka äritunnistuse lunastamine. Ärimaksu seaduse § 488 ja Arstiseaduse § 373 järele peab apteegil ka vastav ärisilt olema. Linnaseaduse § 108 p. 33 põhjal (Vene ajut. valits. Seadl. ja Määruste kogu 1917 a. nr. 157. art 869) on linnavolikogul õigus ärisiltide ja ärikuulutuste kohta sundmäärusi välja anda ja Linnade sissetulekute, väljaminekute ja eelarvete kohta seadl. ja Määr. kogus 1917 a. nr. 274 avaldatud määruse § 80 ja 89 põhjal on linnal õigus ärisiltide ja maalide pealt, kui neil ärilise reklaami iseloom ja eesmärk on, maksu võtta. R. T. nr. 76 — 1926 a. avaldatud Narva linnavolikogu määruse järele on sundusliku ärisildi suurus ära määratud 0,75 ruutmeetri suuruseni ja selles suuruses on ka ärisildid maksust vabad. Üle selle suuruse on ärisiltidel sama määruse järele äriline reklaami iseloom ja säärase siltide pealt on ka samas määruses vastavad maksud ette nähtud. Kõigest sellest järgneb, et proviisor J. Lusti apteek, kui äriline kaubanduslik ettevõtte, millele ärisilt sunduslik, et või ärisildi maksu alla käia ainult juhtumis, kui tema ärisilt on sundusliku ärisildi suuruse piirides. On tema aga suurem, tuleb teda lugeda, nagu teistegi äriliste ettevõtete ärisilte, ärisildiks reklaami otstarbel, mille pealt tuleb maksu maksta vastavalt linnavolikogu poolt vastuvõetud määrusele.

Ettetoodud põhjustel, Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Rakvere-Paide Rahukogu otsus 2/10. märtsist 1927 a. tühistada ja Rahukogule antud proviisor J. Lusti kaebus tagajärjeta jätta.¹³

Nr. 34.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. septembril/14. oktoobril 1927 a.

Õsvald Varres'e kaebus sõjaministri käsukirja peale 4. aprillist 1927 a. nr. 120 teenistuse huvides reservi arvamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Sõjaministri käsukirjaga 4. apr. 1927 a. nr. 3418 on major Õsvald Varres, III diviisi intendant, 1. maist s. a. Kaitseväe ohvitseride Teenistuskäigu Seadluse § 28 p. 7 põhjal

reservi arvatud, ning reservi arvamise põhjendused on avaldatud sõjainistri käsukirjas 4. apr. 1927 a. nr. 120. Selle korralduse põhjenduseks on ette toodud nimelt kaks asjaolu: 1) et major Varres on 1926 a. keeldunud ettepaneku täitmisest alalisvää ohvitseri kutse omandamiseks Sv. ühendatud õppeasutusse sellekohastele kursustele minna põhjendusega, et tema majanduslikud olud seda ei luba; 2) et major Varres on loobunud käesoleval aastal komandeerimisest Prantsusmaale erihariduse täiendamiseks vastavas õppeasutuses, ette tuues, et tal puuduvad tarvilikud sissetulekud oma suurearvulise perekonna ülevõltpidamiseks sellel ajal, kui ta ise viibiks väljamaal ja et tal olevat praegu käsil ülikoolis õigusteaduskonna lõpetamine, mis temale võimaluse annaks edaspidi tegutseda juristina. Sõjainister leiab eeltähendatud käsukirjas, et major Varrese poolt ettetoodud põhjendustest esimene on otsitud ja põhjendamata, sest hariduse täiendamiseks välisriikidesse komandeeritud ohvitseridele maksetavat suurendatud palka, mis neile ja nende perekondadele ka lahus elades peaks lubama läbi saada igatahes mitte kitsamalt teistest ohvitseridest, kuna teine põhjendus tõendavat seda, et major Varres'el olevat isiklikud huvid tähtsamad, kui teenistuskohused ja et major Varres tahab teenistuskohuste täitmisele pühendada jõudu ja aega ainult niivõrra, kui võrra see ei sega tema eraasjade ajamist. Käsukirjas toonitatakse, et ohvitser, kellele silmapilksed isiklikud huvid on kallimad kui kohustetäitmine, kellel puudub armastus ja tahe oma erialal täienduda, pidades sammu kiirelt muutuva sõjateadusega, ja kelle tegevusel selle tõttu paratamatult puuduvad ka positiivsed tagajärjed — on tarbetu liigend kaitseväes ja takistuseks selle arendamisele, mis pärast üldise kasu nõudel peab ta lahkuma ja aset andma kohasemale jõule.

Riigikohtule 5. V. 1927 a. antud kaebuses palub Osvald Varres tühistada sõjainistri käsukirja kaitsevääle nr. 3418 — 4. apr. 1927 a. ja sõjainistri otsuse, mis väljendatud käsukirjas nr. 120 — 4. apr. 1927 a. Kaebaja seletab, et tema loeb sõjainistri vaated kaitsevää otstarbest ja ohvitseri kohustustest üldiselt täiesti õigeaks, kuid leiab, et temale süüks arvatud konkreetset asjaolud sugugi ei tõendavat, et kaebaja teenistus ja isik neile kaitsevää otstarvetele ja ohvitseri kutse nõuetele ei vastaks. Korraldusvalitsuse kirja järele 10. VI. 1926 a. nr. 826 III diviisi ülemale olnud alalisvää ohvitseri kutse omandamiseks korraldatud kursustest osavõtt kaebajale, kui majandus-administratiiv ohvitserile, vabatahtlik ja nende kursustest osavõttu ei olevat ka ette nähtud majandus-administratiiv ohvitseridele Kaitsevää ohvitseride Teenistuskäigu Seadluse § 113. Kaebaja loobumist neist kursustest ei saavat lugeda seepärast ohvitserile mittesobivaks teoks ja reservi arvamise põhjuseks teenistuse huvides. Sõjainistri poolt ettetoodud teine asjaolu, et kaebaja olevat käesoleval aastal loobunud Prantsusmaale erakooli komandeerimisest, ei vastavat aga tõeludele. Kaebajalt ei olevat nõutud Prantsusmaale minekut, vaid varustusevalitsuse ülem olevat isikliku kirjaga 24. III. 1927 a. kaebajalt ainult pärinud, kas tema soovib Prantsusmaale sõita. Kaebaja ei olevat selleks oma nõusolekut avaldanud perekondlikel ja majanduslikel põhjustel, ning oma ülikoolis õppimisest kõnelenud ainult seepärast, et Varustuse-valitsuse ülem selle kohta eriti teateid nõudnud ja kaebaja olevat arvanud, et tema õppetöö just kaitsevää huvides saab tegelikus elus rakendatud. Atestatsiooniga alles 29. dets. 1926 a. olevat kaebajat üldkokkuvõttes „hästi“ atesteeritud ja kohusetunne hinnatud kui „väga hea“, ning kaebaja järsk ümberhindamine kaitsevääteenistuseks kõlbmata ohvitseriks ainult seepärast, et tema ei soovinud käesoleval aastal Prantsusmaale komandeeritud saada, olevat ebamäärane. Kaebaja leiab, et sõjainistri otsus põhjeneb asjaoludele, mis osalt tõele ei vasta ja on tingitud kaebaja kirja valesti mõistmisest. Asja arutusel Riigikohtus esitas O. Varres kohtule ärakirja III diviisi ülema käsukirjast nr. 101, 22. VII. 1927 a., mis antud kaebaja lahkumise puhul kaitsevääteenistusest. Selles käsukirjas toonitatakse, et major Varres on üks neist, kes Vene suure revolutsiooni päevil esimestena kodumaale ilmusid ning rahvuslikku polku teenistusse astusid ja O. Varrese tee-

nistust diviisi intendandina 1. juulist 1921 a. hindab diviisi ülem järgmiselt: „major Varres on kogu pika aja jooksul oma kohuseid suure hoolega, absoluut ausameelselt ja igapidi korralikult täitnud. Major Varres kuulub nende väheste sekka, kellel intendantuuri keerulisel majapidamise alal pole ühtegi arusaamatust ette tulnud, isegi riigikontrolliga mitte.“ Lõpuks avaldab käsukirjas diviisi ülem major Varres'ele südamlitku tänu kauaaegse hoolsa, korraliku ja ausameelse kaastöö eest.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Kaitseväe ohvitseride Teenistuskäigu Seadluse § 28 p. 7-as (R. T. nr. 37/38 —1924 a.) on ette nähtud ohvitseri üleviimine aktiiv-seisukorrast reservi „teenistuse huvides“. Selles korras ohvitseri reservi üleviimist võib seepärast seadusepäraseks lugeda ainult tingimusel, kui see tõelikult on sündinud teenistuse huvides, aga mitte muudel põhjustel, mis teenistuse huvidele võõrad või ülemuse lihtsa äranägemise järele. Seadus ise ei määra ära „teenistuse huvide“ mõistet, kuid selle all tuleb mõista üldisi teenistuse huvisid ja ühtlasi ka vastava ametikoha huvisid. Võib lugeda seadusepäraseks ohvitseri reservi üleviimist teenistuse huvides, kui ohvitser ei suuda oma ametikohuseid edukalt täita, mille all teenistuse huvid otsekohe kannatavad või ühel ehk teisel põhjusel on takistuseks üldisele kaitseväeteenistuse edukale arenemisele. Kuid teenistuse huvidele vastukäivaks ei või milgil kombel lugeda § 28 p. 7 kohaldamisel ohvitseri tegevust või ülespidamist, mis seadus ise lubatavaks ja õigeks, seega ka teenistuse huvidega kooskõlas olevaks on arvanud. Kaitseväe ohvitseride Teenistuskäigu Seadl. § 113 järele ei nõuta majandus-administratiiv kutseliikide ohvitseridelt riviohvitseridele ettenähtud täienduskursuste lõpetamist ja seepärast ei või majandus-administratiiv ohvitseri „teenistuse huvides“ reservi üle viia põhjusel, et tema täienduskursustest osa ei võtnud. Kui seadus, mis tingimata kokku on seatud teenistuse huvide arvestamisega, teenistuse huvides ei nõua majandus-administratiiv ohvitserilt osavõttu täienduskursustest, siis ei või ohvitseri, kes selle seaduse järele talitab, lugeda toimivaks teenistuse huvide vastaselt. Nii tuleb sõjaministri käsus nr. 120 ettenähtud esimest põhjust O. Varrese reservi üleviimiseks mitte seadusepäraseks lugeda. Teiseks põhjuseks on arvatud major Varres'e keeldumine komandeerimisest Prantsusmaale erihariduse täiendamiseks vastavas õppeasutuses. Tuleb õigeks võtta major Varres'e seletust, et käesoleval korral ei olnud tegemist keeldumisega komandeerimisest selle sõna otsekoheses mõttes. Kohtule esitatud Varustuse-valitsuse ülema kirjust major Varres'ele 24. III. 1927 a. nr. 301, millele märgitud „isiklik“, on näha, et selles kirjas ainult küsiti O. Varres'elt, kas tema ei ole nõus Prantsusmaale intendantuuri kursustele minema. Kirjas eneses on ette nähtud ka küsitava võimalik eitav vastus ja kirja järele ei või üldse veel kindlalt otsustada, et isegi jaatava vastuse korral O. Varrest tingimata oleks Prantsusmaale komandeeritud, sest jaatava vastuse korral kutsutakse O. Varrest selles asjas alles läbirääkimisteks Varustuse-valitsuse ülema juure ja nähtakse ette võimalus, et O. Varrest prantsusekeele teadmises veel enne eksamineeritakse. Võimalik, et läbirääkimiste ja eksamineerimise tagajärjel major O. Varrest Prantsusmaale üldse ei oleks komandeeritud, ja seepärast on ebatäpne tõendada, et O. Varres on keeldunud Prantsusmaale kursustele komandeerimisest. Mis puutub põhjendustesse, nagu oleks O. Varres'el isiklikud huvid tähtsamad kui teenistusekohused, nagu tahaks O. Varres pühendada teenistusekohuste täitmisele jõudu ja aega ainult niivõrra, kui võrra see ei sega tema eraasjade ajamist, et major O. Varrese tegevusel puuduvad positiivsed tagajärjed jne., siis on need põhjendused lausa vastolus O. Varrese teenistuse hindamisega III diviisi ülema poolt, nagu see nähtub diviisi ülema käsukirjast 22. VII. 1927 a. nr. 101 ja atestatsiooni teatelehe andmetega 28. dets. 1926 a. nr. 518, kus major O. Varrese kohusetunne teenistuse alal on atesteeritud kui „väga häa“ ja üldine atestatsioon on „häa“. Et major O. Varres Tartu ülikoolis õigusteadust õppis, oli sõjaministeeriumile juba varem teada ja nähtavasti sündis see ülemuse nõusolekul, sest Varustuse-valit-

suse ülema kirjas 24. III. 1927 a. palutakse O. Varrest jaatava vastuse puhul kaasa võtta ka dokumendid, mis tõendavad, et tema käesoleval ajal Tartu ülikoolis õigusteadust õpib ja kui kaugele tema õppimises on jõudnud. Kui peale selle O. Varres vastas, et temal on võimalik käesoleval aastal ülikooli lõpetada ja omades kõrgema juriidilise hariduse oleks temal võimalik, sõjaväes või eraelus tegutseda juristina, siis ei saa tagantjärele etteheitvalt ütelda, et ülikoolis õppimise ja kõrgema juriidilise hariduse omamise tõttu on kaitsevæeteenistus O. Varresele ainult pelgupaigaks. Kui sõjaministri arvamise järele ülikoolis õppimine teenistuse huvide seisukohalt Kv. ohvitseride Teenistuskäigu Seadl. § 15 mõttes O. Varresele lubatav ei ole, siis oleks võinud tema seda O. Varresele ka ära keelata, kuid seda lubades, ei saa seda ühtlasi ka ette heita.

Ettetoodud kaalutlustel leiab Riigikohus, et kaevatud sõjaministri otsuse põhistused osalt ei ole mitte seadusepärased, osalt on tingitud ebaõigest major Varrese kirja tõlgitsemisest Varustuse-valitsuse ülemale 28. III. 1927 a. nr. 139 ja seepärast Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Sõjaministri käsukirjad 4. aprillist 1927 a. nr. 120 ja nr. 3418 tühistada ja asi sõjaministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 35.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. septembril/14. oktoobril 1927 a.

Georg Talma voliniku vann. adv. Hermann Nottbecki ja Aleksander Tšernjavsky ja Aleksander Kulitsky voliniku vann. adv. Aleksander Stackelbergi kaebused siseministri määruse peale 20. maist 1927 a. Eesti Vabariigi piiridest väljasaatmise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre, prokuröri abi A. Luiga.

Läbi vaadates politsei juurdlust ja leides, 1) et kodakondsuseta Sergei Ivkov, Aleksander Tšernjavsky, Georg Talma, Aleksander Kulitsky ja Sergei Sarkevits on oma avalikkude ülesastumistega rikkunud seltskondlikku korda ja rahu, teinud monarhistlikku kihutustööd ja õhutanud vägivalda-tegusid ja korrariikumisi; 2) et nimetatud isikute Eestis viibimine on kahjulik heakorrale, siseminister, käsitades Heakorra ja Julgeoleku Sead. §§ 365—379, Vabariigi Valitsuse määruse Vabariigi piirides viibivate väljamaalaste kohta § 14 (R. T. nr. 114 — 1921 a.) ja Vabariigi Valitsuse otsust 15. dets. 1926 a. (R. T. nr. 100 — 1926 a.), määras 20. mail 1927 a.: kodakondsuseta Sergei Ivkov, Aleksander Tšernjavsky, Georg Talma, Aleksander Kulitsky ja Sergei Sarkevits Eesti Vabariigi piiridest saata välja 24 tunni jooksul või selle teostamatuse tõttu neid interneerida Kihnu saarele. Sjseministri määruse vastu on esinenud Riigikohtule eraldi kaebusega Georg Talma volinik vann. adv. Hermann Nottbeck ja Aleksander Tšernjavsky ja Aleksander Kulitsky (Aleksandras Kulitskas) volinik vann. adv. Aleksander Stackelberg. Kaebajad paluvad tühistada siseministri määruse 20. maist 1927 a. ja seletavad ühiselt: 1) et nende volitajad ei ole ialgi rikkunud seltskondlikku korda ja rahu ega vägivalda-tegusid ja korrariikumisi õhutanud. Kaevatud siseministri määrus järgnenud ühenduses Sergei Ivkovi väljaastumisega Miljukovi loengul Estonia kontsertsaalis, kuid kaebajate volitajatel ei olewat olnud midagi ühist selle väljaastumisega, mis ka iseenesest ei olewat kannud avaliku korra ja rahu rikkumise iseloomu, vaid avaldunud ainult Miljukovi isiklikus auhaavamises. Ei vastavat ka tõe teendus, nagu oleks kaebajate volitajad politsei jaoskonda ilmunud S. Ivkovile oma kaastundmust avaldades. A. Tšernjavsky ja A. Kulitsky olewat ilmunud politsei jaoskonda kui ajakirjade

korrespondendid teadete saamiseks, et neid võimalikult veel samal õhtul oma ajalehetele ära saata ja Georg Talmat palutud jaoskonda minna Ivkovilt joonistuse tegemiseks ajalehe jaoks; 2) et Vabariigi Valitsuse määrus Vabariigi piirides viibivate väljamaalaste kohta ei olevat käesolevas asjas üldse kohaldatav, sest selle määruse § 14 andvat küll Siseministriumile õiguse üksikutele välismaalastele peatusluba mitte anda, kuid väljasaatmisest ja interneerimisest ei olevat selles määruses üldse kõnet; 3) et siseministri määrusega olevat rikutud ka Heakorra ja Julgeoleku Seaduse §§ 365—379 määrusi. Need määrused olevat kohaldatavad ainult välisriikide kodanikkude kohta, kellel on oma isamaa, kuhu võib neid välja saata. Kodakondsuseta vene emigrante ei saavat aga sunniviisil ühest riigist teise välja saata. Pealegi ei olevat §§ 365—379 interneerimise võimalust üldse ette nähtud. Nendes paragrahvides olevat teatavatel tingimustel ette nähtud ainult väljasaatmine kindlaksmääratud asukohta „elamiseks“ — „na shitelstvo“ —, mis ei vastavat aga interneerimise mõistele. Väljasaatmine määratud asukohta olevat omalt poolt lubatud ainult § 573 ette nähtud juhtumeis, s. o. kui välisriik on väljasaadetava väljaandmist nõudnud ja selles on ära öeldud, mispärast teda ei saa tapi-teel välja saata (§ 373 p. 1 ja § 372), või kui väljasaatmine tapi-teel ei ole korda läinud väljasaadetava mittevastuvõtmise tõttu oma riigi võimude poolt. Kõigil neil kaalutlustel leiavad kaebajad: 1) et nende volitajate väljasaatmiseks olevat puudunud igasugune tegelik alus, 2) et G. Talma ja A. Tšernjavsky, kui kodakondsuseta isikute suhtes, olevat väljasaatmine Heakorra ja Julgeoleku Sead. § 365 ja järgmiste põhjal üldse lubamata, 3) et kaebaja volitajate interneerimine Kihnu saarele ei vastavat seaduse nõuetele; 4) et Leedu kodaniku Aleksander Kulitsky saatmine kindlaksmääratud asukohta oleks seaduse järele võimalik olnud ainult tõsistel põhjustel ja juhtumis, kui Leedu valitsus oleks tema vastuvõtmisest loobunud, kuna aga käesolevas juhtumis ei olevat üldse Leedu valitsuse poole pööratud.

Prokuröri ja kaebajate nõusolekul määras Riigikohus mõlemad kaebused ühendada ühiseks asjatoimetuseks, arvesse võttes, et algmaterjal on ühine ja samuti on ühine siseministri otsus, mille vastu kaebused antud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Kaebajate väide, et kodakondsuseta isikute kohta, kellele on Eesti Politsei Peavalitsuse poolt välja antud nii-nimetatud Nanseni passid, ei või tarvitusele võtta Heakorra ja Julgeoleku Sead. §§ 365—379 välismaalaste kohta ettenähtud abinõusid, sest kodakondsuseta isikuid ei võivat lugeda välismaalasteks, on alusetu. Vabariigi Valitsuse määramises 2. dets. 1921 a. Vabariigi piirides viibivate välismaalaste kohta (R. T. nr. 114 — 1921 a.) nimetatakse kodakondsuseta isikuid ehk isikuid, kellel puudub võimalus rahvusliku passi muretsemiseks ja keda varustatakse Eesti ametiasutuste poolt ajutiste isikutunnistustega, otsekohe välismaalasteks. Genfis 3.—5. juulil 1922 a. Nanseni poolt kokku kutsutud valitsuste konverentsil vastuvõetud korraldustes vene emigrantide varustamise kohta isikutunnistustega (certificat d'identité) ei ole samuti sugugi ette nähtud, nagu seda kaebajad asja arutusel püüdsid seletada, et kokkulepitud kuju järele isikutunnistustega varustatud vene emigrandid muutuvad selle riigi kodanikkudeks, kelle ametiasutuste poolt neile need tunnistused välja antakse. Überpöördult, neis kokkulepetes on muu seas ette nähtud, et isikutunnistuse väljaandmine konverentsi poolt vastu võetud kujul vene emigrantidele ei vabasta viimaseid alluvusest seadustele ja politseilistele määrustele, mis välismaalaste kohta maksvusel vastavates riikides. Kõik isikud, kes ei kuulu Eesti kodakondsusse, kuuluvad Eestis maksvate seaduste järele välismaalaste mõiste alla, ja kõigi nende kohta on siseminister õigustatud tarvitama abinõusid, mis Heakorra ja Julgeoleku Sead. §§ 365—379 ette nähtud, s. o. neid Eesti riigi piiridest välja saatma ning Eesti riigi piiridest mittelahkumise puhul neid asumisele saatma eeltähendatud Seaduse § 373 p. 3 põhjal

määratud kohtadesse. Välismaalaste väljasaatmise õigus põhjeneb riigi alalhoiu õiguse alusel ja seda õigust ei saa eitada ühegi välismaalaste liigi kohta. Sellest asjaolust, et teatavatel isikutel puuduvad rahvuslikud passid ja et nad on muutunud kodakondsuse- tuiks, võiks ainult järeldada, et niisuguste isikute kohta tuleb tarvitusele võtta teistsugust väljasaatmise viisi, kui isikute kohta, kellel olemas kodakondsus, näiteks, neid ei saa sunni- viisil välja saata ühtegi riiki, vaid neile tuleb võimaldada vaba väljasõitu riiki, kes neid nõus on vastu võtma.

Heakorra ja Julgeoleku Sead. § 365 näeb ette, et Eesti riigis tuleb teostada välis- maalaste väljasaatmist siseministri ärانagemise ja korralduste kaudu. Seaduses ei ole loetle- tud põhjusi, mis õigustavad siseministrit välismaalast välja saatma, vaid väljasaatmise õiguse tarvitamine on jäetud siseministri ärانagemisele. Kuid seda seaduse määrust ei tule mõista selles mõttes, et siseminister võib välismaalasi Eesti riigi piiridest välja saata ilma igasuguse põhjusega. Üldiselt on maksev põhimõte, et välismaalasi võib riigi pii- ridest välja saata, kui nad muutuvad hädaohtlikkudeks heakorra ja julgeolekule sisepoli- tiliselt või välispoliitiliselt. Kuid siseminister ei ole ainult seotud väljasaatmise õiguse tar- vitamises piiritletud põhjustega ja tingimustega, vaid võib oma õigust tarvitada, kui tea- tava välismaalase kohta on olemas andmed, et tema on üldiselt ühel või teisel põhjusel hädaohtlikuks muutunud heakorra ja julgeolekule. Kaevatud määruse väljaandmise tõukeks on olnud asjaolu, et Sergei Ivkov on 19. V. 1927 a. Pavel Miljukov'i tema ava- likul kõnekoosolekul „Estonia“ kontsertsaalis Tallinnas avalikult sõnadega haavanud. Kuigi kaebajad katsuvad seletada, et siin on tegemist olnud kahe isiku isiklikkude vahekordadega ja ainult P. Miljukovi isikliku haavamisega, aga mitte heakorra ja julgeoleku küsimustega, ei saa neid seletusi põhjendatuiks ja usutavaiks pidada. Õiged ja põhjendatud on sise- ministri seletused, et käesolevas juhtumis oli ühtlasi tegemist P. Miljukovi poliitiliste vas- taste, nimelt monarhistlikkude rühmituste poolehoidja avaliku poliitilise demonstratsiooniga P. Miljukovi vastu, kellele Eesti riigi võimude poolt oli lubatud Eestisse tulla ja siin ka avalikkude kõnedega esineda. Vene emigrantide omavaheliste poliitiliste arvete avalikku õiendamist ja monarhistlikkude rühmituste aktiivset üleastumist selles sihis võis aga sisemi- nister täie õigusega hinnata kui hädaohtlikku momenti riigi heakorra ja julgeolekule, mille aset leidmine ja kordumine Eesti riigi pinnal riigi heakorra ja julgeoleku seisuga kohalt lubatav ei ole. Kaebajate A. Tšernjavsky, Georg Talma ja Aleksander Kulitsky kuuluvus mo- narhistide hulka on asjatoimetuses olevate andmetega küllaldaselt põhjendatud, samuti on kindel, et tähendatud isikud ilmusid politsei jaoskonda ja avaldasid S. Ivkov'ile kaas- tundmust tema vahi all olemise puhul. Seda on seletanud ülekuulamisel ka S. Ivkov. Hin- nates S. Ivkov'i ülesastumist Estonia kontsertsaalis kui asjaolu, milles peitub ähvardus riigi heakorra ja julgeolekule ja tarvilikuks pidades monarhistlikkude rühmituste poolehoid- jate edaspidiste säärase aktiivsete väljaastumiste ärahoidmist, oli siseministril küllalt põh- just lugeda ka neid isikuid riigi heakorra ja julgeolekule hädaohtlikkudeks, kes S. Ivkov'i sammu temale kaastundmuse avaldamisega demonstratiivselt õigeaks kiitsid. Et A. Tšer- njavsky, G. Talma ja A. Kulitsky oleks ilmunud politsei jaoskonda ja seal tegutsenud ainult ajakirjanikkudena, on nende paljassõnaline seletus, mille tõenduseks ei ole mingisuguseid positiivseid anemeid, kuna aga nende poolt kaastundmuse avaldus S. Ivkov'ile on kindel.

Ettetoodud kaalutlustel jõuab Riigikohus otsusele, et siseministril oli alus Heakorra Julgeoleku Seaduse § 365 põhjal A. Tšernjavsky, G. Talma ja A. Kulitsky väljasaatmi- seks Eesti riigi piiridest korraldust teha. Et A. Tšernjavskyt ja G. Talmat, kui kodakond- suseta välismaalasi, võimalik ei ole Heakorra ja Julgeoleku Seaduse § 367 kohaselt sunni teel ühtegi riiki välja saata, siis tuleb ka siseministri kaevatud määrust selles osas, mille järele tähendatud isikuid tuleb nende vabatahtliku riigi piiridest mittelahkumise puhul Kihnu saarele interneeerida, seaduslikuks pidada. Kaebajate poolt tõstetud väitelusel, et

siseministril ei ole õigust Heakorra ja Julgeoleku Seaduse põhjal välismaalasi interneerida, vaid neid ainult määratud kohtadesse asumisele saata, on puhtkeeleline tähtsust sest sisuliselt on siseministri määramises interneerimise all mõistetud Heakorra ja Julgeoleku Sead. § 373 p. 3 ettenähtud asumisele saatmist ja siseminister on tarvitanud sõna „interneerima“ identses mõttes seaduse sõnadele „vodvorit na žitel'stvo“. Kihnu saar on just Heakorra ja Julgeoleku Seaduse §§ 365—379 põhjal väljasaadetavate välismaalaste pai, gutamise kohaks määratud ja sama seaduse määruste järele on ka A. Tšernjavsky ja G. Talma Kihnu saarele asumisele määratud. Mis puutub A. Kulitskysse, siis leiab Riigikohus, et siseministri määramine tema interneerimise kohta ei ole kooskõlas Heakorra ja Julgeoleku Seaduse §§ 367, 370, 373 p. 2 ja 3 ettekirjutustega. § 367 järele oleks tulnud A. Kulitskyt, kui Leedu kodanikku tapi-teel välja saata, ja ainult tema mitte vastuvõtmise korral välisriigi piirivõimude poolt oleks võinud määrata § 373 p. 2 kohaselt teda interneerimisele või talitades § 370 kohaselt oleks võinud teda määrata interneerimisele § 373 p. 3 alusel. Siseministeeriumi seletus, et katse tapi-teel välismaalast välja saata oleks mõttetult ja asjata inimeste vintsutamise, sest nüüdsel ajal teisel pool piiri asuva riigi piirivõimud ei võtvat neid üldse vastu, ei või põhjuseks olla keeldumiseks § 367 ja 370 määrusi täitmast, sest § 373 p. 2 ja 3 näeb just ette võimaluse, et väljasaadetud välismaalast välisriigi piirivõimud vastu ei võta ja et välisriik keeldub neid vastu võtmast, kuid siiski on selles seaduses ette nähtud, et määratud kohta asumisele võib saata välismaalast ainult juhtumise korral välisriigi piirivõimud väljasaadetut vastu ei võta. Pealegi seletab Siseministeerium, et Läti piiridest ei saa Leedu kodanikku tapi-teel läbi saata, kuid asjatoimetusest ja Siseministeeriumi seletustest ei ole näha, et Leedu kodanikku ei võiks tapi-teel Leedumaale saata ka Memeli kaudu.

Kõigil ettetoodud põhjustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 ja 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Georg Talma voliniku vann. adv. Hermann Nottbecki ja Aleksander Tšernjavsky voliniku vann. adv. Aleksander Stackelbergi kaebused tagajärjeta jätta. Siseministri määrus 20. maist 1927 a. nr. 303 tühistada Aleksander Kulitsky Kihnu saarele interneerimise kohta käivas osas ja selles osas asi siseministrile uueks otsustamiseks saata, muus osas Aleksander Kulitsky voliniku vann. adv. Aleksander Stackelbergi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 36.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. oktoobril 1927 a.

Tallinna linnavalitsuse revisjonikaebus Raasiku jsk. rahukohtuniku otsuse peale 24. septembrist 1926 a. kaebe-asjas Nehatu vallanõukogu 1926 a. 3. mai otsuse vastu ja Nehatu vallavalitsuse tegevuse peale August Annio hoolekande kulude tasumisest keeldumise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuluanud, leiab Riigikohus:

Tallinna linnavalitsuse hoolekande-osakond oli sunnitud andma hoolekandelist toetust August Annio'le ja tema perele 1.562 marga suuruses summas. Et August Annio viimase kolme aasta jooksul kõige kauem Nehatu vallas elanud, pööras Tallinna linnavalitsus, tugenedes Hoolek. Sead. §§ 19, 20 ja 21 peale, Nehatu valla poole nõudmisega need kulud temale ära tasuda.

Sellekohase Tallinna linnavalitsuse nõude peale otsustas Nehatu vallanõukogu 3. mail 1926 a. Tallinna linnavalitsuse nõudmist mitte rahuldada. Tallinna linnavalitsuse kaebus, millega ta palus tühistada eelnimetatud Nehatu vallanõukogu määruse 3. maist 1926 a. ja Nehatu vallavalitsuse tegevuse, millega viimane Tallinna linnavalitsuse nõude täitmata jätnud, ja kohustada Nehatu vallavalitsust viibimata ära tasuma Tallinna linnavalitsusele August Annio'le ja tema perekonnale hoolekandeliseks toetuseks antud 1562 marka, on rahukohtuniku poolt tagajärjeta jäetud põhjusel, et Nehatu valla omavalitsus, vaieldes Tallinna linnavalitsuse ettepaneku vastu ja jättes ettepaneku sisuliselt rahuldamata, ei olevat sellega maksvate seadustega vastollu sattunud nii, et vallanõukogu otsus administratiiv-kohtukorras tühistada tuleks, kuna Hoolekande Seaduse §§ 24 ja 25 mõtte kohaselt Tallinna linnavalitsus võiks oma nõudmist tsiviil-kohtukorras lahendada.

See rahukohtuniku otsuses väljendatud seisukoht ei ole seadustega kooskõlas, nagu seda ka Tallinna linnavalitsus omas revisjonikaebuses kindlaks teeb, seletades: „Kui Hoolekande Seaduse §§ 24 ja 25 on öeldud, et abiandjal asutusel on õigus antud abi tagasi nõuda abisaaja sugulastelt harilikus kohtukorras, siis on see täiesti arusaadav — eraisikute vastu igatahes administratiiv-kaebusega esineda ei saa ning loomulikult peab see sündima tsiviil-kohtukorras. Samuti on täiesti arusaadav, et seda nõudmist ei saa avaldada vastuvaidlemata korras (V. S. K. XVI k. jagu II), sest nõudmise alus ei ole mitte avalikõiguslik, vaid eraõiguslik — kohustus hoolitseda teatud astme sugulaste eest. Igatahes on selge, et Hoolek. Sead. §§ 24 ja 25 käivad vahekorra kohta asutuste ja eraisikute vahel ja nimelt siis, kui kostja on eraisik. Rahukohtuniku arvamise õigustamine käiks otsekohe Hoolek. Sead. §§ 207—209 vastu, kus selgesti öeldud, et kaebused valla ja alevi esituskogude otsuste peale antakse administratiiv-kohtukorras. Käesolevas asjas ei olnud Tallinna linnavalitsus muuseas rahul Nehatu vallanõukogu otsusega 3. maist 1926 a., leides, et see otsus ei ole sisuliselt õige ja ei vasta Hoolek. Sead. § 21, mis pärast teda muuta tuleb — ja seda võib teha kaebaja arvates ainult administratiiv-kohtukorras“.

Nendest kaebaja poolt ettetoodud kaalutlemistest peaks selge olema, et Hoolek. Sead. § 21 väljajäetud sõnad „kohtu teel“, mis § 25 tarvitatud, on välja jäetud nimelt selles mõttes, et seal äratähendatud küsimuse lahendamine peab sündima valitsemise korras asutuste vahel ja vaieluse korras administratiiv-kohtukorras.

Eeltoodud põhjusel, Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Raasiku jaoskonna rahukohtuniku otsus 24. septembrist 1926 a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Tallinna 8. jaoskonna rahukohtunikule.

Nr. 37.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7. oktoobril / 1. novembril 1927 a.

Hilda Petseri revisjonikaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 19. juunist 1926 a. kaebasasjas Viljandi maakonna komisjoni otsuse vastu 14. maist 1926 a. Karu nr. 46 talu hoonete ja metsa kaebaja omaks mittetunnistamise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinsky, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Viljandi maakonna komisjon kinnitas 14. mail 1926 a. ringkonna komisjoni otsuse 26. märtsist 1926 a., millega on Kaarli asunduse talu nr. 46 „Karu“ maa peal kasvava

metsa ning sama krundi piiridesse jäänud hooned riigi omaks tunnistatud ja tähendatud kohtade ühiselt kasutajate ja pidajate H. Petseri, Hilda Petseri, Hans Koorits'i ja Mart Priivitsi sooviavaldus, neid tähendatud metsa ja hoonete omanikkudeks tunnistada, tähelepanemata jäetud, käsitades Riigi Teatajas nr. 51/52 — 1924 a. välja kuulutatud Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadust ning Põllutööministeeriumi juhatuskirja, mis avald. R. T. nr. 90/91 — 1924 a. ja ringkirja 15. VII. 1924 a. nr. 19.958. Hilda Petseri kaebus selle otsuse peale on Viljandi-Pärnu rahukogu poolt otsusega 19. juunist 1926 a. tagajärjeta jäetud.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Hilda Petser Rahukogu otsuse tühistada ja „Karu“ talu krunt nr. 46 piiridesse jäänud elumaja, kõrvalhooned, samuti ka selle krundi piirides oleva metsa tema omanduseks tunnistada, või asi Viljandi maakonna komisjonile tagasi saata uuesti otsustamiseks.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: asjaoludest ühenduses Hilda Petseri revisjonikaebusega tekib ja nõuab lahendamist küsimus, kas õigust, mida annab Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise Seadus (R. T. nr. 51/52 — 1926 a.) endisele rentnikule enne tema käes kasutusel olnud hoonete ja metsa peale, kui need temale antud väiketalu piiridesse jäävad, ka niisuguse rentniku peale laiendada võib, kes neid hooned ja metsa enne planeerimist mitte üksinda, vaid ühiselt teiste rentnikkudega kasutas ja nüüd peale planeerimist need hooned ja mets temale üksinda rendile antava väiketalu piiridesse lähevad. Tähendatud seadus ei sisalda otsekohest määrust selle kohta ja vastust tuleb otsida üldisest seaduse mõttest. Seaduse § 2 järele omandab rentnik tema talu piiridesse jääva heina- ja karjamaa peal kasvava metsa kohta tarvitamise õiguse: a) tasuta, kui praegune rentnik rendiõiguse temale müüjaga või pärandajaga kokku vähemalt 40 a. jooksul seda talu pidanud rendivahekorra alusel ja b) tasu eest, mis vastab $\frac{1}{40}$ metsa taksihinnast iga aasta kohta, mille võrra rentnik rendiõiguse temale müüjaga või pärandajaga kokku talu alla 40 a. on pidanud rendivahekorra alusel. Seaduse § 3 järele lähevad väiketalude piirides asuvad ehitused rentnikkude omanduseks tasuta, kui need rentniku, rendiõiguse temale müüja või pärandaja kulul ehk 40 a. eest mõisa poolt üles ehitatud ja talu päraltolemistena rentniku või rendiõiguse temale müüja või pärandaja käes vahetpidamata kasutada olnud. Muudes juhtumites tuleb rentnikkudel hoonete eest nende hindamise alusel tasu maksta, maha arvates see osa, missuguses praegune talupidaja või rendiõiguse temale müüja või pärandaja isiklikult ehk kogukondlikult hoonete ehituse kuludest osa võtnud.

Nendest seaduse määrustest nähtub, et seaduseandja eesmärk oli võimalikult kergendada väiketalurentnikule omandada tema talu piirides kasvava metsa tarvitamise õiguse ja tema talu piirides asuvate hoonete omanduse õiguse ja mingit kitsendust tähendatud õiguste omandamiseks üles ei ole seatud rentniku kohta, kes metsa ja hooned enne planeerimist mitte üksi oma perekonnaga, vaid ühes teiste rentnikkudega kasutas. Kuna Seaduse järele metsakasutamise õigus ja hoonete omandusõigus mitte ainult tasuta, vaid ka osalise tasu eest rentniku peale üle minna võib ja selle osalise tasu väljaarvamiseks asutatud erikomisjonid, siis ei või tasu väljaarvamisel raskusi olla ka ses juhtumis, kui mets ja hooned enne ainult teatavas osas rentniku kasutusel olid.

Rahukogu eitavat seisukohta selles küsimuses ei saa seepärast õigeks tunnistada. Peale selle asudes eitavale seisukohale, ei ole Rahukogu välja selgitanud, missugused hooned on kaebaja talu piiridesse läinud ja missuguseid nendest hoonetest kaebaja üksinda ja missuguseid teiste rentnikkudega ühiselt oli kasutanud.

Kõige sellepärast, Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus 19. juunist 1926 a. tühistada ja asi sama Rahukogule uueks otsustamiseks saata teises kohtu koosseisus.

Nr. 38.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

1. novembril 1927 a.

Holdre vallavolikogu voliniku volikogu liikme August Junkuri revisjonikaebus Valga 2. jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 15. juunist 1927 a. Valga maavalitsuse kaebasjas Holdre vallavolikogu 1927 a. 13. mai otsuse pr. nr. 6 p. VIII vastu Ernst Luukase vallasekretäri ametisse valimise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre, prokuröri abi A. Luiga.

Valga maavalitsuse protesti põhjal otsustas Valga 2. jsk. rahukohtunik 15. juunil 1927 a. tühistada Holdre vallavolikogu otsuse 13. maist 1927 a. protokoll nr. 6 p. \ III vallasekretäri ametisse valimise kohta, nimelt Ernst Luukase vallasekretäri kohusetäitjaks valimise kohta, ja vallavolikogule ette kirjutada valida vallasekretäriks isik, kellel on ette näidata ametioskuse tunnistus. Rahukohtuniku otsus on põhistatud asjaoludele 1) et vallasekretäri kohusetäitjaks valitud E. Luukas ei ole vallavolikogule esitanud R.T. nr. 69/70 — 1920 a. avaldatud sead. nr. 205 § 3 ettenähtud ametioskuse tunnistust ja Perekonnaseisu sead. (R. T. nr. 191/192 — 1925 a.) § 8 ettenähtud haridusetunnistust, mispärast tuleb tõeks võtta, et temal neid tunnistusi üldse ei ole; 2) et E. Luukas on valitud vallasekretäri kohuste täitjaks määramata aja peale ilma kutseõiguslike kandidaatide valimistele üleskutsumata; 3) et vallavolikogu on ühtlasi otsustanud, et E. Luukas ameti juba teisel päeval peale valimist vastu võtab, s. o. enne kui vallavolikogu koosoleku protokoll järelevalve korras maavalitsusele esitatakse, kes selle otsuse täitmise kohta oma korraldusi oleks võinud teha.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Holdre vallavolikogu volinik August Junkur tühistada Valga 2. jsk. rahukohtuniku otsuse, seletades: 1) et kuigi E. Luukas enne valimisi oma ametioskuse ja hariduse kohta tunnistusi ette ei pannud, olevat vallavolikogul teada olnud, et E. Luukasel tarvilik ametioskus ja haridusⁿ olemas on, mida tema dokumentidega tõendada võib; 2) et Siseministeeriumi adm.-osak. ringkirja järele 18. I. 1927 a. nr. 146 olevat lubatud valida vallasekretäri ajutiseks kohusetäitjaks neid isikuid, kellel Perekonnaseisu sead. § 8 ettenähtud haridus on, missugune haridus ka E. Luukasel olevat; 3) et vallasekretäri valimistest olevat avalikult teada antud, missuguse teadaande tagajärjel ka E. Luukas vallasekretäri kohale palve esitanud, 4) et peale E. Luukase olevat kohale kandideerinud ainult endine vallasekretär, kes juba varem ametist lahti valitud ja seepärast arvesse ei olevat tulnud; 5) et E. Luukas ei olevat mitte määramata aja peale vallasekretäri kohuste täitjaks valitud, vaid ainult kuni sekretäri valimise väljakuulutamiseni.

Revisjonikaebusele on juurde lisatud ärakiri 12. V. 1927 a. Patküla vallasekretäri A. Eichenbaumi poolt välja antud tunnistusest, et E. Luukas on olnud Patküla vallasekretäri juures palgaliseks abiks üle 6 aasta ja ärakiri Suislepi kihelkonnakooli tunnistusest, väljaantud VI jao õpilasele Ernst Luukasele 1918—1919 õppeaasta II poolaasta kohta märkusega „kooli lõpetanud“.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

R.T. nr. 69/70 — 1920 a. avaldatud seaduse nr. 205 § 3 põhjal peavad uuesti ametisse valitavad vallasekretärid oma ametioskuse kohta esitama tunnistuse, mis välja antud katsekomisjoni poolt peale vastava eksami tegemise siseministri poolt kinnitatud eksamikava järele.

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse § 78 järele (R.T. nr. 97—1926 a.) võib vallasekretäri ainult nende isikute hulgast valida, kellel eeltähendatud ametioskuse tunnistus olemas. Asjatoimetusest ei ole näha, et E. Luukasel oleks säärane ametioskuse tunnistus olemas ja Patküla vallasekretäri poolt väljaantud tunnistusel ei ole eeltähendatud seaduse § 78 kohaldamisel mingisugust tähtsust. Väljavõttena üldisest reeglist on Siseministeeriumi administratiiv-osakonna kirjaga 18. I. 1927 a. nr. 1446 seletatud, et ilma vallasekretäri kutseta isikuid, kui nad vastavad Perekonnaseisu seaduse § 8 nõuetele, võib valida ajutiseks vallasekretäri kohusetäitjaks niisugusel korral, kui vallasekretäri kutsega isikuid ei leidu ja ainult senikauaks, kuni vallasekretäri kutsega kohasoovija leitakse või leidub. Säärast korda, mis iseenesest seaduse nõuetele mitte ei vasta, tuleb lubada ainult äärmistel juhtudel häda sunnil, et vallasekretäri koht mitte tühjaks ei jääks. Holdre vallavolikogu on 13. V. 1927 a. valinud Ernst Luukase vallasekretäri kohuste täitjaks ja selle juures otsustanud vallasekretäri valimised üldse lahtiseks jätta. Seepärast on ka rahukohtunik omas otsuses öieti seletanud, et Holdre vallavolikogu on E. Luukase valinud vallasekretäri kohusetäitjaks määramata aja peale. Kuigi Holdre vallavolikogu volinik seletab revisjonikaebuses, et vallasekretäri valimistest olevat avalikult teada antud, mille tagajärjel end kandidaadidena aga üles andsid kõigest endine vallasekretär ja E. Luukas, ei saa neid seletusi tõsitatuiks pidada, sest asja arutusel rahukohtuniku juures ei ole vallavolikogu volinik kohtule selle asjaolu tõsitamiseks mingisuguseid andmeid esitanud. Ümberpöörduvalt, rahukohtuniku protokollist nähtub, et vallavolikogu volinik on ise kohtus seletanud, et enne Luukase valimist mingisugust kandidaatide üleskutset ei olnud. Niisugustel asjaoludel ei olnud aga Holdre vallavolikogul üldse seaduslikku alust ilma kutsetunnistusega E. Luukast vallasekretäri kohusetäitjaks valida ja veel määramata aja peale. Talitades seadusliku korra järele, oleks Holdre vallavolikogu pidanud välja kuulutama vallasekretäri valimised ja kuni uue sekretäri valimiseni vallasekretäri kohusetäitjaks jätma endise vallasekretäri.

Ettetoodud põhjustel, Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Holdre vallavolikogu voliniku volikogu liikme August Junkuri revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 39.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. novembril 1927 a.

Tartu maavalitsuse revisjoniprotest Tartu 6. jsk. rahukohtuniku otsuse peale 6/10. dets. 1926 a. viinapoe avamise küsimuse kohta käiva Elistvere vallanõukogu 1926 a. 9. oktoobri otsuse pr. nr. 8 p. 3 vastu tõstetud protesti asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere, prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud rahukohtuniku otsus tuleb tühistada, sest 1) rahukohtunik on protestiandja voliniku poolt ülesantud tunnistajate ülekuulamise palve tagasi lükanud põhjusel, et viina joomine vallanõukogu liikmete poolt Elistvere vallanõukogu koosolekul 9. okt. 1926 a. ei olevat asja otsustamise juures mõõduandev, kuna protest on just antud selle tõttu, et viina joomine vallanõukogu liikmete poolt enne ja pärast viinapoe loa andmise küsimuse otsustamist protestiandja arvamise järele ei eelda erapooletut küsimuse otsustamist, mispärast rahukohtunikul oli tarvilik seda viina joomise fakti tunnistajate ülekuulamise kaudu selgitada; 2) rahukohtunik

on arutanud küsimust, kas vallavolikogu liige A. Maasik oli õigustatud maakonnavalitsusele kaebust andma või mitte, kuna aga rahukohtunikul arutusel oli maakonnavalitsuse protest, aga mitte A. Maasiku kaebus ja 3) selle protestija voliniku väite kohta, et 9. oktoobril 1926 a. on Elistvere vallanõukogu otsustanud Eugeni Tuha'le viinapoodi avada Elistvere valla pii-rides, seadusevastase tingimusega, et valla-omavalitsuse kasuks maksab Tuha 1500 marka kuus, viinapoe avamise päevast arvates, tähendab rahukohtunik ainult, et valla-omavalitsus, kui juriidiline isik, võib eralepingulistesse vahekordadesse astuda, kuid küsimus seisib selles, kas avalikõiguslisel alusel antavate lubade eest võib eraõiguslisel alusel vald oma kasuks erilist maksu võtta või mitte ja selle küsimuse on rahukohtunik aruta- mata jätnud.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Tartu 6. jaoskonna rahukohtuniku otsus 6/10 detsembrist 1926 a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Tartu 2. jaoskonna rahukohtunikule.

Nr. 40.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. novembril 1927 a.

Saare maavalitsuse ja Lümmada vallavolikogu voliniku vann. adv. M. Stackelbergi revisjoni-kaebused Saaremaa 1. jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 29. jaanuarist 1927 a. Aleksander Mihkelsoni kaebeasjas Lümmada vallanõukogu otsuse vastu 15. det. 1926 a. prot. nr. 6 p. XI isikumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere, prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Saare maavalitsuse ja Lümmada vallavolikogu voliniku revisjonikaebused tuleb tagajärjeta jätta, sest rahukohtunik, tühistades 29. I. 1927 aastal Lümmada vallanõukogu otsuse 15. det. 1926 a. Aleksander Mihkelsonilt 1926 aastal isikumaksu võtmise kohta, on talitanud vasta-valt sõjaväe teenistuse kohustuse seadustiku (V. S. K. IV köide) § 34-le, mille järele sõjaväe- lased ühe aasta jooksul pärast sõjaväeteenistusest vabakslaskmist on vabad igasugustest isiku- maksudest. Aluseta on kaebajate arvamine, et see sead. määrus on Eesti ajal oma maksvuse kaotanud. Nagu 25. III. 1926 a. Riigikogu poolt vastuvõetud Kaitseväeteenistuse Seaduse (R. T. nr. 43 — 1926 a.) § 222 ja 223 nähtub, kaotas see sead. määrus oma maksvuse alles 1. jaan. 1927 a. ja tema asemele astus Kaitseväe teenistuse Seaduse § 35. See asjaolu, et Valla- ja Maak. maksuseaduses (R. T. nr. 18/19 — 1920 a. ja 83/84 — 1924 a.) kaitseväelaste kohta isikumaksu suhtes mingit erandit ei ole tehtud, ei tähenda veel seda, et Sõjaväeteen. Vabast. Sead. § 34 sellega oma maksvuse oleks kaotanud, sest üldine seadus iseenesest ei tühista ole- masolevaid eriseaduse määrusi. Ekslik on ka Saaremaa maavalitsuse kaebuses ettetoodud arvamine, et nimetatud § 34 on oma maksvuse Põhiseaduse § 6 põhjal kaotanud, sest nimeta- tud paragrahv ei sisalda endas mingit eesõigust, mis oleneks seisusest.

Kõigil neil põhjustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Saare maavalit- suse ja Lümmada vallavolikogu voliniku vann. adv. M. Stackelbergi revisjonikaebused tagajärjeta jätta.

Nr. 41.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. oktoobril/11. novembril 1927 a.

Irma Thimmi kaebus Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse peale 28. juunist 1927 a. pensioni nõudmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Töö-Hoolekandeministeeriumi otsusega 28. juunist 1927 a. on Irma Thimm'ile määratud pensioni 90.090 m. aastas tema 9 aprillil 1927 a. surnud mehe eelviimase koha palga järele. Selle otsuse peale kaebab Irma Thimm Riigikohtule järgmistel põhjustel: Töö-Hoolekandeministeerium määranud temale pensioni üsna õigesti mehe eelviimase koha palga järele, mida tema saanud kui ehituseosakonna juhataja. Töö-Hoolekandeministeerium aga eksinud määrates pensioni mk. 18.000 pealt kuus, kuna tema oleks pidanud arvesse võtma, et selleaegne palk mk. 18.000.— (s. o. I astme palk), vastab praeguse (1. aprillist s. a. maksma pandud) palga VII astmele, s. o. mk. 22.000.—, missuguse palga suuruse järele ka Töö-Hoolekandeministeerium oleks pidanud pensioni määrama. Riigiteenijate Palkade Seaduse (R. T. nr. 27 — 1927 a.) § 4 märkuses on öeldud, et uue palkade Seaduse kohta ei ole maksev vana pensioni seaduse § 6 viimane lõige (R. T. nr. 123/124 — 1924 a.) varem määratud pensioni suhtes. Et aga temale pensioni on määratud peale 1. aprilli 1927 a., siis peaks loogiliselt tema kohta maksev olema vana pensioni seaduse § 6 viimane lõige ja temale pensioni määratama uue palgaredeli järele, s. o. mk. 22.000.— kuus arvates, aga mitte mk. 18.000.—

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebust ei tule rahuldada.

Pension on lesele määratud kooskõlas Pens. Sead. § 6, 3, 15 p. b⁵ ja 41, kusjuures täiesti õieti arvesse on võetud surnud mehe eelviimase ametikoha palgamäär. Kaebaja nõudmine, et mehe palgaks arvataks 22.000 mk. kuus, mitte 18.000 mk., missuguse summa ta tegelikult saanud, ei ole põhjendatud. Pens. Sead. § 6 viimane lõige, mis järgmiselt kõlab: „riigiteenijate palgamäärade üldise muutuse korral muutuvad vastavalt ka kõik käesoleva seaduse põhjal varem määratud pensionid“, käib oma sisu järele ainult varem määratud pensionide kohta, ja kuna see lõige Riigiteenijate Palkade Seaduse (R. T. nr. 27 — 1927 a.) § 3 märkusega varem määratud pensionide suhtes maksvusetakse on tunnustatud, siis ei või ta kohaldamist leida pensionide suhtes, mis veel määramata on. See määrus (Pens. Sead. § 6 viimane lõige) ei käi ületülde pensionide kohta, mis veel määrata tulevad, sest pensionid, nagu eelpool tähendatud, tulevad määrata lahkuva isiku, käesolevas juhtumis surnud mehe, tegelikult saadud palgamäära järgi (Pens. Sead. § 6 esimene lõige ja § 3). Peale selle peab Pens. Sead. § 6 viimane lõige silmas ainult „riigiteenijate palgamäärade üldist muutust“, kuna aga riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade Seadusega on muudetud mitte ainult riigiteenijate palgamäärad, vaid ka astmed, ja kuna uues Palgaseaduses endisele ametiastmele vastav ametiaste kindlaks ei ole määratud, siis ei ole ka seadusliku põhjust käesolevas juhtumis käsitada uut palgaredelit.

Eeltoodud põhjustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Irma Thimmi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 42.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. novembril 1927 a.

Res.-leitn. Adolf Mägi kaebus sõjainistri otsuse peale 18. juul. 1927 a. pensioni määramise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
D. Verhoustinski; prokuröri abi A. Luiga.

Sõjainistri käsukirjaga 16. apr. 1927 a. nr. 3434 on leitn. Adolf Mägi teenistuse huvides reservi arvatud. Tema palve pensioni määramise asjus on sõjainistri otsusega 18. VII. 1927 a. tagasi lükatud K/V. Pens. Seaduse (R. T. nr. 149 — 1924 a.) § 33, 34, 35, 36 ja 56 alusel. Riigikohtule antud kaebuses palub Adolf Mägi sõjainistri otsuse tühistada K/V. Pens. Sead. § 36 ja 56 rikkumise pärast.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud otsus ei või jõusse jääda. Sõjainistri nõuet, et leitn. Mägi oleks pidanud esitama palve tähen-
datud aja eest pensioni saamiseks enne teenistusest lahkumist, vastavalt § 56 nõuetele, ei saa õigeks pidada, sest see seaduse paragrahv näeb ette juhtumi, kui kaitseväelane omal soovil tervisliku seisukorra tõttu teenistusest lahkub, siis on temal ka võimalik enne kaitseväeteenistusest lahkumist niisuguse palvega esineda, see on aga võimata, kui kaitseväelane ilma tema soovita ja võib olla otsekohe tema soovi vastu kaitseväeteenistusest lahkub. Leitn. Adolf Mägi on reservi arvatud mitte omal palvel, nagu see sõjainistri käsukirjast nähtub. Edasi ei või ühineda sõjainistri aramisega, et K/V. Pens. Sead. § 36 ei või kohaldamist leida see-
pärast, et Adolf Mägi on vabastatud mitte tervislikkudel põhjustel, vaid teenistuse huvides. See paragrahv niisugust tingimust üles ei sea, vaid nõuab ainult, et kaitseväelane tervislik-
kudel põhjustel kaitseväeteenistust ei või jätkata. Sel puhul kaebaja poolt ettetoodud kaalut-
lused väärivad täit tähelepanu, kui ta omas kaebuses kirjutab, et tema pensioni palve lahenda-
misel ei saa mõõduandev olla sõjainistri poolt ettetoodud asjaolu, et päevakäsus tema, kae-
baja, vabastamise põhjusena on nimetatud teenistuse huvid, sest niisuguses juhtumis oleks kõik
haiguse pärast teenistusest lahkuvad isikud pensioni saamise suhtes ärarippuvaks tehtud
ülemuse äranägemisest, kes igal ajal teenistusest vabastamise käsukirjas võib vabastamise
põhjuseks nimetada teenistuse huvisid ka siis, kui isik oma tervise on kaotanud võib olla isegi
otsekohe teenistuse kohuste täitmise tagajärjel; edasi võib ülemus vabastada teenistuse huvi-
des igat isikut, kes haiguse tõttu kauemaajalisele puhkusele on läinud ehk lihtsalt pikemat
aega haige on. Sellega oleks niisugustel isikutel tegelikult võetud võimalus pensioni saamiseks.

Eeltoodud põhjustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Sõjami-
nistri otsus 18. juulist 1927 a. tühistada ja asi sõjainistrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 43.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15. novembril / 2. detsembril 1927 a

*Kolga vallavolikogu voliniku Ludvig Obergi revisjonikaebus Raasiku jsk. rahukohtuniku otsuse
peale 26. nov. 1926 a. Karl Müli isikumaksu asjas.*

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere, prokuröri abi A. Luiga.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Kolga
vallavolikogu voliniku Ludvig Obergi revisjonikaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest Raasiku

jsk. rahukohtunik, tühistades 26. nov. 1926 a. Kolga vallavalitsuse korralduse piirivalve Loksarajooni ülevalt kapten Karl Miililt 1926 a. isikumaksu nõudmise kohta, on talitanud vastavalt Sõjaväeteenistuse kohustuse seadustiku (V. S. K. IV köide) § 37-le, mille järele kõik tegevas väeteenistuses viibivad ohvitserid isiklikest kogukondlikest maksudest vabad on. Alusega on kaebaja arvamine, et see seaduse määrus on Eesti ajal oma maksuvuse kaotanud. Nagu 25. III. 1926 a. Riigikogu poolt vastuvõetud Kaitseväeteenistuse Seaduse (R. T. nr. 43 — 1926 a.) § 222 ja 223 nähtub, kaotas see Seaduse määrus oma maksuvuse alles 1. I. 1927 a. ja tema asemele astus Kaitseväe teenistuse Seaduse § 35. See asjaolu, et Valla- ja Maak. Omavalits. maksu seaduses (R. T. nr. 18/19 — 1920 a. ja 83/84 — 1924) kaitseväelaste kohta isikumaksu suhtes mingit erandit ei ole tehtud, ei tähenda veel seda, et sõjaväeteenistuse Kohust. Seaduse § 37 sellega oma maksuvuse oleks kaotanud, sest üldine seadus iseenesest ei tühista olemasolevaid eriseaduse määrusi. Ekslik on ka kaebuses ettetoodud arvamine, et nimetatud § 37 on oma maksuvuse Põhiseaduse § 6 põhjal kaotanud, sest nimetatud paragrahv ei sisalda endas mingit eesõigust, mis oleneks seisusest. Ka lõpuks, tuginedes Vab. Valitsuse otsuse peale 24. I. 1919 a. (R. T. nr. 7 — 1919), tuleb põhjendatuks lugeda rahukohtuniku arvamine, et piirivalves, kui sõjaväelises organisatsioonis, teenivad ohvitserid samuti kui tegevas sõjaväeteenistuses olevad ohvitserid, on isikumaksust vabad.

Seepärast Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Kolga vallavolikogu voliniku Ludvig Obergi revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 44.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. novembril / 6. detsembril 1927 a.

Kristjan Rägo pärijate Anna, Armin ja Richard Rägode revisjonikaebus Võru 2. jaosk. rahukohtuniku otsuse peale 16. maist 1927 a. kaebe-asjas Antsla alevivolikogu 1927 a. 21. veebruaril otsuse vastu rendi määramise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja, riigikohtunik A. Palvadre ja prokuröri abi K. Luud.

21. III. 1927 a. Võru 2. jsk. rahukohtunikule antud kaebuses palusid Kristjan Rägo pärijad Anna Rägo, Armin Rägo ja Richard Rägo tühistada Antsla alevivolikogu otsuse 21. veebr. 1927 a. Kristjan Rägo pärijatele krunt nr. 39 pealt rendimääramise osas ja volikogule ette kirjutada asja uuesti otsustamisele võtta. Kaebajad seletasid, et alevivolikogu on ehituste all olevad krundid rendimääramisel kategorijatesse jaganud ehitustelt saadavate sissetulekute järele ja selle tagajärjel määratud rendid kõikuvat 22.750 marga ja 750 marga vahel vakamaa eest. Krundi nr. 39 eest olevat määratud renti aastas 11.000 marka. Kaebajate arvamine järele on rendimääramine ehituste all oleva maa pealt sissetuleku järele uue maksu määramine, milleks alevivolikogul Põhiseaduse § 77 põhjal õigust ei ole. Rahukohtuniku otsusega 16. maist 1927 a. on Kristjan Rägo pärijate kaebus tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et rendimääramine maa tulukuse järele ei kujunda enesest mingisugust erimaksu määramist otsekoheste või kaudsete maksude mõttes, vaid on puhas rendimaks, mis määratud vastavalt maarendi suurusele, mis on ärarippuv maatüki turu lähedusest, maa väärtusest ja teistest sarnastest majanduslikest tingimustest, mis arvesse võetavad M. T. M. § 88 järele ka riigimaade rendimaksu kindlaksmääramisel; 2) et kaebajad ei ole tõendanud, et nende määratud rendimaks kr. nr. 39 ei vastaks maarendi suurusele; 3) et Linnade ja alevite maaga varustamise määruses (R. T. nr. 61/62 — 1920) ei ole ära määratud eraisikutelt alevi kasuks

võetav rendimaksu suurus; 4) et maa edasirentimisest alevi ja eraisikute vahel tekkinud vahekorrad ei ole avalikõiguslikud, vaid eraõiguslikud, mis kuuluvad lahendamisele tsiviil õiguse reeglite järele.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses paluvad Kristjan Rägo pärijad Võru 2. jsk. rahukohtuniku otsuse tühistada, seletades kaebuses rahukohtunikule etteoodud põhistuste täienduseks: 1) et alev on oma maa-ala saanud Maaseaduse põhjal riigistatud maatagavarast ja normid, mis reguleerivad maa kasutamist alevi poolt, on avalikõiguslikud; 2) et Linnade ja alevite maaga varustamise määruse § 10 põhjal ei ole riik rendimääramisel alevile viimasele antud maa eest mitte vaba, vaid rent arvatakse välja M. T. M. § 84—87 ja 89—93 põhjal. Sellest tulevat järeldada: ka alev ei või vabalt renti määrata riigilt saadud maad edasi rentides, sest Maaseaduse järele ei olevat maa arvatud alevite tulu objektiks. Kaebajate arvamise järele peaks alev maad edasirentima sama hinna eest, mille eest tema maad saanud riigilt, juure lisades ainult need kulud, mis alev kandnud kruntide väärtuse tõstmiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Rahukohtuniku asjatoimetuses olevast väljavõttest Antsla alevivolikogu koosoleku protokollist nähtub, et alevivolikogu on 21. veebr. 1927 a. otsustanud kindlaks määrata maa-rendi aastas esimese poole vakamaa kohta, mis ehituste all, sissetulekute järele 13. krundi omanikkudele mitmesuguses suuruses 3000—22.750 margani, nende hulgas K. Rägo pärijatele 11.000 marga peale ja maa eest, mis üle poole vakamaa — 750 marga peale vakamaa kohta. Kõigile teistele krundiomanikkudele, kellel ehitused krundil peal, on sama volikogu otsusega rendi määr endiseks jäetud, nagu see volikogu poolt 21. okt. 1925 a. vastu võetud. On õige rahukohtuniku seletus, et alevi ja alevi elanikkude vahel tekkinud vahekorrad maa edasirentimise lepingute põhjal on eraõiguslikud ja kuuluvad lahendamisele tsiviil kohtu teel. Kuid avalikõiguslikud on alevivolikogu toimingud, millega püstitatakse reeglid rendiüksuste hindamiseks nende edasirentimise korral, samuti nagu on avalikõiguslikud Põllutööministee-riumi toimingud riigimaade kasutamise eest rendimääramisel M. T. M. §§ 84—87, 89, 93 põhjal. Käesolevas juhtumis on kaebus esitatud just rendiüksuste hindamise korra ja viisi vastu ja sellepärast kuulub see kaebus ka sisulisele arutusele adm. kohtu korras. Õige on isenesest ka rahukohtuniku seletus, et rendiüksused ei ole mitte oma tulukuse poolest ühesugused ja et sellepärast ei pruugi ka rent kõikide rendiüksuste kohta ühesuurune olla, missugune asjaolu on ette nähtud ka M. T. M. § 88. Kuid käesolevas juhtumis, nagu kaebajad õieti seletavad, ei ole rendiüksuste rendi äramääramisel arvestatud väljarenditava maa-ala tulukusega, vaid sellele maa-alale püstitatud rentnikkude hoonete tulukusega. Täiesti selgusetu ja arusaamta on ju maa-ala tulukuse hindamise seisukohalt rendimääramine kaebajatele esimese poole vakamaa eest 11.000 marga suuruses ja üle poole vakamaa eest 750 marga suuruses vakamaa kohta. On tõsi, et ajutises määruses linnade ja alevite maaga varustamise kohta (R.T. nr. 61/62—1920 a.) ei ole ette nähtud rendimäärad, mis alevile maade edasirentimisel kohuslikud oleks. Aleviomavalitsuse sead. § 61 p. 7 põhjal (Vene Ajut. Val. Sead. ja Korrald. Kogu 1917 a. nr. 187) oleks pidanud sellepärast alevivolikogu kindlaks määrama üldised reeglid rendiüksuste hindamise kohta nende edasirentimisel eraisikutele ja nende üldreeglite kohaselt oleks tulnud ka iga rendiüksuse kohta rendimäär kindeldada. Üldreeglite püstitamisel on alevivolikogul õigus ju arvesse võtta ka üksikute maa-alade eritingimusi, nende lähedust ja kaugust alevi keskkohast, turuplatsilt j.n.e., mis ühed rendiüksused väärtuslikumaks teeb kui teised ja selle järele mitmesuguseid rendimääre püstitab, kuid rendimäärade püstitamisel ei saa aluseks võtta maa-aladel asuvate rentnikkude eneste ehituste tulukust, sest ehituste pealt ja nende tulukuse pealt on erimaksud ja maa rent tuleb määrata ainult maa-ala eest.

Tähele pannes, et käesolevas juhtumis on kaebajatele alevivolikogu poolt maa eest rent määratud ilma, et rendimäär üldreeglitega põhjendatud oleks, et rendi suuruse määramisel on

arvesse võetud maa peal asuvate rentniku ehituste tulukust, mis mitte lubatav ei ole, Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Võru 2. jaoskonna rahukohtuniku otsus 16. maist 1927 a. tühistada, samuti tühistada Antsla alevivolikogu otsus 21. veebruarist 1927 a. krunt nr. 39 (K. Rägo) pealt rendi määramise kohta ja selles osas asi Antsla alevivolikogule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 45.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. detsembril 1927 a.

Tõnis Kesküla kaebus Otskohoeste Maksude Peavalitsuse otsuse peale 28. maist 1926 a., 1925 a. puhtakasumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri-abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus tuleb rahuldada.

Tõnis Kesküla vaidleb ainult piirituse-, viina ja likööride müügi pealt määratud puhtakasumaksu vastu järgmisel põhjusel: Temale olevat määratud 1925 a. puhtakasumaksu tähendatud ainete pealt, missuguste ainete müüki temal aga sel aastal ei olevat olnud, kuna toimetanud nende müüki ainult 1923 a. ja 1924 a., mille pealt ka maksud tasutud ja millepärast ülekohtune olevat veel kord tagantjärele maksu nõuda; kui piirituse ja likööri müüki 1923 a. täiendavalt maksustati, siis oleks see pidanud 1924 a. maksuga lõppema.

Tõnis Kesküla vaidlus on põhjendatud. Tõnis Kesküla, kellel oli segakauplus, hakkas 1923 a. samas ruumes ka piirituse, napside ja likööridega kauplema ja lõpetas viimaste artiklite müügi 1924 a. lõpul, jätkates segakaubaga kauplemist. Piirituse ja likööri müük on 1923 a. maksustatud täiendavalt 2. V. 1916 a. seaduse järgi, kuna segakauba müük oli maksustatud 1923 a. maksuga varemalt üldisel alusel, kui vana ettevõtte 1922 a. läbimüügi järgi. Sellest selgub, et piirituse, napside ja likööride müük oli maksuasutuse poolt, kui maksuaasta kestes uudselt avatud iseseisev ettevõtte, rippumata T. Kesküla vanast segakauplusest, täiendavalt 2. V. 1916 a. seaduse järgi lisaärimaksu alla pandud. Järelikult peab ka tähendatud ainete müügi lõpetamist T. Kesküla poolt, kui iseseisva ettevõtte tegevuse lõpetamist, arvestatama. Otsk. Maks. Peavalitsus tähendab, et Ärimaksuseaduses ei olevat ette nähtud, et mõne kauba artikli kauplusest väljajätmise puhul ühes ruumis üldise äritunnistusega peetud äri maksutamisel järgmisel aastal võiks üldiselt puhtast kasust välja jätta mõne eelmisel aastal olnud ja järgneval aastal müügilt ärajäänud kauba artikli kasu. Kuid see põhistus ei või kovaldamist leida T. Kesküla äritegevuse kohta, sest viimane oli maksuasutuse poolt jaotatud hana ja uudselt avatud kaupluse peale ja Kesküla poolt oli lunastatud peale 3. järgu äritunnistuse ka 2. järgu äritunnistus.

Peavalitsuse volinik tähendas kohtuistungil, et T. Kesküla oleks võinud ennem 1923 a. maksustamise, kui mitte õige peale kaevata; kui ta aga seda ei ole teinud, siis puuduvat temal põhjus 1925 a. maksustamise üle kaevata, mille väljaarvamisel on käidud üldise korra järele.

Selle arvamisega ei saa ühineda, sest seadusejõusseastunud otsus on kohustav mitte ainult sellele, kelle vastu ta on tehtud, vaid ka asutusele, kes ta on teinud (Ts. Kp. S. § 893).

Eeltoodud põhjustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 juhatusel otsustas Riigikohus: Otskoheste Maksude Peavalitsuse otsus 28. maist 1926 a. tühistada ja asi nimetatud Peavalitsusele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 46.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. novembril / 9. detsembril 1927 a.

August Maaniidi, Nikolai Akermanni, Oskar Kvelli, Andreas Julle, Jaan Raudsepa ja Jaan Usina voliniku vann. adv. Rudolf Jaska revisjonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 26. jaanuarist 1927 a. kaebe-asjas Tartu linnavolikogu 1926 a. 31. augusti otsuse vastu veolaevade maksustamise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tartu linnavolikogu otsusega 31. augustist 1926 a. on tagajärjeta jäetud August Maaniidi j. t. voliniku v. adv. R. Jaska palve, tema volitajaid 4 auriku pealt määratud linna maksust maksulehe nr. 78 järgi vabastada.

Selle otsuse peale antud August Maaniidi, Nikolai Akermanni, Oskar Kvelli, Andreas Julle, Jaan Raudsepa ja Jaan Usina voliniku vann. adv. R. Jaska kaebus on Tartu-Võru rahukogu poolt tagajärjeta jäetud järgmistel põhjustel: Kaebajate volinik toob kaebekirjas esimese vastuväitena ette asjaolu, nagu ei käiks veolaevad linna poolt maksustamise alla, kuna Linnade tulude ja kulude seaduse § 102 järele (Valitsuse määruste kogu nr. 274—1917 a., art. 2010) on linnadel õigus maksu võtta reisulaevade ja mootorpaatide jõu pealt, ja seadus veolaeva maksuobjektina ei nimeta. Kuid Vabariigi Valitsuse poolt on 31. detsembril 1920 a. vastu võetud eelnimetatud seaduse muutmise ja täiendamise seadus nr. 20 (v. R.T. nr. 3 — 1921 a.) mille § 13-ga sellesse seadusesse on üles võetud uus paragrahv — § 111¹, ja viimasega on linnaomavalitsustele õigus antud sise- ja rahaministri nõusolekul ka teisi selles seaduses mitte ettenähtud vähemaid maksusid sisse seada. Käesolevas juhtumis on Tartu linna-omavalitsus selle seaduse paragrahvi nõuete kohaselt talitanud ja määranud maksu võtta aurulaevade pealt à 100 marka iga hobusejõu pealt. Viimast taksi — 100 marka hobusejõu pealt — ei saa suureks maksuks pidada. Et selle seaduse elluviimiseks mingit eriseadust oleks tarvis olnud välja anda, pole nimetatud seaduses ette nähtud. Ja ei vääri seepärast kaebajate voliniku sellekohane väide tähelepanu. Nähtavasti pidas seaduseandja küllaldaseks sarnaste maksude sisseseadmisel sise- ja rahaministri nõusoleku küsimust, et linnaomavalitsusi nende maksude pealepanemisel mõõdukuse piirides hoida.

Samuti ei vääri tähelepanu ka kaebajate väide, nagu oleks Sadamamaksude seaduse maksmahakkamisega (v. R.T. nr. 83/84 — 1924 a.) linnade tulude ja kulude seadus vastavates osades oma maksvuse kaotanud.

Sadamamaksude seaduse § 18-ga on ära muudetud ainult artikkel 2010 III osa ja linnade tulude ja kulude seaduse § 2 p. 14 ning § 83, see tähendab ainult koorma ehk laadungi maks (Сбор с грузов), kuna muid linna poolt määratavaid makse see seadus ei tühistata.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub tähendatud isikute volinik vann. adv. R. Jaska Rahukogu otsuse tühistada järgmistel põhjustel: Põhiseaduse § 83 järgi (R.T. nr. 113/114 — 1920 a.) ei või ühtegi avalikku maksu ega koormatust kellegi peale panna muidu kui seaduse alusel. Linnade tulude ja kulude seaduse § 102 järgi (Valitsuse määruste kogu nr. 274 — 1917 a., art. 2010) on linnadel õigus maksu võtta reisulaevade ja mootorpaatide jõu pealt, kuna seadus veolaevu maksuobjektina ei nimeta ja seepärast ei saa selle seaduse põhjal veolaeva maksustada, sest maksuseadust ei saa laiendavalt seletada.

Linnade sissetulekute ja väljaminekute muutmise ja täiendamise seadus (R. T. nr. 3 — 1921 a.) annab küll linnaomavalitsustele õiguse sise- ja rahaministri nõusolekul ka teisi seaduses mitteettenähtud vähemaid maksusid oma kulude katteks sisse seada, kuid selle seaduse elluviimiseks oleks tulnud vähemate maksude liigid ja ülemmäärad sise- ja rahaministri poolt kindlaks määrata ja üldiseks teadmiseks „Riigi Teatajas“ välja kuulutada analoogiliselt Valla- ja maakonna-omavalitsuste maksude seadusele (R. T. nr. 3 — 1921 a. sead. nr. 19 p. 15. R.T. nr. 133/134 — 1924 a. — ülemäärad ja juhtnöörid vallaomavalitsuste maksude võtmiseks), Laevad on maksuobjektid, millede pealt linna kasuks võetav maks harilikult teistest maksudest suurem on, ja seda maksu ei saa kuidagi vähemate maksude liiki arvata, mida linn oleks õigustatud oma kulude katteks sisse seadma. Viimaks olevat tema volitajad arvamisel, et Tartu sadama sadamamaksu alla arvamiseiga ei ole linnal õigust veolaevade pealt oma kasuks maksu võtta.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Asjatoimetusest nähtub, et linnavolikogu arvab end õigustatud olevat, nõutavat linnamaksu 4 auriku pealt määrama 29. sept. 1917 a. Linnade sissetulekute ja väljaminekute seaduse muutmise ja täiendamise seaduse 31. XII. 20 a. (R. T. nr. 3 — 21 a.) § 13 põhjal, mis järgmiselt käib: „Linnavalitsustel on õigus, sise- ja rahaministri nõusolekul, ka teisi selles seaduses mitte ettenähtud vähemaid maksusid oma kulude katteks sisse seada.“ Selle järgi tuleb otsustada, kas on seaduslikku põhjust tähendatud maksu arvata vähemate maksude liiki, mida kui veel mitte ettenähtud, linnad maksva Linnaseaduse järgi sisse seadma õigustatud on. Vaadeldes 29. sept. 1917 a. Linnade sissetulekute, väljaminekute jne. seadust (Sead. ja korrald. kogu nr. 274 — 1917 a. art 2010), tuleb konstateerida, et linnadel on lubatud võtta linnamakse ainult mootorpaatidelt mootorite tööjõu järgi (§ 2 p. 27 ja § 102). Võrreldes mootorpaate ja aurikuid nende masinate jõu suhtes, peab jõudma otsusele, et igatahes viimastel neid arvu järgi palju rohkem on ja et nii maks, mis mootorite tööjõu järgi võetakse, palju suurem saab olema, kui maks, mis seadus mootorpaatide pealt lubab võtta. Kui nüüd 31. XII. 20 a. Seaduse (R.T. nr. 3—1921 a.) § 13 lubab teisi Linnaseaduses mitte ettenähtud vähemaid maksusid võtta, siis on eelpooltoodust selge, et masinate jõu järgi maks aurikutelt peab arvutama suuremate maksude liiki, kui maks mootorpaatidelt. Seepärast ei või Riigikohus ühineda Rahukogu arvamiseiga, et kõneall olev maks vähemate maksude liiki kuulub, mida linnaomavalitustel õigus on sise- ja rahaministri nõusolekul sisse seada. Asjaolu, et niisugune nõusolek on saavutatud, on tähtsuseta, sest makse on kodanikud kohustatud maksma ainult siis, kui need maksud seaduse põhjal on määratud (Põhisead. § 83).

Eeltoodud põhjustel, Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Tartu-Võru rahukogu otsus 26. jaanuarist 1927 a. tühistada ja asi Tartu-Võru rahukogule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 47.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. detsembril 1927 a.

August Einpauli vol. vann. adv. abi N. Teissi kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 17. märts. 1926 a. volitaja piima- ja karjasaaduste eksportäri 1925 a. puhtakasumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep; ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus:

Otsekoheste Maksude Peakomitee otsusega 17. III. 1927 a. on A. Einpauli äri raamatud tema piima ja karjasaaduste eksportäri 1925 a. puhtakasumaksu väljaarvamise alusena puudu-

likudeks tunnustatud ja selle tagajärjel äri maksustamisele kuuluvaks tunnustatud Ärim. sead. § 551 korras põhjustel: „et äriraamatutes aasta lõpul eksport või inventuuris on üles võetud partiide kaupa mitmesuguste hindadega. Osa operatsioone, mis pearaamatus arvestatud, on abiraamatust läbi kandmata. Pearaamatu eksportvõi arve ei ole kooskõlas vastava arvega abiraamatus ja et viimane on lõpetamata, siis pole võimalik vahet võrrelda. Kaubaraamat ei ole vastava laduraamatuga kooskõlas. Eksportvõi arvel välismaale komisjonikaubaks saadetud või pealt komisjon arvestamisel maha arvatud, seega tõelik läbimüük nimetatud arvel vähem.“ Ärimaksu sead. § 550 annab õiguse puhtakasumaksu maksjatele nõuda, et puhtakasumaks saaks välja arvatud äriraamatute põhjal tõeliselt saadud kasu alusel ja maksuasutused on kohustatud äriraamatuid puhtakasumaksu väljaarvamisel aluseks võtma, kui äriraamatud, nagu nad Kaubanduse seaduses ette nähtud, on äril olemas, kui nad annavad tõeliku pildi äri kõikidest operatsioonidest ja neis ei ole olulisi puudusi, mis takistaks äri läbimüügi ja puhtakasu kindlakstegemist. Üksikud vead raamatupidamises, mis iseenesest ei takista äri tõeliku puhaskasu väljaselgitamist äriraamatute alusel, ei või põhjuseks olla äriraamatute tagasilükkamiseks ja äri maksustamisele asumiseks Ärim. sead. § 551 korras. Äriraamatute järelekatsumise sihiks äride maksustamisel Ärim. sead. § 550 korras ei või seepärast olla üksikute puuduste ülesotsimine äriraamatutes, vaid küsimuse selgitamine, kas kõik äri operatsioonid on raamatutest läbi kantud ja kas äriraamatute põhjal on võimalik äripuhaskasu kindlaks teha, kuigi selle juures äriraamatutes mõningaid parandusi maksuasutuste poolt maksustamise sihtides tuleks ette võtta ja äriomanikult täiendavaid seletusi nõuda. Ettetoodud seisukohtadelt peaks ka äriraamatute puudused, kui äriraamatud maksustamise alusena tagasi lükatakse, täpselt ja selgelt ära tähendatud olema, et maksukohuslase edasikaebuse korral asja otsustaval järgmisel ametastmel selge ja täpne ülevaade oleks, et äriraamatud tõelikult on puudulikud äri läbikäigu ja puhtakasu kindlakstegemiseks. Käesolevas asjas Otsekoheste Maksude Peakomitee kaevatud otsuses ettetoodud A. Einpauli äriraamatute puudused ei ole ettetoodud kujul ja põhjusel niisugused, mis äriraamatute tagasilükkamist õigustaks. Äriraamatute puuduseks on kõige pealt arvatud asjaolu, et aasta lõpul on eksportvõi inventuuri üles võetud partiide kaupa mitmesuguste hindadega. Nagu kaebaja seletab, on eksportvõi inventuuris arvestatud sisseostu-hinnaga, ja et oma hind mitmesugune on olnud, siis on loomulikult ka või inventuuris mitmesuguse hinnaga üles võetud. Ühtlasi on kaebaja seletanud, et inventuuri ülesvõetud eksportvõi omahinda on võimalik äriraamatute põhjal kindlaks teha, kuna Põllutööministeeriumi juures asuva või eksport-komisjoni andmetes on ära märgitud või ostuaeg, kellelt ostetud ja või tünnide numbrid. Nende vastuväidete seisukohalt ei ole Peakomitee asja üldse arutanud. Edasi on Peakomitee otsuses tähendatud, et osa operatsioone, mis pearaamatus arvestatud, on abiraamatust läbi kandmata. Missuguseid operatsioone siin on mõeldud, ei ole otsusest näha. Kuid äriraamatute läbivaatamise aktist 10. III. 1926 a. võib järeldada, et siin on mõeldud maikuul Tammikult ostetud eksportvõi 29.812 marga eest. Kuid kaebaja seletab, et see või on Tammiku poolt ka tagasi võetud ja pearaamatus tagasi arvestatud. Niisugusel korral ei ole aga sellel puudusel olulist tähtsust A. Einpauli äri läbimüügi ja puhaskasu kindlakstegemisel äriraamatute põhjal. Edasi on otsuses tähendatud, et abiraamat on lõpetamata ja seepärast ei olevat võimalust eksportvõi arve vahet pearaamatus ja abiraamatus võrrelda. Kaebaja omalt poolt seletab, et kõik abiraamatud olid lõpetatud ja et ka varematal äriraamatute läbivaatamisel, nimelt 27. apr., 30. okt., 3 ja 16. nov. 1925 a. ei ole märgitud, et mõni abiraamat lõpetamata oleks olnud, kuna see on esmakordselt ära märgitud äriraamatute läbivaatamise kohta kokkuseatud aktis 10. III. 1926 a. Tuleb tähendada, et viimases aktis on küll ära tähendatud üksikasjaliselt kõik esitatud äriraamatud, kuid missugune nendest lõpetamatuks on arvatud, ei ole täpselt ära tähendatud. Seda asjaolu tuleb lugeda akti puuduseks. Aktis oleks tulnud ära tähendada, missugune abiraamat on just lõpetamata ja ära märkida ka viimased sissekanded, et asja otsustavatel asutustel oleks võimalik

olnud akti peale tugeneda. Ladu- ja kaubaraamatute lahkuminekute kohta seletab kaebaja, et lahkuminekud on üksikutel kuudel, kuna aasta kokkuvõte olevat kooskõlas, missugune asjaolu olenevat või eksportäri iseäraldustest, kuna või ostmisel teada ei ole, kas ostetud või läheb eksport või siseturu kaubaks, mis alles selgub kontrollkomisjoni takseerimise tagajärjel. Sellelt seisukohalt ei ole küsimust äriraamatute üle otsustamisel samuti kaalutud. Mis puutub Peakomitee otsuses ettetoodud viimasesse äriraamatute puudusse, nimelt, et komisjoni kulud on eksportvõi arvelt maha arvatud, siis peab selle kohta tähendama, et tingimusel, kui need kulud on tõelikud olnud ja tõestatud, siis ei takista see puudus iseenesest äri puhast-kasu äriraamatute põhjal kindlaks määrata, kuigi äri läbimüük selle puuduse tagajärjel vähe-maks osutub.

Kõigil ettetoodud põhjustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Otskoeheste Maksude Peakomitee otsus 17. märtsist 1926 a. tühistada ja asi sama Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 48.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

22. novembril / 22. detsembril 1927 a.

Siegfried Pindingi kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 10. veebr. 1927 a. 1926 a. tulumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Tae-vere, prokuröri abi A. Luiga.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud Tulumaksu Peakomitee otsus 10. II. 1927 a. Siegfried Pindingi 1926 a. tulumaksu asjas tuleb tühistada järgmistel põhjustel: Erusolev kolonel Siegfried Pinding palus tulumaksu asutusi tema 1925 a. maksualusest tulust maha arvata saadud pension 45.026 mk. suuruses summas. Ka Tulumaksu Peakomitee jättis tema kaebuse Tartu linna I jsk. Tulumaksu Komitee otsuse peale 6. X. 1926 a. tagajärjeta põhjusel, et Tulumaksu sead. § 4 p. 9 nägevat ette ainult invaliidide pensione.

Seejuures on aga Tulumaksu Peakomitee arutamata jätnud küsimuse, kas erus olevale kolonel Siegfried Pindingile maksetavat pensioni ei tulegi lugeda invaliidi pensioniks. Nagu R. T.-jas avaldatud määrustest ja seletustest (v. R. T. nr. 8—1918 a., nr. 3—1919 a., nr. 125/126—1920 a. lht. 995, nr. 15—1921 a., Vab. Val. määrus 18. II. 1921 a. nr. 55—1922 a. Töö-Hoolekandeministri määrus 25. IV. 1922 a.) järeldada tuleb, loetakse invaliidiks sõjaväelast, kes maailma või Eesti vabadussõjas töövõime kaotanud. Hoolekande-seaduse (R. T. nr. 120/121—1925 a.) § 97 järgi loetakse töövõimetuks isik, kes kaotanud üle 60% normaal tööjõust. Kolonel Siegfried Pinding on ilma- ja Eesti vabadussõjast osa võtnud sõjaväelane, kes neis sõdades saadud vigastuste ja haiguste tõttu oma normaal töövõimest 80% on kaotanud (algt. lht. 19—20) ja kellele seepärast pensioni on määratud. Seega tuleks kaebajale maksetav pension invaliidi pensioniks lugeda, mis maksualusest tulust Tulum. sead. § 4 ja 9 põhjal mahaarvamisele kuulub. Lõpuks tuleb tähendada, et ekslik on kaebaja arvamine, et Tulumaksu seaduse § 4 p. 9 põhjal maksualuse tulu hulka ei arvata üksi invaliidide pensioni, vaid üldse igasugune saadud pension, sest tähendatud seaduse määruses räägitakse ainult invaliidide paiukist, pensionist ja abirahadest.

Neil põhjustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Tulumaksu Peakomitee otsus 10. veebr. 1927 a. tühistada ja asi Tulumaksu Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 49.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. oktoobril/22. detsembril 1927 a.

Tallinna linnavalitsuse kaebus Kinnitusnõukogu otsuse peale 21. veebr. 1927 a. Tallinna linna tapamaja kinnitusühisuse alla arvamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaasen, prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 19. XII. 1923 a. nr. 32965 teatas II jsk. töökaitsekomissar Tallinna linna tapamaja juhatajale, et tema määranud Tallinna linna tapamaja, kui tegevuses oleva tööstusliku ettevõtte, milles kesktööstusele vastav tööliste arv olemas, Töökaitse seaduse IV jao IV peatüki määruste alla, ning et selle määruse täitmiseks tuleb kõiki Tallinna linna tapamajas töötavaid töölisi ja ametnikke kinnitada Eesti Tööliste Kinnituse ühisuses. Kirjaga 30. XII. 1924 a. nr. 4884 teatas sama töökaitse komissar Tallinna linna tapamaja juhatajale, et Tallinna linna tapamaja, arvates 1. I. 1925 a. Eesti Tööliste Kinnituse ühisuse alt välja arvatud ning ühistegeliste ja omavalitsus-asutuste ettevõtete tööliste kinnitusühisuse alla määratud.

9. oktoobril 1926 a. arutas I ja II jsk. töökaitsekomissari ringkonna Kinnitusamet Tallinna linnavalitsuse kaebust linna tapamaja ühistegeliste ja omavalitsus-asutuste ettevõtete tööliste kinnitusühisuse alla arvamise asjus ja otsustas selle tagajärjeta jätta, kui peale ühekuulise tähtaja antud. Selle otsuse vastu andis Tallinna linnavalitsus kaebuse Kinnitusnõukogule, paludes Kinnitusameti otsuse tühistada ja asi sisulisele arutusele võtta ja linnavalitsuse kaebuse rahuldada.

21. veebruaril 1927 a. arutas Kinnitusnõukogu I osakond Tallinna linnavalitsuse kaebuse sisuliselt ja otsustas selle tagajärjeta jätta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Tallinna linnavalitsus tühistada Kinnitusnõukogu otsuse ja rahuldada linnavalitsuse kaebuse, või anda asi Kinnitusnõukogule uueks otsustamiseks, seletades, et linna tapamajad tegutsevad eriseaduse alusel, mitte kui tööstuslikud ettevõtted, vaid kui tervishoiulised asutused, ning seepärast ei kuuluvat üldse Tööstusliku töö seaduse alla. Ka ei olevat Tallinna linna tapamajas töölisi, vaid ametnikud ja teenijad, kes kõik kuuluvat Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse alla.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulunud, leiab Riigikohus: Tööstusliku töö seaduse IV peatüki (§§ 372—491) mõtte järgi ei ole ettevõtete kinnitusühisuste alla arvamise juures tähtsust asjaolul, kas ettevõtte taotleb majanduslikke, tervishoiulisi või muid sihte. Tähtis on see, kas ettevõtte oma sisseseade ja töötamisviisi poolest temas töötavate isikute tervisele ja elule hädaohtlik või mitte. Sellest seisukohast välja minnes ei vääri lugupidamist Tallinna linnavalitsuse seletus, et linna tapamaja on tervishoiuline asutus, mitte aga tööstuslik ettevõtte. Teise väitena linnatapamaja kinnitusühisuse alla arvamise vastu on kaebaja ette toonud asjaolu, et Tallinna linna tapamajas ei ole töölisi, vaid linna ametnikud ja teenijad, kes kuuluvad Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni-seaduse alla. Selle väite tõendusena on kaebaja Riigikohtule esitanud andmed, millest näha, et Tallinna linna tapamajas tegutsevad isikud (33 isikut) on linna teenijad ja kuuluvad Pens. seaduse alla, ning et nende eest on pensionikapitali heaks vastavad maksud linna poolt tasutud. Tööstusliku töö seaduse IV peatükk ja Riigi- ja omavalitsuste teenijate pens. seadus taotlevad üldiselt ühte ja sama sihti. Kahelt poolt, s. o. kinnitusühisuselt ja pensionikapitalist ei või õnnetusjuhtumuse all kannatanule abi anda.

Seepärast, kui Tallinna linna tapamajas töötavad isikud on Pensioni seaduse alla arvatud, siis pole mingisugust põhjust neid arvata kinnitustühisuse alla. On aga linna tapamajas peale linna teenijate veel alalisi töölisi vähemalt viis isikut, siis nende suhtes kuulub linna tapamaja kinnitustühisuse alla arvamisele.

Eeltoodud põhjendustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Kinnitustühikogu otsus 21. veebruarist 1927 a. tühistada ja asi Kinnitustühikogule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 50.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. novembril / 22. detsembril 1927 a.

Pavel Trofimovi kaebus Tulumaksu peakomitee otsuse peale 25. nov. 1926 a. — 1926 a. tulumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimes P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Virumaa II jsk. tulumaksu komitee jättis sisuliselt läbi vaatamata Pavel Trofimovi vastulause 1926 a. tulumaksu asjus põhjusel, et vastulause oli kirjutatud mitte riigikeeles. Jaoskonna tulumaksu komitee otsuse peale antud edasikaebuse jättis Tulumaksu peakomitee tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Pavel Trofimov Tulumaksu peakomitee otsuse ära muuta ja teda tulumaksust vabastada, seletades, et tema naine olevat 100% tööjõust kaotanud, lapsed õppivat koolides, temal enesel aga tööpuudus, mille pärast tal raske olevat tulumaksu maksa.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Jaoskonna tulumaksu komitee kui ka Tulumaksu peakomitee ei ole kaebaja vastulauset ja edasikaebust sisuliselt arutanud ega otsustanud, seepärast ei saa ka Riigikohus kaalumisele võtta küsimust, kas kaebajale tulumaks õieti on määratud või mitte. Jaoskonna tulumaksu komitee on kaebaja vastulause sisuliselt läbi vaatamata jätnud põhjusel, et see on kirjutatud vene keeles. Põhiseaduse (R. T. nr. 113/114 — 1920 a.) § 5 järgi on Eesti Vabariigi riigikeeleks eesti keel. Sama seaduse § 23 järgi võivad saksa, vene ja rootsi rahvusest kodanikud pöörduda riiklikkusesse keskastutusse kirjalikult oma keeli, kuna nende rahvuste keelte tarvitamine kohtus ja kohalikkudes riiklikkudes asutustes kui ka omavalitsusasutustes määratakse kindlaks eriseadusega. Seni aga eriseadust eelnimetatud rahvuste keelte tarvitamise kohta maksuma pandud ei ole. Seepärast võivad nimetatud rahvused kohtute, kohalikkude riiklikkude asutuste ja omavalitsusasutuste poole kirjalikult pöörduda ainult riigikeeles, s. o. eesti keeles. Et Pavel Trofimov on pöördunud vastulausega jaoskonna tulumaksu komitee poole venekeeles, siis oli tulumaksu komitee õigus-
tatud seda vastulauset läbi vaatamata jätma, nagu Tulumaksu peakomitee õieti on seletanud.

Eeltoodud põhjendustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Pavel Trofimovi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 51.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. novembril / 22. detsembril 1927 a.

Rosalie Sengbuschi kaebus Tulumaksu peakomitee otsuse peale 11. nov. 1926 a. 1926 a. tulumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Rosalie Sengbusch tühistada Tulumaksu peakomitee otsuse tema 1926 a. tulumaksu asjas ja asi Peakomiteele tagasi saata tema vabastamiseks tulu-

maksust, seletades, et tema 1925 a. tulu koosnenud ühekordsest abirahast ja pensionist, mille ta saanud mehe surma puhul Riigi ja omavalitsuse teenijate pensioni seaduse põhjal. Tulumaksu seaduse § 4 p. 9 järgi olevat tulumaksust vabad invaliidide paiukid, pensionid ja abirahad. Seda seadust tulevat nii mõista, et tulumaksust on vabad invaliidide paiukid, ning peale selle kõik pensionid ja abirahad. Et Tulumaksu peakomitee tema pensioni ja abiraha tulumaksu alla arvanud, siis sellega olevat ta rikkunud Tulum. seaduse § 4.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Tulumaksu seaduse 4 p. 9 on tähendatud, et maksualuse tulu hulka ei arvata invaliidide paiukid, pensionid ja abirahad. Selle punkti sõnalise väljenduse järgi ei ole kahtlust, et sõna „invaliidide“ käib mitte ainult paiukite kohta, vaid ka pensionide ja abirahade kohta, s. o., et maksualuse tulu hulka ei arvata invaliidide paiukid, invaliidide pensionid ja invaliidide abirahad. Kui seaduseandja oleks tahtnud tulumaksu alt vabastada kõik pensionid ja abirahad, siis oleks ta kahtlemata seda selgesti ka väljendanud ja p. 9 teistviisi redigeerinud (näiteks — maksualuse tulu hulka ei arvata pensionid, abirahad ja invaliidi paiukid). Siis ei oleks ka mingisugust vajadust olnud mõnda liiki abirahade kohta (vaata § 4 p. 2 ja 3) eriti tähendada, et need tulumaksu alla ei käi. On aga mõnede abirahade kohta eriti tähendatud, et need maksualuse tulu hulka ei arvata, siis on selge, et p. 9 nimetatud abirahade all ei tule mõista kõiki abirahasid, vaid ainult invaliidide abirahasid. Tulumaksu peakomitee on käesoleval korral Tulum. sead. § 4 p. 9 õieti tõlgendanud, seepärast puudub alus tema kaevatud otsuse tühistamiseks.

Eeltoodud põhjendustel, Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Rosalie Sengbuschi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 52.

TSIVIIL-OSAKOND.

13. jaanuaril 1927 a.

Asovi-Doni Kommertspanga Tallinna osakonna likvid. komisjoni volin. vann. adv. abi Jüri Kalmi kass. kaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 24. III. 26 a. nõude asjas Haim Zitroni vastu 8076 m. pärast.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekannet ära kuulanud olles, leidis Riigikohus, et Asovi-Doni Kommertspanga Tallinna osakonna likvideerimise komisjoni voliniku vann. adv. abi Jüri Kalmi kassatsiooni-kaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

Kontokorrent- ehk jooksva arve lepinguks loetakse kahe isiku kokkulepet vastastikuse krediidi avamise kohta nende vahel sõlmitavate tehingute järele teatava aja jooksul (v. Vene Senati Tsiy. Kass. Dep. otsus 1907 a. nr. 18). Arvete õiendamine sünnib teatavail, — poolte kokkuleppel kindlaks määratud—, tähtaegadel arvepidaja poolt saadetava väljavõtte põhjal kontokorrent-arvest. Selles väljavõttes peavad täpsalt ära tähendatud olema üksikute krediti ja deebetis sissekirjutused (статьи; Posten) ühes nendest saadavate protsentidega, kui neid võetakse, ja lõpuks „saldo“, s. o. vahe krediti ja deebetis summade kokkuvõtte vahel. Saldo esineb raamatupidamise seisukohalt arve lõpetamisel kas deebetis- või krediti-poolsete sissekirjutuste tasakaalutajana selle järele, kumma poole sissekirjutuste summa teise sissekirjutuste summast väiksem on; õiguslikult väljendub saldost lõplik tulemus asjaosaliste kontokorrentvahekorra vastastikustest nõuetest arve lõpetamise päevaks, sündigu see lõpetamine kontokorrentvahekorra enese edasikestel äriilma kommete või omavahelise kokkuleppe järele teatavate ajajärgude järele, näit. täis-, pool-, veerandaasta või kuu möödumisel või ka muu

kontokorrent-vahekorra kokkuleppes ettenähtud ajal. Arvest saadetakse väljakirjutus kontokorrentvahekorra teisele poolele, kes, kui ta ei leia arve olevat täieliku või õige, kohustatud on selle vastu vaidlust tõstma kokkuleppes ettenähtud või äriilmas kombeks võetud tähtaja kestel. Ei ole ta seda teinud, siis on saldol kontokorrent-vahekorral põhjeneva võlakohustuse tähendus teatavaks tähtpäevaks. Ei ole ette pandud väljavõttes kontokorrent-arves saldot ära näidatud, siis ei vasta väljavõtte vastastikuste arvete õiendamiseks tarvisolevaile tingimustele.

Nendest põhilausest välja minnes ja silmas pidades: 1) et nõudja, — nagu asjatoometusest näha —, ei rajanud oma nõudmist mõnele üksikule tehingule, vaid kostjale omal ajal väljakirjutuses saadatud ja tema poolt, — nõudja seletuse järele —, kokkulepitud tähtaja jooksul ilma vastuvaidluseta jäetud kontokorrentarvele kui võlakohustusele; ning 2) et väärt-paberite ostmise panga poolt kliendi ülesandel temale kontokorrent-lepingu põhjal avatud krediidi piirides osutub harilikuks pankade poolt ettevõetavaks operatsiooniks ja õigustab panka tähendatud ülesande täitmisel äratarvitatud summasid kliendi arvesse deebetina sisse kandma, leiab Riigikohus, et kokkulepe, mille järele pank kliendi ülesandel temale avatud krediidi piirides enda peale võtab kliendile teatavaid väärt-pabereid osta, samuti ka asjaolu, et neid pabereid lepingu (s.o. kontokorrenti ja sellega ühenduses sõlmitud väärt-paberite ostulepingu) sõlmimise ajal veel kohal või üldse olemas ei olnud, vaid neid alles väärt-paberite emisjoni-asutuselt tuli tellida ja omandada, ei kõrvalda iseenesest kuidagi kontokorrent-vahekorra olemasolu ega tee kontokorrent-vahekorra loomiseks sõlmitud lepingut fiktiivseks; kontokorrent eeldab, — just vastupidi Rahukogu arvamisele —, teiste toimingute, teiste tehningute olemasolu ehk tekkimist, mida kontokorrent-arve teel ja sellele omases korras, nagu seda eel-pool seletatud, õiendatakse, ning seaduses ei ole mingi liigi toimingute jaoks, niivõrd kui nad ise oma iseloomu poolest seks kohased on, keeldu, et neid ei tohita kontokorrenti teel õiendada. Kontokorrent-arve kaudu võib kõiksugu rahalisi vahekordi õiendada, nagu veksleid, ostuhindu, üüri raha, kõiksugu makse ja võlakohustusi. Kontokorrentvahekorda astujaist enesest oleneb kokku leppida, missuguseid tehinguid nad selle arve teel õiendavad ja missugustes piirides. Pärast kokkulepet kontokorrent-vahekorra loomise üle tekibki kontokorrent-vahekord tegelikult siis, kui juba üks toiming sel alal teostatakse. Kui käesoleval korral pank pidi kostjale kontokorrent-arvel avatud krediidi piirides ostma vabaduslaenu pabereid ja ta seda täitis, siis järgneb, et ta oli õigustatud oma raamatuis kostja kontokorrent-arve ostuhinnaga, komisjoni või provisjoni tasuga, või ilma, vastavalt poolte omavahelistele tingimustele, debeteerima, ka protsendid juure arvama, nii kuidas lepitud. Teiselt poolt pidi ta sama arve krediteerima kõigi maksudega, kui neid kostja poolt selle kontokorrent-arvel tehti, ühes protsentidega, vastavalt tingimustele või õiguskombele. Omakord oli kostja, kui ta raamatuid pidas, õigustatud oma sissemakse pangale enda juures panga kontokorrent-arves panga deebetisse kandma ja kohustatud panga makse ja kulusid panga heaks kirjutama.

Tähtsusetu on asja kohta, et nõudja paberite ostu operatsioonist komisjonärina oli huvitatud, sest ilma huvita ta muidugi lepingut ei sõlminud. Samuti ei ole asja kohta olulise tähtsusega, kas pank krediidi avamisel tarvilikke kindlustusi ette nõudis või mitte.

Kõike seda arvesse võttes leidis Riigikohus ebaõige olevat rahukogu lõppjärel duse, nagu oleks käesoleval juhusel tegemist mitte kontokorrent vahekorraga, vaid kontokorrent-arve näol sõlmitud katte-lepinguga, kus poolte taha olevat sihitud olnud mitte vastastikku krediidi avamise peale, vaid vabaduslaenu väärt-paberite ostmisele ja müümisele, — ning seepärast **otsustas**: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus käesolevas asjas Ts. Kp. S. §§ 9, 129 ja 142 rikkumise pärast tühistada ja asi samale rahukogule tagasi anda uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 53.

TSIVIL-OSAKOND.

17. veebruaril/10. märtsil 1927 a.

August Pedeli vol. vann. adv. Oskar Rütli kass. kaebus kohtupalati otsuse peale 3. maist 1926 a. August Pedeli nõudeasjas Arthur Umbliu vastu ostu-müügilepingu allakirjutamise pärast 125.000 m. väärtuses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Dittmar.

Tartu-Võru rahukogule 5/IV. 1923 a. antud nõudepalves seletas nõudja Pedeli volinik vann. adv. O. Rütli, et kostja Artur Umbliu on tema volitajale koduse ostu-müügilepingu põhjal ära müünud Tartu linnas Kalamehe tän. nr. 19/21 krep. nr. 188 all oleva kinnisvara ühes inventariga, mille ostuhinnaks olnud määratud 135.000 marka. Sellest summast olla nõudja kohe ära tasunud 10.000 m. ja muu osa ostuhinnast jäänud nõudja kätte võla peale ühes 6% ja kolmekuise ülesütlemisega. Ostja maksnud müüjale 1920 a. veel 15.000 marka ära. Pärast seda olla nõudja pakkunud kostjale vastu võtta kõige võlguoleva kapitali ja kolme kuu eest protsente ning kutsunud kostjat vormilikku ostu-müügilepingut alla kirjutama. Kostja ei olla raha vastu võtnud ega ka lepingut alla kirjutama tulnud. Ühtlasi seletas nõudja volinik, pannes ette sellekohaseid tõendusid, et ostuhinna veel tasumata osa — 107.000 marka ühes protsentidega on tema poolt makstud rahukogu deposiiti, samuti ka kostja heaks hüpoteegiseltsi kogunenud võlavähenduse raha — 699 marka. Nõudja volinik leiab, et tema volitaja seega kõik lepingu tingimused on täitnud ja palub seepärast kostjat kohustada juurepandud ostu-müügilepingu eelnõule alla kirjutama kahe nädala jooksul kohtu otsuse seadusejõusse astumise päevast arvates; vastasel korral tunnistada ostu-müügileping kinnitatavaks nõudja allkirjaga üksi. Nõudepalvele on veel ligi lisatud poolte vahel 1/X. 1919 a. sõlmitud kodune, saksakeelne müügileping, millest näha, et ostuhind oli kokku lepitud 135.000 marka, mida ostja järgmiselt pidi tasuma: 1/X. 1919 a. 10.000 marka Eesti rahas, kuna 125.000 marka võlgu pidi jääma 6% ja veerandaastalise protsendi ettemaksuga. Esimesel oktoobril 1920 a. pidi ostja maksuma 62.500 marka Saksa riigimarkades (in deutscher Reichsmark), kuna 62.500 marka ühes 6% ja veerandaastalise protsendi järeilmaksuga pidi jääma. Esimesel oktoobril 1921 a. pidi ostja ostuhinna viimase ülejäägi 62.500 marka ja jällegi Saksa riigimarkades tasuma, kuid eelkäiva mõlemapoolse kolmekuise ülesütlemise järele, kui ülesütlemist 1. juulil 1921 a. ei sünni, siis jääb see summa üheks aastaks edasi 6% ja ikka Saksa riigimarkades maksuma. Tartu-Võru rahukogu rahuldab nõude. Kostja edasikaebuse peale läks asi kohtupalati otsustada. Oma otsusega 3/V. 1926 a. lükkas kohtupalat nõude tagasi. Tagasilükke põhjuseks on kohtupalat võtnud järgmised kolme asjaolu: 1) et eelleping, mille järele suurem osa ostuhinnast (¹²/₁₃) pidi tasutama Saksa rahas, on seadusevastane ja maksusetu; 2) et eellepingus ja nõudja poolt esitatud lõpliku lepingu kavas on tähele panemata jäetud, et müüüdud kinnisvara peal lasub veel teine, 1906 a., pantkirja võlg, ka 2000 marka suuruses ja et kinnisvara peale on pööratud 1922 a. nõudmised üle pooleteise miljoni marga; 3) et eellepingus on selge väljenduse leidnud poolte soov ostuobjekti täisväärtuslikust igapidi kindlustada, kuna praegu pakutud tasumise viis on omavoliline ja puudub iga mõõdupuu Saksa marga väärtuse arvestamiseks. — Kohtupalati otsuse peale on nõudja volinik Riigikohtule annud kassatsioonikaebuse, milles ta palub tühistada kohtupalati otsust.

Asja ettekannet ära kuulanud olles leiab Riigikohus, et õigeks ei saa pidada kohtupalati esimest väidet. Kohtupalat loeb maksusetaks poolte vahel 1/X. 1919 a. sõlmitud kodust lepingut (mida nimetab „eellepinguks“) sellepärast, et ta on tehtud välisvaluutas. Ajutise Valitsuse poolt 2. mail 1919 a. vastu võetud seadus välismaa rahade asjus (R. T. 1919 a. nr.

30/31) nõuab küll lepingute tegemist ainult Eesti markades ja määrab rahatrahvi ja vangistuse, ei määra aga mitte, et välisvaluutas tehtud lepingud kui niisugused oleksid maksvuseta neid sõlminud ja täitmisele võtnud asjaosaliste vahel. Neid ei saa ainult sellepärast, et nad on välisvaluutas tehtud, veel mitte mskvusetakstunnistada ega kohtu kaitsest ilma jätta. Pöörduvad välisrahas sõlmitud lepingute põhjal asjaosalised Eesti kohtu poole, peavad nad välisraha Eesti markades ümber arvestama.

Ebaõige on ka kohtupalati otsuse teine põhis, et nõudja oleks pidanud üles võtma vormilise ostu-müügilepingu kavasse ka selle võla, mida mainitud ei ole koduses lepingus, ja need võlakohustused, mis pärast koduse lepingu sõlmimist on sisse kantud müüdnud kinnisvara peale. Nõudja ei ole selleks B. Ts. Ö. § 3209 põhjal mitte kohustatud. Vormilise lepingu kaudu peab täpsalt väljendama, niipalju kui see võimalik, koduse lepingu määrusi, vaatamata sellele, kas kinnistusejaoskond seda lepingut kinnistada saab või mitte.

Kaevatud otsuse kaks esimest põhist osutuvad seega ebaõigeks. Kuid sellegipärast pole alust kohtupalati otsust tühistada, sest õige on ja püsima jääb kohtupalati otsuse kolmas põhisnõude tagasilükkeks, nimelt, et nõudja poolt pakutud ostuhinna tasumise viis — üks Saksa mark = üks Eesti mark — on omavoliline. Koduses lepingus on võlgneva ostuhinna tasumine tingitud Saksa rahas. Vormilise lepingu kavas ei ole aga Saksa markadest juttu ega nende ümberarvestamisest Eesti rahasse. Kuna ostuhinna võlg on juriidiliselt kõige lähem laenuvõlale, siis tuleb ostuhinna võla tasumise juures kohaldada ka laenuvõla kohta käivaid määrusi (B. Ts. Ö. §§ 3659, 3660), kui lepingus eneses muid määrusi ja muud suhet aluseks ei ole võetud mitmes valuutas esineva raha kindlaks määramiseks. Käesoleval korral ei ole nõudja mingisuguseid tõendusid ette pannud, et lepingu sõlmimise ajal Saksa mark oleks võrdunud ühele Eesti margale.

Ei vääri lugupidamist kaebaja väide, et kurss olevat eellepingu sõlmimise ajal „seaduse järele“ kindlaks määratud olnud 1 Saksa mark = 1 Eesti mark. Kaebaja ise ei ole omas kassatsioonikaebuses seda seadust ära näidanud. Loeb ta aga selleks seaduseks eeltoodud 1919 a. 2. mai seaduse (R.T. nr. 30/31 — 1919 a.), siis on tema arvamine silmapaistvalt ekslik. Tähen-datud seadus määras, et Saksa markade asemele astuvad Eesti margad ning et sunduslik kurss, mis Saksa markadel senini olnud, kaotab oma jõu. Seega kaotas Saksa mark oma tähenduse kui maksuabinõu ja astus maksuabinõuna Saksa marga asemele Eesti mark. Ühtlasi kaotas oma jõu Saksa marga senine sunduslik kurss. Mingit uut Saksa marga kurssi ei määratud. Et aga Eesti mark oleks tunnistatud ühevääriliseks Saksa margaga või ülepea mingi vahekord Eesti ja Saksa marga vahel üles seatud, seda mainitud seadusest ei järgne. Kaebaja väide aga, et asja ei olevat andmeid, et kumbki pool oleks üles tõstnud küsimuse Saksa marga väärtuse kohta, ei leia endale toetust asjatoimetuses, millest näha, et kostja volinik seletas kohtupalati istungil, et nõudja oleks pidanud lepingu eelnõus avaldama Saksa valuutat ja nimelt „viimase ümbervahetamise kursi järele“.

Ei saa ka lugupeetavaks võtta kaebaja väidet, et kohtupalat olevat arvesse võtmata jät-nud selle asjaolu, et nõudja volinik oli rahukogu istungil kostjale ettepaneku teinud kohe tema käest Saksa raha vastu võtta ning et kostja ei avaldanud selle kohta nõusolekut. Rahukogu istungi protokollist 16. märtsist 1925 a. on ainult näha, et nõudja volinik seletas, et eellepingu § 1 ei ole sugugi tähendatud, et see Saksa rahas on tehtud; kui aga kostja peaks Saksa raha soovima saada, siis võib ta seda saada.“ Selles lauses ei sisaldanud, vastupidi kaebaja seletusele, pakkumist nõudja käest kohe Saksa raha vastu võtta, mispärast kohtupalatil ei olnud ka vähe-matki põhjust tähendatud asjaolu juures peatuda, seda enam et nõudja volinik ise asja arutusel kohtupalatis ei rajanduki oma volitaja õigusi mainitud asjaolu peale.

Lõpuks on tähtsuseta kaebaja väide, et Kohtupalat ei olevat arvesse võtnud nõudja vo-liniku seletust, et kaevatud otsuses äratähendatud nõudmised olevat pöördud müüdnud kinnis-vara peale just selleks, et nõudjal võimalik ei oleks mainitud kinnisvara oma nimele kinnis-

tada ilma teise kohtuprotsessita. See seletus seisib täiesti väljaspool käesoleva nõudeasja piire, millepärast ei võinud ka kohtupalati poolt arvesse võetud saada.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: August Pedeli voliniku vann. adv. Oskar Rütli kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 54.

TSIVIL-OSAKOND.

17. märtsil 1927 a.

Jaan Pausk'i kass. kaebus kohtupalati otsuse peale 27. maist 1926 a. Sakala Panga nõudes kassatori vastu 505.400 marga suuruses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditar.

Asja ettekannet ära kuulanud olles, leidis Riigikohus järgmist:

15. augustil 1925 a. Viljandi-Pärnu rahukogule antud pealvekirja juures esitas Sakala pank J. Bergmanni poolt 1. augustil 1924 a. August Lõhmusele 500.000 marga peale välja antud August Lõhmuse ja J. Pauski pealkirjadega varustatud ning 13. augustil 1925 a. protestitud vekslid ja palus seda vekslit sunnitätmisele pöörata vekslindja ja pealkirjutajate vastu solidaarselt. Ühtlasi palus nimetatud pank tähendatud nõudmist kindlustada 505.400 m. suuruses summas vastava määruse sissekandmisega hüpoteegilisel teel võlglaste Jaan Pauski kinnisvara peale.

Korraldusega 17. augustist 1925 a. pöördus rahukogu alaline liige mainitud vekslid sunnitätmisele Bergmanni, Lõhmuse ja Pauski vastu solidaarselt ning iseäralise, — samal päeval tehtud, — määrusega kindlustas Sakala panga nõudmise eelpool äratähendatud viisil.

Jaan Pauski poolt 25. jaanuaril 1926 a. esitatud palve rahukogu alalise liikme poolt antud nõude kindlustust „tagasi võtta ja tehtud ingrosseerimist tühistada“ jättis rahukogu tagajärjeta. Rahukogu sellekohase määruse peale antud erakaebuse on kohtupalat määrusega 27. maist 1926 a. rahuldamata jättnud.

Kohtupalati eeltoodud määruse peale Jaan Pauski poolt antud kassatsioonikaebuse leiab Riigikohus rahuldamisväärilise olevat. Ts. Kp. S. I Raam. X peatükk „sunnitätmise kohta aktide järele“ (§§ 161¹⁻²⁴, § 365¹, § 1807¹⁻⁵) on erand Tsiviilkohtupidamise seaduses ettenähtud üldreeglitest. Seepärast on tähendatud peatükis sisalduvad reeglid erimäärused, mille sõnasõnaline kohaldamine kohtule on kohustav. Mingit otsust kohtunik sunnitätmise korras ei tee. Ta teeb ainult korralduse (распоряжение) akti sunnitätmisele pöörata (§ 161⁸) või sunnitätmise lubamise kohta avaldatud palve rahuldamata jätta (§ 161⁹). Et aga kohtunik võiks sunnitätmise korras antud palve puhul teha veel teisi korraldusi või määrusi ja eriti sunnitätmise palve ense või selle palve rahuldatava korralduse kindlustamise kohta, seda Ts. Kp. S. § 161¹⁻²⁴ ette nähtud ja, järelikult, lubatud ei ole. On sunnitätmise andmise kohta avaldatud palve kohtuniku poolt rahuldatud, siis võib nõudja vastava akti kohtuniku korralduse sisaldava pealkirjaga kohe kohtupristavile esitada täideviimiseks (Ts. Kp. S. § 161¹⁰). Sunnitätmise palve kindlustamise võimaluse puudus eeltoodud reeglites võis küll nõudjale kahjulikke tagajärgi tuua, sest et Ts. Kp. S. § 161¹⁰ p. 2 järele anti võlglastele vabatahtlikuks täitmiseks kolmepäevane tähtaeg, mille jooksul temal võimalus oli oma vara ära hävitada või muul viisil kõrvale toimetada, kuid see puudus on praegu parandatud Riigi Teataja nr. 11 — 9. veebruarist 1926 a. väljakuulutatud seadusega, mille järgi tähendatud § 161¹⁰ p. 2 oma maksvuse on kaotanud, ja seega sunnitätmise palve kindlustamises ka tegelikult enam vajadust ei ole.

Neil põhjustel kohtupalati kaevatud otsust tühistades, Riigikohus ei leia vajadust muid paluja kassatsioonikaebuses ettetoodud väiteid üksikasjalikult läbi kaaluda ja seepärast **otsustas**: kohtupalati otsus käesolevas asjas Ts. Kp. § 161^s rikkumise pärast tühistada ja asi kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 55.

TSIVIIL-OSAKOND.

24. märtsil 1927 a.

Abielupaari Johan ja Julius Sarapi kass. kaebus kohtupalati otsuse peale 22. juulist 1926 a. hoiukorraldõivu määramise pärast Johan ja Julie Sarapi abieluvaranduse jagamise lepingu asjas.

Eesistuja osakonna juhataj J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Dittmar.

Asja ettekannet ära kuulanud olles, leidis Riigikohus, et Johan ja Julie Sarapite kassatsioonikaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Ts. Kp. S. § 849¹ järele võetakse kohtulõiv muuseas §§ 2024 — 2029 ettenähtud hoiuasjus.

Ts. Kp. S. § 2029 räägib küll igasuguse ühisvara jagamisest (раздѣль всякаго рода общаго имущества), kuid samal ajal tähendab B. E. S. §§ 126, 940, 941, 4335, 4336 ja teiste peale (Сводъ Мѣстн. Узакон. ч. III, ст. 126, 940, 941, 4335, 4336 и др.). Sõnad ja teised (и другія) ei jäta vähematki kahtlust selles, et § 2029 ettetoodud paragrahvide loetis ei ole lõplik (исчерпывающий), vaid ainult näitlik (примѣрный), ning et selle paragrahvi eeskirja alla käivad mitte ainult B. E. S. §§ 126, 940, 941, 4335 ja 4336 ettenähtud juhud, vaid ka teised, ülesloetud paragrahvides äratähendatud asjadega oma iseloomu järgi ühetaolised asjad.

Ts. Kp. S. § 2029 ettetoodud B. E. S. § 126 käib abikaasade vara ühisuse äramuutmise kohta abielu lahutamise korral. On aga Ts. Kp. s. § 2029 eeskiri kohaldab muuseas B. E. S. § 126 ettenähtud juhuse ja teiste seesuguste juhuste kohta, siis ei ole ka mingit põhjust järeldada, nagu käiks § 2029 ainult niisuguste asjade kohta, mille aineks on ühisvara jagamine, mitte aga abikaasade vara ühisuse äramuutmine. Võetakse aga kohtulõiv muuseas Ts. Kp. S. § 2029 ettenähtud hoiu asjas, siis langeb ära palujate väide, nagu oleks kohtulõivust vaba abikaasade vahel tehtud varanduse lahutuse leping.

Lepingu hinna kindlakstegemine kuulub asja tegelikku külge ja seega asja sisuliselt äraotsustava kohtu tegevuspiirkonda (Ts. Kp. S. § 11), mispärast Riigikohtul võimalust ei ole kassatsiooni korras järele katsuda palujate poolt kohtupalati sellekohase järelduse vastu ettetoodud väiteid. Võttes aga lepingutegijailt kohtulõivu 10.000 marga suuruses vastavalt rahukogu poolt kindlaksmääratud lepingu hinnale (2.000.000 m.), ei ole kohtuplat üle astunud Ts. Kp. S. § 849¹ ettenähtud lõivu piiridest.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Johan ja Julie Sarapite kassatsiooni-kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 56.

TSIVIIL-OSAKOND.

15. septembril 1927 a.

Jaan Arri vol. vann. adv. K. Baarsi kass. kaebus Viljandi-Pärnu rahukogu määruse pääle 30. nov. 1926 a. Alide Lembergi nõudes Jaan Arri vastu alimentide pärast 129.000 m. suuruses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro.

Asja läbi arutades leiab Riigikohus Jaan Arri voliniku vann. adv. K. Baarsi kassatsioonikaebuse põhjendatud olevat. Asjatoimetusest nähtub, et Alide Lemberg andis nõud-

mise Jaan Arri vastu 128.000 marga suuruses Põltsamaa jaoskonna rahukohtunikule. Otsusega 5. juulist 1926 a. lükkas rahukohtunik nõude tagasi. Nõudja edasikaebuse peale tuli asi Viljandi-Pärnu rahukogus 30. novembril 1926 a. arutusele, kus nõudja volinik palus „nõudmist esimeses ja tekses astmes läbi vaatamata jätta tingimusega, et edaspidi uuesti nõudmisega esineda“. Selle palve vastu vaidles kostja volinik, paludes asja jäädavalt ära lõpetada. Rahukogu leides, et „nõudja volinik on palunud asja toimetust ära lõpetada ja käsit. Ts. Kp. S. § 4 ja t. määras: rahukohtuniku otsus tühistada ja nõudmine läbi vaatamata ära lõpetada.“ Selle rahukogu määruse peale on kostja Jaan Arri volinik vann. adv. K. Baars annud Riigikohtule kassatsioonikaebuse, milles palub kaevatud määrust tühistada Ts. Kp. S § 4 rikkumise pärast.

Asja läbi arutades leiab Riigikohus tähendatud kaebuse rahuldamisväärilise olevat järgmistel põhjustel:

Väljakutsega kohtusse saab kostja asjaosaliseks ning omandab teatavad õigused: ilma teda küsimata ja tema seletust arvesse võtmata ei tohi kohus asja arutada ega otsustada (Ts. Kp. S. § 4). Sellest järgneb, et nõudja võib oma nõude kohtust tagasi võtta ehk lihtsalt lõpetada, kui kostja ei ole veel mitte välja kutsutud või kui ta sarnase lõpetamisega nõus on. Vaidleb aga kostja asja lõpetamise vastu selle uuendamise õigusega, siis oleneb nõudjast, kas lõpetada asi jäädavalt, mille vastu kostja ei saa väielda, või paluda asja otsustamist. Sel viisil on valik nõudjal: kas ta soovib asja lõpetamist jäädavalt või selle arutamist ja otsustamist, kuna ta ilma kostja nõusolekuta asja lihtsalt, selle uuendamise õigusega, lõpetada ei saa. (Vene sen. ots. 1881 a. nr. 53, 1879 a. nr. 388, 1910 a. nr. 12 j. t.).

Eelseisvas asjas palus nõudja lõpetada asja selle uuendamise õigusega, kostja vaidles selle vastu ja palus asja lõpetada jäädavalt. Ei olnud aga nõudja mitte nõus lõpetama asja jäädavalt ega kostja mitte nõus asja lõpetamisega selle uuendamise õigusega, siis ei saanud kohus asja lõpetada, vaid pidi seda arutama ja otsustama. Rahukogu, lõpetades nõudja palvel siiski asja selle uuendamise õigusega, vaatamata kostja vastuseismise peale, on rikkunud Ts. Kp. S. § 4 otsekohest mõtet, mispärast tema otsus jõusse ei või jääda. Olenemata sellest tuleb tähendada, et rahukogu poolt toimepandud rahukohtuniku otsuse tühistamisel, ilma et mõlemad pooled seda palusid, puudub seaduslik alus (Vene sen. ots. 1879 a. nr. 186).

Sellepärast **otsustas** Riigikohus: Viljandi-Pärnu rahukogu määrus Ts. Kp. S. § 4 rikkumise pärast tühistada ja asi samale rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teisele kohtu koosseisus.

Nr. 57.

TSIVIL-OSAKOND.

15. septembril 1927 a.

*August Tolmanni kass. kaebus Viljandi-Pärnu rahukogu otsuse peale 1. det. 1926 a. surn.
Mart Tolmanni pärijate pärandusõigustesse kinnitamise asjas.*

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekannet ära kuulunud olles leidis Riigikohus, et August Tolmanni kassatsiooni-kaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

Pärandusemaksu seaduse § 7 järele antakse pärandusemaksu alla kuuluva varanduse väärtus üles pärijate või testamenditajate poolt; kui aga ülesantud väärtus väiksem on kui §§ 30—36 ettenähtud seaduslik hind, siis arvatakse maks viimase pealt. Sellest järgneb et sel korral, kui pärimise õigustesse kinnitatakse mitu pärijat ja nende poolt tehtud aval-

dused pärandusvara hindamise kohta lähevad oma vahel lahku, tuleb pärandusemaksu väljaarvamisel iga pärija suhtes aluseks võtta tema enese poolt ülesantud väärtuse ühenduses §§ 30—36 ettenähtud seaduslike hindadega, sest igatüüpi pärijale on kohustav ainult tema enese, mitte aga tema kaaspärijate poolt ülesantud väärtus, ja Pärandusemaksu seaduses ei leidu reeglit, mille järele kohus õigustatud oleks sarnasel korral pärandusemaksu võtma kõigilt pärijalt vastavalt ühe kaaspärija poolt ülesantud väärtusele, olgugi et viimane kõrgem on kui teiste kaaspärijate poolt ülesantud väärtus ja §§ 30—36 ettenähtud seaduslikud hinnad.

Neil põhjustel ei olnud rahukogul seaduslikku alust pärandusemaksu võtmiseks August Tolmannilt tema kaaspärija Anna Kulli poolt ülesantud pärandusvara väärtuse pealt, vaid August Tolmannilt võetava maksu kindlaksmääramisel oleks pidanud minema välja August Tolmanni enese poolt ülesantud väärtusest ühenduses §§ 30—36 ettenähtud seaduslike hindadega. Vastupidiselt toimides on rahukogu oluliselt rikkunud Pärandusemaksu seaduse § 7 eeskirja, millepärast tema kaevatud otsus ei või jõusse jääda.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Viljandi-Pärnu rahukogu otsus käesolevas asjas Pärandusemaksu seaduse § 7 rikkumise pärast tühistada ja asi samale rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 58.

TSIVIL-OSAKOND.

13. oktoobril 1927 a.

Voldemar Rennenkampfi vol. vann. adv. abi J. Kalmi kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 31. jaanuarist 1927 a. Aleksander Trippenbachi nõudes Voldemar Rennenkampfi vastu sundotsuse tühistamise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Dittmar.

Asja ettekannet ära kuulanud olles leidis Riigikohus, et Voldemar Rennenkampfi voliniku vann. adv. abi Jüri Kalmi kassatsioonikaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Ts. Kp. S § 161³ p. 6 määrab, et õigus sundtäitmist nõuda protestitud vekslite põhjal on vekslipidajal, kelle nimel veksel protestitud, samuti ka vekslite pealekirjutajail, käsimeestel (поручители) ja vahemeestel (посредники), kes vekslite järele on maksnud ja esinevad maksetud summade tagasinõudmisega.

Käesoleval juhul on rahukogu kindlaks teinud, et Voldemar Rennenkampfi nõudmisel tehtud sundotsus põhjeneb protestitud vekslil ning et Rennenkampfi ei ole ükski mainitud § 161³ p. 6 tähendatud vekslitegelastest. Sellest on rahukogu täitsa õigesti järeldanud, et Rennenkampfil õigust ei ole tema poolt esitatud vekslite järele sundtäitmist nõuda ning et selle vekslite põhjal Trippenbachi vastu rahukogukohtuniku poolt tehtud sundotsus tuleb tühistada. See asjaolu, et § 161³ p. 6 põhjeneb väide oli Trippenbachi poolt ette toodud mitte nõudepalves, vaid protsessi kestusel, on tähtsusetu, sest käesolev nõudmine oli, nagu kaevatud otsusest näha, tõstetud sundotsuse tühistamise pärast, neil tingimustel aga võis nõudja, ilma nõudealuse muutmiseta, ette tuua igasuguseid väiteid mainitud sundotsuse seadusevastasuse tõkestegemise eesmärgiga.

Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. on juba omas otsuses 1916 a. nr. 2 seletanud, et Ts. Kp. S. § 161¹¹ annab isikule, kelle vastu sundotsus on tehtud, õiguse esineda nõudmisega sundotsuse tühistamise ja viimasega väljamõistetud summade maksmisest vabasta-

mise pärast („искъ объ освобожденіи отъ взысканія“; Ts. Кр. S. § 161²⁰) mitte ainult puhtsisulist laadi põhjustel, vaid ka sel põhjusel, et sundotsuse tegemisel ei ole kinni peetud seaduses ettenähtud formaalsustest, mille täitmisel sundotsuse ainult võib seadusepäraseks lugeda. Mitte ühineda eeltoodud Vene Senati poolt antud seletusega, mis täitsa kooskõlas Ts. Кр. S. § 161¹¹ tõsise mõttega, ei leia Riigikohus vähematki põhjust, ja seega tuleb alusetaks lugeda paluja poolt kaitstav vastupidine seisukoht.

Küsimus, kas Rennenkampfil on õigus kõne all oleva vekslil järele Trippenbachilt raha maksmist nõuda harilikus nõudekorras, samuti kas see tema õigus on praegu juba aegunud või mitte, seisab väljaspool käesoleva nõudmise piire ja seepärast lahendamist ei nõua. Ühtlasi osutub õigeks oma löppjärelduses rahukogu arvamine, et alusetu on kostja väide, nagu ei tohiks kohus sundotsuse tühistamise pärast tõstetud nõudmise otsustamise juures piirduda nõudmise aluseks pandud akti järelekatsumisega tema formaalse jõu poolest, vaid peaks kostjale võimaluse andma nõudmise vastu sisuliselt vaielda ja otsustama küsimuse, kas nõudja on üldse ka harilikus nõudekorras õigus vaielda kostja õiguse vastu vekslil järele raha maksmist nõuda.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Voldemar Rennenkampfi voliniku vann. adv. avi Jüri Kalmi kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 59.

TSIVIIL-OSAKOND.

27. oktoobril 1927 a.

1) *Konstantin Trakmanni ja 2) Tallinna linnavalitsuse kass. kaebused Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 25. veebr. 1927 a. Tallinna linnavalitsuse nõudes Konstantin Trakmanni vastu üürivõla pärast 70.000 marga väärtuses.*

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo.

Asja ettekannet ära kuulanud olles leiab Riigikohus, et niihästi Konstantin Trakmanni kui ka Tallinna linnavalitsuse voliniku kassatsioonikaebuste rahuldamiseks ei ole küllaldast alust:

1. Balti Tsiviilõiguse §§ 1426 ja 4128 üldmõte on see, et uus omanik ei ole seotud endise omaniku poolt sõlmitud üüri- või rendilepinguga, üürnik või rentnik aga küll. Kui uus omanik endist üürilepingut tahab jõus hoida, siis ei või üürnik sellest taganeda. Ei soovi uus omanik endise omaniku ja üürniku vahel sõlmitud lepingut pidada, siis peab ta selle üles ütleva. Selle järele tuleb arvata, et endise omanikuga sõlmitud üürileping jõus on, kui uus omandaja lepingut pole üles ütelnud.

2. Kostja Trakmanni ja endise omaniku Oro vahel sõlmitud kreposteeritud üürileping lõppes küll 1. juulil 1925 a., kuid täiendada, olgugi kreposteerimata, lepingu järele pidi üüriaeg alles lõppema 15. veebr. 1926 a. ja teatavil tingimusil pidi leping veel kaueminigi kestma. Omandades üüriobjekti (maja) enampakkumisel 20. mail 1925 a., ei ole nõudja kostja Trakmanni ja endise omaniku Oro vahel sõlmitud lepingut mitte enne üles ütelnud, kui alles 22. okt. 1925 a. Selle ajani kestis Oroga sõlmitud leping, mille järele Trakmannil Orole kõik makstud oli kuni 15. veebr. 1926 a. Sellest ajast (s. o. 22. okt. 1925) hakkab nõudja kostjalt juba üüri nõudma 5000 marka kuus ja kutsub kostjat üürilepingut sõlmima, tähendab nõudja ei ole enam Oro poolt sõlmitud lepingu tingimustega rahul, mille järele Trakmann kuni 15. veebr. 1926 a. korteris üüri maksmata võis elada. Rahukogu on üüri nõudmist kostja Trakmanni käest ja uue lepingu sõlmimise nõuet kui

endise lepingu ülesütlemist võtnud. Seda tehes ei ole rahukogu mitte rikkunud selle türi-
nõude õiget mõtet.

3. Maja omandajal enampakkumiselt on õigus üürilepinguid üles ütelda ka veel
enne tema omandusõiguse kreposteerimist, sest temal on ostmise päevast alates õigus maja
sissetulekute peale.

4. Rahukogu ei ole küll uut üüritud korteri ülesütlemist 16. VIII. 1926 a. enam
arutanud, kuid see ei ole mitte nii oluline Ts. Kp. S. § 129 rikkumine, et rahukogu
otsus seepärast tuleks tühistada. Uue ülesütlemise läbi ei kaotanud esimene ülesütlemine
mitte oma jõudu ega astunud jõusse tagant järele Oroga sõlmitud leping kuni 16. au-
gustini 1926 a.

5. Mis puutub nõudja voliniku kassatsioonikaebusesse, siis on küll õige, et B. Ts.
Õ. § 3964 järele ostja saab õiguse ostetud asja vilja ja sissetulekute peale ostu päevast
arvates. Selle õiguse saab ta endise omaniku vastu, sest maja sissetulekud, üür, lähevad
või on läinud selle kasuks, mitte üürniku kasuks. Üürnikkude vastu peab ta sellega ra-
hulduma, nagu need endise omanikuga lepinguid sõlminud, kuni ta ise neile vanu lepin-
gud üles ei ütle ja uute tegemist ei nõua.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Konstantin Trakmanni ja Tallinna
linnaavalitsuse voliniku eraadv. Gustav Treieri kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 60.

TSIVIL-OSAKOND.

27. oktoobril 1927 a.

*Mihail Krašeninnikovi vol. vann. adv. Jaan Kriisa kass. kaebus Tartu-Võru rahukogu
otsuse peale 2. veebr. 1927 a. Olga Krašeninnikovi nõudes kassaatori vastu 1.200.000 m.
suuruses.*

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Dit-
mar.

Asja ettekannet ära kuulanud olles leidis Riigikohus järgmist:

29. novembril 1911 a. on Peterburi kohtupalat otsustanud tunnustada Mihail Nikita
p. Krašeninnikovi kohustatuks välja andma oma naise Olga Konstantini t. Krašeninnikovile
50 rubla elatistraha kuus, arvates 20. detsembrist 1909 a.

27. aprillil 1926 a. Tartu 2. jaoskonna rahukohtunikule antud nõudepalves seletas
Olga Krašeninnikov, et tema mees Mihail Krašeninnikov olevat temale eeltoodud kohtu-
palati otsuse põhjal maksnud 50 rubla kuus kuni augustikuuni 1918 a., siis aga olevat
Venemaale sõitnud ja sellest ajast raha enam ei maksnud. Tema, nõudja, kätte olevat
tarvitada jäänud korter kostja Tartus, Kastani tän. nr. 10 all asuvas majas ühes aiaga.
Kohtupalati poolt määratud 50 rubla elatistraha ei vastavat praeguse elukalliduse tõttu
sellest korterist saadavale sissetulekule, mis ei ulatuvat üle 6000 m. kuus. Neil põhjustel
ja tõsitades, et tema ülalpidamiseks tarvisminev summa tulevat hinnata 10.000 m. peale
kuus, palus Olga Krašeninnikov välja mõista tema kasuks kostja Mihail Krašeninnikovi
käest endise 50 rubla asemel 10.000 m. kuus ühe kuu viisi ette, nõude tõstmise päevast
arvates kuni tema, nõudja, surmani, ja tunnustada, et sellest summast tuleb iga kuu 6000 m.
maha arvata nii kaua, kui tema, nõudja, mainitud korterit kostja majas tarvitab. Oma
nõudmise tõenduseks esitas nõudja Peterburi kohtupalati poolt 22. detsembril 1911 a.
nr. 37208 all välja antud täitelehe.

Otsusega 10. septembrist 1926 a. määras rahukohtunik: „Kostjalt Mihail Krašeninikovilt nõudja Olga Krašeninnikovi heaks kuni viimase surmani tema ülalpidamiseks endise 50 vene rubla asemel välja mõista kümmetuhat (10.000) marka kuus ja sisse nõuda ühe kuu viisi ette 27. aprillist 1926 a. arvates, ning tunnustada, et sellest summast tuleb nii kaua, kui Olga Krašeninnikov kostja Mihail Krašeninnikovi majas Tartus, Kastani t. nr. 10, ühes aiaga korterit kasutab, iga kuu kuustuhat marka maha arvata“.

Selle otsuse on Tartu-Võru rahukogu kinnitanud oma otsusega 2. veebruarist 1927 a.

Rahukogu otsuse peale Mihail Krašeninnikovi voliniku vann. adv. Jaan Kriisa kassatsioonikaebuse arutusele asudes, ei leia Riigikohus selle kaebuse rahuldamise väärilise olevat.

Rahukogu on leidnud asja kohta tähtsusetat olevat küsimuse, kas kostja ennast oma abikaasast lahutada on lasknud, kas see lahutus seaduslik ja nõudjale kohustav on, või kas nõudja lahutusest üldse midagi teadis, sel põhjusel, et nõudja olevat esinenud nõudmisega kostja vastu mitte kui temaga abielus oleva mehe vastu, vaid ainult kui kodanik Mihail Krašeninnikovi vastu. Olgugi et see rahukogu järeldus osutub, — paluja õige väite järele — ekslikuks, sest nõude aluseks pandud kohtupalati otsus põhjeneb just ainult poolte abielust järgneval abielumehe kohustusel oma naisele ülalpidamist anda, — kuid see rahukogu eksimus ei või veel kaevatud otsuse tühistamise põhjuseks olla, sest rahukogu, — kui ta ka oleks nende küsimuste lahendamisele asunud, — ei oleks ikkagi võinud Olga Krašeninnikovi nõudmist tagasi lükata. Asjale ärakirjades juurelisatud Voroooneži 2. jaoskonna rahvakohtuniku tagaselja otsusest 3. juunist 1919 a. ja Eesti apostliku õigeusu kiriku sinodi poolt Siseministeeriumi administratiiv-peavalitsusele 31. märtsil 1926 a. nr. 389 all saadetud vahekirjast ühenduses väljakirjutusega Tartu Uspenski kiriku meetrika-raamatust on küll näha, et Mihail ja Olga Krašeninnikovide 4. novembril 1907 a. Tartus sõlmitud abielu on nimetatud rahvakohtuniku tagaselja otsusega lahutatud ning et see abielu ka Eesti apostliku õigeusu kiriku sinodi poolt on lahutatuks tunnustatud, mille üle Tartu Uspenski kiriku meetrika-raamatusse vastav märkus sisse kantud, — kuid asjas puuduvad igasugused andmed, milledest rahukogu oleks võinud järeldada, et Sinodi sellekohane otsus oleks seadusejõusse astunud. Ei olnud aga see asjaolu tõeks tehtud, siis ei võinud ka rahukogu eeltoodud otsusi oma otsuse aluseks võtta ja nende põhjal käesolevat nõudmist tagasi lükata.

Vastupidi paluja arvamisele, ei ole rahukogu rikkunud Ts. Kp. S. §§ 925 ja 933, leides aluseta olevat kostja voliniku väite, nagu oleks aegunud nõude aluseks pandud kohtupalati täiteleht. Mainitud paragrahvides ei räägita üldse täitelehe aegumisest. Oli aga Venemaal maksev reegel, et kohtu otsus kaotab oma jõu ja maksvuse aegumise pärast, kui ta 10 aasta jooksul ei ole pööratud kohtupristavi kaudu täitmisele, siis see reegel põhjenes Vene Tsiviil-seaduse (Sead. Kogu X k. I j.) § 694 lisa punkt 6, mainitud paragrahv aga ühes tema lisaga ei olnud kunagi maksev endistes Baltimaa kubermangudes ja temale vastavat reeglit Eestis maksvas Balti Eraseaduses ei leidu (v. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. ots. 1912 a. nr. 122). Kõige selle tagajärjel osutub oma lõppjärelduses õigeks rahukogu arvamine, et kõne all oleva kohtupalati otsuse põhjal välja antud täiteleht aegunud ei ole.

Ei vääri lugupidamist paluja väide, et kohtupalati täiteleht ei võinud käesoleva nõude aluseks olla sellepärast, et korraldab Krašeninnikovi lahuselava abielupaari, mitte aga lahutatud abielupaari vahetõrka, sest andmete puudusel asjas selle kohta, et poolte abielu lahutuse kohta tehtud otsus oleks seadusejõusse astunud, oli rahukogu õigustatud seda abielu edasi kestvaks lugema ja mainitud täitelehe oma otsuse aluseks võtma, rääkimata juba sellest, et abielu lahutuse korral kustub mehe kohustus lahutatud naisele ülalpidamist anda üksnes siis, kui naine süüdlaseks pooleks on tunnustatud (B. E. S. § 124), mida käesoleval juhul rahvakohtuniku ja sinodi otsusest ei järgne.

Aluseta on paluja arvamine, nagu oleks rahukogu rikkunud Ts. Kp. S. § 224. Viimane näeb ette, et Eestis elutsevate välismaalaste asjad oma vahel, kui ka Eesti alamatega, alluvad Eesti kohtuasutustele alluvuse kohta käivate üldmääruste järele. Seega käib mainitud paragrahv üksnes Eestis elutsevate välismaalaste ajjade alluvuse kohta, ei sisalda aga eneses mingit määrust asjade kohta, kus kostjana esineb välismaal elutsev välismaalane. Et välismaal elutsevate isikute vastu võib Eesti kohtuis nõudmist tõsta, seda näeb otse ette Ts. Kp. S. § 210, määrates, et nõudmine välismaal viibiva kostja vastu tõstatatakse Eesti kohtuis kostja Eestis asuva kinnisvara asupaiga kohaselt, ei ole aga kostjal Eestis kinnisvara olemas, siis kohtus, kelle piirkonnas nõude aluseks pandud kohustus tekkinud on või täitmisele kuulub. Mingit vahet kostjate — Eesti kodanikkude ja kostjate — välismaalaste vahel § 210 ei tee. Järelikult käib see reegel nii nende kui ka teiste kohta ja eriti välismaal elutsevate välismaalaste kohta neis juhtumites: a) kus nõude aineks on Eestis asuv kinnisvara (Ts. Kp. S. § 1281), — ja b) kus kohustus, millel nõudmine põhjeneb, on tekkinud Eestis või kuulub täitmisele Eestis (Ts. Kp. S. § 209; v. seletuskiri Tsiv. Kp. Seaduse uue redaktsiooni kava juure, k. I, lhk. 86 — 88). Käesolevas juhtumis oli Mihail ja Olga Krašeninnikovide abielu sõlmitud 4. novembril 1907 a. Uspenski kirikus Tartus ja seega Tartuski tekkinud Mihail Krašeninnikovi kohustus nõudjale ülalpidamist anda (B. E. S. § 9). Asus aga Mihail Krašeninnikov pärastpoole Venemaale elama ja jäi ta Veneriigi alamaks, kuna tema naine Olga Krašeninnikov Tartu elama jäi, siis oli Mihail Krašeninniklov ikkagi kohustatud oma naisele ülalpidamist andma viimase elukohas — Tartus, kus ülalpidamise kohustus tekkinud ja varemaltki täidetud oli. Nii siis põhjeneb Olga Krašeninnikovi nõudmine kostja Mihail Krašeninnikovi Eestis tekkinud ja Eestis täitmisele kuuluval kohustusel, millepärast tähendatud nõudmine tuleb, — vastupidi paluja arvamisele, — lugeda alluvaks Eesti kohtu asutustele, olgugi et kostja elab Venemaal, olles Vene kodanik.

Ei saa ühineda paluja arvamisega, nagu oleks rahukogu pidanud kindlaks tegema nii kostja kui ka nõudja praeguse varandusliku seisukorra, sest kohtupalati seadusejõusse astunud otsusega oli juba nõudjal kostjalt saada olev elatisraha suurus vastavalt mõlema poole varanduslikule seisukorrale kindlaks määratud ja asjatoimetusest ei ole näha, et kostja oleks nõudja vastu nõudmise tõstnud tema käest väljamõistetud elatisraha summa vähendamise pärast sel põhjusel, et see ei vastaks tema praegusele varanduslikule seisukorrale. Neil tingimustel seisis rahukogu ülesanne ainult kohtupalati poolt Vene rublades määratud elatisraha summa ümberarvamises Eesti markadesse vastavalt praeguse aja elukallidusele. Seda on ka rahukogu õigesti teinud, lahendades asjatundjate abil küsimuse, missuguse summa Eesti markades peab kostja nõudjale iga kuu maksma selle eesmärgi saavutamiseks, et nõudjal võimalus oleks samadel tingimustel elada, nagu ta enne ilmasõda seda 50 rublaga sai. Aluseta on paluja väide, nagu oleks kohtupalati poolt väljamõistetud summa ümberarvamine Eesti markadesse pidanud sündima kuldrubla kursi alusel, sest kohtupalati otsuse aineks oli mitte mõne võla sissenõudmine, vaid nõudja ülalpidamise kindlustamine niisuguse igakuise elatisraha väljamõistmisega, mis vastaks tema tegelikule elatisvajadusele.

Ei vääri lõpuks lugupidamist paluja väide, et rahukogu olevat arvesse võtmata jätnud küsimuse, kas nõudjal on õigus eluaegset ülalpidamise raha nõuda või peaks see ainult üheaastase elatisrahaga nõudmisega piirduma, sest Peterburi kohtupalati otsusega oli kostja juba kohustatuks tunnustatud nõudjale eluaegset ülalpidamist andma, millepärast rahukogul vähematki põhjust ei olnud peatuda eeltoodud küsimuse juures.

Kõike seda arvesse võttes, ei leia Riigikohus seaduslikku põhjust paluja kassatsioonikaebuse rahuldamiseks ja sellepärast **otsustab**: Mihail Krašeninnikovi voliniku vann. adv. Jaan Kriisa kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 61.

TSIVIL-OSAKOND.

10. novembril /8. detsembril 1927 a.

Eesti Panga volinikkude vann. adv. A. Piibu ja A. Rei kass. kaebus kohtupalati otsuse peale 21. märts. /2. apr. 1927 a. likööri ja napsivabriku o/ü. „Veritas’e“ nõudes Eesti Panga vastu sundotsuse tühistamise asjas.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

17. märtsil 1926 a. tegi Tallinna-Haapsalu rahukogu abiesimees sundtäitekorras määruse välja nõuda o/ü. „E. Lantzky & Ko“, Heinrich Väljamäe, likööri- ja napsivabriku o/ü. „Veritas’e“ ja o/ü. „Balmeka“ käest solidaarselt Eesti Panga kasuks ettenäitamisel maksetava vekslile järele 3. juunist 1924 a., mis oli protestitud 6. juunil 1925 a., 1.000.000 marka kapitalvõlga ühes 6%-ga 5. juunist 1925 a. kuni väljamaksu päevani, 3125 mk. vekslile protestikulused, 2500 mk. $\frac{1}{4}$ % tasuraha ja 24.315 mk. kohtu- ja asjaajamise kulused.

27. augustil 1926 a. Ts. Kp. S. §§ 365¹ ja 161¹¹ ettenähtud korras Tallinna-Haapsalu rahukogule antud nõudepalves taotles likööri- ja napsivabriku o/ü. „Veritas’e“ volinik vann. adv. August Peet mainitud sundotsuse tühistamist ja Eesti Panga nõudmise tagasilüket sel põhjusel, et tähendatud sundotsuse aluseks pandud ettenäitamisel maksetav veksel olevat maksmiseks esitatud ja protestitud pärast Veksliseadustiku §§ 42 ja 68 ettenähtud tähtaja möödumist ja seega olevat o/ü. „Veritas“ kui vekslile pealekirjutaja vastutusest selle vekslile järele vaba.

Rahukogu leidis, et kõne all olev ettenäitamisel maksetav veksel oli välja antud 3. juunil 1924 a. ning seega pidi Veksliseadustiku § 42 juhatusel maksmiseks ette pandama hiljemalt 3. juunil 1925 a., on aga maksmiseks esitatud alles 5. juunil 1925 a. ja protestitud 6. juunil 1925 a., s. o. Vekslilead. §§ 42 ja 68 tähendatud tähtaja möödumisel, millepärast nõudja käesolevas asjas kui vekslile pealekirjutaja sama seadustiku §§ 35 ja 55 põhjal tuleb vastutusest vekslile järele vabaks tunnustada. Neil põhjustel määras rahukogu otsusega 12. novembrist 1926 a. vabastada likööri- ja napsivabriku o/ü. „Veritas“ sundotsuse järgi 17. märtsist 1926 a. Asi läks Eesti Panga voliniku vann. adv. Ernst Jürmanni edasikaebusel kohtupalatisse, kes oma otsusega 21. märtsist (4. aprillist) 1927 a. määras Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse 12. novembrist 1926 a. kinnitada. Oma otsuse on kohtupalat põhistanud kaalutlustega: 1) et Veksliseaduse § 41 järele esitatakse veksel tähtajaga teataval päeval või tähtajaga nii ja nii palju aega pärast selle kokkuseadmist või — lõpuks — tähtajaga nii ja nii palju aega peale ettenäitamist maksmisele tähtaja kättejõudmise päeval või ühel järgmisest kahest äripäevast; V. S. § 42 järele esitatakse veksel tähtajaga ettenäitamisel maksmisele, kui temas ka iseäraline tähtaeg (§ 38 p. 1) on ära tähendatud, enne selle tähtaja kättejõudmist, kui aga sarnast iseäralist tähtaega ära tähendatud ei ole, — hiljemalt 12 kuu möödumisel vekslile kokkuseadmise päevast arvates; 2) et Vekslisead. §§ 41—43 fikseerivad nimelt ainult vekslile maksmisele esitamise „päeva“ ning siin paistab kohe silma, et igas §§ loetakse üksikasjaliselt üles vekslite liigid, mille kohta vastav § käib, kusjuures veksel, tähtajaga ettenäitamisel, järsult eraldatakse eriparagrahvisse (42) kolmest § 41 ülesloetud vekslite liigist, ning ainult nende kolme vekslile liigi kohta, mis § 41 koondatud, öeldakse, et nad maksmisele esitatakse tähtaja kättejõudmise päeval või esimesel või teisel ligemal äripäeval pärast seda; ettenäitamise tähtajaga vekslile kohta on aga Veksliseaduse § 42-s kateooriliselt öeldud, et see maksmisele esitatakse mitte hiljem kui 12 kuud pärast vekslile kokkuseadmise päeva. Seaduse tekst on selles mõttes täppis ega ärata kahtlust, ning edasikaebaja voliniku kaalutlused Veksliseaduse ebatäpsuste kohta pühapäe-

vade arvestamise ja teistes küsimustes praegu tüli all olevasse küsimusesse igatahes ei puutu; — 3) et Veksliseadus on täitsa väljenenud *lex specialis* oma kitsalt piiratud erialaga ja eriülesandega majanduslikus elus; hädatarviliku kiire ja kõikumata krediidi kindlustuseks on vekslivahekord seotud äärmiselt valjude reeglitega (isegi vis major ja täieline süütus Veksliseaduse vastu eksijat sama sead. § 35 järele ei päästa); keeld eriseadust laiendavalt tõlgitseda on Veksliseaduse suhtes lihtsalt selle maksvuse eeldus; ekslik on edasikaebaja voliniku väide, nagu oleks üksikute Veksliseaduse punktide muutmine üldseaduse kaudu Veksliseaduse kui *lex specialis*'e iseloomu muutnud; — 4) et Vekslisead. §§ 41 ja 42 tõlgitsemine viib kahtlemata järeldusele, et vekslit kohta, tähtajaga „ettenäitamisel“, kaks lisapäeva maksvad ei ole; ning see järeldus lähebki punase niidina veneaegsete komentaatorite töödest läbi: Kaminka („V. S.“, 1911 a. väljaanne, lhk. 153. § 42 all p. 1), Nolcken („V. S.“, 1913 a. väljaanne, §§ 40—43 all, lhk. 130 ja 131 pp. 17 ja 19), Dobrovolski („V. S.“ lhk. 133) leiavad nimelt, et veksel tähtajaga ettenäitamisel lisapäevi ei tunne, et see selgub § 41 ja 42 kõrvuti pannes, et selles mõttes tehtigi § 42-es, juhtumiks, kui iseäraline tähtaeg ära on tähendatud, osutus § 38 p. 1 — mitte p. 2. — peale; (säärane järeldus ettenäitamisvekslite kohta juhusliku näitena seadusandluses ei esine; nagu seletab Šeršenevitš — III peat. 145, II, 2a., on Inglismaal *days of grace* vekslite kohta maksvad, kuid välja arvatud vekslid tähtajaga ettenäitamisel); 5) et edasikaebaja poolt ettepanud tõendused selle kohta, et tegelikult meil käsitatakse reegel lisapäevade kohta ka vekslite suhtes tähtajaga ettenäitamisel, kui ka edasikaebaja erapalve tunnistajate — notaariuste ülekuulamise üle vastava kombe kindlakstegemiseks — ei või võtta arvesse, sest Veksliseaduse käsk on täppis ja selge ning ekslik elupraktika ei tohi teda kõrvaldada; — 6) et edasikaebaja erapalve tunnistajaid üle kuulata selle tõenduseks, et Eesti Pank enne aasta möödumist pöördus veksliaandja poole nõudega vekslit välja lunastada aastatähtpäevaks, — rahuldamist ei teeni: sõltumata sellest, et ilma vekslit enda esitamisetähtaeg puudub sarnasel nõudel Veksliseaduse järele iga jõud, ripub ettenäitamisveksli tasumise tähtaeg vekslipidajast ära ainult aasta kestel; ühe aasta jooksul võib vekslipidaja veksliaandjale tähtaja määrata võla maksmiseks; kuid aastalise tähtaja viimne päev moodustab juba äärmise piiri, mis iseäranis teiste vekslialaliste — pealekirjutajate — suhtes otsustavat osa mängib ja mida vekslipidaja ei või enam kõigutada ega muuta pealekirjutajate kahjuks; Vekslisead. §§ 42 ja 55 vabastavad pealekirjutaja vastutusest, kui aastase tähtaja viimasel päeval veksel protestimiseks esitatud ei olnud, ning vekslipidaja ei ole muidugi õigustatud seda maksmisnõude esitamise äärmist seaduslikku piiri edasi nihutama kahe lisapäeva peale ja seega pealekirjutaja õigusi riivama; aasta kestel ripub maksutähtaeg vekslipidaja soovist ära; aasta viimane päev on seaduslik, — temast ära rippumata, — lõpp-piir; kirjeldatud vaatekohalt oleks seepärast tähtsuseta, et Eesti Pank on vekslipidajale meele tuletanud, et ta aasta tähtajaks peab maksma; kõige vähemat tagajärge säärasel teadaandel ei oleks olnud ning kostja erapalve rahuldamiseks puudub iga alus; — 7) et edasikaebuses ettetoodud väide, nagu ei võiks nõudmist vormiliselt rahuldada, sest vekslit protesti tühistamist palutud ei ole, on täitsa põhjusetu: vekslit protest on vekslit maksmisele esitamise registreerimis-toimetus ning poolte õiguste lahendamise protsessis mängib ta üksi teatava talituse tõendust — mitte rohkem; ebaõige protest langeb vastava kohtu otsusega iseenesest ära; — ning 8) et — lõppjärelduses — on rahukogu õieti nõudmise rahuldanud, vabastades V. S. § 55 põhjal pealekirjutajat o/ü. „Veritas“ vastutusest vekslit järgi, tähtajaga ettenäitamisel, mis alles peale V. S. § 42 ettenähtud aasta tähtpäeva möödumist maksmiseks esitati.

Kohtupalati eeltoodud otsuse peale Eesti Panga volinikkude vann. adv. Ants Piibu ja August Rei poolt antud kass. kaebuse arutusele asudes leiab Riigikohus, et asjaoludest ühenduses kaevatud otsusega ja palujate seletustega tekib kõige pealt küsimus: kas Vekslit-

seadustiku § 5 p. 3-s ettenähtud lihtvekslit tähtajaga „ettenäitamisel“, kui seda kaheteistkümne kuu jooksul vekslit kokkuseadmise päevast arvates ei ole maksmiseks ette pandud, võib protestimiseks ette panna esimesel või teisel äripäeval pärast kaheteistkümne kuu möödumist?

Selle küsimuse lahendamisele pöördudes, leiab Riigikohus, et Eestis maksev veneaegne Veksliseadustik (Vene Seaduste Kogu XI k. 2 j.) liigitab lihtvekslid nende maksutähtaja poolest järgmiselt, nimelt: vekslid, makstavad 1) kindlal päeval, aasta, kuu ja päeva äratähendamisega; 2) vekslit kokkuseadmise päevast arvates teatava aja pärast; 3) ettenäitamisel; 4) teatava aja pärast, pärast ettenäitamist; 5) teataval laadal ja 6) teataval laadal ettenäitamisel (V. S. § 5). Sama seadustiku § 6 lubab vekslites, mille tähtaeg on ettenäitamisel või teatava aja pärast peale ettenäitamist, ära tähendada eritähtaega, mille jooksul veksel peab ette näidatama: esimesel juhul — maksmiseks ja teisel — ettenäitamise päeva äratähendamiseks, — ning määrab seejuures, et see tähtaeg ei või pikem olla kui kaksteistkümmend kuud, vekslit kokkuseadmise päevast arvates. § 37 p. 3 järele jõuab maksutähtaeg, mis on määratud ettenäitamisel, kätte vekslit maksmiseks ettenäitamise päeval. Kui vekslit kaheteistkümne kuu jooksul, tema kokkuseadmise päevast arvates, ei ole ette näidatud, siis jõuab maksutähtaeg kätte sel kaheteistkümnende kuu päeval, mis vekslit kokkuseadmise kuupäevale vastab, kui temas aga sarnast arvu ei ole, siis selle kuu viimisel päeval. — § 38 määrab: maksutähtaja kätte jõudmist nende vekslite järele, mille kohta § 6 põhjal eritähtaeg on määratud, arvatakse järgmiselt: 1) vekslitel, tähtajaga ettenäitamisel, arvatakse maksutähtaeg kätte jõudnud olevat selle päevaga, mil veksel tähendatud eritähtaja jooksul maksmiseks ette näidati; kui aga niisugust ettenäitamist ei olnud, siis selle eritähtaja viimisel päeval; ja 2) vekslitel tähtajaga teataval ajal pärast ettenäitamist, arvatakse maksutähtpäev kätte jõudnuks, kui vekslit ettenäitamise päevast, mida toimetati määratud eritähtaja jooksul, ka maksutähtaeg möödub, kusjuures vekslit ettenäitamise päev tõestatakse erimärgusega vekslil veksliaandja või erimaksja allkirjaga. § 40 põhjal pannakse veksel tähtaja kätte jõudmisel maksmiseks ette veksliaandjale või, kui tema poolt on määratud erimaksja, viimasele, arvesse võttes järgnevaid määrusi ettenäitamise tähtaegade kohta (§ 41—43). § 41 näeb ette, et veksel tähtajaga kindlal päeval või teataval ajal peale kokkuseadmist või teataval ajal peale ettenäitamist pannakse ette maksmiseks tähtaja kätte jõudmise päeval või ühel kahest sellele järgnevast äripäevast. § 42 määrab: veksel tähtajaga ettenäitamisel, kui temas ka eritähtaeg on määratud (§ 38 p. 1), pannakse maksmiseks ette enne selle tähtaja möödumist; seesuguse tähtaja mitteamärgendamisega korral aga mitte hiljem kui kaheteistkümne kuu jooksul vekslit kokkuseadmise päevast arvates. Viimaks § 43 käib laadavekslite maksmiseks ettepanemise korra kohta, mil siin ei ole peatuda tarvidust.

Kõigest sellest järgneb, et Veksliseadustik teeb olulise vahe kahte liiki vekslite vahel, ja nimelt vekslite, milles teatav maksutähtpäev vekslitegelaste poolt on ette ära määratud (§ 5 pp. 1, 2 ja 4 ühenduses § 37 pp. 1, 2 ja 4, § 38 p. 2. ning 41-ga) ning vekslite vahel, kus maksutähtpäeva väljavolik teatava tähtaja (srok, Frist) jooksul ripub ära vekslitpidaja äranägemisest (§ 5 p. 3 ühenduses § 37 p. 3, § 38 p. 1 ja 42-ga). — § 40 näeb ette, et veksel pannakse maksmiseks ette tähtaja kätte jõudmisel, kuid samal ajal tähendatakse seal, et vekslite maksmiseks esitamisel tuleb pidada kinni §§ 41—43 reeglitest nende esitamise aja kohta, sellega eriti alla kriipsutades, et igasühes nendest paragrahvidest ülesloetud vekslite maksmiseks ettepanemise kord erineb üksteisest vastavalt iga vekslitpidaja luiseäraldustele. § 41 käib temas eriti ülesloetud vekslite kohta (§ 5 p. 1,2 ja 4), kus maksutähtpäev vekslis eneses juba ette ära määratud. Seda liiki vekslit võib vekslitpidaja maksmiseks ette panna: a) vekslit äratähendatud maksupäeval või b) ühel kahest sellele järgnevast äripäevast. See soodustus — kaks lisapäeva — on, nagu § 41 määruse aluseks

võetud seadusandlikest motiividest näha, tehtud sellepärast, et leiti otstarbekohaseks: 1) ära kaotada endises Veksliseadustikus ettenähtud armupäevad (grazionnõe dni; Respektage) ning 2) vekslipidajale ja ühes sellega ka kaudselt võlgnikule siiski võimalust anda viivituse ärahoidmiseks neil juhtudel, kus nad, — seotud olles ühe ainsa päevaga — esimene oma õiguse teostamiseks ja teine — oma kohustuse täitmiseks — võiksid ilma enese süüta viivitusse sattuda (näit. hiljaksjäämise korral teel; ettenägemata tekkinud takistused postisaadetiste kätteandmiseks j.n.e.). Laiendada § 41-sse teatavate täpselt ülesloetud vekslite kohta antud soodustust (2 lisapäeva) teist liiki vekslite ja eriti § 42 mainitud ettenäitamiseks vekslite peale ei leidu seaduslikku põhjust. Ettenäitamiseks peab, — nagu § 40 saatest § 42 peale selgub, — maksmiseks ette pandama maksutähtpäeva kättejõudmisel, arvesse võttes § 42 määrust. Viimane ühenduses § 37 p. 3 ja § 38 p. 1-ga annab vekslipidajale õiguse maksutähtpäeva määramiseks oma äranägemise järele teatava tähtaja (Frist) jooksul, olgugi see vekslis äratähendatud eritähtaja (§ 38 p. 1) või seaduses ettenähtud kaheteistkümne-kuulise tähtaja (§ 37 p. 3) kestusel. Selle tähtaja jooksul ja mitte hiljem kui tema lõpp-päeval, peab vekslipidaja § 55 ettenähtud kahjulikkude tagajärgede ärahoidmiseks ettenäitamiseks vekslit maksmiseks ja protestimiseks esitama (§§ 42 ja 68 p. 1), ei ole ta aga seda mainitud tähtaja kestusel teinud, siis vabanevad pealekirjutajad tähtaja lõpp-päeva möödumisel igasugusest vastutusest vekslit järele (§ 55). Iseenesest mõista, peab ta oma vekslit maksmiseks ette panema mitte mõnel pühapäeval, vaid ühel äripäeval, sest vekslile peab notaariusele protestimiseks esitatama just maksmiseks ettepanemise päeval (§ 68 p. 1), see aga võib sündida ainult äripäevadel, kus notaariuste kontorid avatud on. See asjaolu, et § 42-s kahest lisapäevast ei räägita, ei anna vähematki põhjust oletada, et temas äratähendatud ettenäitamiseks vekslit võiks maksmiseks ette panna aasta kestel vekslipidaja poolt mitte ainult selleks valitud päeval või seaduses ettenähtud tähtaja (Frist) aasta — lõpp-päeval, vaid ka ühel kahest sellele järgneval äripäeval, sest sisaldub § 42 määrukses täpselt väljendatud käsk, et veksel tähtajaga ettenäitamisel peab maksmiseks ette pandama „enne selle tähtaja möödumist“ ja „mitte hiljem kui kaheteistkümne kuu jooksul, vekslit kokkuseadmise päevast arvates“, — siis oleks täiesti ülearune olnud sama paragrahvi teksti täiendamine iseäralise saatega selle peale, et teatava liiki vekslite kohta käiva § 41 erimäärust ettenäitamiseks vekslite peale laiendada ei tohi, kuna igasugune kahtlus selles suhtes oli juba kõrvaldatud § 40 reeglina ja § 42 mahutatud sõnadega „enne selle tähtaja möödumist“ ning „mitte hiljem kui kaheteistkümne kuu jooksul“, mis oma selge mõtte järele ei luba tähendatud tähtaja pikendamist mõne lisa-äripäeva juurdelisamisega. Ei saa siin ka tähendamata jätta, et arusaamatuks jääks, missuguseks otstarbeks tuleks vekslipidajale veel kaks lisaäripäeva anda, kui maksutähtpäeva väljavalik vekslit ettenäitamiseks määratud tähtaja piirides oleneb üksnes vekslipidaja enese äranägemisest. Ka see asjaolu, et Veksliseadustiku 1902 a. ametlikus väljaandes leidub § 42 all saade § 41 aluseks võetud seadusandlike motiivide peale („Sm. objasnenia k st. 41“) ei õigusta vastupidist seisukohta, sest sellest saatest võib järeldada ainult seda, et igasugused armupäevad on kõikide vekslite, — ja muu seas ka ettenäitamiseks vekslite, — kohta ära kaotatud ning et ühes sellega on kaks lisapäeva antud ainult nende vekslite ettepanemiseks, mis § 41 eriti on üles loetud, ja seega viimases mitte äratähendatud ettenäitamiseks vekslite peale laiendatud saada ei või. Ühtlasi tuleb ekslikuks lugeda kaebajate arvamine, nagu osutuks üldreeglis § 41 määrus, mille järele selles paragrahvis ülesloetud vekslite maksmiseks ettepanemine peab sündima vekslis äratähendatud maksupäeval või ühel kahest sellele järgneval äripäeval, ning nagu tuleks see üldreegel kohaldada kõikide vekslite kohta, mille suhtes seadus tema kohaldamist otse ei keela. Mingit üldreeglit vekslite maksmiseks ettepanemise aja kohta Veksliseadustikus ei leidu, vaid selles suhtes on temas, — nagu juba eelpool öeldud, — iga vekslite liigi kohta kindlaks määratud iseäraline kord (§§ 41—43). Kui aga

siiski oletada mõne üldreegli olemasolu, siis võiks ainult seesuguseks üldreegliks lugeda, et vekslite maksmiseks ettepanemine sünnib maksutähtpäeva kätte jõudmisel. Nii seletatakse Veksliseadustiku eessõna § 111 p. 11-es (v. Vekslisead. ametlik väljaanne 1902 a.), et tähtaja pikendamist ega armupäevi enam lubatud ei ole ning et vekslipidajal on õigus vekslite järele maksmist nõuda maksutähtpäeva kätte jõudmisel. § 40 määrab, et veksel pannakse maksmiseks ette maksutähtpäeva kätte jõudmisel, arvesse võttes §§ 41—43 ettenähtud reegleid. § 42 nõuab ettenäitamise vekslite maksmiseks ettepanemist vekslipidaja poolt valitud maksutähtpäeval ja igatahes mitte hiljem kui seaduses ettenähtud tähtaja lõpp-päeval, seega igasuguste lisapäevade juurelisamise võimalust eitades. § 43 järele pannakse veksel tähtajaga laadal maksmiseks ette maksutähtpäeval ja veksel tähtajaga laadal ettenäitamisel — mitte hiljem, kui päeval enne laada lõppu, ning sel korral, kui laat ainult ühe päeva kestab, — samal laadapäeval. Ning ainult § 41 annab vekslipidajale õiguse selles paragrahvis ülesloetuid vekslite maksmiseks ette panna mitte ainult maksutähtpäeva kätte jõudmisel, vaid ka ühel kahest sellele järgneval äripäeval. Seega võiks nii meie maksva Veksliseadustiku süstemaatilisel seletusel, kui ka tema väljaandmise ajaloo (seaduseandja motiivide) järgedel lihtvekslite maksmiseks esitamise kohta üldreegliks lugeda kõigi vekslite kohta käivat määrust, mille järele veksel maksmiseks ette pannakse maksutähtpäeval, ja § 41 määrusega antud soodustust kahe lisaäripäeva kohta — ainult erandiks sellest üldreeglist.

Lõpuks puudub igasugune alus arvamisel, nagu muutuks tähtajaga ettenäitamisel väljaantud veksel veksliteks kindla maksutähtpäevaga, kui ta kaheteistkümneme kuu jooksul ei ole maksmiseks ette pandud. § 37 p. 3 näeb küll ette, et ettenäitamise tähtajaga vekslitel tuleb maksutähtaeg nende ettenäitamise päeval ja et sel korral, kui ettenäitamise veksel kaheteistkümneme kuu jooksul, tema kokkuseadmise päevast arvates, ei ole maksmiseks ette pandud, jõuab maksutähtaeg kätte sel kaheteistkümnenda kuu päeval, mis vekslite kokkuseadmise kuupäevale vastab, kui temas aga seesugust arvu ei ole, siis selle kuu viimasel päeval, — kuid see ei tähenda sugugi, et ettenäitamise veksel võiks teatavil tingimustel oma esialgse iseloomu kaotada ja teist liiki veksliteks muutuda.

Nimetatud paragrahv 37 kuulub veksliseadustiku II peatüki II akku, mis käsitleb „Lihtvekslite maksutähtpäeva kättetulemise“ määrusi. Siin käsitletakse kõike laadi lihtvekslite maksutähtpäevi, alates kindlatähtpäevaliste ja kindlaajalistega ning lõppedes laada ja laadal ettenäidatavate vekslitega ning loomulikult tuli siin seaduseandjal teiste vekslite maksutähtpäeva äramääramise kõrval kindlaks määrata ka maksutähtpäevad „ettenäitamise“ vekslitele; muidu, eriti veel, kui § 37 p. 1 isegi veel kindlapäevaliste vekslite maksutähtpäeva kätte jõudmisest kõneleb, oleks ettenäitamise vekslite suhtes vacuum tundunud.

Kui seaduseandja oleks tahtnud ettenäitamise tähtajaga vekslite nende maksutähtpäeva kätte jõudmisest saadik sarnastada kindlatähtpäevalistele või üldse kindlatähtajalistele vekslitele, siis oleks ta seda seaduses möödapääsmatult üht või teist viisi väljendanud, ega oleks siis loomulikult enam tarvidust olnud neid maksutähtpäeva käsitlemisel üksteisest eraldada, määrates maksmiseks ettenäitamise tähtpäevi ühtedele § 41, teistele § 42 järele, seejuures üksteisest lahkuminevat viisi. Mitte mõnda kindlat maksutähtpäeva ei määrata ära seaduses ettenähtud kaheteistkümneme tähtaeg (Frist), vaid selle aja piiri (predelnõi srok), mille kestusel veksel võib maksmiseks ja protestimiseks esitatud saada ja mille lõpp-päeva möödumise järele seda enam teha ei saa, nagu see § 42-es selgesti on väljendatud sõnadega „pannakse maksmiseks ette enne selle tähtaja möödumist“ ja „mitte hiljem kui kaheteistkümneme kuu jooksul...“ Siin räägitakse ainult teatava lõpp-päevaga piiratud tähtajast, mille jooksul katkestatakse (presekajetsja) selle lõpp-päeva möödumise silmapilgul, ei leidu aga vähematki näpunäidet selle peale, et tähendatud tähtaja lõpp-päev võiks teatavil tingimustel muutuda kindlaks ajaks ette äramääratud maksutähtpäevaks, ning et veksel, mis tema kokkuseadmise päeval teatava liigi iseloomu on omandanud, võiks

selle vekslite maksmiseks mitte-ettepanemise korral seaduses ettenähtud ajal kaotada oma ilme ja muutuda teist liiki veksliteks. Vastupidine vaade seisaks vastolus mitte ainult Veksliseadustiku §§ 5, 37, 38, 40, 41—43 määrustega, vaid ka selle seadustiku aluseks võetud süsteemiga, mis põhjeneb vekslite liigitamisel ja iga vekslite liigi varustamisel iseäraliste, teiste liikide peale mitte laiendatavate reeglitega.

Kõike seda arvesse võttes leiab Riigikohus, et Veksliseadustiku § 42 tõsise mõtte järele võib § 5 p. 3 ettenähtud lihtveksel tähtajaga ettenäitamisel maksmiseks ja protestimiseks ettepannud saada ainult kaheteistkümneme kuu jooksul, vekslite kokkuseadmise päevast arvates, ning et seesuguse vekslite maksmiseks ja protestimiseks mitte-ettepanemise korral mainitud tähtaja piirides vekslitepidajal õigust ei ole vekslite maksmiseks ja protestimiseks ettepanna ühel kahest kaheteistkümnenda kuu lõpp-päevale järgneval äripäeval.

Neil põhjustel arutatavale küsimusele vastates eitavas mõttes ja kaebajate muude kassatsiooni väidete lahendamisele üle minnes leiab Riigikohus ka need mitte-lugupeetavad olevat.

Põhiseaduse § 4 põhjal on Eestis maksvad tema enese asutuste poolt antud või tunnustatud seadused, millepärast langevad ära kaebajate välismaal maksvatel seadustel põhjenevad seletused.

Eestis maksva Veksliseadustiku § 42 tekst on täppis ja selge ning mingisuguseid tühi-kuid ega „aukusid“ (vacuum), mille täiendamine tarvis oleks Tsiv. Kp. S. § 9 ettenähtud korras, temas — vastupidi kaebajate arvamisele — ei leidu. Ei ärata aga § 42 tekst mingit kahtlust, siis langeb ka iseenesest ära B. E. S. Sissejuhtause § XVIII väljendatud põhilause käsitlemise võimalus, mille järgi kahtluse korral seaduses ettetoodud sõnade leevem ja õiglasem tähendus tuleb eelistada karmimast.

Tava (usus) kohaldamine on Ts. Kp. S. § 10 põhjal lubatud üksnes neil juhus-tel, kus see seaduses eriti ettenähtud või kus antud tüli lahendamiseks seaduses vastavat määrust ei leidu. Veksliseadustiku ametliku väljaande eessõna § II p. 1-st nähtub, et vekslite maksutähtaja äramääramine tava järele („po obõžaju“; „ab uso“) lubatud ei ole. Pealeselle sisaldub § 42-s täppis ja selge vekslite tähtajaga ettenäitamisel maksmiseks ettepanemise korra normeeriv reegel. Seega puudub igasugune alus eeloleva tüli lahendamisel kohaldada kaebajate poolt ettetoodud tava, mille järele ettenäitamisevekslid tuleksid maksmiseks ette panna Vekslisead. § 41 aratähendatud korras. Seepärast on ka kohtupalat õigesti ja kooskõlas Ts. Kp. S. § 366¹-ga toimunud, rahuldumata jättes kostja volinikkude palve tunnistajaina üle kuulata Tallinna notaariusi Kristelsteini ja Bergmanni säärase tava olemasoleku tõenduseks, rääkimata juba sellest, et ühe ehk teise notaariuse seaduse ekslikul tõlgitsemisel põhjenev praktika ei võiks mõne tava loomisel aluseks olla.

Lõpuks väidavad kaebajad, nagu oleksid kohtud siamaani neid proteste maksvaks tunnustanud ja pealekirjutajad sellele vastavalt seesuguste protestide põhjal vekslite maksmise kohustusi täitnud ja et seepärast oleks seesugune ametiasutuste praktilise ebaseaduslikuks tunnustamine kohtuliku tõlgitsemise teel meie õigusliku korra stabiilsuse kõigutamise, mis hävitaks kodanikkude usaldust ametiasutuste poolt tehtud toimingute vankumata maks-vusesse. Kõige pealt olgu tähendatud, et notaarius ei võinudki ettenäitamise vekslite protestimisele õigel ajal asuda, kui see veksel temale alles pärast 12 kuu möödumist esitati. Nagu Riigikohtul teada, on ainult mõned üksikud notaariused neid esimesel või teisel päeval pärast aasta möödumist protestimisele võtnud. Protestitud veksliteid on lubatud sunni-täitmisele pöörata, kusjuures kostjal on õigus 6 kuu jooksul nõudekorras vaielda vekslite nõude vastu. Et kohtud oleksid vaidluskorras tunnustanud maksvaiks ettenäitamise vekslite mittemaksmise proteste ka siis, kui nad pärast aasta möödumist peale nende väljaandmist olid protestitud, on tühisõnaline väide, sest kaebajad ei ole tõenduseks esitanud ühtki kohtuotsust, milles tähendatud küsimus oleks kohtukäijate poolt üles võetud

ja kohtu poolt lahendatud. Asutatud riikliku õigusliku korra püsivuse alalhoiu tarvidus on vastuvaidlemata tähtis, kuid peab tähendama, et selle korra selgrooks on seadused. Need ei tohi muidugi eluvõõrad olla. Seadused antakse, et nende järele käidaks, neid täidetaks. Kodanikkudele, kes peavad neid täitma, peab usaldus alal hoitama, et neid üldiselt täidetakse ja et neid tarbekorral täitma sunnitakse nende täpsa mõtte järele ilma kõrvalekaldumisteta. Üksikud mõnel kohal juhtuvad kõrvalekaldumised seadusest, kui nad ka korduvalt on sündinud, ei loo veel uut õiguslikku korda. Kui juhtivate ametiasutuste korraldused ja nende poolt oma ametivõimupiiris antud juhtnõõrid veel teataval määral võivad vabandada ekslikku tegelust (praksist) vastavalt nende juhtnõõridele ja korraldustele, siis ei või kuidagi mõne üksiku ametniku või asutuse ekslik seaduse seletamine ja sellele vastavad ekslikud talitused, kellele juhtnõõride andmise õigust sel alal ei ole antud, samuti kelle korralduste vastu on lubatud vaidlusi ja kaebusi tõsta, õigustada teisi asutusi säärast seadusest kõrvalekalduvat tegelust omaks võtta ja maksvaks tunnustada, hoolimata et selle vastu vaieldakse. Ts. Kp. Seaduse § 9 käseb kohtuid asju otsustada maksvate seaduste täpsa mõtte järele ja niikaua, kui see põhimõtte meil muutmata maksev on, ei tohi meie kohtud oma otsusi mingitele toimingutele ja praksisele põhjendada, mis seadusega kooskõlas ei ole. Eriti karm ja vali on oma määruste poolest Veksliseadus, kus veksliajalised isegi ettenägemata ning äravääramata juhuste (nagu vekslite hukkimise, rikkumise, protestimata jätmise vekslipidajast mitteolenevatel põhjustel j. n. e.) tagajärgi paratamata peavad kandma. Ainult seaduseandja võib maksvasse korda parandusi, muutusi ja kaotatud õiguste endistamise võimalusi luua.

Vekslist järgnevad vahekorrad võivad lahendatud saada ainult Veksliseadustikus ettenähtud määruste põhjal ja selles mõttes osutub see seadustik, — vastupidi kaebajate arvamisele eriseaduseks, mis kõrvaldab nii Balti Eriseaduse kui ka Kaubandus-Seadustiku määruste kohaldamise võimalust mainitud vahekordade kohta.

Kaebajate arvamist, nagu ei oleksid veneaegsed seadused Eestis mitte automaatselt edasi maksma jäänud, vaid uue Eesti Vabariigi retseptiooni läbi ja nimelt sel kujul, kuidas nemad Eesti ametiasutuste tegelikus praksises Eesti Vabariigi territooriumil 24. oktoobril 1917 a. maksvad olid, — ei õigusta nende saade R. T. 1918 a. nr. 1 väljakuulutatud Ajutise Valitsuse määruse peale „Ajutiste Administratiiv-seaduste“ kohta. See Ajutise Valitsuse seadus määrab oma § 2-ses, et kuni uute seaduste väljaandmiseni või endiste muutmiseni maksavad need seaduslikud määrused, mis 24. oktoobrini 1917 a. praeguse Eesti riigi piirides jõus olid, niivõrd kui need seadused Eesti Maapäeva otsust mööda, mis 15. novembril 1917 a. vastu võetud, Päästekomitee manifesti läbi 25. veebruarist 1918 a. kui ka Ajutise Valitsuse endiste ja käesoleva määruse läbi ei ole muudetud. Et aga kaebajad ise ei tõsitagi, et Eesti Vabariigi territooriumil enne X. 1917 a. maksev olnud veneaegne Veksliseadustik oleks asendatud või muudetud mõne Asutava Kogu ehk Riigikogu poolt vastuvõetud uue seadusega või Eesti Maapäeva otsusega, Päästekomitee manifestiga või mõne Ajutise Valitsuse määrusega, — siis osutub kaebajate eeltoodud väide alusetuks.

Igasugune alus puudub kaebajate väitel, nagu tuleks kõne all oleva vekslite kohta kohaldada vekslite moratorium. Vene keisri poolt Vene rahaministrile antud käsuga (Vene Valitsuse Seaduste ja Korralduste Kogu nr. 190 § 205 — 20 juulist 1914 a.) oli küll ajutiselt lubatud vekslite proteste üle Veksliseadustikus ettenähtud tähtaja edasi lükata, kuid sama käsuga oli rahaministrile õigus antud tähendatud moratoriumi maksvus lõpetada, kui ta leiab seda võimaliku olevat. Selle oma õiguse on ka rahaminister teostanud, oma seaduses ettenähtud korras (R. T. 1919 a. nr. 1) väljakuulutatud määrusega 20. jaanuarist 1922 a. (R. T. nr. 11/12 — 1922 a.) eeltoodud moratoriumi maksvusetaks tunnistades 15. veebruarist 1922 a. alates. On aga mainitud moratorium rahaministri poolt tema

võimupiirides tehtud korralduse tagajärjel oma maksvuse kaotanud 15. veebruarist 1922 a. alates, siis ei võinud see moratoorium enam laiendatud saada käesolevas asjas kõne all oleva vekslile peale, mis välja antud 1924 aastal.

Kohtupalati järeldus, et need asjaolud, mille tõenduseks kostja volinikud palusid tunnistajaina üle kuulata Linda Valkenlau, August Villardi ja Aleksander Sulakatku, on asja kohta tähtsusetu, — kuulub asja sisusse, mida Riigikohus K. A. S. § 5 põhjal kass. korras ei aruta, ja õigustab vastava palve tagasilüket (Ts. Kp. S. § 366¹). Kohtupalati arvamine, et vekslipidaja poolt veksliaandjale, ilma vekslile enda esitamisetähtaegade saadetud meeletuletusel, et veksle peab välja lunastatama mitte hiljem kui kaheteistkümnenda kuu lõpppäeval vekslile kokkuseadmise päevast arvates, puudub vekslile järgnevatel õiguste alalhoidmise suhtes igasugune jõud ja tähendus, vastab Vekslisead. § 40 määrusele, mille järele võlanõudmine vekslile järele on kohustav võlgnikule ainult vekslile enda ettepanemise korral.

Eeltoodud põhjustel leiab Riigikohus palujate kassatsioonikaebuse mitte-rahuldamisväärtiselt olevat ja seepärast **otsustas**: Eesti Panga volinikkude vannutatud advokaatide Ants Piibu ja August Rei kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 62.

KRIMINAAL-OSAKOND.

15. jaanuaril 1927 a.

Jaan Puu ja tema kaitsja v. adv. Th. Rõugu kass. kaebused Kohtupalati otsuse peale 29. oktoobrist 1926 a. Jaan Puu süüd. N. S. §§ 1609 j. II ja 1612 j. II järele.

Eesistuja os. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse, süüdimõistetud Jaan Puu kaitsja vann. adv. Rõugu ja tsiviilnõudja Emilie Erlich'i voliniku vann. adv. Grau seletused ning prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus, et Jaan Puu ja tema kaitsja vann. adv. Rõugu kass. kaebused ei teeni tähelepanu, kuid valvekorrast tuleb Kohtupalati otsus tühistada Jaan Puule määratud karistuse suhtes.

Kohtupalati otsusega 29. oktoobrist 1926 a. on Jaan Puu süüdi tunnistatud selles, et tema õöl vastu 25. juulil 1925 a. Kodijärve vallas Riiviku talus, sihiga kätte saada kõrget kinnitussummat, oma hoonete aida, tööliste maja, sauna ning talli külge tule süütas, mille tagajärjel eluhoonetega otsekoheses läheduses olev ait ning selle küljest hakanud laut, mis mõlemad Eestimaa kinnitus-aktsiaseltsis „Eka“ kokku 510.000 marga väärtuses olid kinnitatud, ära põlesid, kuna aga tuli tööliste maja, sauna ning talli küljest ilma kahju sünnitamata ära kustutati ja ära kustus. See kuritegu on Kohtupalati poolt N. S. § 1612 j. 2 alla viidud ja Puule on karistus määratud N. S. § 1609 jao 2 põhjal — 5 aastat sunnitööd ühes kõigi kodanikuõiguste kaotamisega.

Kassaatorid paluvad Kohtupalati otsuse tühistada, seletades oma kaebustes järgmist:

Puu — 1) Kohtupalat olevat rikkunud Kr. Kp. S. § 879¹, jättes täiendavalt üle kuulamata tunnistaja Bergi ning asjatundjad Tiku ja Laursoni, ilma et ta oleks oma määruses ette toonud neid takistusi, milledest palve rahuldumata jätmise oli tingitud; 2) tunn. Rätsepa seletuse hindamisel olla Kohtupalat jätnud arvesse võtmata, et tema, kassaatoril, oli teada, et eeluurimise toimetuse selles asjas saadetakse kohtusse äralõpetamiseks; 3) apellatsioonikaebuses ettetoodud väide vilja kõrvaldamise kohta olla Kohtupalati poolt läbi arutamata jäänud; 4) Tartu-Võru rahukogu väide, millega on ühinenud ka Kohtupalat, nagu oleks

tema, kassaator, kõigi hoonete mahapõlemise korral üle 735.000 marga kasu saanud, ei olevat millegagi tõeks tehtud.

Vann. adv. Rõuk—Kohtupalat olla oluliselt rikkunud Kr. Kp. S. § 879¹, jättes ettekutsumata tunn. Bergi ja asjatundjad Tiku ja Laursoni põhistusega, et tunn. Berg juba rahukogus on seletanud, et tema arvamise järele hooned vastavalt nende väärtusele olid kinnitatud, mispärast selle tunnistaja ülekuulamine on otstarbetu ja et niisama asjatundjad Tikk ja Laurson oma arvamist hoonete väärtuse kohta küllalt selgesti rahukogus on avaldanud, mispärast nende väljakutsumine on asjata.

Riigikohus leiab, et kassaatorite väide, et Kohtupalati määrus tunn. Bergi ja asjatundjate Tiku ja Laursoni kohta ei vasta Kr. Kp. § 879¹ nõuetele, on õige vormi poolest, kuid mitte sisuliselt. Kohtupalat nähtavasti on arvestanud tunn. Bergi ütelustega ja asjatundjate aramisega rahukogus. Seal on tunnistaja kinnitusseltsi agent Berg õigeks võtnud, et agendi huvi seisab selles, et hooned kõrgemalt hinnataks ning et tema Jaan Puu päralt olevate hoonete kinnituse alla võtmisel ei toimetanud täpset takseerimist (R.-k. toim. 1. 94, 96; eeluur. toim. 1. 21, 36, 47). Asjatundja Tikk on õigeks võtnud, et ta isa olnud ehitusmeister, aga mitte tema ise ja seepärast ta pole ehituse alal kompetentne. Asjatundja Laurson on õigeks võtnud, et 7 aastat enne tulekahju ta on viimist korda mahapõlenud aita ja lauta näinud ja tema takseerimine baseerub neil andmeil, kusjuures ta rahukogus oma arvamise täpselt on avaldanud. Nende andmete põhjal leiab Riigikohus, et käesolevas juhtumis Kr. Kp. S. § 879¹ rikkumine ei ole oluline.

Tunn. Rätsepa üteluste kohta on Kohtupalat oma seisukoha otsuse motiives avaldanud ja tunnistaja ütluste hindamine ei tule arutusele kass. korras. Mis puutub vilja kõrvaldamisse, siis nähtub tunn. Sarapi ütlustest (v. R.-k otsus), et Puu aidas aresti alla oli pandud 50 puuda rukkid, kuna 18. juunil 1925 a. oli järele jäänud ainult 10 puuda 18 naela, mispärast kassaatori vastuavaidlus on alusetu. Rahukogu on oma otsuse motiives ette toonud, missugusel teel ta oli jõudnud otsusele, et kõigi hoonete mahapõlemise korral Jaan Puu oleks üle 753.000 marga puhaskasu saanud, ja Kohtupalat on sellega ühinenud. Kass. korras see küsimus ei või arutusele tulla (K. A. S. § 5). Pealegi ei nõua N. S. § 1612 ettenähtud kuritegu oma koosseisu poolest, et kinnitussumma oleks kõrgem kinnitatud hoonete tegelikust väärtusest, sest on ju mõeldav, et hoonete omaniku huvi võib seista kinnitussumma saamises ka sel korral, kui hoonete tegelik väärtus on kinnitussummast kõrgem, näiteks, kui taheti sel kohal, kus seisab vana hoone, uut ehitada, aga lõhkumise ja koristamise kulud on suured ja lõhkumine võtab aega, või kui veskil mingit tulu ei ole ja veskisse mahutaud kapital ei kanna protsente.

Ettetoodud põhjustel ei teeni mõlemad kass. kaebused rahuldamist, kuid selle peale vaatamata leiab Riigikohus, et Kohtupalati otsus tuleb tühistada karistuse suhtes valvekorras, sest kuritegu, milles Rahukogu ja Kohtupalat on Jaan Puu süüdi tunnistanud, vastab N. S. § 1612 j. 1, aga mitte j. 2-le. Nagu nähtub küsimusetekstist, ei ole selles öeldud, et põlemasüüdatud hooneis oleks olnud inimesi, või et neist hooneist oleks tuli võõraste hoonete peale üle läinud, või et põlemasüüdatud hooned asuksid võõraste hoonete läheduses, — kuna ainult nende tingimuste olemasolu lubab N. S. § 1612 j. 2 kohaldamist. Mainitud paragrahv asub Nuhtlusseaduse XII jaotuse 2-ses peatükis, mis kannab pealkirja „võõra varanduse hävitamise ja kahjustamise üle“ ja § 1612 on erandiks selles peatükis, käsitades oma vara põletamist. Ei või kahtlust olla selles, et hoonete omanik võib karistamata oma hooneid hävitada, muu seas ka põlemasüütamisega. Ainult ses juhtumis, kui selle hävitamisest tekib hädaoht inimestele või võõrale varandusele, on ta tegu karistatav (N. S. § 1612 j. 2). Kuid tule vastu kinnitusseltside asutamisest saadik tekkis tarvidus kinnitusseltside huve kaitsta kinnitatud varanduse omanikkude kuritahtlikkuse vastu põletamisega kinnitussummasid

omandada, kui see nendele kasulik on. Seepärast on seaduseandja poolt karistus määratud kinnitusseltsis kinnitatud varanduse omanikkudele, kui nad oma varanduse põlema süütaavad kinnitussumma kättesaamise eesmärgiga, ka sel korral, kui tulekahju läbi ei teki hädaohtu ei inimestele ega võõrale varandusele — N. S. § 1612 j. 1. Käesolevas juhtumis on Puu oma tule vastu kinnitatud hooned põlema süüdanud, kusjuures ei olnud hädaohtu ei inimestele ega võõrale hoonele, ainult eesmärgiga kinnitussummat kätte saada ja seepärast tuleb teda karistada N. S. § 1612 j. 1 järele. Silmas pidades, et selle paragrahvi karistuse ülemmäär on 5 aastat vangiroodu ühes kõigi iseäraliste kodanikuõiguste kaotamisega, tähendab, kergem Kohtupalati poolt Puule määratud karistusest, leiab Riigikohus tarvilikuks Kohtupalati otsuse karistuse suhtes valvekorras tühistada ja asi anda Kohtupalatile karistuse määramiseks N. S. § 1612 j. 1 järele. Käsitades Kr. Kp. S. § 912 ja K. A. S. § 250. **otsustas Riigikohus:** Jaan Puu ja tema kaitsja vann. adv. Rõugu kass. kaebused tagajärjeta jätta. Valvekorras Kohtupalati otsus 29. oktoobrist 1926 a. karistuse suhtes tühistada ja asi anda Kohtupalatile karistuse määramiseks N. S. § 1612 j. 1 järele.

Nr. 63.

KRIMINAAL-OSAKOND.

22. jaanuaril 1927 aastal.

Tollidirektori kassatsioonikaebus Tartu-Võru rahukogu otsuse peale 12. novembrist 1926 a. Johan Orava süüd. Tollisead. §§ 333, 419 p. 1, 422, 424 ja 426 järele.

Eesistuja ja ettekandja os. esimees P. Kann,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus, et Tollidirektori kass. kaebus tuleb jätta tagajärjeta.

Kassaator kaebab, et Eesti ja Läti vahelise konventsiooni art XVI teksti „владѣльцы земельныхъ участковъ и вообще недвижимостей, пересѣкаемыхъ пограничной линіей“ tuleb mõista nii, et selles artiklis ettenähtud soodustused on antud ainult nende maaüksuste omanikkudele, kelle maa piirijoonega on läbi lõigatud. Oraval olnud aga Läti alamalt renditud maatükk, missugune täielikult Lätimaale jäänud, ja piirijoon ei olevat seda maatükki üldse läbi lõiganud.

Eesti-Läti konventsiooni art. XVI räägib maatükkide ja kinnisvarade valdajaist (владѣльцы), mitte aga omanikkudest, nagu arvab kassaator. Selle sõna „владѣльцы“ all tuleb mõista nii omanikke kui ka rentnikke, sest mainitud konventsioon kaitseb kõiki majanduslikke üksusi, ükskõik, kas neid üksusi valdavad omanikud või rentnikud. Kohtualune Orav oli Lätis oleva maatüki rentnik ja seepärast kuulub ka tema artiklis XVI ettenähtud „valdajate“ hulka.

Kohus on õigeks võtnud, et Eesti-Läti piiriamise läbi jäi Orava elukoht Eestisse, kuna ta renditud maa jäi Lätisse, ja et elukoha ja rendimaa vahel ühtki teist maad ei ole, see on, et kohtualuse Orava elukoht, mis otsekoheses ühenduses oli tema rendimaaga, lõigati piirijoonega läbi. Seepärast on Rahukogu Eesti-Läti konventsiooni art. XVI õigesti kohaldanud.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel **otsustas Riigikohus:** Tollidirektori kassatsiooni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 64.

KRIMINAAL-OSAKOND.

29. jaanuaril 1927 a.

Eduard Klaus'i kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 22. okt. 1926 a. Eduard Klaus'i süüd. Tollisead. §§ 419 p. 1, 426 lit. b ja 430 pp. 2 ja 3 järele.

Eesistuja ja ettekandja os. esimees P. Kann, Riigkohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigkohus, et kohtualuse Eduard Klaus'i kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator kaebab, et Kohtupalat olevat T. S. § 430 p. 3 ettenähtud altkäemaksu pakkumist liig laialt tõlgitsenud. Kassaatori arvamise järele võib T. S. § 430 p. 3 ettenähtud altkäemaksu pakkumisest jutt olla ainult siis, kui altkäemaksu on pakutud nii palju, kui palju pakkuja käes või valdamisel on, mitte aga mingisugust olemata väärtust. Käesolevas juhtumis on altkäemaksu pakkujal olnud ainult 3000 marka, kuna ta aga altkäemaksuna olevat pakkunud 10.000 marka, see on summat, mida tal ei olevat olnud. Seepärast arvab kassaator, et käesolevas juhtumis ei ole tegemist olnud altkäemaksu pakkumisega.

Edasi kaebab kassaator, et Kohtupalat olevat rikkunud Kr. Kp. S. § 891, sest Kohtupalat olevat T. S. § 424 põhjal temalt konfiskeerinud salakauba veoabinud selle peale vaatamata, et rahukogu need veoabinõud konfiskeerimata jätnud, et selle rahukogu otsuse peale ei olevat edasikaebust antud ja et T. S. § 422 põhjal kuuluvat ka veoabinõude konfiskeerimine karistuste hulka.

Need kassaatori väited ei teeni tähelepanu.

Kassaatoril on õigus, et olemata väärtus ei või altkäemaksu esemeks olla. Kuid käesolevas juhtumis on kohtualune Utroffile altkäemaksuna pakkunud 10.000 mk., mida olematuks väärtuseks ei või tunnistada. Et kohtualusel altkäemaksu pakkumisel 10.000 mk. ei olnud, ei ole tähtis, sest seadus ei nõua, et altkäemaks peaks juba pakkumisel üle antama.

Ei ole ka Kohtupalat rikkunud Kr. Kp. S. § 891, sest Kr. Kp. S. § 1206 ettenähtud kord, mille järele Kohtupalat on tarvitusele võtnud T. S. § 424, on Kr. Kp. S. § 891 ettenähtud üldisest korrast eraldatud. Kr. Kp. S. § 1206 põhjal on appellatsioonikohus ex officio kohustatud riigi kasuks seaduses ettenähtud rahatrahve ja konfiskeerimisi karistuse näol kohtualuste peale panema, kui esimese astme kohus ei ole seda teinud.

Seda silmas pidades ja K. Kp. S. § 912 juhatusel **otsustas Riigikohus:** Eduard Klaus'i kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 65.

KRIMINAAL-OSAKOND.

5. veebruaril 1927 a.

Jaan Lüdigi erakaebus Viljandi-Pärnu rahukogu määruse peale 16. detsembrist 1926 a. Jaan Lüdigi süüd. R. N. S. § 42 järele.

Eesistuja: osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koomets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

1925 a. juunikuu 14. päeval sai Pärnu maak. politsei linnajaosk. IV rajooni ülema poolt politseikordnik Jaan Lüdigi kohta, kes uulitsal vahiposti peal purjus leiti olevat, protokoll tehtud ja Lüdigi ise arestimajasse väljamagamiseks paigutatud. 15. juunil samal aastal tagandas Pärnu maak. politseiülem kordniku Jaan Lüdigi politseiteenistusest.

10. sept. 1925 a. saatis Kohtupalati prokuröri noorem abi juurdluse Pärnu 1 jaoskonna rahukohtunikule Lüdigi vastutuselevõtmiseks R. N. S. § 42 põhjal.

12. sept. samal aastal kohtu käskotsusega mõistis rahukohtunik Lüdigi R. N. S. § 42 põhjal 1 kuuks aresti.

14. nov. 1925 a. tegi rahukohtunik määruse, et 12. sept. s. a. Lüdigi kohta tehtud käskotsus on seadusejõusse astunud ja tuleb täitmisele pöörata.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et rahukohtuniku kui ka Rahukogu otsused käesolevas asjas ei või jõusse jääda.

Kohtu käskotsuste seaduse (R.T. nr. 5 — 1919 a.) järele saadetakse kohtu käskotsusest ärakirjad politseile või ametiasutustele, kes asja algatasid, kui ka süüdimõistetule kätte, kellel õigus on seitsme (7) ööpäeva jooksul pärast käskotsuse ärakirja kättesaamist asja arutust paluda harilikus kohtukorras.

Sama seaduse § 6 järele omandab käskotsus seadusejõusse astunud kohtuotsuse maksuvuse, kui ülalnimetatud tähtajal asja uut arutust pole palutud. Rahukohtuniku kui ka Rahukogu asjatoimetuses puuduvad andmed, et nimetatud seaduse § 4 oleks täidetud ja süüdimõistetule Lüdigile ärakiri käskotsusest oleks saadetud, mispärast rahukohtunikul ei olnud seaduslikku alust käskotsust Lüdigi kohta seadusejõusse astunuks arvata. Üldse silmas pidades R. N. S. § 42 ettenähtud karistust, ei olnudki rahukohtunikul õigust Lüdigi asja käskotsusega lahendada, vaid pidi seda arutama üldises korras (Käskots. Sead. § 1).

6. sept. 1920 a. (R. T. nr. 147/148 — 1920 a.) ajutist seadust karistuste ja kohtupidamise korra muutmise kohta mõnesugustes süütegude asjus ei või käesoleva juhtumi kohta tarvitada. Selle seaduse põhjal võib käskotsusi teha ainult siis, kui süüdlased on selles ülesloetud (§ 4) süütegedelt tabatud ja vahi alla võetud ja kui politseivõimudel on korda läinud 24 tunni jooksul asja kohta kokku seada üksikasjaline protokoll ja see rahukohtunikule saata. Ainult neil tingimustel ja kui ettepanud süüdistusmaterjal täiendamist ei nõua, omab rahukohtunik õiguse selle seaduse põhjal asja otsustada kohtu käskotsuse korras ja hiljemalt järgmisel äripäeval peale protokolli kättesaamist. Käesoleval korral, nagu näha asjatoimetusest, on protokoll rahukohtunikule saadetud ainult 10. sept. 1925 a., see on peaaegu kolm kuud hiljem, kui see kokku seati.

Seadus 6. sept. 1920 a. nr. 309 on eriseadus, mida laiemalt tõlgitseda ei ole lubatud.

Eelmist silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 174 ja K. A. S. § 250 põhjal **otsustas Riigikohus:** rahukohtuniku käskotsus ja määrused ja ühtlasi Viljandi-Pärnu Rahukogu määrus tühistada; saata asjatoimetus rahukogu läbi samale rahukohtunikule arutamiseks seaduslikus korras.

Nr. 66.

KRIMINAAL-OSAKOND.

12. veebruaril 1927 a.

Tsiviilnõudjate Liisa ja Jüri Müntherite voliniku vann. adv. abi F. Vellneri kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 12. nov. 1926 a. Gustav Kilo süüd. N. S. § 1455 j. II järele.

Eesistuja osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et tsiviilnõudjate Jüri ja Liisa Müntherite voliniku vann. adv. abi Vellneri kass. kaebus tuleb rahuldada.

Kohtupalat kinnitas 12. novembril 1926 a. Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse, millega Gustav Kilo on kuriteos, mis ette nähtud N. S. § 1455 j. 2-es, õigeks mõistetud „seepärast, et talitas enesekaitseks hädaseisukorras“, ning tsiviilnõudmine on läbi vaatamata jäetud.

Kassaator palub Kohtupalati otsuse tühistada Kr. Kp. S. § 30 ja 31 rikkumise pärast, sest tähendatud paragrahvide mõiste järele oleks Kohtupalat pidanud tsiviilnõudmise sisuliselt läbi arutama.

Riigikohus leiab, et Tallinna-Haapsalu Rahukogu küsimuslehest ei nähtu, et rahukogu tsiviilnõudmise küsimuse üldse oleks arutusele võtnud (Kr. Kp. S. § 750) ja rahukogu otsuse motiivist ei ole näha, missugusel seaduslikul alusel on rahukogu otsusele jõudnud, et Gustav Kilo vastu tõstetud tsiviilnõudmine tuleb läbi vaatamata jätta sel põhjusel, et Kilo on õigeks mõistetud. Säärast määrust ei leidu kriminaalkohtupidamise seaduses, vaid vastupidi Kr. Kp. S. § 31 ütleb selgesti, et õigeksmõistva otsuse läbi ei kõrvaldata veel läbivaatamiselt tsiviilnõuet. Kohtupalat väidab, et Rahukogu on Kilot „üldise süüküsimuse järele“ õigeks mõistnud ja „kuna keegi rahukogus palvet pole avaldanud sündmuse küsimust eraldada“, mida kohus ka omalt poolt pole tarvilikuks pidanud teha, tuleb Kr. Kp. S. § 31 ja vastavate Senati seletuste järele tsiviilnõudmine kui halvemas juhtumis eneses sisaldava tsiviilõiguslik delikt läbivaatamata jätta. See väide on ekslik ega ole kokkukõlas Kr. Kp. S. § 754, ning nähtavasti on Kohtupalat eksiteele sattunud end. Vene Senati seletuste läbi vandekohtule alluvais asjus, sest vandekohtunikud ei motiveeri oma otsuseid. Kr. Kp. S. § 6, 7 ja 594-as on ettenähtud need juhtumid, millel kohus ei tohi kriminaalprotsessis avaldatud tsiviilnõudmisi arutusele võtta, nimelt kui ei ole tegemist kuriteo sündmusega, mille peale rajatud tsiviilnõue, kui viimane on esitatud pärast kriminaalasja arutamise algust, või kui tsiviilnõudja enne asja otsustamist palub tema nõude läbi vaatamata jätta, või kui tsiviilnõudja või tema volinik ei ilmu kohtusse kriminaalasja istumisele. Neis juhtumeis jätab kohus tsiviilnõudmised läbi vaatamata. Kr. Kp. S. § 754 näitab, et käesolevas juhtumis on Rahukogu selle § nõude tähele panemata jätnud. Juba Rahukogu vastus süüküsimuse peale kinnitab seda. Üldreeglina maksab järgmine: kohtu vastus võib olla ainult jaatav või eitav, kusjuures eitav ta võib olla ainult nende asjaolude kohta, mis küsimuses on ette toodud, kuna käesolevas juhtumis lausub kohtu vastus: „ei ole süüdi sellepärast, et talitas enesekaitseks hädaseisukorras“. Küsimuses üldse ei räägita hädaseisukorrast, mispärast on selge, et kohtus tekkis kahtlus süüksarvamise kohta, järelikult ta pidi käima Kr. Kp. S. § 754 järele, nimelt lahutama süüküsimuse 4 ossa. Seepärast ei saa Kr. Kp. S. § 754 rikkumist tsiviilnõudja arvele kirjutada. Kuid selle peale vaatamata on eeltoodud kohtuvastusest ning kohtuotsuse motiivist tingimata selge, et kohus võtab õigeks, et Münther on Kilo poolt surmatud, tähendab, on olemas alus tsiviilnõudmise läbivaatamiseks. Kohtupalat üldse ei seadnud küsimust üles ning arvesse võttes, et formaalselt küsimus sündmuse kohta ei ole Rahukogu poolt eraldatud, jätab kahe silma vahele, et Rahukogu selgesti on öelnud, et Kilo surmas Müntheri enesekaitseks olles hädaseisukorras. Neil põhjustel ei või kaevatud otsus jõusse jääda Kr. Kp. S. § 31 ja 754 rikkumise pärast. Käsitades Kr. Kp. S. § 912 — **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus 12. novembrist 1926 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 67.

KRIMINAAL-OSAKOND.

26. veebruaril 1927 a.

Tollidirektori kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 18. jaan. 1927 a. Martin Solti süüid. Tollisead. § 420 p. 8 ja 426 p. a järele.

Eesistuja osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokurööri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et tollidirektori kass. kaebus tuleb rahuldada.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 18. jaanuarist 1927 a. on tühistatud Haapsalu jaoskonna rahukohtuniku otsus, millega Martin Solts on süüdi mõistetud 4 tükki — kokku umbes 38 arssinat — villase väljamaa riide tolliplommita hoidmises kauplemise otstarbel ning vastavalt Tollisead. § 420 p. 8 ja 426 põhjal karistatud.

Kassaator palub Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse tühistada Tollisead. § 420 p. 8 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) Rahukogu ei eita, et Soltsilt on 21. detsembril 1925 a. ära võetud 4 tükki villast väljamaa riidet, mil tolliplommid puudunud, ning et need kaubad ei kuuluks tolliplommidega varustamisele; 2) õigeksmõistev otsus baseerub oletustel, nagu oleks Soltsi kätte juhuslikult sattunud terve kangast just see tükk, mil plommi küljes ei olnud, ning et tollimaks kõigi riidetükkide eest olevat maksetud, kuna „ainukeseks kahtlemata tollimaksu äraõiendamist tõendab seaduslikult kanga külge kinnitatud tolliplomm“.

Riigikohus leiab, et Tollisead. § 420 p. 8 (R. T. nr. 35 — 1926 a.) juure lisatud märkusest selgub, et ei loeta süüks kauplustes kaupade leidumist ilma tollimärkideta, kui need moodustavad ainult kangaste väikesi lõikeid kuni 5 meetri pikkuseni ja kui seejuures on tõendused, et need on ülejäägid seaduslikus korras äratollitud ja tollimärkidega varustatud kaupadest. Rahaministri määruse väljamaalt sisseveetavate kaupade tollimärkidega varustamise kohta tolliasutustes 13. veebruarist 1926 a. § 30 järele (R. T. nr. 15 — 1926 a.) ei tohi tolliametist käesoleva määruse järele tollimärkidega varustatult läbilastud kaupa müügile lasta või müügiks hoida ilma tähendatud märkideta, sest vastasel korral loetakse niisugused kaubad salakauba taolisteks Tollisead. § 420 p. 8 ja märkuse põhjal. Siimas pidades, et Martin Solts on vastutusele võetud sündmuse eest, mis on aset leidnud 21. detsembril 1925 a. ja seepärast 1926 aastal ilmunud seadusi ja määrusi kohaldada ei saa, tuleb käia Tollisead. § 420 p. 8 — 1923 aasta redaktsiooni järele, nimelt salakauba veoga ühetaoliselt lugeda tolliasutustest eriliste tollimärkide all sama seadustiku § 262 põhjal väljalastavate väljamaa kaupade hoidmine kauplustes või ka mitte-kauplemisruumides, kuid kauplemise otstarbeks, niisama ka seesuguste kaupade vedamine riigipiirides samaks otstarbeks, kui neil kaupadel vastavaid tollimärke ei leidu ja viimaste puudumine ei ole tõestatud paratamata põhjustega, nagu kauba rikkumine tulekahju, veeuputuse ajal jne., kuna kaupade seaduslik algupära ei tõestu tollikviitungitega ja teiste dokumentidega. Rahaministri määruse kaupade tollimärkidega varustamise kohta tolliasutustes 17. märtsist 1922 a. § 8 p. „d“ järele kinnitatakse kaubaomanikkude kirjalikul soovil tolliasutustes manufaktuur-kaupadele külge, mis suurtes tükkides sisse toodud, aga väikestes tükkides müügile lastakse, tarvilik arv plomme (R. T. nr. 41 — 1922 a.)

Rahukogu otsuse motiivest ei selgu, missugusele seaduslikule alusele nad on rajatud ja missugustel põhjustel rahukohtu süüdimõistev otsus on tühistatud. Seeläbi on oluliselt rikutud Kr. Kp. S. §§ 119, 130 ja 168 ning Tollisead. § 420 p. 8, mis pärast kaevatud otsus jõusse jääda ei või.

Käsitades Kr. Kp. S. § 174, otsustas Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 18. jaan. 1927 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 68.

KRIMINAAL-OSAKOND.

5. märtsil 1927 a.

Kahjusaja Aleksander Lavingi kass. kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 27/31. jaan. 1927 a. August Tammanni ja Peeter Kikase süüd. R. N. S. § 174 p. 1 järele.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik
H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et Aleksander Lavingi kass. kaebus tuleb rahuldada.

27. I. 1927 a. kinnitas Tartu-Võru Rahukogu Otepää jaoskonna rahukohtuniku otsuse, millega August Tammann ja Peeter Kikkas on õigeks mõistetud R. T. S. § 174 p. 1 ettenähtud süüsteos.

Kassaator palub Tartu-Võru Rahukogu otsuse tühistada Kr. Kp. S. §§ 119 ja 205 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) kohus olla käesolevat asja täiesti pealiskaudselt arutanud, jättes kõrvale just need asjaolud, nimelt jahukottidel olevad iseärasused, mis kottide ümbervahetamist kinnitavad; 2) tunn. Ennuse ja Krebsbachi seletustest, et Lavingule pole saadetud halba jahu, on kohus teinud ebaõigeid järeldusi, 3) kohus oleks pidanud käesolevat asja ühes juurdlusega Lavingi allkirja võltsimise kohta kohtu-uurijale uurimiseks saatma, sest need on tihedalt seotud üksteisega.

Riigikohus leiab, et kõigepealt on rahukohtunik ja rahukogu Kr. Kp. S. § 92 oluliselt rikkunud. Kohtualused Tammann ja Kikkas ei tunnistanud ennast süüdi Lavingi jahukottide ümbervahetamises, mispärast nii rahukohtunik kui ka rahukogu olid kohustatud Kr. Kp. S. § 92 täpse mõiste järele käima ja kahjukannatajat Lavingi tunnistajana üle kuulama, hoolimata sellest, kas ta esineb käesolevas asjas ka süüdistaja või tsiviilnõudja osas. Sama § põhjal ei saa kohus mööda minna ka kahjusaaja poolt ülesantud tunnistajate ülekuulamisest. Tähelepanu teenib kassaatori seletus pealiskaudse asja arutamise üle, sest ei rahukohus ega rahukogu ei püüdnudki politsei poolt juurdluse juure lisatud jahukotte üle vaadata, kas vastab tunn. Krebsbachi seletus kottide suude kinniõmblemise viisi kohta tõele ning kas on kõigil kottidel pealekirjutatud nr. 839 (1. 12 t. k.) tehtud Ceresi leivavabrikus. Kriminaalkohtu ülesanne seisab ju selles, et omalt poolt kõiki toiminguid ette võtta, mis seaduse põhjal tõe kättesaamise huvides tarvis on. Kr. Kp. S. § 159¹ just kriipsutab alla, et kohtu tegevus ei olene ainult poolte sellekohastest palvetest. Seeläbi on rahukogu oluliselt rikkunud Kr. Kp. S. § 119. Teised kassaatori väited ei vääri tähelepanu, sest tunnistajate seletuste hindamine käib asja sisusse ja Kr. Kp. S. § 205 pole rikutud. Käsitades Kr. Kp. S. § 174, otsustas Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu otsus 27. jaanuarist 1927 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 69.

KRIMINAAL-OSAKOND.

19. märtsil 1927 a.

*Katarina Rimmelgase kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 11. jaan. 1927 a.
Katarina Rimmelgase süüdi. Akts. Sead. § 1113 märk. järele.*

Eesistuja ja ettekandja osak. esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör
R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Katarina Rimmelgase kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator kaebab, et Rahukogus esitatud äritunnistusest olevat näha, et kauplus olevat läbiotsimise ajal ja ka varem olnud Leena Hansumi nimel, ja et seepärast peaks viina hoidmise eest vastutama Leena Hansum, mitte aga kohtualune Rimmelgas.

Kohus on õigeks võtnud, et kaupluse tegelik pidaja oli tol ajal, kui läbiotsimine toime pandi ja kui ilmsiks tuli Akts. Sead. § 1113 märkuses ettenähtud süütegu, Katarina Rimmelgas, mitte aga Leena Hansum, kes tol ajal maal viibis.

Akts. Sead. § 636 põhjal loetakse aga kaupluse peremeheks see, kelle otsekoheses korralduses või pidamises oli kauplus tol ajal, kui viina seadusvastane hoidmine ilmsiks tuli. See peremees vastutab ka Akts. Sead. § 1113 märkuses ettenähtud süütegude eest, kui kindlaks on tehtud, et ta viina seadusevastaselt on hoidnud. Et kohus on õigeks võtnud, et leitud

viin oli Katarina Remmelgase oma ja et Katarina Remmelgas oli tol ajal kaupluse peremees, siis on kohus õigesti kohtualust Katarina Remmelgast Akts. Sead. § 1113 märkuse järele karistanud.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel **otsustas** Riigikohus: Katarina Remmelgase kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 70.

KRIMINAAL-OSAKOND.

26. märtsil 1927 a.

Peeter Rästa kass. kaebus. Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 10/14. veebr. 1927 a. Peeter Rästa süüd. R. N. S. § 140 järele.

Eesistuja ja ettekandja osak. esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Peeter Rästa kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Erakaebaja Miina Laas, oma alaealise poja Johannes Laasi loomulik eestkostja, palus Tartu-Võru rahukogu 4. j. rahukohtunikku võtta vastutusele Peeter Rästa selle eest, et viimane 11. juunil 1925 a. peksis ja ähvardas ära tappa tema alaealist poega Johannes Laasi, kes Otto Oja juures, Vorbuse vallas, Ljeküla talus, karjas oli.

Rahukohtunik leidis, et Peeter Rästa süü Johannes Laasi ähvardamises on tõendatud ja karistas teda R. N. S. § 140 põhjal rahatrahviga viietuhande (5.000) marga suuruses või kahe (2)-nädalise arestiga.

Selle rahukohtuniku otsusega ei jäänud kohtualune Peeter Rästa rahule ja andis edasi-kaebuse Tartu-Võru Rahukogule, milles palus rahukohtuniku otsuse tühistada ja ennast õigeks mõista.

Tartu-Võru Rahukogu istungil 10. veebr. 1927 a. palus kohtualuse kaitsja kohtualuse vastu tõstetud süüdistuse ära lõpetada sel põhjusel, et erasüüdistuse tõstjal — Miina Laasil — ei olevat õigust olnud käesolevat erasüüdistust kohtualuse vastu tõsta, sest Miina Laas olevat oma mehest lahutatud ja lapsed olevat mehele — Jaan Laasile — mõistetud, kes aga Miina Laasi poolt tõstetud erasüüdistusest loobub. Selle tõenduseks, et Miina Laas oma mehest — Jaan Laasist — lahutatud, et lapsed on isale — Jaan Laasile — mõistetud ja et isa Jaan Laas loobub tõstetud erasüüdistusest, esitas kohtualuse kaitsja Jaan Laasilt Tartu-Võru Rahukogu nimele antud ja Tartu notaariuse Reimani poolt tõestatud (1927 a. 4. veebr. not. reg. nr. 811) teadaande ja Tartu Peetri koguduse 2 pihtkonna õpetajalt väljaantud tunnistused 6. dets. 1926 a. nr. 1998 ja 1999.

Kohtuistungil kuulas rahukogu üle kahjukannataja Johannes Laasi, kes muu seas selatas, et tema elab oma ema juures, sest isa ajanud teda enese juurest minema.

Ülaltoodud kohtualuse kaitsja palve läbi arutanud, leidis rahukogu, et kahjukannataja Johannes Laas on kogu aja, ka sündmuse ajal, oma ema juures elanud, ja et kriminaalasjus võivad alaealiste huvide kaitsjaks välja astuda mitte ainult nende vanemad, vaid ka need isikud, kelle hoole all laps seisab, ja määras kaitsja palve, erasüüdistus ära lõpetada, tagajärjeta jätta.

Tartu-Võru Rahukogu jättis kohtualuse Peeter Rästa edasikaebuse tagajärjeta ja kinnitas rahukohtuniku otsuse.

Omas kass. kaebuses palub kohtualune Peeter Rästa Tartu-Võru Rahukogu otsust 10. veebr. 1927 a. tühistada järgmistel põhjustel:

1) Rahukogu olevat läbi vaatamata jätnud alaealise Johannes Laasi loomuliku eestkostja, tema isa J. Laasi notariaalselt tõestatud allkirjaga palve 4. veebr. 1927 a., milles viimane paluvat tema alaealise poja Johannes Laasi poolt tõstetud kaebuse läbi vaatamata jätta ja erasüüdistuse lõpetada;

2) Rahukogu olevat kohtusse kutsumata jätnud tunn. Jaan Laasi, kes pidi tõendama, et alaealine Johannes Laas isa hoole all ja ülalpidamisel on;

3) Rahukogu oleks pidanud käesoleva erasüüdistuse lõpetama, sest B. E. S. § 200 ja 200² põhjal kuuluvat abielus sündinud laste üle vanemate võim, kui abielu lahutatud, sellele, kelle juure lapsed on määratud, see on käesolevas juhtumis isale, Jaan Laasile, kelle nõusolekuta ei olnud võimalik käesolevat erasüüdistust tõsta.

Need väited ei vääri tähelepanu.

Nagu asjaoludest selgub, esitas kohtualuse kaitsja kohtule Jaan Laasi teadaande 4. veebr. 1927 a. selleks, et tõendada neid asjaolusid, millele oli rajatud kohtualuse kaitsja palve erasüüdistuse äralõpetamise kohta. Selle kaitsja palve ühes ettetoodud tõendustega on kohus läbi arutanud ja selles suhtes oma seisukoha võtnud. Kaitsja poolt oma palves ettetoodud asjaolude tõenduseks esitatud Jaan Laasi teadaande ja ka Tartu Peetri koguduse 2 pihtkonna õpetaja tunnistuste suhtes ei olnud kohtul mingit alust veel eraldi seisukohta võtta.

Kohtuistungi protokollist selgub, et kohtualuse kaitsja, pärast asja sisulist ettekannet, palus kohtusse kutsuda tunn. Jaan Laasi selle tõenduseks, et „alaealise Johannes Laasi ülalpidamisest on osa võtnud ka tema, Jaan Laas“. Rahukogu jättis tunn. Jaan Laasi kohtusse kutsumata sellepärast, et need asjaolud, mille tõenduseks see tunnistaja oli palutud kohtusse kutsuda, asja kohta tähtsusetu on. See rahukogu määrus vastab Kr. Kp. S. § 159 nõuetele, mis pärast tunn. Jaan Laas on seadusepäraselt kohtusse kutsumata jäetud, seda enam, et seda tunnistajat oli palutud kohtusse kutsuda peale asja sisulist ettekannet ja et kohtualuse kaitsja ei ole seletanud, et ta palub tunnistajat kohtusse kutsuda uuesti ilmsikstulnud tõenduste puhul.

Mis puutub kassaatori väitesse, et ilma Jaan Laasi, alaealise Johannes Laasi seadusliku eestkostja nõusolekuta ei olevat võimalik olnud käesolevat erasüüdistust tõsta, ja et kohus oleks pidanud Jaan Laasi palve rahuldama ja tõstetud erasüüdistuse lõpetama, siis leiab Riigikohus, et Kr. Kp. S. § 43 põhjal on õigus antud alaealiste - kahjukannatajate eest süüdistusi tõsta ja neid kohtus asendada kõigile neile isikuile, kelle faktilise hoole all alaealised seisavad. Kr. Kp. S. § 43 ettenähtud legaalsel asendamisel kriminaalkohtus tuleb mõista laiemalt, kui see on ettenähtud tsiviilseadustes. Sel seisukohal on olnud end. Vene Senat (vaata end. V. s. seletused 1869 a. nr. nr. 780 ja 2026, 1870 a. nr. nr. 116, 465, 1035, 1874 a. nr. 288) ja ka teooria (vaata Foinitsky II köide lehek. 31, Nekljudoff käsit. rahukohtunikudele köide I, lehek. 251, Tauber, lehek. 58).

Käesolevas juhtumis on kohus õigeks võtnud, et isa Jaan Laas ajas oma alaealise poja Johannes Laasi enese juurest ära ja et pärast seda asus alaealine Johannes Laas elama oma ema Miina Laasi juure, kelle faktilise hoole all Johannes Laas elas.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel otsustas Riigikohus: Peeter Rästa kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 71.

KRIMINAAL-OSAKOND.

26. märtsil 1927 a.

Nikolai Luederi kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 4. jaan. 1927 a. Nikolai Luederi süüdistuses U. N. S. § 128 järele.

Eesistuja ja ettekandja osak. esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Nikolai Luederi kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Nikolai Lueder on süüdi mõistetud selles, et ta Varangu vallas, Varangu mõisa õuel avalikult oma tööliste ees Eesti Vabariigi kõrgemat riigivõimu ja Põhiseadusega maksmata pan-

dud riigikorda halvaks panevalt ning jultunult sõimas, tähendades: „Terve see Vabariik on röövli ja varaste riik, kus vargad ja röövliid eesotsas istuvad, kes minu maad ja majad on ära röövinud..... see kuradi sita vargariik“.

Selle kuriteo eest karistas kohus Nikolai Luederit U. N. S. § 128 ja 53 põhjal üheaastalise kinnipidamisega kindluses, tarbekorral teostades U. N. S. § 19 märkuse 2 juure kuuluvat lisa 1 p. 2 nõudeid.

Kassaator Nikolai Lueder palub Kohtupalati otsuse 4. jaan. 1927 a. tühistada, sest temale süütkspanud süütegu ei sisaldavat U. N. S. § 128 ettenähtud süüteo tunnuseid, ja nimelt: 1) olevat U. N. S. § 128 ettenähtud lugupidamatuse avaldamine kõrgema võimu vastu, mis Vene Põhiseaduse § 10 järele olevat kuulunud ainuüksi isevalitsejale, kuna kõik teised võimud temale allunud. Eesti Vabariigi kõrgemat võimu aga võrrelda Vene isevalitsejaga olevat võimata; 2) U. N. S. § 128 ettenähtud lugupidamatus pidavat sihitud olema kõrgema võimu teostamisele, mida käesolevas juhtumis ei olevat olnud; 3) lugupidamatus kõrgema võimu vastu peab avaldatud olema kõnes ja avalikult. Käesolevas juhtumis ei olevat lugupidamatus ei kõnes ega ka avalikult avaldatud.

Need väited ei vääri tähelepanu.

U. N. S. § 128 on ette nähtud jultunud lugupidamatuse avaldamine riigiasutuste vastu, kes kõrgemat riigivõimu teostavad, ja Põhiseadusega maksma pandud riigivalitsemise viisi ja korra vastu, mitte aga isevalitseja isiku vastu, nagu seda ekslikult arvab kassaator, sest jultunud lugupidamatuse avaldamine isevalitseja isiku vastu oli ette nähtud U. N. S. Seadustiku eelkava kolmandas peatükis.

Riigi Teatajas nr. 113/114 — 1920 a. avaldatud Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 27 järele teostab Vabariigi kõrgemat võimu Eesti rahvas, § 35 järele teostab riigi seaduslikku võimu Riigikogu, § 57 järele teostab kõrgemat valitsemise võimu Vabariigi Valitsus ja § 69 järele teostab riigi kõrgemat kohtuvõimu Riigikohus. Sellepärast karistab U. N. S. § 128 neid, kes on jultunud lugupidamatust avaldanud Eesti rahva, Riigikogu, Vabariigi Valitsuse ja Riigikohtu ja Põhiseadusega maksmapandud vabariikliku valitsemise korra vastu.

Käesolevas juhtumis on kohus õigeaks võtnud, et kohtualune Lueder on avaldanud jultunult lugupidamatust Eesti rahva ja Eestis maksva Vabariikliku korra vastu. See kohtualusele Luederile süütkspanud kuritegu on ettenähtud U. N. S. § 128. U. N. S. § 128 järele peab selles artiklis ettenähtud jultunud lugupidamatus avaldatud olema avalikult. Mõisa õues kümnekonna töölise juuresolekul avaldatud lugupidamatus Eesti Vabariigi kõrgema riigivõimu teostajate vastu tuleb lugeda avalikuks lugupidamatuse avaldamiseks.

Kõne all olev lugupidamatus võib avaldatud olla kõnes, see on sõnades. Kõne pikkus, kuju ja tingimused, milles see peetud, ei ole seaduses ette nähtud ja seepärast tuleb neid viimaseid asjaolusi id seaduse seisukohalt täiesti ükskõikseks lugeda.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. § 912 juhatusel otsustas Riigikohus: Nikolai Luederi kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 72.

KRIMINAAL-OSAKOND.

2. aprillil 1927 a.

1) Kaebaluse Luise Mandeli kaitsja v. adv. A. Maureri ning 2) Tollidirektori kass. kaebused Kohtupalati otsuse peale 14. jaan. 1927 a. Luise Mandeli süüd. Tollisead. § 420 p. 8 ja 426 lrt. a. järele.

Eesistuja ja ettekandja osak. esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör
R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Luise

Mandeli kaitsja vann. adv. A. Maureri kass. kaebus tuleb rahuldada, kuna Tollidirektori kass. kaebus — tagajärjeta jätta.

Kohtualuse Luise Mandeli kaitsja vann. adv. Alfred Maurer palub Kohtupalati otsuse 14. jaan. 1927 a. tühistada järgmistel põhjustel:

1) Väljamaa kaupade ilma plommideta hoidmine kaupluses loetavat ainult siis salakaubaga ühevääriliseks, kui need kaubad Rahaministri määruse põhjal tolliasutustest eriliste tollimärkidega väljalaskmisele kuuluvad. 1924 a. tollitariifi § 204 nimetatud kaubad ei kuuluvat aga plommidega varustamisele. Sellepärast olevat Kohtupalat rikkunud Tollis. § 420 p. 8, kui ta tollitariifi § 204 nimetatud kaubad luges ühevääriliseks salakaubaga.

2) Kohtupalat ei olevat üle kuulanud rahukogus juba ülekuulatud ja Kohtupalatisse kaasatoodud tunn. Otto Mandeli. Sellega olevat rikutud Kr. Kp. S. § 879¹.

3) Kohtupalat olevat läbi kaalumata jätnud edasikaebuses ettetoodud asjaolu, et tolliametniku poolt rebiti ära kaupluses pitsi, paelte ja muude pakkide küljest osad, mis plommidega varustatud osade külge olid trageldatud või nõeltega kinnitatud, ja et ei olevat arvesse võtnud tunn. Tõnissoni, Vilbergi, Holostovi ja Mandeli seletusi, kes mainitud asjaolu kinnitavad. See asjaolu olevat väga tähtis, sest T. S. § 420 märkus (RT 35 — 1926) ei lugevat üldse süüteoks kaupluses kaubalõigete leidmist, kui on tõendatud, et need on lõiked tollitud ja märkidega varustatud kaupadest.

4) Kohtupalat olevat asunud seisukohale, et enne Eesti Vabariigi tekkimist sissetoodud kaubad ei pruugi E. Vabariigi tollimärke kanda, kuid sellepeale vaatamata olevat Kohtupalat terve rea seesuguseid kaupu tunnistanud salakaubaks, millel Vene plommid küljes, ja samuti olevat Kohtupalat salakaubaks tunnistanud sallid, olgugi et tunn. Mandel olevat seletanud, et need sallid on Venemaalt enne sõda sisse toodud.

Tollidirektor palub Kohtupalati otsuse tühistada järgmistel põhjustel:

1) T. S. § 420 p. 8 ja väljamaa kaupade sundusliku tollimärkidega varustamise seaduse (RT 1/2 — 1923) põhjal loetavat kauplustest leitud väljamaa kaup, mis tollimärkidega varustatud peab olema, kuid millel need märgid puuduvad, salakaubaga ühetaoliseks, sellele vaatamata, kas sellel kaubal on rahaline väärtus või ei. Kuigi eksperdid kohtus seletasid, et vanal väljamaa kaubal puudub kauba iseloom — rahaline väärtus, oleks pidanud Kohtupalta seda vana väljamaa kaupa seaduse põhjal lugema ühetaoliseks salakaubaga.

2) Kohtupalat olevat konfiskeerimisest vabastanud ühe siidikanga kullaga (kaubanimikirjas pos. 14) sellepärast, et see kangas olevat Eestisse toodud enne Eesti Vabariigi algust. See Palati seisukoht ei vastavat Riigi Teatajas nr. 1/2 — 1923 a. avaldatud seaduse mõttele, mis ei teevat mingisugust erandit kaupade suhtes, mis sissetoodud enne E. Vabariigi algust.

Mis puutub kohtualuse kaitsja vann. adv. A. Maureri kass. kaebuse esimesesse punktisse, siis ei vääri see tähelepanu, sest need kaubad, mis on RT 4/5 — 1924 avaldatud tollitariifi § 204 alla viidud, olid üles loetud Tollitariifi § 205-mas, mis avaldatud RT 41 — 1922 ja mis kuulusid kaupade hulka, mida tollimärkidega varustati. Seepärast on Palati seisukoht Tollitariifi § 204 kuuluvate kaupade suhtes õige. Samuti ei vääri tähelepanu kohtualuse kaitsja kass. kaebuse teine punkt.

Tunn. Otto Mandeli jättis Kohtupalat üle kuulamata seepärast, et see tunn. ei olnud üles antud apellatsioonikaebuses ja et need asjaolud, mida see tunnistaja pidi kohtus tõendama, et kuuluvat uute asjaolude hulka. See Kohtupalati määrus vastab Kr. Kp. S. §§ 889 ja 577 nõuetele.

Mis puutub aga vann. adv. Maureri kass. kaebuse 3 ja 4 punktidesse, siis leiab Riigikohus, et need väited on põhjendatud.

Oma apellatsioonikaebuses tõi kohtualune Luise Mandel ette, et rahukogu olevat arvestamata jätnud tunnistajate seletused, kes tõendasid: „Tolliametnik eraldas kaubarükkide küljest, mis tervikutena olid varustatud tolliplommidega, osad, mis olid kinnitatud nõeltega, või külge traageldatud juba vabrikus“. Selle kass. väite kohta ei ole Kohtupalat seisukohta võtnud ja sellega oluliselt rikkunud Kr. Kp. S. § 889.

Lõpuks ei ole Kohtupalat seisukohta võtnud tunn. Otto Mandeli seletuse suhtes, kes rahukogus tõendas, et hall sall ja osa paelu olevat enne sõda Venemaalt toodud, ja sellega oluliselt rikkunud Kr. Kp. S. § 766, sest Kohtupalat asus seisukohale, et enne sõda Venemaalt sisse toodud kaupa ei tule salakaubaks lugeda.

Tollidirektori kass. kaebus tuleb rahuldamata jätta järgmistel põhjustel:

RT 1/2 — 1923 avaldatud „väljamaalt sisseveetavate kaupade tollimärkidega varustamise seadus“ räägib „kaupadest“. Kohtupalat on aga õigeks võtnud, et kohtualuse Luise Mandeli ärist leitud väljamaa kauba jätised ei ole kaup, sest neil jätistel puuduvat kauba iseloom — rahaline väärtus. Kas kohtualuse Mandeli ärist leitud kaubajätised on kaup või ei ole, see küsimus käib asja sisu kohta, mis K. A. S. § 5 põhjal kass. korras arutusele ei tule.

Kohtupalati seisukoht, et RT 1/2 — 1923 avaldatud „väljamaalt sisseveetavate kaupade tollimärkidega varustamise seadus“ räägib ainult kaupadest, mis Eesti Vabariigi ajal väljamaalt sisse veetud, mitte neist kaupadest, mis Eestisse toodud enne Eesti Vabariigi loomist, on õige, sest selle seaduse pealkirjast, mis räägib väljamaalt sisseveetavate kaupade tollimärkimisest, ja selle seaduse § 2-sest, mille põhjal tollivalitsused võivad kaubamanikult nõuda vastavaid tollikviitungeid tõenduseks, et nende kaupade pealt on tollimaks õiendatud, on selgesti näha, et see seadus räägib ainult seesugustest kaupadest, mis Eesti Vabariigi kestusel on väljamaalt sisse toodud ja mille pealt on Eesti Vabariigi ajal tollimaks õiendatud ja vastavad tollikviitungid välja antud.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 912 juhatusel **otsustas Riigikohus:** kohtualuse Luise Mandeli kaitsja vann. adv. Maureri kass. kaebuse rahuldamiseks Kohtupalati otsus 14. jaan. 1927 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus. Tollidirektori kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 73.

KRIMINAAL-OSAKOND.

9. aprillil 1927 a.

Hans Lillenbachi pärandusetombu hooldaja vol. adv. P. Lainevoolu kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 11. jaan. 1927 a. Hans Lillenbachi süüd. Tollisead. §§ 422, 425 ja 426 järele.

Eesistuja osak. esimees P. Kann, ettekandja H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et Hans Lillenbachi pärandusetombu hooldaja voliniku adv. Peeter Lainevoolu kass. kaebus tuleb rahuldada.

11. I. 1927 a. kinnitas Kohtupalat Rakvere-Paide rahukogu otsuse, millega Hans Lillenbach on süüdi tunnistatud salakauba edasitoimetamises ja varjamises kauplemise otsustarbel ja selle süüteo eest karistatud 54.844 margalise ja 1000 margalise rahatrahviga, maksujõuetusel aga 3 kuise arestiga, — selle muudatusega, et rahukogus Lillenbachile määratud isiklik karistus 3-kuise aresti näol Lillenbachi surma puhul tühistada.

Kassaator palub Kohtupalati otsuse Kr. Kp. S. §§ 16 ja N. S. § 155 ja 156 rikkumise pärast tühistada, sest kohtualuse surma puhul langevad karistused ära, nende hulgas ka kohtu poolt määratud rahatrahv.

Riigikohus leiab, et kohtualune Hans Lillenbach suri 20. juunil 1926 a., järelikult pärast apellatsioonikaebuse sisseandmist, ja seepärast tuli Kohtupalatil otsustada, kas kuulub kohtualuse surma puhul tema poolt sisseantud edasikaebus läbivaatamisele. Kr. Kp. S. § 16 nõuab, et need asjad, millede kohtulik jälgimine on alatud, tuleb kohtualuse surma puhul lõpetada, kuna neis, millede veel juurdlus või eeluurimine käimas on, üldse ei alata kohtulikku jälgimist. Kr. Kp. S. § 17 loob ainult ühe erandi, nimelt, kui kohtulik jälgimine alatud on ja selles asjas on esitatud tsiviilnõue, siis hoolimata kohtualuse surmast tuleb asi arutamisele kriminaalkohtus. Kohtupalati poolt on Hans Lillenbachi kohta süüüksimus üles seatud ja lahendatud, kuid Kohtupalati otsuse motiivest ei nähtu, et süüüksimust oleks arutatud, sest motiives räägitakse ainult Lillenbachi surma tagajärgedest. Tollisead. § 426 põhjal määratud rahatrahv kannab puhtkaristuse iseloomu, mida tõendab selle paragrahvi tekst ja U. N. S. § 2. Kui süüdistus ära lõpetatakse surma puhul, siis ei või ka juttu olla karistusest, mis väljendub rahatrahvis. Kriminaalkohtupidamise seaduse XIV jaotus ei loo selles mõttes mingit erandit, vaid § 1210-as seletatakse, et peale otsuse seadusejõusse astumist antakse süüdimõistetule 2-nädaline tähtaeg rahatrahvi sissemaksmiseks ja alles peale selle tähtaja möödumist nõutakse rahatrahvi süüdimõistetule varandusest sisse. Kr. Kp. S. § 998 niisama kriipsutab alla, et süüdimõistetule surma puhul enne otsuse seadusejõusse astumist kohtukulusid ei panda tema varanduse peale, mis pärast ka selles osas rahukogu otsus täitmisele ei kuulu. Mis puutub rahatrahvisse, mis määratud on Tollisead. § 425 põhjal, selle kohta tuleb otsusele jõuda, kas tal on puhtkaristuse iseloom või peitub temas ka kahjutasu. Kr. Kp. S. § 1204 põhjal ei või rahatrahvi maksamajämist põhistada sellega, et teisiti kannataksid kinnipidajate huvid. N. S. §§ 155 ja 156 ei ole maksivad tolli asjus, kuid nende §§ tekstist on selgesti näha, et rahatrahve, mis puhtkaristuse iseloomu kannavad, ei või kohtualuse surma puhul tema varanduse peale panna.

Neil põhjustel ning käsitades Kr. Kp. S. § 912 otsustas Riigikohus: Kohtupalati otsus 11. jaanuarist 1927 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 74.

KRIMINAAL-OSAKOND.

30. aprillil 1927 a.

Hans Kõönbergi erakaebus Kohtupalati määruse peale 14. märtsist 1927 a. Hans Kõönbergi süüd. N. S. § 1160 järele.

Eesistuja ja ettekandja osak. esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör
R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et erakaebaja Hans Kõönbergi erakaebus tuleb rahuldada.

Oma korraldava kohtuistungil määrusega 21. veebr. 1927 a. määras Kohtupalat muu seas Hans Kõönbergi apellatsioonikaebusele käik anda ja kohtualuse Hans Kõönbergi ilmumise kohtusse sunduslikuks teha. 14. märtsil s. a. määras aga Kohtupalat: „Kohtupalati määrus 21. veebr. 1927 a. tühistada ja tunnistada, et apellatsioonikaebusele ei tule käiku anda ning see kaebus tuleb ühes aktiga Viljandi-Pärnu rahukogule tagasi saata“, sest Hans Kõönberg ei olevat oma apellatsioonikaebuses ära tähendanud oma elukohta, vastavalt Kr. Kp. S. § 863 otsekohesele nõudele.

Toimetusele lisatud Hans Kõönbergi apellatsioonikaebusest on näha, et apellatsioonikaebuses ei ole appellaatori elukoht ära tähendatud, kuid toimetusele lisatud Viljandi-Pärnu

rahukogu toimetusest nr. 216 — 1926 a. Hans Kõönbergi süüdistusasjas N. S. § 1160 jao I järele selgub, et apellaator Hans Kõönbergi alaline elukoht on Viljandi maak., Suure-Kõpu vallas, Vana-Veski talus ja et Hans Kõönberg on tuletikutehase „Etna“ omanik.

Oma erakaebuses palub Hans Kõönberg Kohtupalati määruse 14. märtsist 1927 a. tühistada ja Kohtupalatile ette kirjutada tema apellatsioonikaebus avalikule arutusele määrata, sest apellaatori elukoha ära tähendamata jätmise apellatsioonikaebuses ei olevat oluline Kr. Kp. S. § 863 rikkumine, kui apellaatori elukoht ära tähendatud on asjatoimetuses.

Selle erakaebaja väitega ühineb Riigikohus.

Kr. Kp. S. § 863 nõuab, et apellatsioonikaebuses peab ära tähendatud olema muu seas see, kelle poolt kaebus on antud ja kus on kaebaja elukoht. Apellatsioonikaebuses kaebaja elukoha äratähendamist nõuab seadus esiteks selleks, et kohus võiks ühendusse astuda kaebajaga, ja teiseks selleks, et ära hoida eksitsusi kaebaja isiku kohta, mis võivad tekkida selle tõttu, et ühenimelisi isikuid kaebajaga võib palju olla. Kuid kaebajaga ühendusse astumiseks, temale kohtumääruste ja kohtukutsete saatmiseks j.n.e. peab kohus tarvitama mitte ainult apellatsioonikaebuses äratähendatud elukohta, vaid ka elukohta, mis on kohtule ennem üles antud ja mis asjatoimetuses leidub, nagu seda selgesti näha on Kr. Kp. S. § 879 tekstist. Seepärast ei saa oluliseks Kr. Kp. S. § 863 rikkumiseks lugeda seda asjaolu, et apellaatori elukoht ei ole apellatsiooni kaebuses ära tähendatud, kui see elukoht on juba asjatoimetuses ära tähendatud. Puudus apellaatori Hans Kõönbergi elukoht apellatsioonikaebuses, oleks pidanud Kohtupalat Hans Kõönbergile kohtukutse ja muud teated saatma selle elukoha järele, mis leidub rahukogu toimetuses, see on Viljandi maakonda, Suure-Kõpu valda, Vana-Veski tallu.

Teine seaduse motiiv, mis pärast nõutakse apellatsioonikaebuses apellaatori täpsa elukoha äratähendamist ja mis ülalpool ette toodud, ei või käesolevas juhtumis mõõduandev olla, sest apellaator Hans Kõönberg on tuletikutehase „Etna“ omanik, kes nähtavasti valdas ja ümbruskonnas küllalt tuttav.

Ka end. Vene Senat on seisukohale asunud (1870 a. nr. 1651), et elukoha äratähendamata jätmise apellatsioonikaebuses ei ole oluline Kr. Kp. S. § 863 rikkumine. Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 894 juhatusel otsustas Riigikohus: Kohtupalati määrus 14. märtsist 1927 a. tühistada.

Nr. 75.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. mail 1927 a.

Tallinna-Harju prefekti vol. vann. adv. P. Reisiku kass.-kaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu määruse peale 22. veebr. 1927 a. Minna Tammeri ja Rosalie Seppa süüd. Tallinna Linnavalitsuse sundmääruse nr. 21 § 32 rikkumises.

Eesistuja osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikoht. R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Minna Tammer ja Rosalie Sepp said Tallinna-Harju prefekti otsusega 30. nov. 1926 a. administratiivkorras karistatud rahatrahviga Tallinna linnavalitsuse sundmääruste rikkumiste eest. Trahvi sissenõudmisel selgus, et Tammer ja Sepp on maksujõuetud. Seda arvesse võttes ja toetades Riigikohtu otsuse peale Marie Osoli asjatis prefekt Tammeri ja Seppa süüdistusasjad Tallinna 8. jaoskonna rahukohtunikule, paludes asja üldises korras arutada ja kaebelustele arestikaristus määrata. Rahukohtunik

leidis, et maksvate seaduste järele ainult administratiivkorras karistatud on õigus paluda asjaarutamist kohtu korras, ja saatis prefektile asjad tagasi. Rahukohtuniku otsuse ja korraldusega ei jäänud prefekt rahule ja andis rahukogule apellatsioonikaebuse, paludes tühistada rahukohtuniku otsuse. Tallinna-Haapsalu rahukogu leidis, et Tallinna-Harju prefekti apellatsioonikaebus ei või rahuldatud saada järgmistel põhjustel:

13. nov. 1925 a. Riigikogu poolt ja RT 183/184 — 25 avaldatud „Mõnede seaduste ja sundmääruste rikkumiste eest määratavate administratiivkaristuste seaduse“ § 1 teine lõige ütleb, et „administratiivkorras ei või karistada sama süüteo eest kohtukorras vastutusele võetud isikuid; samuti ei või sama süüteo eest kohtulikule vastutusele võtta käesoleva seaduse põhjal administratiivkorras karistatuid“. Edasi § 7 ütleb, et „Politseiülem korralduse peale trahvimääramise asjus võib trahvialune kaevata rahukohtunikule....“ Toodud seadusest on selgesti näha, et ainult trahvialune võib 7 päeva jooksul politseiülem korralduse peale kaevata, kuna prefektil-politseiülemal, kui ta on trahvija (pol. komissari) protokollki kinnitanud ja korralduse teinud trahvi sissenõudmiseks, pole enam õigust nõuda sama asja arutamist üldises kohtukorras.

Tallinna-Harju prefekti väite, et 13. nov. 1925 a. seaduse nr. 99 eesmärgiks ei olnud mitte maksujõuetuile kodanikkudele võimaldada seadusi ja määrusi vabalt rikkuda ja neid seejuures karistusest vabastada, leiab rahukogu õige olevat, kuid rahukogu ei leia end õigustatuks seaduseandja poolt seaduses nr. 99 täpsalt väljendatud tahet laiendavalt tõlgitseda. Samale seisukohale on asunud ka seaduseandja Raudteedel maksvatest politseimäärustest üleastumiste karistuse seaduse § 5 lõpul, kus öeldud, et „ei või üle anda kohtule arutamiseks asja, millele raudteepolitsei ülem poolt administratiivkorras on käik antud, olgugi et süüdlase maksujõuetuse tõttu võimalik ei ole trahvi sisse nõuda“ (RT 29/30 — 1925).

Mis puutub prefekti toetumisse Riigikohtu otsusele Marie Osoli asjas (nr. 1381 — 1922 a.), siis leiab rahukogu, et see Riigikohtu seletus käis 6. sept. 1920 a. seaduse nr. 310 kohta, missuguses seaduses (mis praegu ka maksvuseta) aga polnud otsekohe öeldud seda, mida selgesti väljendab 13. nov. 1925 a. seaduse nr. 99 § 1 teine lõige. Pealegi käib see seletus Passiseadusest üleastumise kohta, missuguseis asjus on Kr. Kp. S. § 1220-mas eriline kord ette nähtud, mis võimaldab politseiasutustele nõuda kohtukorras süüdlase karistamist, kui viimane kahe nädala jooksul trahvi ära ei maksa.

Rahukogu jällegi ei leia end õigustatuks Kr. Kp. S. § 1220 laiendavalt tõigitseda ka omavalitsuseasutuste sundmääruste peale.

Rahukogu otsuse peale antud kass.-kaebuses seletab Tallinna-Harju prefekti volinik v. adv. P. Reisik järgmist:

1925 a. 13. nov. seadus seab mõnede süütegude kohta, mis selle seaduse § 1 eriti nimetatud, peale üldise kohtukorra veel administratiivkorras vastutusele võtmise sisse. Selle seaduse § 3 annab politseivõimudele õiguse süüaluseid karistada rahatrahviga kuni 3000 margani, kusjuures aga politseivõimudele õigust ei ole antud trahvi mittetasumise või süüaluse maksujõuetuse puhuks trahvitule asekaristusena aresti määrata.

Nagu Riigikohus juba oma otsuses Marie Osoli asjas 1922 a. nr. 1381 on seletanud 6. septembri 1920 a. seaduse nr. 310 kohta, missugune seletus iseenesest mõistetavalt ka maksev on peajoontes samasisulise 13. novembri 1925 a. seaduse nr. 99 kohta, on selle seaduse siht ja eesmärk „maadvõtnud korralageduse vastu võidelda ja karistuse mõjuvust süvendada, mitte aga tõesti süüalustele kergendusi teha ja neid maksujõuetuse korral karistusest hoopis vabastada. Säärane seisukord, mis tervele rahvakihile võimaldaks oma maksujõuetusele toetudes avaliku korra ja julgeoleku seadusi ja määrusi järjekindlalt täitmata jätta, pole õiguslikus riigis mõeldav“. See põhjanev Riigikohtu seletus, mis ära märgib selgesti kõne all oleva seaduse sihi ja eesmärgi, võimaldab politsei poolt

administratiivkorras karistatute asju, süüaluste maksujõuetuse või üldse trahvi mittetasumise puhul, üldkorras rahukohtunikude kätte arutamisele anda, kellel siis R. N. S. § 7 järele õigus on süüalustele trahvi mittetasumise korraks aresti määrata. See seletus leiab kinnitust veel ka meie seaduseandluses läbiviidud korrast, mille järele siis, kui seaduseandja tahtmise järele administratiivkorras karistatuid trahvi mittemaksmise puhul ei või võtta kohtulikule vastutusele, see seaduses eneses expressis verbis on väljendatud. Nii on seaduseandja seda teinud Raudteedel maksvaist politseinäärustest üleastumiste karistamise seaduses (RT 29/30 — 25). Seepärast võib 13. novembri 1925 a. seaduse § 1 teise lõike lõppu seletada ainult nii, et ei või sama süüteo eest kohtulikule vastutusele võtta kõne all oleva seaduse põhjal administratiivkorras karistatuid, kui viimased neile määratud trahvi ära on tasunud või kui trahv nende käest administratiivkorras sisse nõutud. Teisiti seletamisel tuleks välja, et seaduseandja, tahtes maadvõtnud korralageduse vastu võidelda ja karistuse mõjuvust süvendada, nagu Riigikohus oma otsuses Osoli asjas tähendab, vabastab süüaluseid maksujõuetuse või maksta mittesoovimise korral karistusest hoopis.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Tallinna-Harju prefekti voliniku vann. adv. P. Reisiku kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

13. nov. 1925 a. Riigikogu poolt vastu võetud ja RT. 183/184 — avaldatud „Mõnede seaduste ja sundmääruste rikkumiste eest määratavate karistuse seaduse“ § 7 järele võib politseiüleva korralduse peale trahvimääramise asjas trahvialune rahukohtunikule kaevata, kuna prefektil (politseiülemal), kui ta trahvija (politeikomisari) protokollki kinnitanud ja korralduse teinud trahvi sisse nõuda, pole enam õigust asjaarutamist kohtukorras nõuda, nagu see nähtub sama seaduse § 1 teisest lõikest — et administratiivkorras ei või karistada sama süüteo eest kohtukorras vastutusele võetuid isikuid; samuti ei või sama süüteo eest kohtulikule vastutusele võtta käesoleva seaduse põhjal administratiivkorras karistatuid. See asjaolu, et ei saa trahvi karistatult sisse nõuda, ei anna prefektile õigust administratiivkorras otsustatud asju pöörata kohtulikule arutusele. Riigikohtu endine seletus Marie Osoli asjas (t. nr. 1381 — 1922 a.) ei ole kohaldatav käesoleva asja kohta, sest eelpool nimetatud 13. nov. 1925 a. seaduses on selgesti väljendatud, et kohtukorras vastutusele võetuid ei või enam administratiivkorras karistada ja ümberpöörduvalt — administratiivkorras karistatuid ei või kohtulikule vastutusele võtta. 6. sept. 1920 a. seaduses nr. 310 ei olnud aga seda keeldu olemas. Nii siis Riigikohus leiab, et rahukogu seisukoht käesolevas asjas on täitsa õige ja seadustega kooskõlas.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel otsustas Riigikohus: Tallinna-Harju prefekti voliniku vann. adv. P. Reisiku kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 76.

KRIMINAAL-OSAKOND.

19. novembril 1927 a.

1) Hans Aaviku, 2) Johannes Villemsoni ja 3) Anna Truu kass.-kaebused Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 15. septembrist 1927 a. nende süüd. U. N. S. § 528 järele.

Eesistuja ja ettekandja osak. esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuste Hans Aaviku, Johannes Villemsoni ja Anna Truu kass.-kaebused tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator Hans Aavik, palub rahukogu otsuse tühistada, sest: 1) rahukogu olevat rikkunud R. N. S. § 15, kuna asjast selguvat, et tema ei olevat ööl vastu 6. jaanuari

„Moskva“ võõrastemajas olnud; — 2) tema võõrastemajas ei olevat tube prostitutsiooni otstarbeks välja üüritud, sest olevat kindlaks tehtud, et võõrastemajas ei tuntud Pumbot ja Sanga kui avalikke naisterahvaid, ja neile naisterahvastele antud toad eraldi meesterahvastest.

Kassaator Johannes Villemson seletab oma kass.-kaebuses: 1) ta olevat küll võõrastemaja „Moskva“ ärijuht olnud, kuid U. N. S. § 528 ja RT 89/90 — 1925 avaldatud sundmääruse põhjal vastutavat ainult võõrastemaja pidaja selle korra eest, mis võõrastemajas valitseb; 2) Pumbo ja Sang olevat kohtus seletanud, et nad ei olevat võõrastemajja tulles oma äritunnistusi näidanud ja et neile olevat antud meesterahvast eraldi toad.

Kassaator Anna Truu kaebab: 1) tema olevat võõrastemaja „Moskva“ lihtteenija, mispärast ta võõrastemaja korra eest ei vastutavat, nagu see selguvat RT 89/90—1925 avaldatud sundmääruse § 35; 2) avalikud naised Pumbo ja Sang ei olevat oma äritunnistusi võõrastemajas ette näidanud, mispärast ei saa juttu olla sellest, et tube oleks neile prostitutsiooni otstarbeks teadvalt välja antud; pealegi tulnud üks meesterahvas kahe naisega ja neile antud eraldi toad.

Need kassaatorite väited ei vääri lugupidamist. RT 89/90 — 1925 avaldatud sundmääruse (võõrastemajade ja möbleeritud tubade kohta) § 2 järele on võõrastemaja pidamise luba isiklik, ja sama sundmääruse § 35 järele vastutab võõrastemaja pidaja võõrastemaja sisemise korra eest. Sellest selgub, et niikaua kui võõrastemaja pidaja ei ole seda § 35 ettenähtud vastutust seaduses ettenähtud korras teisele isikule (näiteks ärijuhile) üle andnud, vastutab ta isiklikult võõrastemaja sisemise korra eest ka siis, kui ta ise võõrastemajas ei viibi. Kohus on õigeks võtnud, et kohtualused J. Villemson ja Anna Truu on võõrastemaja „Moskva“ tube prostitutsiooni otstarbeks välja üürinud ja avalikke naisi Pumbot ja Sanga politseilise kontrolli tulekul hoiatanud. See on süütegu, mis on ette nähtud U. N. S. § 528. Kohus on asunud seisukohale, et kohtualused Villemson ja Truu teadsid, et Pumbo ja Sang on avalikud naised ja et võõrastemaja tube teadvalt prostitutsiooni otstarbeks välja andsid. Vastuvaidlused selle kohtu poolt õigeksvõetud fakti vastu käivad asja sisu kohta, mis K. A. S. § 5 põhjal Riigikohtus arutusele ei tule.

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel otsustas Riigikohus: Hans Aaviku, Johannes Villemsoni ja Anna Truu kass. kaebused tagajärjeta jätta.

Nr. 77.

KRIMINAAL-OSAKOND.

26. märtsil 1927 a.

Tartu-Võru rahukogu abiprokuröri A. Pressi kass.-protestid Tartu-Võru rahukogu otsuse peale 19/22 veebr. 1927 a. ning sama rahukogu määruse peale 19. veebr. Nikita Semjonovi süüd. R. N. S. § 180² järele.

Eesistuja os. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum;
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse, kohtualuse Nikita Semjonovi kaitsja vann. adv. Poska seletused ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus, et Tartu-Võru rahukogu prokuröri abi Pressi protestid tuleb rahuldada.

4. I. 1927 a. pöördus Tartu-Võru rahukogu prokuröri abi Matto Petseri 2. jaoskonna rahukohtuniku poole erapalvega, uuendada edasikaebuse tähtaega, mis 3. I. 1927 a.

Nikita Semjonovi asjas lõppes, sest edasikaebus on Võru-Petseri abiprefekti Varese poolt juba 31. XII. 1926 a. Petseris posti peale pandud, kuid posti viivituse tõttu tema juures saadud alles 4. I. 1927 a., ja edasikaebusele käik anda. Rahukohtunik rahuldab 7. I. 1927 a. selle erapalve ning andis edasikaebusele käigu, millest kuulutas omast määrusest ära kirja saatmisega vann. adv. Poskale, kes 12. I. 1927 a. selles oma allkirja andis. Asja arutamisel 19. veebruaril 1927 a. Tartu-Võru rahukogus Nikita Semjonovi kaitsjate vann. adv. Poska ja Sorokini poolt tõestatud vaidluse puhul tähtaja uuendamise vastu määras Rahukogu: Silmas pidades, et Petseri abiprefekti edasikaebus on posti peale antud Petseris 31. XII. 26 a. ja Tartusse, s. o. abiprokuröri asukohta, jõudnud 1. I. 1927 a., et edasikaebuse viimane tähtpäev oli 3. I. 1927 a., kuna pole tõendatud, et post oleks viivitanud posti jõudmisega prokuröri kantseleisse, sellepärast rahukohtuniku määrus 7. I. 1927 a. uue edasikaebuse tähtaja andmise üle tühistada ja Võru-Petseri abiprefekti edasikaebus läbi vaatamata jätta.

Omas kassatsiooniprotestis selle määruse vastu seletab prokuröri abi Press, et rahukohtunik on tähtaja uuendanud Kr. Kp. S. § 868 kohaselt, jõudes otsusele, et tähtaja möödalaskmine on sündinud vabandatavail põhjustel, kuna rahukogu on arutamata jätnud küsimuse, missugusel tähtajal säärane vastuvaidlus oleks pidanud tõstetama. Kassaator arvab, et Kr. Kp. S. § 150a ja 872 alusel peaks avaldatama see vastuvaidlus enne asja sisulist arutamist rahukogus.

Riigikohus leiab, et vastuvaidlus on tõstetud omal ajal, nimelt esimesel asja arutamisel rahukogus enne asja ettekannet, sest Kr. Kp. S. § 152 ei tunnista mingit erakaebuse korda edasikaebuse tähtaja uuendamise puhul, kuna Kr. Kp. S. § 150-a räägib apellatsioonikaebuse sisu vastu tõstetud vastuvaidlustest, mille sisseandmine pole sunduslik, vaid kohustab ainult rahukogu arvestama vastuvaidleja mitte-ilmumise korral ta kirjalikult esitatud vastuvaidlustega. Pöördudes rahukogu määruse sisu poole, leiab Riigikohus, et prokuröri ametlik stamp 4. I. 1927 a. Võru-Petseri abiprefekti vahekirjal, mille juure lisatud oli edasikaebus rahukohtuniku otsuse peale, tõendab, et vahekiri on saadud 4. I. 27 a. ja rahukohtunikul ei olnud mingit põhjust ja alust selles kahelda. Rahukogule pole esitatud tõendusid selles, et ametlikus stambis äratähendatud aeg ei vasta tõele, mispärast ka rahukogul puudus seaduslik alus Võru-Petseri abiprefekti edasikaebuse läbi vaatamata jätmiseks. Sel põhjusel tuleb Rahukogu vastav määrus 19. II. 1927 a. tühistada.

Rahukogu otsusega 19. II. 1927 a. on Petseri 2. jaoskonna rahukohtuniku otsus tühistatud ja Nikita Semjonov tema vastu R. T. S. § 180² põhjal tõstetud süüdistuses õigeks mõistetud.

Kassaator palub rahukogu otsuse tühistada R. T. S. § 180² ebaõige tõlgitsemise pärast, seletades omas kass.-protestis muu seas järgmist: Rahukogu, nagu näha otsuse motiivist, on R. T. S. § 180² järele arvanud karistatavaks teoks niisugust liigkasuvõtmist, kus 1) laenuandjale teada oli laenuvõtja majanduslik kitsikus; 2) et see häda laenuvõtjat sundis vastu võtma laenuandja poolt seatud laenu tingimused ja 3) et need tingimused olid laenuvõtjale väga koormavad ja oma tagajärgede poolest üliarsked. See R. T. S. § 180² tõlgitsemine ei vasta aga kuidagi selle normi otsekohesele mõistele. Tingimused, mis rahukogu on üles seadnud, vastavad ainult R. T. S. § 180² j. 1 ettenähtud kuriteole, mitte aga kuritegudele, mis selle seaduse 2 ja 3 jaos ette on nähtud. Nikita Semjonovi vastu oli tõstetud süüdistus terves R. T. S. § 180² ettenähtud kuritegude piirides ning ka Petseri 2 jaoskonna rahukohtunik on Semjonovi süüdi mõistnud R. T. S. § 180² põhjal ilma ära tähendamata selle normi üksikuid jagusid, ning rahukogu Kr. Kp. S. § 168 nõuetele kohaselt oleks pidanud väljaselginud ning tõendust leidnud and-

mete kohaselt kohaldama täpsalt seda R. T. S. § 180² ettenähtud karistatava liigkasu liigitust, mis Semjonovi teole tõelikult oleks vastanud. Nii rahukohus kui ka tahukogu on arvesse võtmata ja läbi kaalumata jätnud just need asjaolud, mis Semjonovi tegevuses R. T. S. § 180² j. 2 ettenähtud kuritegu tõendavad, nimelt 1) et Semjonov tunn. Ispravnikovi, Juškini, Jeršovi, Brulevski, Tsvetkovski ja Hlebnikovi tõenduste järele raha võlguandmisega on tegutsenud, kusjuures ta rahasummasid võõraile isikuile mitte juhuslikult, vaid alaliselt ja süstemaatiliselt laenuks andis, 2) et Semjonov rahasummasid võlgu andes on nende summade pealt nõudnud ja ka saanud 10% kuus (tunn. Juškin, Hlebnikov), missugune kasuprotsendi norm kahtlemata ülemääraseks tuleb lugeda; 3) et seejuures Semjonov lubamata liigkasu on varjanud sel teel, et võlgnikkudelt vekslid on võtnud, milledes ülemäärased kasuprotsendid ilma eraldamata võlasummale juure arvanud (tunn. Hlebnikov, Juškin).

Riigikohus leiab, et prokuröri abi Pressi protest teenib tähelepanu, sest rahukogu on oma otsuse aluseks võtnud Riigikohtu seletuse Meisneri asjas (1920 a. nr. 95), mis käsitab ainult R. T. S. § 180² j. 1-ses ettenähtud liigkasuvõtmist, mis ka selles seletuses eriti on alla kriipsutatud, kuna ta ei arvestanud R. T. S. § 180² j. 2 ettenähtud liigkasuvõtmisega, mis erineb oma tunnustega 1 jaos ettenähtud kuriteost. Sellega on Rahukogu oluliselt Kr. Kp. S. § 119 ja R. T. S. § 180² rikkunud, mispärast kaevatud otsus ei või jõusse jääda.

Käsitades Kr. Kp. S. § 174 otsustas Riigikohus: Tartu-Võru rahukogu määrus ja otsus 19. jaan. 1927 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 78.

KRIMINAAL-OSAKOND.

17. septembril 1927 a.

Aktsiisi peavalituse kass.-kaebus Viljandi-Pärnu rahukogu otsuse peale 29. aprillist 1927 a. Gustav Palmi süüd. Akts. Sead. § 1113 järele.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus, et Aktsiisi peavalitsuse kass. kaebus tuleb rahuldada.

Õige on Aktsiisi peavalitsuse seletus, et asja sisulisel arutamisel on üle kuulamata jäänud tunnistajad Mihkel Ado p. Perkman ja Hendrik Kustase p. Pirkman, kes juurdlusel üle kuulati ja seletasid, et nad on Gustav Palmilt restoranist korduvalt viina kojuviimiseks ostnud. Protokollid, mis vastavate ametnike poolt kroonu varanduste valitsemise seadustikkude rikkumise kohta tehtud ja rahukogu asutustele edasi antud, täidavad Kr. Kp. S. § 1129, 1130 ja 1136 täpsa mõtte järele süüdistajate kaebuste ja avalduste aset. Niisugustes protokollides tähendatud tunnistajaid ei või Kr. Kp. S. § 92 põhjal asja otsustamisel välja kutsumata jätta, ehk küll nende ülekuulamise kohta ei olnud iseäralist palvet kroonu valitsuse poolt, kes protokollile rahukohtunikule edasi saatis (Riigikohtu otsus Siigi asjas nr. 445 — 1924 a.) Seda arvesse võttes ei või rahukogu otsus Kr. Kp. S. § 92 rikkumise pärast jõusse jääda.

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel otsustas Riigikohus: Viljandi-Pärnu rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale rahukogule teises koosseisus.

Nr. 79.

KRIMINAAL-OSAKOND.

15. oktoobril 1927 a.

Põllutööministeeriumi seemne-kontrolljaama juhataja kass.-kaebus Rakvere-Paide rahukogu otsuse peale 12. aprillist 1927 a. Voldemar Freiriku ja Julius Vosberg-Heinze süüd. Seemnemüügi seaduse rikkumises.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Põllutööministeeriumi seemne-kontrolljaama juhataja kass.-kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator kaebab, et Seemnemüügi seaduse §§ 6 ja 9 ei nõua otsekohe, et Põllutööministeerium peab tingimata ilma erandita kõiksugused seemnete omadused ette ära määrama, sest seesuguse nõude täitmiseks võib ette tulla ülepääsmata raskusi.

Seemnemüügi korralduse seadus § 6 käib järgmiselt: „Põllutööministeerium määrab kindlaks põllu-, heina-, aia ja metsataimede külviseemnete idanemise ja puhtuse protsendi alammäära ja umbrohu sisaldavuse ning muude seemne omaduste kohta need nõuded, millele müüdiv seeme peab vastama. Seemneid, mis neile nõudeile ei vasta, on keelatud külvits-tarbeks müüa“. Ja sama seaduse § 9 põhjal karistatakse „seemnete sisseveo eest, mis Põllutööministeerium on tunnistanud kahjulikkudeks taimekasvatusele ja sel põhjal sisseveoks keelatud, samuti müügi eest, mis sisaldavad umbrohu seemneid suuremal määral, kui Põllutööministeeriumi poolt määratud normides ette nähtud“.

Sellest selgub, et Seemnemüügi korralduse seaduse (RT 20—1921) põhjal võib vastutusele võtta ja karistada ainult neid, kes on sisse vedanud Põllutööministeeriumi poolt taimekasvatusele kahjulikuks tunnistatud ja seepärast keelatud seemneid ja müünud seemneid, mis sisaldavad umbrohu seemneid suuremal määral, kui Põllutööministeeriumi poolt määratud normides ette nähtud. Et seda nõuet Põllutööministeeriumi poolt ei ole täidetud, on rahukogu õigele seisukohale asunud ja seletanud, et Seemnemüügi korralduse seadust käesolevas juhtumis ei saa tarvitusele võtta.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. s. § 174 juhatusel otsustas Riigikohus: Põllutööministeeriumi seemne-kontrolljaama juhataja kass.-kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 80.

KRIMINAAL-OSAKOND.

22. oktoobril 1927 a.

Otto-Heinrich Kaberi kass.-kaebus Tallinna-Haapsaku rahukogu otsuse peale 14. maist 1927 a. Otto-Heinrich Kaberi süüd. R. N. S. § 177 järele.

Eesistuja osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Otto-Heinrich Kaberi kass.-kaebus tuleb rahuldada.

Asjaoludest selgub, et kaebelune Kaber andis oma ärist ühed kaalud agentuurkontori „Kull & Deutsch“ ametnikule E. Henningtonile tarvitada, kusjuures viimane maksis kautsjonina kaalude eest sisse 100 Saksa riigimarka. Kaebelune Kaber avaldas nõusolekut kautsjoni tagasi anda, kui kaalude tarvitamise eest tasutakse 1500 marka, kuna kontori ametnik

Henningson pakkus kaalude tarvitamise eest ainult 500 marka. Sellest nähtub, et kaebalune ei eita, et tema ei oleks kautsjoniks 100 Saksa riigimarka saanud ega keeldu ka seda tagasi andmast, kui temale tasutakse kaalude tarvituse eest. B. E. S. § 1486 annab kautsjoni pidajale õiguse kautsjoni kinni pidada, kuni ta saab rahuldatud nõudmise eest, mille kindlustuseks kautsjon antud. Seda arvesse võttes võib kautsjoni omandamise eest vastutusele võtta siis, kui peale täieliku võla tasumist kautsjoni pidaja tõrgub kautsjoni tagasi andmast. Käesoleval korral on rahukogu rikkunud R. N. S. § 177, mispärast kaevatud rahukogu otsus ei või jõusse jääda.

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel **otsustas Riigikohus**: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale rahukogule teises kosseisus.

Nr. 81.

KRIMINAAL-OSAKOND.

10. detsembril 1927 a.

August Raudsepa kass.-kaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 27. sept. 1927 a. August Raudsepa süüd. 8. märtsi 1923 a. seaduse nr. 45 § 2 p. 2 järele.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et August Raudsepa kass.-kaebus tuleb rahuldada.

27. IX. 1927 a. kinnitas Tallinna-Haapsalu rahukogu Tallinna 1. jsk. rahukohtuniku otsuse, millega on Tallinnas asuva trükikojaja omanik August Raudsepp süüdi tunnistatud selles, et tema on välja lasknud oma trükikojast trükitööd „Palukesed“ nr. 4 ilma aasta äratähendamata ja selle eest Trükisead. karistusmääruste § 2 p. 2 põhjal trahvitud 2000 margalise rahatrahviga, maksujõuetusel aga 7 päevase arestiga ning kohustatud R. N. S. § 26 põhjal trükitootel „Palukesed“ nr. 4 ära tähendama ilmumise aasta.

Kassaator palub Riigikohut Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse tühistada Kr. Kp. S. §§ 119, 122, 130, 170, Trükisead. nr. 45 osa I § 2 p. 2 (RT 43 — 1923) rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: „Palukesed“ nr. 4 esimesel leheküljel on muu seas ära tähendatud väljaandja aadress, teisel leheküljel trükikojaja nimetus ja sinisel kaanelhel ka ilmumise aasta. Rahukogu väide nagu peaks ilmumise aasta olema ära tähendatud mitteperioodilise trükitoote esimesel leheküljel, ei leiduvat enesele kinnitust seadusest. Kohus ei olevat oma otsuses ära näidanud, missugusel alusel ta on arvesse võtmata ja kaalumata jätanud asjaolu, et kõne all oleva trükitoote kaanel oli ära tähendatud tema ilmumise aasta. Viimaks karistatakse Trükisead. nr. 45 § 2 p. 2 järgi mitteperioodilise trükitoote väljaandjat, kuid mitte trükikojaja omanikku, ja kohtu poolt, nagu otsuse motiivist selgub, teda pole tunnustatud „Palukesed“ nr. 4 väljaandjaks.

Kassaatori väited teenivad tähelepanu. Trükisead. nr. 45, osa I § 2 p. 2 karistab süüdlast selles, et ta mitteperioodilise trükitoote välja andis ilma ilmumise aastat ära tähendamata, kuna trükikojaja omaniku vastutusest selles paragrahvis ei räägita. Trükiseaduse nr. 44 § 7 (RT 43 — 1923) nõuab, et mitteperioodilistes trükitoodetes peab olema tähendatud kirjastaja nimi ja trükikojaja nimetus ning ilmumise aasta, kuid selle kohta, kus need teated peavad ära tähendatama, kas kaanel või esimesel leheküljel, vaikib seadus. Sama seaduse § 17 tähendab küll, et trükikodade kohta on peale tööstusettevõtete kohta käivate üldiste seaduste maksvad käesolevas seaduses ettenähtud määrused, kuid viimastest, mis §§ 18—20 on ette nähtud, ei järgne, et trükikojaja omanik kannaks ka neid kohustusi, mis mitte-

perioodilise trükitoote väljaandja peale on pandud. Ei rahukohus ega rahukogu ei arutanud küsimust, missugusel kujul on sama seaduse § 20 põhjal kohalikule politseiülemale esitatud kaheksa eksemplari trükitoote „Palukesed“ nr. 4, ega ole ette toonud seaduslikke aluseid, mille põhjal toimetuse juure lisatud trükitoote pärast, kus ilmumise aasta on kaanel ära tähendatud, peab vastutust kandma trükikoja omanik August Raudsepp Trükisead. nr. 45 osa I § 2 p. 2 järgi. Ettetoodud põhjustel ei või kaevatud otsus jõusse jääda ning käsitades Kr. Kp. S. § 174 otsustas Riigikohus: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus 27 septembrist 1927 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 82.

KRIMINAAL-OSAKOND.

17. detsembril 1927 a.

Tolli peavalitsuse kass.-kaebus Tartu-Võru rahukogu otsuse peale 1. nov. 1927 a. Salli Genssi süüd. Tollisead. § 420, 422 ja 426 järele.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Tollidirektori kass. kaebus tuleb rahuldada.

Tartu-Võru rahukogu kinnitas 1. XI. 1927 a. Tartu 1 jsk. rahukohtuniku otsuse, millega Salli Genss on õigeks mõistetud Tollisead. § 420 rikkumises.

Kassaator palub Riigikohut Tartu-Võru rahukogu otsuse tühistada Kr. Kp. S. §§ 33-a p. 2 (RT 86 — 1921) ja 119 ning Tollisead. § 420 p. 8 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses, et Genssile tollinõukogu poolt määratud rahatrahv 61.324 mk. on tasumata.

Riigikohus leiab, et Tartu-Võru rahukogu seisukoht, nagu oleks rahukohtule alluvais asjus rahatrahv suurendatud kuni 100.000 margani Riigikogu poolt 29. X. 1925 a. vastu võetud rahukohtunikude kohtualluvuse muutmise seadusega (RT 171/172 — 1925), ei ole õige. Viimases on olemas saade Üksikute karistus- ja kohtupidamiseseaduse määruste muutmise kohta käiva seaduse peale (RT 119/120 — 1920), mille § 2 käib kuriteo objekti hinna määramise kohta. Järelikult on püsima jäänud Kr. Kp. S. § 33-a p. 2 selle muutusega, et selles § näidatud rahatrahv tulebajakordselt suurendada ning markades lugeda (RT 86 — 1921). Sellest reeglist on loodud erand Riigikogu poolt 16. XII. 1926 a. vastu võetud Kr. Kp. S § 33 muutmise seadusega (RT 99 — 1926), nimelt erandina alluvad rahukohtunikudele piirituse salajase sisse- ja väljaveo ning salaja veetud piirituse varjamise asjad, kui rahatrahvisumma (Kr. Kp. S § 1127) ei ulatu üle 500.000 marga, samuti Akts. sead. §§ 1110 ja 1111 ettenähtud süüteod. Ettetoodud põhjustel ei või kaevatud otsus jõusse jääda ja tuleb alluvuse rikkumise pärast maha kustutada rahukohtu toimetus ühes otsusega ja asi rahukogu prokurörile saata seadusliku käigu andmiseks.

Käsitades Kr. Kp. S. § 174 otsustas Riigikohus: Tartu-Võru rahukogu otsus 1. nov. 1927 a. ja Tartu 1 jsk. rahukoht. otsus 18. märtsist 1927 a. tühistada ja rahukohtuniku ja rahukogu toimetused maha kustutada ja käesolev asi saata rahukogu prokuröri korraldusse seadusliku käigu andmiseks.